

วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

พฤษภาคม 2555

กิตติมา จันทร์ลา. (2555). *วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจิ่ง*. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม.

(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการ
ควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธิเมตตะ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษณา กาญจนทัต.

ปรินญาณินพนธ์ นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นรูปแบบชั้นหลักเกณฑ์และกลวิธีการประพันธ์
กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจิ่ง และวิเคราะห์ให้เห็นแนวคิดที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจิ่ง

ผลการศึกษาวิเคราะห์พบได้ว่า สถาพร ศรีสัจจิ่งใช้รูปแบบในการประพันธ์กวีนิพนธ์ 2 ชนิด
คือ รูปแบบชั้นหลักเกณฑ์เดิมที่มีมาแต่โบราณ อันได้แก่ กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ ร่าย และรูปแบบ
กวีพจน์อิสระ ในด้านกลวิธีการประพันธ์ มีวรรณศิลป์ที่เด่นด้านการใช้คำ การใช้ภาพพจน์ การสรร
คำที่เหมาะสมด้วยเสียงและความหมาย ใช้สัญลักษณ์ และมีกลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย เมื่อ
วิเคราะห์แนวคิดพบว่า สถาพร ศรีสัจจิ่งมีแนวคิด 5 ประการ คือ ด้านการเมือง การปกครอง ด้าน
สังคม ด้านธรรมชาติ ด้านความรัก และด้านมนุษย์และจักรวาล

จากผลการศึกษาทำให้เห็นลักษณะเด่นในบทกวีนิพนธ์ของสถาพรศรีสัจจิ่ง ทั้งในเรื่องรูปแบบ
ชั้นหลักเกณฑ์ กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดด้านต่างๆ ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสัจจิ่ง
อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากวีนิพนธ์ และเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจสร้างงานกวีนิพนธ์สืบไป

AN ANALYSIS OF SATHAPORN SRISUJJANG'S POETRY WORKS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 2012

Kittima Janlarw. (2012). *An analysis of Sathaporn Srisujjang's poetry works*. Master thesis, M.A. (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Assist. Prof. Jintana Puttamata, Assist. Prof. Udsana Kanjanatut.

The objective of this research was to analyze the form, technique and his point of view of Sathaporn Srisujjang's poetry works.

The result of the form of Sathaporn Srisujjang's poetry works analysis found that there were 2 forms including the traditional form in ancient time such as poems, epics, verses and stanzas and free verse form. The distinct techniques which were found in Sathaporn Srisujjang's poetry works were using the words and figure of speech, selecting the proper word in both sound and meaning and using the symbol and various presentations. Additionally, there were five outstanding his point of views appearing in Sathaporn Srisujjang's poetry works including politic, social, nature, affection and mankind and universe.

The distinct forms, techniques and his point of views appearing in Sathaporn Srisujjang's poetry works had many advantages to other authors for learning and using as guideline to do the poetry work.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจจัง

ของ

กิตติมา จันทรลาว

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒน์กุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2555

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์

..... ประธาน

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธิเมตตะ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษณา กาญจนทัต)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธิเมตตะ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษณา กาญจนทัต)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนนิช)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินตนา พุทธเมตตะ ประธานควบคุมปริญญาานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุษณา กาญจนทัต กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเมตตาเอาใจใส่แก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งจนทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ มีความถูกต้องและสมบูรณ์ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและขอกราบขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้เกียรติเป็น ประธานสอบปากเปล่า และอาจารย์ ดร.พรธาดา สุวัธนวิช อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการเพิ่มเติม การสอบปากเปล่า ซึ่งท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ปริญญาานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ อัครา บุญทิพย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศร ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องเค้าโครงปริญญาานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอขอบพระคุณอาจารย์นัย ภูระหงษ์ และอาจารย์ ดร.สุภัค มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย สาขาบริหารหลักสูตร ศศ.ม. ซึ่งท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำปริญญาานิพนธ์ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา และอาจารย์สถาพร ศรีสังข์ ซึ่งท่านกรุณาเอื้อเฟื้อต้นฉบับ วรรณกรรม เอกสาร ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยทักษิณ และอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในการศึกษาในครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้คอยห่วงใย ส่งเสริม ให้กำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาของลูกตลอดมา รวมทั้งพี่ชายและน้องสาวที่คอยช่วยเหลือและกำลังใจแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นในทุกระดับชั้นที่ผ่านมา เพื่อนในระดับปริญญาโท เอกภาษาไทย ปีการศึกษา 2550 ทุกคน ตลอดจนเพื่อนหอพักหญิงเทาแดง ที่คอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้กับผู้วิจัยเสมอมา

กิตติมา จันท์ธิดา

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2553

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์	5
ความหมายของกวีนิพนธ์	5
รูปแบบชั้นทลัษณ์	6
การใช้ถ้อยคำ	8
การใช้ภาพพจน์	10
การใช้สัญลักษณ์	11
การนำเสนอเรื่อง	12
แนวคิด	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง	19
3 รูปแบบและกลวิธีการประพันธ์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง	21
รูปแบบชั้นทลัษณ์ที่ สถาพร ศรีสัจจัง เลือกใช้ในการประพันธ์	21
รูปแบบชั้นทลัษณ์เดิม	21
กลอน	21
กาพย์	23
โคลง	27

สารบัญ (ต่อ)

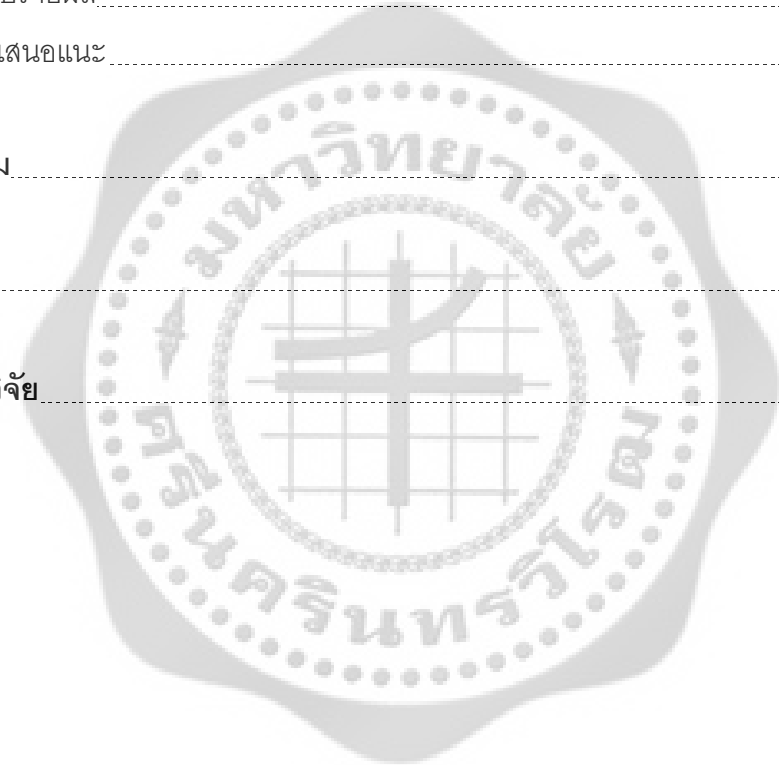
บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
ฉันท	32
ร่าย	34
กวีพจน์อิสระ	35
กลวิธีการประพันธ์กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสัจจัง	39
การใช้คำ	39
การเลือกใช้เสียงของคำ	39
การเล่นเสียงสัมผัส	39
การเล่นเสียงวรรณยุกต์	48
ความหมายของคำ	49
การเล่นคำ	49
การซ้ำคำ	51
การซ้ำคำต้นวรรค	51
การซ้ำข้อความ	53
การสรรคำ	55
การใช้คำเหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร	55
การใช้คำให้จินตภาพ	57
การใช้คำภาษาถิ่น	58
การใช้ภาพพจน์	60
อุปมา	60
อุปลักษณ์	61
ปฏิภาคพจน์	62
อวตัพภกย	63
อติพจน์	65
บุคคลวัตติ	66
บุคลา	68
ศัพท์พจน์	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การใช้สัญลักษณ์.....	72
การนำเสนอ.....	75
นำเสนอโดยการเล่าเรื่อง.....	75
นำเสนอแบบบรรยายคลื่นสำนึก.....	75
นำเสนอโดยผ่านตัวละคร.....	76
นำเสนอโดยโดยการเน้นปรัชญา.....	77
4 แนวคิดที่ปรากฏในงานกวีนิพนธ์ ของ สถาพร ศรีสัจจัง.....	79
ด้านการเมืองการปกครอง.....	79
สิทธิของประชาชน.....	80
สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม.....	81
สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้โค่นล้มอำนาจของผู้ที่กดขี่ข่มเหงแบบถอนรากถอนโคน.....	84
สดุดีวีรชน.....	88
บันทึกสภาพสังคมในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518.....	93
การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย- -ในช่วงปี 2541-2543.....	97
ด้านสังคม.....	108
ปัญหาความทุกข์ร้อนของคนในชนบท.....	109
ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้.....	114
ด้านธรรมชาติ.....	120
ความงามของธรรมชาติ.....	126
กฎธรรมชาติ.....	129
คุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ.....	135
ด้านความรัก.....	140
ด้านมนุษย์และจักรวาล.....	150
แนวคิดเรื่องมนุษย์.....	150

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
แนวคิดเรื่องจักรวาล.....	157
5 สรุปการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	161
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	161
อภิปรายผล.....	164
ข้อเสนอแนะ.....	169
บรรณานุกรม.....	170
ภาคผนวก.....	176
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	181

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กวีนิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมไทย และเป็นมรดกขบัญญาที่มีคุณค่าต่อสังคมการแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การใช้ภาษาของคนในชาติ โดยกวีใช้ภาษาวรรณศิลป์มาถ่ายทอดอารมณ์ ความนึกคิด และความรับรู้ผู้อ่าน กวีนิพนธ์ในแต่ละยุคสมัย และที่แต่ละท่านย่อมมีลักษณะบางอย่างที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับอัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์บทกวีนิพนธ์ของกวีนั้น ๆ อันแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของกวี จึงทำให้กวีนิพนธ์มีหลายรูปแบบ มีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา และเป็นงานวรรณศิลป์ที่ทรงคุณค่า

สถาพร ศรีสังข์ เป็นกวีหนึ่ง ที่สร้างสรรค์ผลงานประพันธ์เป็นจำนวนมากโดยใช้ นามปากกาว่า “พนม นันทฤกษ์” ในการเขียนวรรณกรรมเยาวชนนิยาย เรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ ส่วน นามปากกา “อินตา ร่องวาวแดง” นั้นใช้ในการเขียนกวีนิพนธ์การเมืองอีกทั้งยังมีผลงานที่ได้รับรางวัลทางวรรณกรรมหลายเรื่อง เช่น หนังสือรวมบทกวี “คือนกกว่ายเว้งฟ้า” ซึ่งได้รับรางวัลชมเชยประเภท กวีนิพนธ์ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในปี พ.ศ. 2529, บทกวี “ดาวศรีทวยายังโชนจำแสง” ได้รับการคัดเลือกเป็นสรนิพนธ์ โครงการวิจัยกวีนิพนธ์ ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย พ.ศ. 2538 – 2543 เป็นต้น

นอกจากนี้ ผลงานด้านวรรณกรรมของ สถาพร ศรีสังข์ ยังได้รับการเผยแพร่ในระดับสากล คือ ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายเรื่องและหลายภาษา ได้แก่ เรื่องสั้น “คลื่นหัวแดง” แปลเป็นภาษาจีน อังกฤษและมลายู เรื่องสั้น “ห้องพระ” และนิยาย “เด็กชายชาวเส” แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น และบทกวี “ดาวเหนือ” แปลเป็นภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังได้สร้างสรรค์งานกวีนิพนธ์ไว้เป็นจำนวนมาก เช่น “ลิลิตพัฒนาโครงการประกาศฟ้า” “ฝั่งทะเลตะวันตก” “ตำนานแห่งนกพญาไฟ” “ตำนานดาว” เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2548 สถาพร ศรีสังข์ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ มีการใช้รูปแบบที่หลากหลาย กลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจ ดังที่ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(สมบัติ จำปาเงิน 2550: 336 – 337; อ้างอิงจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป.) ได้ประเมินคุณค่าการประพันธ์กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์ ไว้ว่า “ได้รับการยกย่องในเรื่องฝีมือการแต่งกวีนิพนธ์มาก ความชำนาญที่สั่งสมเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ และจากการศึกษาทำให้กวีนิพนธ์ของเขามีการใช้ฉันทลักษณ์ที่หลากหลาย ทั้งฉันทลักษณ์พื้นบ้าน และฉันทลักษณ์พื้นฐาน...มีความแม่นยำในด้านลีลาจังหวะและมีพลังเสียงที่ประสานกับพลังถ้อยคำอย่างหนักแน่น บทกวีของเขาจึงมีความโดดเด่นที่น้ำเสียงเข้มห้วนและมีพลังแรง ราวประกาศ เอกลักษณ์

ของคนได้” นอกจากนี้คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สมบัติ จำปาเงิน. 2550: 326; อ้างอิงจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป.) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ไว้ในคำประกาศเกียรติคุณ นายสถาพร ศรีสังข์จั่ง ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ว่า “ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่งดงาม คมคาย และเข้มข้น ด้วยพละอารมณ์สะท้อนใจในขณะเดียวกันก็มีความหวานซึ้งของอารมณ์กวี เล่นคำ เล่นเสียง ผสานคำทองถิ่นกับภาษากลางได้อย่างมีรส เข้มข้นทั้งเนื้อหาและลีลา จนอาจกล่าวได้ว่ากวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง เป็นต้นแบบแห่งตระกูลช่างสลักถ้อยคำ”

กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่งเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงความรู้สึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง นำเสนอแง่มุมของชีวิต และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งแฝงแนวคิดที่ทรงคุณค่า ดัง เสถียร จันทิมาธร (2523: 29) ได้แสดงทัศนะวิจารณ์กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์จั่ง ว่า “ลักษณะการหยิบเนื้อหาสาระที่อ่อนก็แสดงถึงความเข้าใจต่อชีวิตค่อนข้างลึกซึ้งและกว้างขวาง... มีลักษณะเด่นในแง่ความลุ่มลึกของการสะท้อนชีวิตออกมาในงานของเขา กล่าวคือ มิได้มีแต่ความรู้สึกล้วนๆ หากแต่นำเนื้อหาของชีวิตแห่งถ้อยคำ” และดังที่ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สมบัติ จำปาเงิน. 2550: 337; อ้างอิงจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป.) กล่าวว่า “...เขามีความตระหนักในปัญหาของสังคม และมีความเข้าใจเห็นใจชีวิตของคนทุกชนชั้นที่ถูกเขาเปรียบ กวีนิพนธ์ของเขาจึงสะท้อนปัญหาชัดเจน ทำให้ผู้อ่าน มองเห็นภาพอันเป็นจริงของสังคม และปลุกความหวังสร้างกำลังใจให้ต่อสู้กับอุปสรรคปัญหา บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง จึงเต็มเปี่ยมและ หนักแน่นไปด้วยพลังความคิดสร้างสรรค์ และเจ้าอารมณ์ สะท้อนใจลึกซึ้ง”

จากบทวิจารณ์ต่าง ๆ ล้วนแต่ยกย่องสถาพร ศรีสังข์จั่งว่าน่าสนใจ เป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักเขียนและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับการยกย่องในการใช้รูปแบบชั้นตัวละครที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นความคิดของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ในแง่มุมต่าง ชูทั้งยังมีการนำเสนอกวีนิพนธ์ในรูปแบบนวนิยายและความสามารถในการใช้ถ้อยคำที่ สร้างภาพพจน์ให้เกิดแก่ผู้อ่าน ด้วยความหลากหลายดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษากวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ทางด้านรูปแบบชั้นตัวละคร กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดที่ปรากฏในผลงาน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบชั้นตัวละครและกลวิธีการประพันธ์กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์จั่ง
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัย แสดงถึง เฉพาะด้าน ในบทกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง ทั้งในด้านรูปแบบ
ฉันทลักษณ์ กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสัจจัง
อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาบทกวีนิพนธ์ และเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจสร้างงานกวีนิพนธ์สืบไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวិเคราะห์บทกวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสัจจัง ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากบทกวีนิพนธ์
สถาพร ศรีสัจจัง ที่ใช้นามจริงและใช้นามปากกาว่า“พนม นันทพฤกษ์” และ“อินตา ร่องวัวแดง” ที่ได้รับ
การจัดพิมพ์รวมเล่มแล้ว จำนวน 8 เล่ม คือ

ลำดับที่	ปีที่พิมพ์	ชื่อเรื่อง
1	2518	ก่อนไปสู่ภูเขาก่อน
2	2524	ยื่นด้านพายุ
3	2529	คือนกถ่ายเงิงฟ้า
4	2529	ที่ว้ารัก – รักนั้น...
5	2531	ดั่งผีเสื้อเดือน คือชายพเนจร ป่าภู-ทุ่งราบและเงิงทะเล
6	2531	ณ เฝิงพักกริมห้วย
7	2541	ทะเล ป่าภูและเฝิงพัก
8	2543	ฟองนายหัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยดำเนินการศึกษา
ตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทกวีนิพนธ์
 - 1.1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง
 - 1.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทกวีนิพนธ์
 - 1.2.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1 รูปแบบชั้นทฤษฎีและกลวิธีการประพันธ์

2.1.1 รูปแบบชั้นทฤษฎี

2.1.1.1 รูปแบบชั้นทฤษฎีเดิม

2.1.1.2 กวีพจน์อิสระ

2.1.2 กลวิธีการประพันธ์

2.1.2.1 การใช้คำ

- 1) การเลือกใช้เสียงของคำ
- 2) ความหมายของคำ
- 3) การสรรคำ

2.1.2.2 การใช้ภาพพจน์

- 1) อุปมา
- 2) อุปลักษณะ
- 3) ปฏิภาคพจน์
- 4) อาวัตพากย์
- 5) อติพจน์
- 6) บุคคลวัตติ
- 7) ปุจฉา
- 8) สัทพจน์

2.1.2.3 การใช้สัญลักษณ์

2.1.2.4 การนำเสนอเนื้อหา

2.2 วิเคราะห์แนวคิดด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ด้านการเมือง การปกครอง

2.2.2 ด้านสังคม

2.2.3 ด้านธรรมชาติ

2.2.4 ด้านความรัก

2.2.5 ด้านมนุษย์และจักรวาล

3. เปรียบเรียงและเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ได้เสนอแง่มุมเกี่ยวกับชีวิต สังคม ธรรมชาติและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ผู้ประพันธ์ได้ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่หลากหลาย มีกลวิธีการประพันธ์ที่มีการเล่นสัมผัส การเล่นคำ การใช้ภาพพจน์ และกลวิธีการนำเสนอ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ผู้วิจัยได้ศึกษา 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ ผู้วิจัยได้ ค้นคว้าในเรื่องของความหมาย รูปแบบ ฉันทลักษณ์ การใช้คำ การใช้ภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ การนำเสนอเนื้อหา และแนวคิด ดังต่อไปนี้

ความหมายของกวีนิพนธ์

คำว่า “กวีนิพนธ์” ในงานวิจัยนี้ใช้ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Poetry” ซึ่งมีนักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ (Poetry) ไว้ในความหมายและลักษณะต่าง ๆ กัน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ชลธิรา สัตยารัตนา (2530: 12) อธิบายกวีนิพนธ์ว่าหมายถึง “ถ้อยกวีที่ร้อยรินออกมาอย่างมีอรรถรส ศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะใช้กับผลงานกวีที่มีมาตรฐานที่แน่นอน ก(Poet) คนหนึ่ง ๆ อาจจะสร้างผลงานกวีออกมาเป็นบทกวี (Poem) หลายบทหลายชิ้นหลายชุด แต่มีเพียงบางบทเท่านั้นที่เข้าขั้นมาตรฐานเป็น “กวีนิพนธ์” งานที่จัดเป็น “กวีนิพนธ์” เป็นได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ขอแต่ให้เข้าขั้นกลอนเปล่า(Blank verse) บางบทอาจนับเนื่องเป็น “กวีนิพนธ์” ได้”

พระยาอนุমানราชชน (2531: 11) อธิบายกวีนิพนธ์ว่า “เมื่อได้ยินคำว่า กวีนิพนธ์ หรือ คำว่า ประพันธ์ หรือคำว่าร้อยกรอง ใคร ๆ ก็ต้องนึกไปถึงหนังสือโคลงฉันท์กาพย์กลอน แต่หนังสืออ่าน กวีนิพนธ์ที่กล่าวนี้ ที่แต่งเป็นร้อยแก้วก็มี เช่น สามก๊ก ราชธาธิราช เพราะฉะนั้นหนังสือที่เป็นกวีนิพนธ์ จะต้องเป็นหนังสือที่แต่งดีมีความไพเราะ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง”

บุญยงค์ เกศเทศ(2536: 137) อธิบายว่า “บทกวีนิพนธ์ หรือวรรณกรรมร้อยกรอง เป็นลักษณะ วรรณกรรมที่มีมาแต่อดีต ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลา จากร้อยกรองที่เป็นเรื่อง ยาว ๆ และใช้ศัพท์ยาก ๆ ลดมาเป็นบทสั้น ๆ ประเภทง่าย ๆ ที่ไม่มีศัพท์อะไรยาก จากเนื้อหาสาระที่ ค่อนข้างเป็นพิธีการ หรือสดุดีพระเกียรติก็แปรสภาพมาเป็นเรื่องของผู้คนโดยทั่วไปในสังคม

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา(2542: 3) อธิบายว่า “กวีนิพนธ์ (Poetry) คือ บทประพันธ์ที่แต่งเป็น ร้อยกรองมีความไพเราะในเรื่องของการใช้ภาษา มีลักษณะแบบแผน รูปแบบ และกฎเกณฑ์บังคับใน การแต่งเฉพาะเจาะจงลงไปอีก โดยรวมแล้วกวีนิพนธ์จะต้องมีความงามอันเกิดจากการเลือกสรรการใช้ภาษา ของกวี และการเสนอเนื้อหาสาระซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการควบคู่กันไป

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย, 2548- 2550: 65; อ้างจาก พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์.) อธิบายว่า “กวีนิพนธ์ poetry เป็นลักษณะยอดเยี่ยมของวรรณคดี โดยมากแต่งเป็นคำร้อยกรอง verse คือ คำที่ผูกขึ้นตามฉันท์ ลักษณะ แต่คำร้อยกรองเป็นเพียงเครื่องประกอบกวีนิพนธ์เท่านั้น หาใช่แก่นสภของกวีนิพนธ์ไม่ และกวี นิพนธ์ที่เป็นคำร้อยแก้ว prose ก็มีเหมือนกัน ลักษณะของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงความรู้สึกนึกคิด อย่างซาบซึ้งให้สะเทือนใจ”

จากการศึกษานิยามกวีนิพนธ์ของนักวิชาการต่างๆ ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กวีนิพนธ์นั้นมี รูปแบบการประพันธ์ 2 ลักษณะ คือ กวีนิพนธ์ (Poetry) ที่เป็นงานประพันธ์ร้อยกรองมีฉันทลักษณ์ใน การแต่ง และกวีนิพนธ์ที่เป็นทั้งงานประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งประกอบด้วยวรรณศิลป์และ จินตนาการ ไว้ให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ

รูปแบบฉันทลักษณ์

ในรูปแบบฉันทลักษณ์นั้นนักวิชาการได้อธิบายไว้ต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้ คือ

กำชัย ทองหล่อ (2543: 433-523) อธิบายรูปแบบฉันทลักษณ์ว่า “ตำราที่ว่าด้วยวิธีร้อย กรองถ้อยคำหรือเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามลักษณะบังคับและบัญญัติที่นักปราชญ์ได้วาง เป็นแบบไว้” จำแนกออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่ โคลง ร่าย ลิลิต กลอน กาพย์ ฉันท์ และกล

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 247-249) แบ่งรูปแบบของบทร้อยกรองไว้ 2 แบบ คือ

1. รูปแบบตายตัว (Closed Form) คือรูปแบบที่มีลักษณะบังคับเฉพาะตัวตามกำหนดแบบแผนของฉันทลักษณ์นั้น ๆ เช่น กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ ร่าย หรืออาจเป็นรูปแบบที่เกิดจากการผสมระหว่างฉันทลักษณ์ เช่น กาพย์ห่อโคลง ลิลิต

2. รูปแบบอิสระ (Open Form) คือรูปแบบที่ไม่ยึดถือฉันทลักษณ์ มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลอนเปล่า (Free Verse) และกวีนิพนธ์รูปธรรม (Concrete Poetry)

สายทิพย์ นุกุณิก (2543: 61-64) อธิบายฉันทลักษณ์ของร้อยกรองไทยปัจจุบันที่ต่างไปจากเดิม สรุปได้ดังนี้

1. นิยมใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่กวีโบราณบัญญัติไว้ น้อยกว่าร้อยกรองในอดีต
2. นิยมเอาทำนองกลอนของเพลงพื้นบ้านมาแต่งเริ่มจาก “ครูเทพ” นำเอาเพลงพื้นบ้านมาประยุกต์แต่งร้อยกรองเพื่อชีวิต
3. ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ตามแบบแผนนัก คือ จำนวนคำในแต่ละวรรคอาจน้อยกว่าหรือมากกว่าที่กำหนดไว้ การส่งสัมผัสอาจคลาดเคลื่อนไปจากที่เคยนิยมและไม่นิยมสัมผัสในแพรวพราวอย่างสุนทรภู่ แต่เสียงสัมผัสนอกไว้เท่านั้น ในด้านการแต่งฉันทลักษณ์ก็ไม่ยึดเสียงครุลหุตตามแบบแผนตายตัว หากแต่ยึดเสียงหนักเบาของพยางค์ตามแบบกวีในสมัยอยุธยาเป็นสำคัญ
4. นิยมสร้างฉันทลักษณ์ขึ้นใหม่ โดยยึดหลักความเรียบง่าย ชัดเจน และมีกรอบเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะต้องการสื่อสารความคิดมากกว่าความไพเราะ
5. นิยมแต่งกลอนเปล่ากันมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้แต่งสามารถแสดงความคิดเห็นได้สะดวกและแสดงอารมณ์ได้ลึกซึ้ง
6. นิยมเขียนบทร้อยกรองแบบรูปธรรม (Concrete Poetry) หรือวรรณรูปมากขึ้น เพราะมีได้ต้องการสื่อความคิดไว้ในบทร้อยกรองแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ต้องการใช้ บทร้อยกรองนั้นเป็นเครื่องมือในการ “สื่อภาพ” ให้แก่ผู้อ่านด้วย อาจแบ่งออกได้เป็น 2 แนวคือ

6.1 วรรณรูปที่เน้นวิธีการจัดวางถ้อยคำ ข้อความ บนเส้นระนาบเพื่อสร้างเป็นภาพขึ้นมา วรรณรูปชนิดนี้จะเน้นที่วิธีการใช้คำสร้างภาพมากกว่าที่จะเน้นภาพ

6.2 วรรณรูปที่เน้นวิธีการนำถ้อยคำมาจัดวางเป็นรูปภาพต่างๆ วรรณรูปชนิดนี้จะเน้นที่ภาพซึ่งปรากฏแก่สายตาผู้อ่านสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปรูปแบบฉันทลักษณ์ ได้ดังนี้

รูปแบบฉันทลักษณ์ หมายถึงกฎเกณฑ์หรือแบบแผนในการเรียบเรียงถ้อยคำให้เกิดเป็นรูปแบบต่าง ๆ ที่มีลักษณะพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ รูปแบบฉันทลักษณ์เดิมเป็นงานวรรณศิลป์ที่บังคับวิธีการเรียบเรียงถ้อยคำให้เข้ากฎเกณฑ์ข้อบัญญัติของนักปราชญ์ และรูปแบบอิสระ ซึ่งไม่ยึดถือฉันทลักษณ์ แต่เน้นการนำเสนอความคิดของกวีมากกว่าความงามทางวรรณศิลป์

การใช้ถ้อยคำ

การใช้ถ้อยคำในกวีนิพนธ์มีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ ดังต่อไปนี้ ประสิทธิ์ กาศย์กลอน(2518: 109-115) อธิบายเกณฑ์ในการพิจารณาการใช้ถ้อยคำในกวีนิพนธ์สรุปได้ดังนี้

1. ประหยัดคำ ในกวีนิพนธ์ที่ใช้จำนวนคำน้อย แต่กินใจความมาก
 2. คำที่ทำให้เกิดความรู้สึกเสมือนหนึ่งว่าผู้อ่านสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า
 3. คำที่ทำให้เกิดภาพพจน์ หรือ เกิดมโนภาพ เป็นคำบรรยายอิริยาบถให้เกิดมโนภาพขึ้นอย่างแจ่มชัด
 4. คำที่ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจและกินใจ กวีเลือกสรรคำที่กินใจเพื่อให้คล้องกับอารมณ์ของตัวละครและดึงดูดอารมณ์ผู้อ่านให้เกิดรสโอชา
 5. คำที่มีอำนาจเร้าใจให้เกิดความซาบซึ่งประทับใจ หมายถึงใช้คำงามที่คนธรรมดาไม่ใช้กัน และคำเหล่านั้นเป็นคำละเอียดอ่อนซาบซึ่งตรึงใจ
 6. การเลือกเฟ้นคำให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ได้แก่ การวางคำในที่ที่เหมาะสม คือเหมาะกับโอกาสและเหตุการณ์ในท้องเรื่อง
 7. การใช้คำง่าย ๆ เพื่ออ่านได้สะดวก และเข้าใจได้ชัดเจน
 8. การใช้คำพูดให้ถูกลำดับ ได้แก่ การพรรณนาจากส่วนรวมไปส่วนย่อย หรือพรรณนาจากส่วนย่อยมาหาส่วนรวม เป็นต้น
 9. การใช้คำซ้ำ อาจเป็นการซ้ำคำเพื่อความไพเราะ ซ้ำคำเพื่อความหมายเด่นชัดขึ้น
 10. การใช้คำเลียนเสียง เป็นการถ่ายทอดของจริงในรูปของภาษามนุษย์
- วันเนา ยูเด็น (2532: 89-105) อธิบายหลักการเลือกใช้คำในการเขียน สรุปได้ดังนี้

1. เสียงของคำ ทำให้เกิดภาพ สร้างความรู้สึกและอารมณ์ ถือเป็นกรสร้างให้ถ้อยคำมีชีวิต การใช้คำให้เกิดความงามลักษณะนี้ เช่น

1.1 การใช้คำซ้ำ (Reduplication) มีวิธีการดังนี้ คือ

1.1.1 การใช้คำซ้ำในลักษณะคำยวมก คือซ้ำแบบ Repetitive reduplication หมายถึงใช้คำนั้นซ้ำลงไปอีกครั้ง สร้างให้คำนั้นมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นหรือลดลง

1.1.2 การใช้คำซ้ำแบบเล่นคำ คือนำคำมาใช้ในความหมายต่าง ๆ กัน

1.1.3 การใช้คำเพื่อเลียนเสียงธรรมชาติการเลียนเสียงธรรมชาติ(Onomatopoeia) สร้างความรู้สึกเหมือนได้รับประสบการณ์ตรงจึงถ่ายทอดความจริงออกมาในรูปถ้อยคำเหมือนรับฟังด้วยหู

1.2 การวางจังหวะเสียงของคำ มีอยู่ 4 ลักษณะ คือ

1.2.1 การวางเสียงของคำที่ทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่าง เสียงสูง กับ เสียงต่ำ เสียงสั้น กับ เสียงยาว, เสียงหนัก กับ เสียงเบา หรือเสียงแหลม กับ เสียงทุ้ม

1.2.2 การใช้เสียงของคำในลักษณะประเภทเดียวกันคือการเล่นสัมผัสอักษร(Consonance) ซึ่งมีทั้งคำสัมผัสอักษรที่พยัญชนะต้นเป็นตัวเดียวกัน และพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน

1.2.3 การใช้เสียงของคำโดยเสียงสัมผัสที่กลมกลืนกัน คือการใช้สัมผัสสระ (Assonance)

1.2.4 การใช้เสียงของคำที่กังวานรับ เช่นใช้เสียงเปิด (Resonance)

2. ศิลกาการใช้คำ หมายถึงการเลือกใช้คำเหมาะสมที่จะเขียน มีการสร้างคำใหม่ การแปลงคำให้เข้าสัมผัส ไม่ว่าจะสัมผัสสระ หรือสัมผัสอักษร รวมทั้งการเล่นคำการใช้คำให้ตรงกับความหมายและความรู้สึก การใช้คำในภาษาของร้อยกรอง อยู่ในลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 การเล่นคำ มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1.1 การเล่นคำตามที่ฉันทลักษณ์บังคับ คือการเขียนที่เป็นไปตามบังคับของคำประพันธ์ชนิดนั้น ๆ บัญญัติไว้

2.1.2 การเล่นคำนอกเหนือบังคับของฉันทลักษณ์ เป็นความสามารถส่วนตัวของผู้เขียน อาจเล่นคำในลักษณะพ้องรูป พ้องเสียง หรือสัมผัสอักษรโดยไม่บัญญัติไว้ในฉันทลักษณ์

2.2 ความประณีตในการใช้คำ

2.2.1 ใช้คำง่าย ๆ ตรงกับความหมาย ควรเลี่ยงการใช้ศัพท์โดยไม่จำเป็นเลี่ยงการสับสนศัพท์ที่เป็นสำนวนโลกโณน หรือที่ผู้อื่นไม่ใช่ไม่นิยมใช้

2.2.2 ไม่นิยมใช้คำที่ฉีกความหรือแยกความ คือ ไม่ใช้คำยติภังคโดยไม่จำเป็น

2.2.3 ไม่ควรใช้คำลากเข้าหาเสียงสัมผัส ไม่ว่าจะด้วยการใช้ข้อความที่ซ้ำซาก หรือใช้คำแปลง รวมทั้งความหมายกำกวม หรือใช้โดยให้ถูกสัมผัสแต่ไม่ตรงความหมายไม่คำนึงถึงความหมาย

2.2.4 ต้องระมัดระวังการใช้คำสำคัญลักษณะที่สร้างขึ้นเฉพาะบุคคลหรือสังคม ซึ่งเป็นความหมายที่ต้องตีความ (Interpretation) ให้เข้าใจความหมายเฉพาะตัว หรือสังคมนั้น ๆ

2.2.5 หลีกเลี่ยงคำที่กระด้างหยาบคาย หรือการสร้างคำใหม่ที่โณนจนดูเป็นเสแสร้ง รวมทั้งการใช้ศัพท์แสงที่แพรวพราวเพื่อแสดงภูมิรู้ และสำนวนที่หวิหวิ

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 237-246) อธิบายลักษณะการใช้ถ้อยคำและภาษาของกวีสรุปได้ดังนี้

1. การใช้คำที่มีความหมายตรงและความหมายแฝง คือ มีทั้งคำที่ มีความหมายตามพจนานุกรม (Denotation) เป็นคำที่เข้าใจความหมายได้ทันที กับคำที่มีความหมายโดยนัย(Connotation) มีความหมายในระดับลึกซึ้งซ่อนอยู่ การจะเข้าใจได้ต้องอาศัยบริบทหรือข้อความแวดล้อม

2. การใช้คำให้เกิดจินตภาพ คือ การแสดงภาพของกวีผ่านภาษาของความรู้สึกที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์เดิม ซึ่งกวีทำให้ปรากฏขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่าน

3. การใช้คำแบบโวหารภาพพจน์ เป็นการใช้อีกลักษณะหนึ่งที่ทำให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่าน ภาพพจน์ในวรรณคดีมีหลายรูปแบบ แต่ภาพพจน์ที่ใช้กันบ่อย ๆ คือ การอุปมา (Simile) การอุปลักษณ์ (Metaphor) บุคลาธิษฐาน (Personification) และการใช้สัญลักษณ์ (Symbol)

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548: 123-124) อธิบายการสรรคำใช้ (diction หรือ choice of words) สรุปได้ดังนี้

1. คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง และสถานภาพของบุคคล
2. การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ เป็นเรื่องที่นิยมในการแต่งร้อยกรองของไทย

โดยเฉพาะ

3. คำที่มีความหมายเจาะจงเฉพาะที่
4. คำภาษาถิ่น อาจนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการความสมจริง และใกล้ชิดกับสภาพความเป็นจริงตามสถานการณ์ในเรื่องมากขึ้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปการใช้คำ ได้ดังนี้

การใช้คำ หมายถึง กลวิธีการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องของผู้ประพันธ์ เพื่อให้เกิดความไพเราะ และสื่ออารมณ์ในเนื้อเรื่องได้ดี

การใช้ภาพพจน์

การใช้ภาพพจน์ในกวีนิพนธ์มีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2525: 125) อธิบายภาพพจน์ (Figure of speech) ว่า “เป็นวิธีใช้ภาษาซึ่งคำหรือสำนวนที่ใช้มีความหมายไม่ตรงตามตัวหนังสือ การใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ หรืออารมณ์บางอย่างซึ่งยากแก่การบรรยายด้วยภาษาอย่างตรงไปตรงมา”

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548: 125-131) อธิบายภาพพจน์ว่า “คือถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างใช้โวหารไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้โดยมีเจตนาให้ประสิทธิผลต่อความเข้าใจ และต่อความรู้สึกยิ่งขึ้นกว่าการใช้ถ้อยคำบอกเล่าตามธรรมดา การสร้างภาพพจน์มีหลายวิธี สรุปได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมย
 - 1.1 เปรียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง (Simile – เปรียบเหมือน)
 - 1.2 เปรียบสิ่งหนึ่ง เป็น อีกสิ่งหนึ่ง (Metaphor – เปรียบเป็น)
2. บุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสมมติขึ้นให้มีกิริยาอาการเหมือนมนุษย์
3. สัญลักษณ์ – สิ่งแทน (Symbol) หมายถึงสิ่งหนึ่งซึ่งใช้แทนอีกสิ่งหนึ่ง

4. การกล่าวถึงความขัดแย้งคู่ขนานกัน(Paradox)
 5. การกล่าวเกินจริง(Hyperbole) โดยมีความมุ่งหมายให้กระทบอารมณ์ ไม่ได้เพ่งเล็งข้อเท็จจริง
 6. การกล่าวน้อยคำแต่กินใจความกว้างขวาง (Understatement) เป็นความพยายามสื่อสารอารมณ์อันลึกซึ้ง
 7. การใช้คำถามที่รู้คำตอบดีอยู่แล้ว และไม่ต้องถามคำตอบอีก(Rhetoric Question)
 8. การกล่าวเย้ยกล่าวประชด (Irony หรือ Sarcasm)
 9. การกล่าวทำความ (Allusion) เป็นการกล่าวอ้างถึง บุคคล สถานที่เหตุการณ์ที่สำคัญๆ เป็นที่รู้จักกันดีทั่วไป ยกมาประกอบข้อความ เมื่อเอ่ยขึ้นมาก็คือเป็นที่รู้จักและเข้าใจทันที
 10. การเรียบเรียงข้อความที่มีเสียงสัมผัส มีดุลแห่งความหมายและน้ำหนักของเสียงเท่าเทียมกัน จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปการใช้ภาพพจน์ ได้ดังนี้
- การใช้ภาพพจน์หมายถึงกลวิธีการใช้ภาษาซึ่งคำหรือสำนวนที่ใช้เรียบเรียงอย่างโวหาร ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา โดยมีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความเข้าใจ และต่อความรู้สึก ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ มีหลายวิธี เช่น อุปมาอุปไมย ศัพท์มูลฐาน สัญลักษณ์ ความขัดแย้งคู่ขนาน การกล่าวเกินจริง การกล่าวคำน้อยแต่กินใจความกว้าง การใช้คำถาม การกล่าวเย้ยกล่าวประชด การกล่าวทำความ การเรียบเรียงข้อความที่มีเสียงสัมผัส เป็นต้น

การใช้สัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์ในกวีนิพนธ์มีหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังที่นักวิชาภาษาไทยท่านได้อธิบายไว้ดังนี้ คือ วิชา กงกะนันทน์ (2533: 55) อธิบายสัญลักษณ์ (symbol) ว่า “คือสรรพสิ่งใด ๆ ที่มีความหมายถึงสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติร่วมกันหรือเกี่ยวข้องกัน ในเรื่องของวรรณคดี สัญลักษณ์คือ คำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันมีความหมายนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในพจนานุกรม”

สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา (2549: 47) อธิบายการใช้สัญลักษณ์ สรุปได้ดังนี้

สัญลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่อาจจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาพพจน์ แต่ไม่ใช่ประเภทหนึ่งของภาพพจน์ สัญลักษณ์หลายอย่างอาจจะพัฒนามาจากการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ เมื่อมีการเปรียบเทียบจนเกิดเป็นความเข้าใจร่วมกันในชนบ” วรรณศิลป์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือของชาติใดชาติหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ภาพพจน์เหล่านั้นก็จะกลายเป็นสัญลักษณ์ คือเป็นสิ่งที่ใช้แทนอีกสิ่งหนึ่งโดยมิต้อง ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบอีก สัญลักษณ์มีลักษณะที่เป็นทั้งลักษณะเฉพาะและลักษณะสากล

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปการใช้สัญลักษณ์ได้ว่า การใช้สัญลักษณ์หมายถึงกลวิธีการใช้ภาษาอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่ายและมองเห็นเป็นรูปธรรม

การนำเสนอ

การนำเสนอเนื้อหาในวรรณกรรม มีวิธีการต่าง ๆ ตามที่นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้
บุญยงค์ เกศเทศ (2536: 100-101) จำแนกวิธีการเสนอเรื่อง ไว้ดังนี้

1. เสนอเรื่องโดยการบอกเล่า เป็นการเสนอเรื่องโดยผู้เขียนทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายกับการเล่าถึงประสบการณ์ของตนเอง
 2. เสนอเรื่องแบบบรรยายคลี่คลาย การเสนอเรื่องลักษณะนี้อาศัยการบรรยายความรู้สึกนึกคิดเป็นหลัก ซึ่งผู้แสดงคลี่คลายนี้อาจเป็นผู้เสนอต่อผู้อ่านเอง หรืออยู่ในฐานะบุรุษที่ 3 โดยมีผู้เขียนเป็นสื่อกลางก็ได้
 3. เสนอเรื่องโดยการสร้างตัวละคร การเสนอเรื่องแบบนี้ จะมีโครงสร้างคล้ายกับการเขียนนวนิยายหรือเค้าโครงของบทละคร ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวหรือสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่อผู้อ่านจะประกอบด้วยตัวละครหลายตัว แต่ละตัวมีบทบาทมากขึ้นอยู่กับผู้เขียนจะต้องการเน้นบทบาทของตัวละครตัวใด
 4. เสนอเรื่องโดยการใช้สัญลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง เช่น ต้องการกล่าวถึงสันติภาพกลับพูดถึงนกพิราบแทน
 5. เสนอเรื่องโดยการเน้นปรัชญาหรือแนวคิด การนำเสนอเรื่องแนวปรัชญาจะไม่สนใจโครงสร้างหรือเนื้อหาว่าเป็นสิ่งสำคัญ หากมุ่งที่จะสอดแทรกข้อความที่เน้นให้ผู้อ่านได้แนวความคิด หรือหลักปรัชญา โดยผู้เขียนจะต้องหาจังหวะสอดใส่ไว้อย่างเหมาะสม
- สายทิพย์ นุกุลกิจ(2543: 95) อธิบายหลักการวิเคราะห์หลักวิธีการนำเสนอไว้ว่าได้แก่การพิจารณาว่าผู้แต่งมีวิธีการนำเสนอที่ดีหรือไม่ ผู้แต่งใช้วิธีการใด วิธีนั้นๆ ชวนให้น่าสนใจน่าติดตามหรือน่าประทับใจอย่างไร เพราะเหตุใด วิธีการนำเสนอที่ผู้แต่งบทร้อยกรองนิยมใช้กันอยู่ทั่วไปเช่น
1. เสนออย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านจับความได้ง่าย
 2. เสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์หรือความเปรียบ
 3. เสนอด้วยวิธีซ้ำคำ หรือซ้ำความ เพื่อย้ำความคิดหรือเรื่องราวให้ดูโดดเด่น เป็นเอกภาพ และชวนให้น่าอ่าน น่าสนใจยิ่งขึ้น
 4. เสนอด้วยวิธีการใช้ภาพพจน์เหนือจริง เพื่อสร้างความแปลกใหม่และดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน
 5. เสนอด้วยวิธีการแสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหวของตัวละคร การเคลื่อนไหวนี้ หมายรวมทั้งการเคลื่อนไหวทางกายและทางอารมณ์ คือความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาของตัวละครด้วยกลวิธีการนำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์ของ สถาพรศรีสังข์

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สามารถสรุปการนำเสนอได้ว่า การนำเสนอ หมายถึงกลวิธีการประพันธ์ต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการสร้างสรรค์งานประพันธ์ได้อย่างน่าสนใจ ชวนติดตามอ่านหรือไม่ อย่างไร

แนวคิด

แนวคิด ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Theme มีนักวิชาการบางท่านเรียกชื่อต่างกันว่า สาระัตถะของเรื่อง ซึ่งก็มีความหมายอย่างเดียวกับแนวคิด (Theme) เป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของงานประพันธ์ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ความสามารถวิเคราะห์เอง เพราะกวีจะไม่บอกออกมาตรง ๆ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านอธิบายความหมายและหลักการวิเคราะห์แนวคิดไว้สรุปได้ดังนี้ คือ

พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ (2522: 54) อธิบายว่า “การแสดงแนวคิด (Theme) หรือสาระัตถะของเรื่อง หมายถึง ทศนะของผู้แต่งที่มีต่อชีวิต ผู้แต่งต้องแสดงความคิดให้ปรากฏเด่นชัด โดยเฉพาะในตอนจบเรื่อง ผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิด หรือทศนะของผู้เขียนจากความคิด หรือการกระทำของตัวละคร จากบทสนทนา หรือจากผลสุดท้ายของเหตุการณ์ในเรื่อง”

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 250-251) อธิบายว่า “แนวคิดในบทร้อยกรองก็เช่นเดียวกับแนวคิดในนวนิยายและเรื่องสั้น หมายถึงความคิดอันเป็นศูนย์กลางในงานเขียนที่แสดงให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์” และอธิบายหลักการพิจารณาแนวคิดในบทร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์ไว้ว่า “ผู้อ่านควรพิจารณาจากรูปแบบของบทร้อยกรองนั้น ๆ รวมไปถึงการศึกษาน้ำเสียง ภาษาจินตภาพ และทุกองค์ประกอบ”

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสามารถสรุปแนวคิดได้ว่า แนวคิดหมายถึงความคิดสำคัญของเรื่องซึ่งผู้ประพันธ์ต้องการแสดงให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์

สถาพร ศรีสังข์ สร้างสรรค์ผลงานทางด้านวรรณกรรมที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งกวีนิพนธ์เรื่องสั้น และนวนิยาย สำหรับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ มีคนในวงการนักเขียน และนักวิชาการได้แสดงทัศนะวิเคราะห์วิจารณ์ไว้ สรุปได้ดังนี้

นิตินิ วิสุทธิศานต์ (2519: 74-95) ได้แสดงทัศนะวิจารณ์งานประพันธ์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ใน “ก่อนไปสู่ภูเขา” สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทร้อยแก้วหรือกลอนเปล่า สถาพรศรีสังข์ ให้ความรู้สึกนุ่มนวล คล้าย ๆ กับว่า บอกด้วยความที่คิดแล้วคิดอีกอย่างรอบคอบ ประณีตการคิดเป็นพิเศษ โดยประสมประสานความเป็นคนช่างสังเกตเข้ากับความคิดนั้นด้วย ซึ่งมองปัญหาของประชาชนเป็นขั้นบันได และจะสรุปลงอย่างเฉียบขาดในตอนจบ เพื่อเป็นการปลุกเร้าหรือชี้แนะเส้นทางที่ถูกต้อง สถาพรศรีสังข์ เขียนงานร้อยแก้วได้ดีพอสมควร แต่ว่าจะเรียกว่าเป็นเลิศยังไม่ได้เพราะการนำเสนอยังไม่ดีเด่น ส่วนมากมักจะเป็นการเล่าถึงธรรมดา ๆ ด้วยถ้อยคำรุนแรงลึกซึ้ง

2. ประเภทร้อยกรองสถาพร ศรีสังข์จ้ง เขียนงานร้อยกรองได้ไม่ดีเด่นเท่าเรื่องสั้นเพราะร้อยกรองของ สถาพร ศรีสังข์จ้ง บอกเรื่องราวแก่ผู้อ่านชัดเจนเกินไปเหมือนกับการบอกจดทฤษฎีละครซ้ำบางครั้งที่รับเอาอิทธิพลจากนักเขียนร่วมสมัยด้วยกันมากเกินไป แต่อะไรก็ตาม สถาพรศรีสังข์จ้ง ก็ยังมีส่วนน่าชมเชยอยู่ไม่น้อย เพราะสามารถเขียนได้ดีพอสมควรและเขียนได้หลายรูปแบบการประพันธ์ด้วย

สถาพร ศรีสังข์จ้ง ได้ทำงานร้อยกรองใหญ่ไว้ 1 ชิ้นชื่อ “ลิลิตโองการประกาศฟ้า” ซึ่งอาศัยรูปแบบวิธีการเก่า ๆ ของวรรณคดีมาปรับปรุงแต่งใหม่ คือเปลี่ยนจาก “โองการแข่งน้ำ” ซึ่งมีไว้สำหรับแข่งประชาชนที่ไม่จงรักภักดีมาเป็น “โองการประกาศฟ้า” ที่ประชาชนเป็นผู้สถาปนาแข่งชนชั้นปกครองแทน แต่สถาพรศรีสังข์จ้ง ยึดมั่นในทฤษฎีอย่างมาก งานชิ้นนี้จึงไม่ได้ออกมาเป็นการสถาปนาแข่ง หากแต่ออกมาเป็นบทชี้้นำการต่อสู้ที่เป็นร้อยกรองแทน รูปแบบร้อยกรองจึงเป็นเพียงอารมณ์ในกรอบบังคับเท่านั้น ถ้าหาก สถาพร ศรีสังข์จ้ง แต่งเป็นรูปแบบคำสาปแช่ง หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่เสนอทฤษฎีออกมาอย่างลึกซึ้งซ่อนเร้นกว่านี้ และโดยผู้อ่านสามารถเข้าใจความซ่อนเร้นนั้นได้ทันที สถาพร ศรีสังข์จ้ง ก็จะมีงานวินิพนธ์ที่ยิ่งใหญ่ แต่ลักษณะที่เสนอเช่นปัจจุบันนี้ก็นับว่าเป็นร้อยกรองที่ดีพอสมควร ดีเด่นที่การเลือกใช้ถ้อยคำได้หนักแน่นและชี้ประเด็นปัญหาอย่างแจ่มชัด

ชวน เพชรแก้ว (2523: 63-64) ได้แสดงทรรศนะวิจารณ์งานประพันธ์ “ก่อนไปสู่ภูเขากา” ของสถาพร ศรีสังข์จ้ง ว่า บทร้อยกรองประกอบด้วยคำประพันธ์หลายประเภท มีทั้งร้อยกรองสั้น ๆ และร้อยกรองที่ค่อนข้างยาว เช่น ลิลิตพัฒนาโองการประกาศฟ้า เป็นต้น ร้อยกรองของ สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นความสามารถในการประสานรูปแบบกับเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม แต่การใช้คำค่อนข้างจะรุนแรง และมีท่วงทำนองที่คล้ายคลึงกับงานของนายผีและจิตร ภูมิศักดิ์

ศิลา โคมฉาย (วีระศักดิ์ ชันแก้ว 2539: 76; อ้างอิงจากศิลา โคมฉาย. ม.ป.ป.) กล่าวว่า งานเขียนของ สถาพร ศรีสังข์จ้ง ไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วร้อยกรองหรือเรื่องสั้น เป็นงานเขียนที่มีพลัง กระตุ้นอารมณ์ ก่อกระแสสำนึก มีชีวิตชีวา เป็นงานเขียนที่ชี้ นำ แสดง ให้รู้ ให้เห็นถึงความขมขื่น ความทุกข์ยากของชนชั้นล่างที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ งานเขียนที่ชี้ชื่อจริงนามสกุลจริงในยุคนั้น นับว่าเป็นงานต้นแบบวรรณกรรมเพื่อชีวิต

ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ (วีระศักดิ์ ชันแก้ว. 2539: 77; อ้างอิงจาก ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์. ม.ป.ป.) กล่าวว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง เป็นคนมีฝีมือคนหนึ่งในเชิงกาพย์กลอน รูปแบบนำเสนอ ใช้คำโบราณ คำวรรณคดีโบราณแม้งานบทกวีบางชิ้นจะมีลักษณะพื้นเมืองปักษ์ใต้ แต่ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันโดดเด่น นับเป็นคนหนึ่งที่มีไม่มากนักในเมืองไทย ซึ่งเป็นนายของภาษาในงานเขียนประเภทบทกวี

วินัย สุกใส (วีระศักดิ์ ชันแก้ว 2539: 79; อ้างอิงจาก วินัย สุกใส. ม.ป.ป.) กล่าวว่า งานที่เด่นของสถาพร ศรีสังข์จ้ง ในช่วงแรก ก่อนไปสู่ภูเขากา งานวรรณกรรมรวมเล่มนี้มีความชัดเจน องค์ประกอบทำให้งานรวมเล่มนี้โดดเด่น เพราะใช้ภาษารูปแบบเด่น และวรรณศิลป์ที่ดี ในนามพนม นันทพฤษฯ บทกวีค่อนข้างเด่น โดยเฉพาะเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับทะเล สถาพรศรีสังข์จ้ง เขียนได้ดีให้อารมณ์ความรู้สึก

ค่อนข้างลึกซึ้ง คมชัด ใช้คำสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก มีพลังโดดเด่นในการใช้คำ ใช้ภาษา มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การสร้างรูปแบบภาษาเป็นประดิษฐ์การ ด้วยประเด็นในการใช้ภาษานี้เอง ทำให้มีนักคิดนักเขียน กวีรุ่นใหม่ โดยไม่เจาะจงว่าเป็นนักเขียนภาคใดยึดถือเป็นต้นแบบ

ดวงมน จิตรจางค์ (2531: 133-139) ได้วิเคราะห์วิจารณ์นวนิยายเรื่อง “ตั้งผีเสื้อเถื่อน” ของสถาพร ศรีสัจจัง สรุปสาระสำคัญได้ว่า

หนังสือนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์เรื่อง “ตั้งผีเสื้อเถื่อน” คือชายพเนจร ป่าภู ทุงرابและเวียงทะเล” ของ พนม นันทพฤกษ์ เปลี่ยนแปลงลีลาเดิมไปมาก การใช้คำแปรจากคำ ๆ เดียวที่เรียบกระชับมาเป็นการใช้คำซ้อน แต่กลับทำให้น้ำหนักคำถูกแทนที่ด้วยความเยิ่นเย้อ เมื่อเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ที่แสดงฝีมือในการใช้ถ้อยคำที่สนองความมุ่งหมายทางสุนทรียะอยู่แล้ว จะเป็นด้วยความพะวงต่อคำว่า “กวีนิพนธ์” จึงได้หันมาเอาใจใส่ปรุงแต่งการใช้ถ้อยคำในแง่โครงสร้าง เพื่อสร้างความแปลกใหม่ แต่ดูจะเป็นการเปลืองแรงเกินจำเป็น และเป็นสิ่งตรงข้ามกับคำว่าอลังการ ผู้แต่งมักพะวงกับการประดิษฐ์ถ้อยคำ จนลืมนึกถึงความหมายตามปกติของคำ ความสะดุดที่เกิดขึ้นจากถ้อยคำในลีลาที่แปลกไป เหมือนจะบอกว่าผู้แต่งใช้อิสรภาพในการเฟ้นคำอย่างเกินพอดีนี้ ไม่ได้เชื่อมโยงกับความหมายในระดับลึกของบทประพันธ์แต่อย่างใด และถ้อยคำที่พยายามชักจูงไปสู่คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องตัวตนของมนุษย์ ก็คงจะเข้ากันกับเรื่องมิได้ ดูเหมือนนวนิยายเรื่องนี้จะมีได้ประสบความสำเร็จในฐานะงานศิลปะ และในฐานะความเรียงเรื่องปรัชญาก็ยังทิ้งข้อคำถามไว้หลายประการ อุปสรรคแห่งความสำเร็จของหนังสือเล่มนี้ก็คือ เมื่อผู้เขียนเลือกเขียนในรูปของนวนิยาย ก็ไม่ได้ความเข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครมากพอ พฤติกรรมของตัวละครก็เต็มไปด้วยรายละเอียดที่ไม่ช่วยสร้างความเข้าใจในมโนทัศน์ของเรื่องเท่าที่ควร การเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าความจริงของชีวิตจึงเสนอด้วยคำอธิบายใน “หนังสือ” และบทสนทนาด้วยภาษาที่น่าจะเรียกว่า ภาษาวิชาการของคนรุ่นใหม่ การถ่ายทอดทัศนะหรือความรู้อันลึกซึ้งในแง่มุมของชีวิต โดยใช้พฤติกรรมและประสบการณ์ของตัวละครด้วยภาษาเชิงกวีนิพนธ์ ที่ประสบความสำเร็จนั้น มิใช่ของใหม่

จากภาววิเคราะห์งานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง โดยนักเขียนและนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า กวีนิพนธ์ที่เป็นความเรียงร้อยแก้ว มีการนำเสนอไม่ดีเด่น มักเป็นการเล่าเรื่องธรรมดาด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ส่วนกวีนิพนธ์ที่เป็นฉันทลักษณ์ สถาพร ศรีสัจจัง สามารถเขียนได้หลายรูปแบบ คำประพันธ์ มีการผสมผสานรูปแบบกับเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม เป็นงานเขียนที่แสดงให้เห็นความขมขื่น ความทุกข์ยากของชนชั้นล่างที่ถูกเอารัดเปรียบ มีการใช้คำ ใช้ภาษาไพเราะสวยงาม แต่กวีนิพนธ์บางเรื่องก็ไม่สามารถเชื่อมโยงความหมายระดับลึกที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอทัศนะ และไม่ประสบความสำเร็จในความงามทางศิลปะการใช้ภาษา ตามความคิดเห็นของ ดวงมน จิตรจางค์ (2531: 133-139) กล่าวไว้โดยสรุปว่า “พนม นันทพฤกษ์ เขียนนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์โดยใช้คำไม่เชื่อมโยงกับความหมายในระดับลึกของบทประพันธ์ และในฐานะความเรียงเรื่องปรัชญาก็ยังทิ้งข้อคำถามไว้หลายประการ นวนิยายเรื่องนี้จึงมิได้ประสบความสำเร็จในฐานะงานศิลปะ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์

งานกวีนิพนธ์มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยเลือกมาเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบชั้นลักษณะ กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดในกวีนิพนธ์เท่านั้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

ประเมิน เชียงเถียร (2522: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบชั้นลักษณะ เนาวรัตน์แต่งคำประพันธ์โดยดำเนินตามรูปแบบ ชั้นลักษณะของกวีโบราณอย่างเคร่งครัด บทร้อยกรองในระยะแรก ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับอารมณ์ส่วนตัว เช่น ความรัก ความเพ้อฝัน ความมั่งคั่งของธรรมชาติ ส่วนหนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะ ต่อมาเมื่อความคิดและประสบการณ์มีมากขึ้นเนาวรัตน์จึงหันมาเน้นเนื้อหาวรรณกรรมทางด้านสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

สุจิตรา คุปตารักษ์ (2526: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองของ “นายผี” ผลการศึกษาพบว่า “นายผี” สามารถนำรูปแบบคำประพันธ์ที่มีมาแต่ดั้งเดิมและรูปแบบคำประพันธ์ที่ดัดแปลงขึ้นใหม่มาใช้เสนอเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถสรรถ้อยคำโวหารใช้ในการบรรยายและเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้อย่างดี ส่วนด้านแนวคิด ปรัชญา แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภาษาและการประพันธ์

สุขกมล รัตนสภา(2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ร้อยกรองของศิวกานท์ ปทุมสูติ ผลการศึกษาพบว่า ในด้านรูปแบบ ศิวกานท์ ปทุมสูติ ใช้รูปแบบการประพันธ์ที่มีมาแต่โบราณ อย่างเคร่งครัดชั้นลักษณะ โดยใช้ทั้งรูปแบบโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และเพลงพื้นบ้านมีการใช้ กลบท กลโคลง และกระทู้ มีการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่โดยประยุกต์จากรูปแบบชั้นลักษณะเดิม ในด้านกลวิธีการประพันธ์ มีการใช้คำและโวหารที่เหมาะสมกับเนื้อหา ที่เด่นทั้งด้านเสียงและความหมายด้านกลวิธีการนำเสนอ ส่วนมากเป็นการนำเสนอแนวคิดแบบเปรียบเทียบเสียดสีลักษณะ ร่องลงมาเป็นการนำเสนอแบบตรงไปตรงมา และการนำเสนอแบบการสร้างสถานการณ์ โดยแสดงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม ธรรมชาติ การศึกษา และศาสนา

วินัย จินดารักษ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบคำประพันธ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ทั้ง โคลง กลอน กาพย์ และร่ายตามรูปแบบที่นิยมกันมาแต่โบราณ ด้านกลวิธีการประพันธ์ ทรงแสดงพระปรีชาสามารถในเชิงกาพย์กลอนด้วยการสรรคำใช้ อันได้แก่ การซ้ำคำ การซ้ำเสียง การซ้ำความหมาย และการเลือกใช้คำเหมาะสมกับสถานการณ์ การเลือกเสียง ทรงใช้กลวิธีสัมผัสพยัญชนะ สัมผัสสระ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์เป็นสำคัญ การใช้โวหารภาพพจน์ทรงใช้อุปมา อุปลักษณะอุทาหรณ์ อติพจน์ ปฏิพจน์ บุคลาธิษฐาน และการเลียนเสียงธรรมชาติ

ประภาพรรณ บุตรศรี (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บท ร้อยกรอง ราชสดุดี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในวาระเสด็จสวรรคต” ผลการศึกษาพบว่า ด้านชนิดคำประพันธ์ ผู้แต่งใช้กลอนมากที่สุด รองลงมาได้แก่โคลง กาพย์ กลอนเปล่า ฉันท์ ร่ายและคำว และมีการแต่งโดยใช้คำประพันธ์ร่วมกันตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปถึง 5 ชนิด ประเภทของคำประพันธ์ที่ใช้มากที่สุดได้แก่ กาพย์เห่ และลิลิต นอกจากนี้มีการใช้คำประพันธ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ได้แก่โคลงเบญจลักษณะเทวาลัย และศรีนครินทร์ฉันท์ 40 ส่วนด้านสุนทรียรสพบว่า ผู้แต่งสร้างสุนทรียรสในรศคำโดยการเลือกใช้คำที่ไพเราะสละสลวยและมีความหมายลึกซึ้ง มีการเล่นคำ เล่นเสียง ซ้ำคำ และเล่นสัมผัสในคำประพันธ์ประเภทกลอน โคลง และกาพย์ สุนทรียรสในรศความ ผู้แต่งใช้โวหารภาพพจน์ 5 แบบ คือ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิพจน์ บุคลาธิษฐาน และอธิพจน์

ศิริลักษณ์ จุฑาศรี (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวคิดทางสังคมไทย ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จาก “ข้างคลองคันทนายาว” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ปี พ.ศ. 2530-2539” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในด้านสภาพสังคม พบความเปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ความนิยมในวัตถุและเงินตรา วิธีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามกระแสของโลกในด้านการเมือง พบสถาบันพรรคการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างมีเงื่อนไขสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ได้มาด้วยวิธีการซื้อเสียง มีปัญหาเกี่ยวกับระดับนโยบายของรัฐบาล ด้านสภาวะสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พบว่าสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีถูกทำลายจากการขยายตัวของสังคมเมือง และก็ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมถึงระบบการศึกษาและศาสนาที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกพื้นที่

เพ็ญพักตร์ สุธงสมาลัย (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์บทร้อยกรองของ ไพวรินทร์ ขาวงาม” ผลการศึกษาพบว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะการแต่งที่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ อีกทั้งได้มีการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้านกวีนิพนธ์อิสระ และรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์จากฉันทลักษณ์เดิม ด้านกลวิธีการนำเสนอ ส่วนมากเป็นการนำเสนอแนวคิดโดยกล่าวหรือเล่าเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบและใช้ตัวละครสนทนากันเพื่อแสดงทัศนะ ซึ่งเป็นทัศนะเกี่ยวกับสังคมและชีวิตเป็นส่วนใหญ่

เบญจวรรณ สุขวัฒน์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ร้อยกรองของแรคำ ประโยค คำ การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ผลการศึกษาพบว่า งานร้อยกรองของแรคำ ประโยค คำ มีการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์โบราณมาปรับประยุกต์เพื่อสื่อสารร่วมสมัยฉันทลักษณ์ที่นำมาใช้ในบทร้อยกรองมีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องของบทร้อยกรอง ด้านความคิดของแรคำ มีแนวคิดที่สำคัญๆ ปรากฏอยู่หลายประการ อาทิ ด้านสังคม การศึกษา ธรรมชาติ มนุษย์ ศาสนา โดยให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมชี้แนะแนวทางแก้ไข

กัณฑ์พงษ์ เขมซัซวัล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์บทร้อยกรองเรื่อง “รอยทราย” ของ วันเนาว์ ยูเด็น” ผลการศึกษาพบว่า ด้านแนวคิดมี 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับความรักในวัยหนุ่มสาวที่มักไม่มั่นคงเพราะรักอย่างขาดสติ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมปัจจุบันที่ต้องต่อสู้แก่งแย่งและชิงดีชิงเด่นกัน แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาและปรัชญาชีวิตที่ทุกคนควรรยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติที่เน้นคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ

วีณา ต่างใจ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลการประกวดกลอนสดประเภทประชาชนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ระหว่างปี พ.ศ. 2535 - 2544” ผลการศึกษาพบว่า ในด้านกลวิธีการใช้คำและโวหารภาพพจน์ ผู้ประพันธ์เลือกใช้คำที่สื่อความหมายชัดเจน เรียบง่าย ลึกซึ้งคมคาย มีสุนทรียะทั้งด้านเสียงและความหมาย โวหารภาพพจน์ที่พบมากที่สุดคือการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ และที่พบน้อยที่สุดคือการใช้สัญลักษณ์ การนำเสนอส่วนใหญ่ใช้การบรรยายหรือพรรณนา รองลงมาใช้บทเปรียบเทียบและการสร้างสถานการณ์สมมุติ แนวคิดที่ปรากฏในบทร้อยกรอง ส่วนใหญ่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับสังคม รองลงมาคือ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถาพร นาสารีย์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “บทร้อยกรองของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ผลการศึกษาพบว่า หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ใช้ฉันทลักษณ์รูปแบบเดิม 5 ประเภทคือ กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ และกล ใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนมากที่สุด มีลักษณะการแต่งที่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ ทางต้นกลวิธีการประพันธ์ ได้แก่ การสรรคำใช้และโวหารหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เลือกใช้คำง่าย เหมาะด้วยเสียงและความหมาย ใช้โวหารภาพพจน์ประกอบ ทำให้ร้อยกรองมีความเด่น จดจำง่าย ส่วนแนวคิดที่ปรากฏในร้อยกรองเป็นแนวคิดทางด้านการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศโดยการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญร่วมกับให้ความสำคัญในเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป

สุพจน์ ศรีจันทร์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองปัจจุบันในนิตยสาร ศิลปวัฒนธรรม ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2542 – 2544” ผลการศึกษาพบว่าด้านแนวคิด สะท้อนแนวคิด 5 ด้าน คือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และการศึกษา ในด้านกลวิธีการประพันธ์พบว่า มีการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์เดิม 4 ชนิด ได้แก่ กลอน โคลง กาพย์ ฉันท์ และรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์ ได้แก่ กลอนเปล่า กาพย์ยานีประยุกต์ และเพลงพื้นบ้านประยุกต์ มีการใช้รูปแบบเหมาะสมกับเนื้อหาส่วนด้านวรรณศิลป์ ในบทร้อยกรองพบว่า มีการเลือกใช้คำเพื่อเล่นเสียงสัมผัสคำพ้องเสียง การซ้ำคำ เพื่อให้เกิดความไพเราะ ทั้งรสคำและรสความ ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ มี ทั้งสิ้น 7 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ สัจพจน์ ปฏิพจน์

อำนาจ เอี่ยมสำอางค์(2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง“การวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏในบทร้อยกรองชุดข้างคลองคันทนายาว ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ช่วง พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2544” ผลการศึกษาพบว่า ด้านแนวคิด เนาวรัตน์ เสนอแนวคิด3 ด้าน คือ ด้านการเมืองเสนอแนวคิดให้ผู้นำรัฐบาลใช้คุณธรรมในการบริหารประเทศ ใช้นโยบายของรัฐบาลอย่างรอบคอบ ด้านเศรษฐกิจ เสนอให้พัฒนาด้านการเกษตรกรรมให้เจริญรุ่งเรือง ด้านวิถีชีวิต เสนอให้รู้จักหลักเลี้ยงอันตรายในสังคมและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

สิริมาศ อนันตะยา(2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของร้อยกรองไทยช่วงปี พ.ศ. 2500-2520 : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ” ผลการศึกษาพบว่าด้านรูปแบบในช่วงปี พ.ศ. 2500-2510 นิยมใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ประเภทกลอนมากที่สุด นอกจากนั้นยังใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ร้อยกรองพื้นบ้าน และกลอนเปล่า ส่วนในช่วงปี พ .ศ. 2511-2520 นิยมใช้รูปแบบ ฉันทลักษณ์ประเภทกาพย์มากที่สุด นอกจากนั้นยังใช้คำประพันธ์ประเภท ฉันท์ และกลบทด้านแนวคิดในช่วงปี พ.ศ. 2500-2510 จะเสนอแนวคิดเรื่องความรักของหนุ่มสาวเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ในช่วงปี พ.ศ. 2511-2520 ก็จะมีนิยมนำเสนอแนวคิดด้านสังคมและการเมืองมากที่สุดและมีแนวคิดที่หลากหลายกว่าในช่วงยุคแรก โดยมีแนวคิดในเรื่องบทบาทของนักเขียนและสื่อมวลชนและสตรีไทยเพิ่มขึ้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์

ผลงานวรรณกรรมของสถาพร ศรีสังข์ ซึ่งเป็นงานวิจัยมีสองเรื่อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยาย และวาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดี ดังต่อไปนี้

สุภาณี ขุนรักษ์(2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง“วิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของพนม นันทพุกษ์” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายของพนม นันทพุกษ์ คือแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต พนม นันทพุกษ์ เสนอแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดที่น่าสนใจ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

กลวิธีเสนอแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายของพนม นันทพุกษ์ คือ การเสนอแนวคิดโดยใช้ผ่านชื่อเรื่อง การเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละคร การเสนอแนวคิดโดยผ่านบทสนทนา การเสนอแนวคิดโดยผ่านการเล่าเรื่อง การเสนอแนวคิดโดยผ่านฉาก พนม นันทพุกษ์ มีความสามารถในการใช้กลวิธีการนำเสนอแนวคิดที่เหมาะสมทำให้เนื้อเรื่องน่าสนใจ และชวนติดตาม โดยที่ พนม นันทพุกษ์ นิยมใช้กลวิธีการเสนอแนวคิดโดยผ่านตัวละครและบทสนทนามากกว่าวิธีอื่น

กมลทิพย์ กาลพันธ์ (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดีของ พนม นันทพฤกษ์ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2529” ผลการศึกษาพบว่า บันเทิงคดีของ พนม นันทพฤกษ์ แสดงให้เห็นการต่อต้านนโยบายของรัฐที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยการเปิดโปงให้เห็นการเข้าครอบงำชนบทของรัฐด้วยการสร้างภาพชาวบ้านว่าเป็น คนจน คนด้อยโอกาส และผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐว่าเป็นผู้ร้าย พนม นันทพฤกษ์ ตอบโต้วาทกรรมในศตวรรษที่ 20 ด้วยการสร้างภาพของความเจริญว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย กลุ่มนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้เอาเปรียบเห็นแก่ตัวและเป็นผู้คอยหาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ชาวบ้านจำต้องต่อสู้และกำจัดนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านั้นให้หมดไปด้วยความรุนแรง นอกจากนี้ยังเล่าเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย การพึ่งพาตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาที่อยู่บนรากฐานความพอเพียง และการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายเกิดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นที่น่าสังเกตว่า การสร้างวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและการพึ่งพาตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของผู้เขียนสอดคล้องกับแนวคิด วัฒนธรรมชุมชนที่เริ่มปรากฏในทศวรรษ 2520

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำมาใช้ทางการวิเคราะห์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ทฤษฎีของสถาพร ศรีสังข์ในด้านรูปแบบ อันลัทธิคุณธรรม กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดที่ปรากฏในผลงาน

บทที่ 3

รูปแบบและกลวิธีการประพันธ์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ

ในการศึกษาวิจัยกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ จำนวน 8 เล่ม ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ไว้ 2 ด้าน คือ

1. รูปแบบชั้นทลักษณ์
2. กลวิธีการประพันธ์

การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ ทั้ง 2 ด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบชั้นทลักษณ์ที่ สถาพร ศรีสัจจ เลือกใช้ในการประพันธ์

รูปแบบชั้นทลักษณ์ หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแบบแผนในการเรียบเรียงถ้อยคำให้เกิดเป็นรูปแบบต่าง ๆ

สถาพร ศรีสัจจ ใช้รูปแบบในการประพันธ์กวีนิพนธ์หลายชนิด ทั้งรูปแบบชั้นทลักษณ์เดิมที่มีมาแต่โบราณ อันได้แก่ กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ ร่าย ลิลิต และ กวีนิพนธ์อิสระ

1.1 รูปแบบชั้นทลักษณ์เดิม

รูปแบบชั้นทลักษณ์เดิม คือ วิธีการเรียบเรียงถ้อยคำให้เข้ากฎเกณฑ์ข้อบัญญัติของนักปราชญ์ในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ พบการใช้รูปแบบชั้นทลักษณ์เดิม ดังต่อไปนี้

1.1.1 กลอน

เนื่องจากกลอนมีหลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะบังคับเฉพาะแตกต่างกันออกไป เช่น จำนวนคำ สัมผัส คำขึ้นต้น คำลงท้าย เป็นต้น ดังที่ กำชัย ทองหล่อ (2543: 415) “แบ่งกลอนออกเป็น 3 ชนิด คือ กลอนสุภาพ กลอนลำนำ และกลอนตลาด”

ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจ ได้ใช้แบบคำประพันธ์เป็นกลอนตลาดมากที่สุด

กลอนตลาด คือ กลอนผสมหรือกลอนคละ ไม่กำหนดคำตายตัวเหมือนกลอนสุภาพ ในกลอนบทหนึ่งอาจมีวรรคละ 7 คำบ้าง 8 คำบ้าง 9 คำบ้าง คือเอากลอนสุภาพหลายชนิดมาผสมกันนั่นเอง เป็นกลอนที่นิยมใช้ในการขับร้องทั่ว ๆ ไป จึงเรียกว่ากลอนตลาด แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ กลอนเพลงยาว กลอนนิราศ กลอนนิยาย กลอนเพลงปฏิพากย์ (กำชัย ทองหล่อ . 2543: 415 - 416) ดังตัวอย่าง

อนารยะประเทศน้อยนิดหนึ่งนี้
 แม้เวลานาทีปัสสงวน
 ไร่แบบไร่วิธีไร่กระบวน
 ปันป่วนเหตุหรรษ์แต่บรรพมา
 อนาคตแผ่นดินเหลือเพียงซาก
 เศษกากกระดูกล้วนไร้ค่า
 บรรพบุรุษตายเปล่าเล่ากันมา
 สงวนเพียงป่าช้าไว้คู่ไทย

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 150)

๑ สางแล้ว, สายแล้ว – แสงแดดส่อง
 ทาบต้องทิวไม้อยู่หม่นหม่น
 เหมือนบอกหัวใจของคนจน
 ทั่วทุกตำบล – ไม่สบาย
 ช่องข้าง – พรุพี, รถไฟผ่าน
 ต่อช่วงนาสาร – ไปทางใต้
 นักสู้ผู้คน – เกิดกล่นราย
 ดังฤๅ – จักสลายลงโรยรา
 ดั่งนั้น – พรุ้งนี้มวลงไม้ดอก
 คงบานคลี่กลีบออกทุกย่านท่า
 แดงสีเลือด – อาจต้องทาบลงโลมทา
 เลือดพรานร้าย – เลือดประชา, ฤๅเลือดใคร ฯ๑๘

(ณ เฝิงพักริมห้วย. 2531: 28)

๑ เฝิงฟ้า
 จึงเห็นดาวเหนือจ้ำ, ระบุ่ง –
 ว่าเที่ยง, แตกต่างจากดาวธง
 ที่เคลื่อนตามรถทรง – แหง่ตัวตน ฯ๑๘

(ทะเล ป่าภู และเฝิงพัก. 2541: 152)

๑ เรียนนายหัว

พวกการ์ตูนมันช่างชั่วช่าน่าดู
วาดหลวงตามหาบัวบังสุกุล
สวดก่อนเผาเอานุญรัฐบาล

(ฟ้องนายหัว. 2543: 167)

๑ บันทึกไว้ให้ชัดในบัดนี้

จะไม่มีอีกทุกยุคสมัย
ที่นายกฯ ทั้งผองของเมืองไทย
จะตึงามยิ่งใหญ่และใจดี

๑ ท่านายกฯ ซึ่งกล้าฆ่ากะเหรี่ยง
จนชื่อเสียงไกลไปทุกที่
ด้วยแผนอันชาญฉลาดที่ราชบุรี
จนเด็กก็อดอาร์มก็กลายเป็นมาร

๑ ทำเพลงยาวยอนนายกฯ มายาวยัด

จะเร้าร้อนหรือจืดชืด – ก็ไม่ว่า
แต่ขอเถอะ – บัดนี้คล้ายได้เวลา
คืนอำนาจให้ประชาได้เสียที่

๑ ถ้ามจริงเถอะ – ที่ยังหวังหวังอำนาจ

หรือเพราะพวกยังฟาดไม่เต็มที
ถ้ายังนั่นก็... ซาลามัต – สวัสดิ์

เป็นนายกฯ เกรดอี... เท่านั้นเอย ฯ๐๘

(ฟ้องนายหัว. 2543: 135 – 137)

1.1.2 กภาพย์

กภาพย์ เป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งซึ่งมีกำหนดคณะ พยางค์ และสัมผัส มีลักษณะคล้ายกับฉันท์ แต่ไม่นิยมครูลหุเหมือนกับฉันท์ กภาพย์ที่นิยมใช้อยู่ในภาษาไทยมี 5 ชนิด คือ กภาพย์ยานี กภาพย์ฉับ กภาพย์สุรางคนางค์ กภาพย์ห่อโคลง และกภาพย์ขับไม้ห่อโคลง (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 441)

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์เป็นรูปแบบที่ปรากฏใช้มากรองจากกลอน ภาพยนตร์ที่ สถาพร ศรีสังข์ นำมาใช้ในงานประพันธ์มี 4 ชนิด คือภาพยนตร์ยานี 11 ภาพยนตร์ฉับ 16 ภาพยนตร์สุรางคนางค์ 28 และภาพยนตร์ห่อโคลง

1.1.2.1 ภาพยนตร์ยานี 11

ภาพยนตร์ยานี 11 วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวม 2 วรรคเป็นหนึ่งบาท นับ 2 บาทเป็นหนึ่งบท ให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 5 ของวรรคที่ 3 ถ้าแต่งบทต่อไปอีก ต้องให้คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 442)

จากการศึกษากวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ พบว่า ภาพยนตร์ยานี 11 ส่วนใหญ่มีลักษณะการประพันธ์ที่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ ดังนี้

๑ วันแล้วและวันเล่า	สองตีนก้าวกลางแดดฝน
เหงื่อเลือดดงแปมปน	เพียงยังชีพให้ตาย
โง่งามมีเหตุ	อิมอาเพทมิห่างหาย
ดวงตาก็พร่าพราย	เพราะขาดธาตุอาหารดี
กรรมกัศยกรอดกรอด	น้ำหนักทอดกระสอบดี
ก้มหน้าอยู่ตาปี	บรู๊ฟ้าเป็นฉันทไฉ
เข็นปูนอยู่ปูดเป่ง	กล้ำเนื้อเกร็งระริกไหว
บนบ่าน้ำหนักใคร	จึงแบกไว้บมีวาง

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 142)

1.1.2.2 ภาพยนตร์ฉับ 16

ภาพยนตร์ฉับหนึ่งบทมี 3 วรรค วรรคที่ 1 กับวรรคที่ 3 มีวรรคละ 6 คำ วรรคที่ 2 มี 4 คำ ให้คำสุดท้ายของวรรคแรกสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ถ้าจะแต่งบทต่อไปอีก ต้องให้คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ของบทต่อไป (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 443 – 444)

บทประพันธ์ประเภทภาพยนตร์ฉับ 16 ที่พบในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ มีรูปแบบการประพันธ์ที่เป็นไปตามข้อบังคับของการแต่งคำประพันธ์ประเภทภาพยนตร์ฉับ 16 ดังตัวอย่าง

	๑ แนวร่วมแนวรบ
ต้องรู้เจเนจบ	ก่อนเข้าชิงชัย
แบ่งลดแบ่งหล่น	ชาวชนชั้นใคร
ไว้เนื้อเชื่อใจ	เยี่ยงไรต้องดู
	๑ เราชาวนาจน
ยึดอัดอดทน	ไร้คนเชิดชู
ต้องจำกับจิต	พลาดผิดคือครุ
นาข้าวนาถู	ใครเข้าโกงกิน

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 186 – 187)

1.1.2.4 ภาพยนตร์โคลง

ภาพยนตร์โคลง เป็นชื่อของบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นโดยใช้กาพย์ยานีสลับกับโคลงสี่สุภาพ โดยจะต้องมีความอย่างเดียวกัน คือให้วรรคที่หนึ่งของกาพย์ยานีกับบาทที่หนึ่งของโคลงบรรยายข้อความอย่างเดียวกัน หรือบางทีก็ให้คำต้นวรรคของกาพย์กับคำต้นบทของโคลงเป็นคำเหมือนกัน ส่วนบัญญัติหรือกฎข้อบังคับต่าง ๆ เหมือนกับกฎของกาพย์ยานีและโคลงสี่สุภาพทั้งสิ้น

ลักษณะการแต่งภาพยนตร์โคลงแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 447)

1. แต่งกาพย์ยานีหนึ่งบท แล้วแต่งโคลงสี่สุภาพ ซึ่งมีเนื้อความเช่นเดียวกับกาพย์ยานีหนึ่งบทสลับกันไป
2. เหมือนชนิดที่ 1 แต่กลับกันคือเอาโคลงไว้หน้า เอากาพย์ไว้หลัง
3. แต่งโคลงบทหนึ่ง แล้วแต่งกาพย์พรรณนาข้อความจนสุดกระแสตามความพอใจ

บทประพันธ์รูปแบบภาพยนตร์โคลงของ สถาพร ศรีสังข์จัง มีลักษณะการประพันธ์ที่ต่างไปจากเดิม คือแต่งกาพย์ยานี 11 ร่วมกับโคลงห้าพัฒนา และนำกาพย์ฉบับ 16 มาแต่งร่วมกับโคลงต้นบาทกฤษกร ดังตัวอย่าง

1.1.2.4.1 แต่งกาพย์ยานีร่วมกับโคลงห้าพัฒนา ดังนี้

กาพย์ยานี 11

ดินดอนกำลั้งเดือด	และรอยเลือดกำลั้งริน
ชุกแค้นทั้งแดนดิน	กาสิ่ดเข้าดลดาล
ฤาเม็ดไปทั่วเมือง	ก็ด้วยมือทมิฬมาร
ฤาชาติจักได้จาง	ว่าคนชั่วได้คืนชัย ฯ

โคลงห้าพัฒนา

○ แผ่นดินคลั่ง	โหดเหี้ยม
อายชั่วกลืน	กลืนไถล
คราบควนป็น	คลุมทาบ
มอดฟ้าไหม้	เหือดขวัญ ฯ
○ พันปีร้อน	ไปคล้าย
ดาหน้าตาย	ทั่วถ้วน
ประชาราย	ศพทราภ
กินเหล้าล้วน	ทุรชน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 166)

1.1.2.4.2 แต่งโคลงต้นบาททฤษฎีร่วมกับภาพย้ง 16 ดังนี้

โคลงต้นบาททฤษฎี

○ ใจ – จักรवालวดไว้	ตั้งใด
กวี – กวีาดใจวาง	ตั้งนั้น
คือ – ใจวางใจใส่	ใจสด
ธรรม – จึ่งแต่งคั่นคั่น	ก่องใจ ฯ

ภาพย้ง 16

○ คือใจฝืนภาพจักรพาล	มาก่อนในกานท์
อันก่อมุ่งเกื้อเอื้อคน	
○ คือใจใส่ผ่องส่องผล	ไร่ห้วงทำงาน
จึ่งไปสูง – ต่ำ, ล้ำเอียง ฯ	

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 40 – 47)

1.1.3 โคลง

โคลง เป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งซึ่งมีวิธีเรียบเรียงถ้อยคำเข้าคณะ มีกำหนดเอกโทและสัมผัส แต่มีได้บัญญัติบังคับครุหลุ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือโคลงสุภาพ โคลงต้น และโคลงโบราณ (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 396) บทประพันธ์ประเภทโคลงที่ปรากฏในงานประพันธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จัง มีทั้งโคลงสุภาพ และโคลงต้น ดังต่อไปนี้

1.1.3.1 โคลงสุภาพ

โคลงสุภาพ แบ่งออกเป็น 7 ชนิด คือ โคลงสองสุภาพ โคลงสามสุภาพ โคลงสี่สุภาพ โคลงห้าหรือมณฑกคติ โคลงตรีพิธพรรณ โคลงจัตวาทัศน์ โคลงกระทู้ (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 396) บทประพันธ์รูปแบบโคลงสุภาพ พบในงานประพันธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ 4 ชนิด คือ โคลงสองสุภาพ โคลงสี่สุภาพ โคลงห้า หรือมณฑกคติ และโคลงกระทู้ ดังนี้

1.1.3.1.1 โคลงสองสุภาพ

โคลงสองสุภาพบทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคที่ 1 และที่ 2 มีวรรคละ 5 คำ วรรคที่ 3 มี 4 คำ รวม 3 วรรคเป็น 14 คำ ส่วนสัมผัสให้คำที่ 5 วรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 5 วรรคที่ 2 ถ้าแต่งเป็นเรื่องยาวต้องให้คำสุดท้ายของบทสัมผัสกับคำที่ 1 ที่ 2 หรือที่ 3 ในวรรคที่ 1 ของบทต่อไปทุก ๆ บท บังคับให้มีเอก 3 แห่ง และโท 3 แห่ง (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 397 - 398)

โคลงสองสุภาพของ สถาพร ศรีสังข์ เป็นโคลงที่ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ เพราะมีคำเอก คำโทไม่เป็นไปตามข้อบังคับ ดังนี้

○ ๒อาฯ ลูกขึ้นแสนล้าน ถ้วนทุ่งทั่วบ้าน
ไฉ่ล้าง กาลี
○ มีไฉ่จักต่อได้ คลี่คลื่นอยู่ผะผ้าย
นุ่นแล้ ทัพธรรม

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 180)

1.1.3.1.2 โคลงสี่สุภาพ

โคลงสี่สุภาพ โคลงหนึ่งมี 4 บรรทัด บรรทัดหนึ่งเรียกว่า “บาทหนึ่ง” รวม 4 บาทนับเป็นหนึ่งบท หรือหนึ่งโคลง บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามีวรรคละ 5 คำ วรรคหลังของบาทที่ 1, 2, 3 มีวรรคละ 2 คำ วรรคหลังของบาทที่ 4 มี 4 คำ รวมเป็น 30 คำ การส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายบาทที่ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคหน้าบาท 2 และคำสุดท้ายวรรคหน้าบาท 3 และคำสุดท้ายบาท 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคหน้าบาท 4 บังคับให้มีเอก 7 แห่ง โท 4 แห่ง (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 399 - 400)

โคลงสี่สุภาพของ สถาพร ศรีสังข์ มีคำเอก คำโทไม่เป็นไปตามข้อบังคับ ดังนี้

๑ จุ่งพี่น้องจุ่งสร้าง	สามผสวน
ให้แผ่นพื้นจาดจาร	ชื่อบ้าง
ชาวนาหนึ่ง, ก่อการ	ถ้วนทุ่ง
นักศึกษา, กรรมกรสร้าง-	ศึกได้ในเมือง ฯ
๑ เลื่องชื่อประกาศก้อง	สงคราม
จรรยาขี้ดตาม	แบบตั้ง
ล้างพิฆาตคนทราม	สกุลถ้อย
ตีต่อตีไปรั้ง	เร่งเข้าปลุกระดม ฯ
๑ ขมขื่นนานเนินแล้ว	ผองเรา
ขุนศึกศักดิ์นาเอา-	เปรียบแปร
นายทุนทั่วสิ้นเทา	เห็นธาตุ
ตีต่อตี พ่ายแพ้	จักแพ้ผู้ไป ฯ
๑ ผู้ใหม่แพ้พ่ายแล้ว	หยัดเย็น
มือต่อมือจับปืน	ปกป้อง
กว่าชัยชนะคืน	สู้สิทธิ์
พ่างแผ่นหินจักชรัอง	จึงชรัองชัยเขวง ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 190 - 191)

1.1.3.1.3 โคลงห้า หรือโคลงมณฑกคติ

กำชัย ทองหล่อ ไม่ได้อธิบายฉันทลักษณ์ของโคลงห้าไว้ เพราะไม่นิยมแต่งกันแล้ว ผู้วิจัยจึงใช้คำอธิบายของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548: 412 - 413) ซึ่งกล่าวว่า โคลงห้า บทหนึ่งมี 4 บาท บาทหนึ่ง ๆ มี 5 คำ และเต็มสร้อยได้ 2 คำ ทั้ง 4 บาทสัมผัสส่งอยู่ท้ายบาท ถ้ามีสร้อยก็อยู่ท้ายสร้อย สัมผัสกับคำใดคำหนึ่งในสี่คำต้นของบาทที่ 2 ถ้ามีสร้อยคำที่ 5 ก็รับได้ และรับกันเหมือนร้อย ส่วนเอกโทนั้นบังคับแต่โทอยู่ท้ายบาท 2 ถ้ามีสร้อยก็อยู่ท้ายสร้อย และสัมผัสโรับที่ต้นบาท 4 ได้ทั้ง 4 คำ ถ้ามีสร้อยรับโรับคำที่ 5 ก็ได้

โคลงห้า หรือโคลงมณฑกคติ สถาพร ศรีสัจจัง เรียก “โคลงห้าพัฒนา” ได้แต่งไว้ ดังนี้

๑ ไกลแต่นี้	ต่อนาน
ชนจักรจาร	ชื่อชรวง
วีรกาล	กู่ถิ่น
กู่ต่อต้อง	ต่อมาร ฯ
๑ ผ่านเป็นเจ้าของ	แดนใด
ไทยทาสใคร	ก่อนก็
ปฏิวัติไหน	แต่นอก
ฆ่าได้ชี้	เห่ากฐ ฯ
๑ ชูธงพื้น	ดั่งแดง
เล่นพิลึกแพลง	ต่ำซ้ำ
โหมเถิดแรง	ยกแรก
ทำเถิดทำ	ประชาชน ฯ

(เย็นตำนานพายุ. 2524: 13 - 14)

1.1.3.1.4 โคลงกระทู้

โคลงกระทู้ คือโคลงสี่สุภาพ แต่ตั้งข้อความเป็นกระทู้ไว้ข้างหน้าของบาททั้ง 4 แล้วแต่งถ้อยคำต่อไปให้มีเนื้อความอธิบายหรือขยายความของกระทู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือถ้าเป็นกระทู้ที่ไม่มีความหมายในตัวเอง ก็แต่งเสริมพยางค์หรือคำให้กระทู้นั้นมีความหมายขึ้น (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 401-403) ดังนี้

๑ เย็น ฯ สุริยะไฉ่	อัสดง
ลม ล่องจะล่องลา	ลับแล้ว
ปาก กาดั่งยังคง	เปล่าว่าง
นา กระดาษจึงคล้ายแห้ว	อักษร ฯ
๑ ยก เรือนายก ฯ ผู้	ปากคม
ชวน เชื้อยกเอามา	แต่งรื่อง
หลีก ก็หลีกเพียงปม	อันปิด
ภัย ก็ภัยถ้าข้อง	เกี่ยวกัน ฯ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 191)

1.1.3.2 โคลงตัน

โคลงตันแบ่งออกเป็น 6 ชนิด คือ โคลงสองตัน โคลงสามตัน โคลงตันวิริธมาลี โคลงตันบาทกฤษร โคลงตันตรีพิพิทพรรณ และโคลงตันจัตวาทนต์ (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 396) บทประพันธ์รูปแบบโคลงตัน พบในงานประพันธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ 2 ชนิด ได้แก่ โคลงตันวิริธมาลี และโคลงตันบาทกฤษร ดังต่อไปนี้

1.1.3.2.1 โคลงตันวิริธมาลี

โคลงตันวิริธมาลี บทหนึ่งมี 4 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี วรรคละ 5 คำ วรรคหลังของทุกบาทมีวรรคละ 2 คำ รวมเป็น 28 คำ การส่งสัมผัสจากคำสุดท้าย บาทที่ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคหน้าบาท 3 และคำสุดท้ายบาท 2 สัมผัสกับคำที่ 4, 5 วรรคหน้า บาท 4 ถ้าจะแต่งบทอื่นติดต่อไป ต้องให้คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำที่ 5 ของบาทที่ 2 ของบท ต่อ ๆ ไป บังคับให้มีเอก 7 แห่ง โท 4 แห่ง เช่นเดียวกับโคลงสี่สุภาพ แต่โทในบาท 4 อยู่ติดกันที่ คำที่ 4, 5 (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 404-405)

โคลงตันวิริธมาลีของ สถาพร ศรีสังข์ เป็นโคลงไม่เคร่งครัดชั้นทลักษณ์ เพราะมีคำเอก คำโทไม่เป็นไปตามข้อบังคับ ดังนี้

○ เป็นเถิดตั้งแต่งได้	สองทาง
ไว้ค่าเมื่อตาวัน	สองสร้าน
เมื่อมีดีจึ่งวางขา	เปลวเด่น
สาดส่องแสงจ้าจ้าน	แก่คน ๆ
○ เป็นเถิดตั้งร่อนน้ำ	วางธาร
ไหลอาบไปทุกหน	แห่งพื้น
ให้สรรพสิ่งบรรสาน	ลงสู่
เพื่อแต่งโลกให้ชื่น	ชุ่มฉ่ำ ๆ

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 34)

1.1.3.2.2 โคลงตันบาทกฤษร

โคลงตันบาทกฤษร มีลักษณะเหมือนกับโคลงสี่ตันวิริธมาลี แต่เพิ่มสัมผัสระหว่างบทเข้าอีกคู่หนึ่ง คือคำสุดท้ายบาทที่ 3 ในบทต้น สัมผัสกับคำที่ 4 ในบาทที่ 1 ของบทต่อมา (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 405)

สถาพร ศรีสังข์ แต่งโคลงต้นบาทกฤษกร โดยไม่เคร่งครัดชั้นทลักษณ์ มี
การละสัมผัสระหว่างบท ดังตัวอย่าง

๑	กรุ่นสุมาลัยนั้นกรุ่นด้วย	เรณู
	กรุ่นเพราะธรรมชาติเต็ม	แต่งสร้าง
	ค่าไต่ส่งมนุษย์ดู	เห็นเด่น
	ผิ่อมจิตแล้งร้าง	แง่งาม ฯ
๑	คือชฎพิภวังสีย้าย	มารวม
	รวมร่างรวมจิตตาม	ร่วมต้อง
	คือวสันต์เมื่อผลัดสรวม	ศศิระ
	ผลย์่อมเกิดพร้อมพร้อม	เปี่ยมคุณ ฯ
๑	ฉันทะจ่อแต่ห้วง	สุนทรีย์
	โดยเปี่ยมเนื่อนาบุญ	บรรพเบื้อง
	จึงอวยแต่งทิพย์กวี	บังเกิด
	ตั้งอุษาโยคเรื่อเรื่อ	ก่อประกาย ฯ

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 43)

1.1.4 ฉันท

ฉันท คือ ลักษณะถ้อยคำที่กวีได้ร้อยกรองขึ้นให้เกิดความไพเราะซาบซึ้ง โดยกำหนด
คณะ คำครุ ลหุและ สัมผัสไว้เป็นมาตรฐาน (กำชัย ทองหล่อ. 2545: 451) สถาพร ศรีสังข์
แต่งฉันทไว้ 3 ชนิด คือ สาลินีฉันท 11 กฤษกรประยาตฉันท 12 และอิทิสฉันท 20 ดังนี้

1.1.4.1 สาลินีฉันท 11

สาลินีฉันท 11 หมายความว่า ฉันทที่มากไปด้วยครุซึ่งเปรียบเทียบเหมือนแก่น
หรือหลัก บาทหนึ่งมี 11 คำ วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวม 2 วรรคเป็นบาทหนึ่ง นับ
2 บาทเป็นหนึ่งบท วรรคหน้าทุกวรรคเป็นครุล้วน คำที่ 1 และที่ 4 ของวรรคหลังเป็นลหุ นอกนั้น
เป็นครุ ส่วนสัมผัสให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และคำสุดท้ายของ
วรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ถ้าจะแต่งบทอื่นต่อไป ให้คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับ
คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 458-459)

สาลีนี้ฉันท์ 11 ของ สถาพร ศรีสังข์จัง มีลักษณะการแต่งตรงตามฉันทลักษณ์

ดังนี้

เปล่งเสียงให้ก้องฟ้า	ประกาศทำและห้าวหาญ
นายทูนย่อมเกินทาน	และนามไทจะเปิดทาง
นามไทที่ถูกเทิด	จะประเจิดประจงวาง
แสงโชติที่เคยจาง	ก็จักจำ ณ หัวใจ
แผ่นดินที่ดาลเดือด	ชลเลือดก็เหือดไป
นามไทยจึงคืนไท	ลุกคืนค่าสังคมนตรี
	เออ..จะคืนค่าสังคมนตรี ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 185-186)

1.1.4.2 ภูซงคประยาดฉันท์ 12

ภูซงคประยาดหรือภูซงคปยาด หมายความว่า ฉันท์ที่มีลีลาประดุจภู บาทหนึ่งมี 12 คำ แบ่งเป็นวรรคละ 6 คำ รวม 2 วรรคเป็นบาทหนึ่ง นับ 2 บาทเป็นหนึ่งบท คำที่ 1 และที่ 4 ของทุกวรรคเป็นลหุ นอกนั้นเป็นครุ ส่วนสัมผัสให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ถ้าจะแต่งบทอื่นต่อไป ให้คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ของบทต่อไป (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 462)

สถาพร ศรีสังข์จัง แต่งภูซงคประยาดฉันท์ 12 โดยไม่เคร่งครัดครุ ลหุ มากนัก

ดังนี้

แหละสงครามก็ปักภู	ประวัติบท ณ บรรพบรรพ์
ประชาชนลี้ล้นพัน	บ่เคยพ่ายบ่พังภินท์
สถิตคู่ประวัติศาสตร์	และเชิดชาติระบือบิล
ศิริใด ณ แดนดิน	ฉิววางกันก็พลันลาญ
ก็เยี่ยงนี้สี่ผองกรร-	มชนพลันจะปราบพาล
จะกู้ชื่อระบือจาว	ประทับเกียรติประกาศไกล
วะ - ชาวนา ก็คือคน	ฉิวว่าจนก็รวใจ
และรวยชื่อที่คือไท	ก็เยี่ยงนั้นนิรันดร ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 191 - 192)

1.1.4.3 อีทิสฉันท์ 20

อีทิสฉันท์หรืออีทิสฉันท์ 20 บทหนึ่งมี 20 คำ แบ่งออกเป็น 3 วรรค วรรคที่ 1 มี 9 คำ วรรคที่ 2 มี 8 คำ วรรคที่ 3 มี 3 คำ รวมเป็น 20 คำ รวม 3 วรรคเป็นบาทหนึ่ง นับบาทหนึ่งเป็นหนึ่งบท ใช้ครุสลับกับลหุเรื่อยไปตั้งแต่ต้นจนจบบท เว้นไว้แต่สองคำสุดท้ายของบทซึ่งใช้ครุคู่กัน สัมผัสให้คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ถ้าจะแต่งบทต่อไปอีก ต้องให้ คำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่ 1 ของบทต่อไป (กำชัย ทองหล่อ, 2543: 469)

รูปแบบฉันทลักษณ์อีทิสฉันท์ 20 ของ สภากร ศรีสังัจจัง มีลักษณะไม่เคร่งครัดครุ ลหุ ดังนี้

○ กรรรมกรจะรวมพลังบ้ำแ					
-บ้เชื่อนให้โลกตะลึงและแล					ก็ลนลาน
○ แอกที่หนักและท้ณท์ที่เกินจะทาน					
ก็แหลกก็ล้มคะโครมบ่นาน					พินาศคีรีน
○ สิทธีมนุษย์ที่จะพึงจะมีก็คีน					
แหละคนที่ยากจะหยัดและยีน					จะกู่คำ
○ เออ - แหละโลกที่พัฒนาก็กรรรม-					
-มกรแหละสร้างและสรรค้กระทำ					ผลิตภัณฑท์

(ก่อนไปสุฎา. 2518: 175 - 176)

1.1.5 ร่าย

ร่าย เป็นชื่อของคำประพันธ์ชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่กำหนดว่าจะต้องมีบทหรือบาทเท่านั้นเท่านั้น จะแต่งให้ยาวเท่าไรก็ได้ เป็นแต่ต้องเรียงคำให้คล้องจองกันตามข้อบังคับเท่านั้น แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ ร่ายสุภาพ ร่ายดั้น ร่ายโบราณ และร่ายยาว (กำชัย ทองหล่อ, 2543: 411) รูปแบบร่ายที่ปรากฏในงานประพันธ์ของ สภากร ศรีสังัจจัง พบ 1 ชนิด คือ ร่ายสุภาพ ดังนี้

ร่ายสุภาพ จัดเป็นวรรคละ 5 คำ หรือจะเกินกว่า 5 คำบ้างก็ได้ แต่ไม่ควรเกิน 5 จังหวะในการอ่าน จะแต่งยาวสักกี่วรรคก็ได้ แต่อีกสามวรรคก่อนจบ จะต้องเป็นโคลงสองสุภาพเสมอ (กำชัย ทองหล่อ, 2543: 411) สภากร ศรีสังัจจัง ได้แต่งร่ายสุภาพ ดังนี้

○ อา- โองการประกาศฟ้า ทั่วหล้าทั่วแหล่งเล่า กระจายข่าวการขบถ
เพื่อการปลดแอกอาน ของชาวงานผู้กระอัก ผู้ทุกข์หนักแปรเพียบ ลูกขึ้นเหยียบย่ำมาร
ผู้ก่อการกดขี่ อา- นับต่อแต่นี้ แสงทองจะส่องชี้ ทั่วดาวแดนคน นั้นฮา ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 193)

1.2 กวีพจน์อิสระ

เป็นรูปแบบการแต่งที่ สถาพร ศรีสัจจัง คิดประดิษฐ์สร้างใหม่ แม้จะยังไม่กลมกลืน
สละสลวยดีนัก แต่ก็นับว่า สถาพร ศรีสัจจัง มีความคิดเริ่มสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อใช้ในการ
ประพันธ์ของเขา

กวีพจน์อิสระของ สถาพร ศรีสัจจัง เป็นอิสระจากข้อบังคับทางฉันทลักษณ์เดิม ๆ ดังนี้

บทกวี “ลิลิตพัฒนาโองการประกาศฟ้า” ของ สถาพร ศรีสัจจัง ใช้คำประพันธ์มากกว่า
กฎเกณฑ์เดิมของลิลิต คือมี ร่าย โคลงสี่สุภาพ โคลงห้าพัฒนา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16
กาพย์สุรางคนางค์ 28 สาลินีฉันท 11 และภุชงค์ประยาตฉันท 12 จึงเป็นลิลิตชนิดใหม่ ซึ่ง
สถาพร ศรีสัจจัง เรียกว่า “ลิลิตพัฒนา” ดังตัวอย่าง

ร่าย

○ ศรีศรี- กาลีหล้า มาดหมาเยี่ยงอย่างสัตว์ ดิรัจฉานกว่านแคว้น
กว่านแดนอยู่ในอุ้ง กว้านทุ่งกว้านท่า เขมื่อบบ้าอย่างเมามัน หอนขันอยู่กู่ก้อง
ปากร้องคาบคัมภีร์ ว่ามีศรีศีลสัตย์ ปรมัตถ์สูงส่ง ทั้งถ้วนพงศ์ถ้วนโคตร แท้ล้วนโหด
ล้วนเหิน กลิ่นชาติอย่างเมามัน ก่อการกันกดขี่ ประชาชีถ้วนหน้า จนชานาละทุ่ง
มาดมุ่งมาเมืองหลวง เพื่อทวงถามสิทธิดิน จากหน้าชนเหล่าพญา จากมหาอำมาตย์
ราชการแผ่นดิน...

โคลงสี่สุภาพ

○ ขมชื่อนานเนินแล้ว	ผองเรา
ขุนศึกศักดิ์นาเอา-	เปรียบแปร
นายทุนทั่วสิ้นเทา	เห็นธาตุ
ตีต่อตี ฟ่ายแพ้	จักแพ้ผู้ไป ฯ

โคลงห้าพัฒนา

๑ ฟัลลวกฟ้า	พอนไฟ
เด็ดหัวใจ	รุ่มร้อน
ล้านแสนใน	ประเทศ
เคียวแก้วค้อน	ก่อการ ฯ

กาพย์ยานี 11

น้ำตาหรือน้ำเลือด	เมื่อยามเดียดยอมพล่านได้
ดินดอนเมื่อเดือดไฟ	เลือดยอมหลั่งลงโลมดิน
น้ำแรงแห่งชาวนา	คือมหาชลาสินธุ์
ไหลเชี่ยวเป็นเกลียวริน	พร้อมชะล้างกาลิลาญ

กาพย์ฉบัง 16

๑ ทุกทุ่งล้วนหลายชายหญิง	เคียดแค้นซังซิง
จักเข้ากระแทกแอกอาน	

๑ เดินหน้ากอบกู้กูชาน	ล้มล้างม้างมาร
ให้พบให้พ่ายตายเตียน	

กาพย์สุรางคนางค์ 28

๑ สามัคคีมั่น	
จ่อจิตเกี่ยวกัน	ชนชั้นจนปวง
รวมตัวเข้าต่อ	เรียกชื่อถามทวง
จากเหล่าหลอกหลวง	นายทุนคักดินา
	๑ ต้องตีบั้ง
บ่ยับบ่ยั้ง	นายทุนนายหน้า
จัดตั้งพร้อมพร้อม	ชัยน้อมนำมา
เสรีจักปรา-	กฎพลัน ทั้นไค

สาลินีฉันท 11

มองขึ้นนายทุนจ้อย	ดิแสนน้อยมิเกรียงไกร
เพื่อไทได้คืนชัย	จะต้องตีตลบมัน
รุ่นหลังจนเหลนหลาน	จะเจียรจารและโจษจรรย
ว่าเรานั้นเทิดธรรม	และตีทุนบ่ทานทน

ภุชงคประยาตฉันท์ 12

แหละสงครามก็บ่กฎ	ประวัติบท ฌ บรพบรพ
ประชาชนลี้ล้นพัน	บ่เคยพ่ายบ่พังกินท์
สถิตคู่ประวัติศาสตร์	และเชิดชาติระปือบิล
ศรีไค ฌ แดนดิน	ฉิววางกันก็พลันลาญ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 175-193)

กวีพจน์อิสระของ สถาพร ศรีสัจจัง รูปแบบร้อยแก้ว มีลักษณะไม่บังคับจำนวนคำและสัมผัส ดังตัวอย่าง

ในกรุง,
 แม้มีน้ำอาหารสมบุญค้อย่นป้อน,
 แต่นก,
 นอกจากมีปากไว้จิบน้ำและจิกกินอาหารแล้ว
 ยังมีปีก,
 ไว้โฉบบินล่องเวียงฟ้าเสพยกินทิพย์ธรรมชาติด้วย.
 แม้ในโลกกว้างธรรมชาติจักยากลำบากในการดำรงชีวิต,
 แต่มีนกตัวใดหรือที่ต้องการความสมบูรณ์ในทรงขัง.
 เช่นนั้น,
 รักแห่งเธอก็ต้องการอิสระภาพเช่นนั้น.

(ที่ว่ารัก – รักนั้น.... 2529: 62)

คืนวันหนึ่ง

เราพูดกันถึงการขี้ม้าบนภูเขา และการหาเสปียงกรัง
 ผมบอกคุณว่าเรายังอยู่ในห้องแคบ
 และวันที่หัวของคนที่คุณชอบกล่าวถึง
 ถูกเสียบประจานอยู่ที่หน้าหมู่บ้าน คุณไม่ได้พูด
 กล่าวอะไรกับผมเลย
 ผมพูดให้คุณฟังว่าประชาชนก็มีสิทธิ์อาวุธเหมือน
 กับฝ่ายตรงข้าม บางครั้งคุณก็นั่งเสียบอย่างนี้แหละ
 จนบัดนี้ผมกับคุณก็ยังไม่รู้เลยว่า

การหาเสียงกรังบนภูเขานั้นทำอย่างไร
และที่รุนแรงไปกว่านั้นก็คือ ผมเพิ่งจับปืนเพียงสองครั้ง
บางทีหัวของเราอาจถูกเสียบประจันโดยคนที่เรา
กล่าวถึงเขาบ่อย ๆ ก็ได้
แต่คุณกับผมก็ควรจะมีอย่างจริงใจเป็นครั้งแรก

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 3)

กวีนิพนธ์อิสระอีกรูปแบบหนึ่ง สถาพร ศรีสังข์ จึง เขียนในรูปแบบนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์ คือ เป็นการเขียนนวนิยายร้อยแก้วที่เลือกสรรคำมาเรียบเรียง แล้วประดับประดาด้วยภาพพจน์และกลอน โดยนำมาจากกวีนิพนธ์ของตนในเรื่องต่าง ๆ ที่มีข้อคิดสัมพันธ์กับเนื้อหาในนวนิยาย ดังตัวอย่าง

พลันชายพเนจรก็หวนย้อนรำลึกถึงเรื่องราวเก่าก่อน
ครั้งเมื่อตัวเองได้เดินทางท่องเที่ยวและได้เข้าร่วมอยู่อาศัยกับชนเผ่าบาง
ซึ่งดำรงร่างชีวิตอยู่กับป่าภูตื้นห้วย.

แล้วเพลงร้องบางเพลงในฤดูเก็บเกี่ยวของเผ่าชนนั้น
ก็wabเข้ามาท้อเสียงชัดเจนอยู่ในสำนึก :

“ ๑ เหมอ ไปร เถาะ แล เตอ เปาะ คี,
ซ่าเลอ ปี่เบ ก่า อะซุย- -

๑ ต้นเหมอเติบโตแตกกิ่งอยู่ ณ ต้นห้วยโน้น,
ว่ากันว่า-นกพญาไฟทำรังที่นั่น- -”

เมื่อครั้งกระโน้น, ลึกลงไปในเนื้อเพลงร้องโดยแท้ นับเป็น
บทรายงานหนึ่งที่เกิดจากความเข้าใจในกฎเกณฑ์ธรรมชาติ-แต่เขา
ผู้ซึ่งที่บิที่ม่ออันด้อยมิสามารถเข้าใจได้ว่าสิ่งซึ่งแฝงเร้นอยู่เบื้องเนื้อ
ในบทเพลงคืออันใด

ครั้นบัดนี้, เมื่อผ่านเส้นทางมากขึ้น-รู้จักรับรู้คิดเห็น, รับ
แก่นหลักาก, ไม่ประเมียรสผลไม่จากสีผิวเนื้อและพินิจเห็น
การเติบโตของไม้ดอกที่เสพตีมน้ำธาตุมารกลั่นตัวของใบไม้เน่า
คุณภาพของความสามารถคิดได้ต่อสิ่งธรรมชาติ จึงดูตั้งห่างไกลนั้นนัก.

เมื่อได้ร่วมเก็บเกี่ยวพืชผลกับชาวบางครั้งนั้น, จำได้ว่า
ตาลใจจากเพลงร้องแห่งกวีพื้นบ้านบทนี้เสียนัก.

นวนิยายเชิงกวีนิพนธ์เรื่องนี้ สถาพร ศรีสังข์จัง มีความตั้งใจนำเสนอ จึงคัดสรรคำมาเรียงร้อยจนกลายเป็นคำซ้อน คำซ้ำ ตลอดจนคำขยายยืดยาวขาดความกระชับ ทำให้ขาดพลังในการนำเสนอความคิด แม้ความคิดหลักเอง สถาพร ศรีสังข์จัง ก็ยังใช้คำถ้อยคำบ่อยครั้งจนทำให้บทความขาดความน่าสนใจลงไป

2. กลวิธีการประพันธ์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จัง

กลวิธีการประพันธ์ เป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการสร้างสรรค์บทกวีเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความไพเราะ ความซาบซึ้งตรึงใจ ตลอดจนจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน

กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จัง มีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจ ในเรื่อง การใช้คำ ภาพพจน์ สัญลักษณ์ และการนำเสนอ ดังนี้

2.1 การใช้คำ

2.1.1 การเลือกใช้เสียงของคำ

เสียงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้บทกวีมีความไพเราะงดงาม ก่อให้เกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจแก่ผู้อ่าน สถาพร ศรีสังข์จัง มีกลวิธีในการแต่ง ดังนี้

2.1.1.1 การเล่นเสียงสัมผัส

การเล่นเสียงสัมผัส คือเสียงคล้องจองในบทกวี อันได้แก่สัมผัสบังคับและสัมผัสไม่บังคับ ซึ่งทั้ง 2 ประเภทนี้อาจเป็นสัมผัสสระหรือสัมผัสอักษรกัน จากการศึกษาบทกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จัง พบว่า มีเสียงสัมผัสสระและสัมผัสอักษรที่โดดเด่น ดังนี้

2.1.1.1.1 สัมผัสสระ

สัมผัสสระ คือ “การวางเสียงของคำให้กลมกลืนกันด้วยเสียงสระ” (วันเนา ฐเต็น. 2532: 92 - 93) สัมผัสสระที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จัง มีลักษณะดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) สระเดี่ยวเรียง 2 คำ เรียกว่า เคียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

และวันนี้, ทั้^๑นินายได้เล่าต่อ
ผลที่พอได้รับกับผลิตผล
ของการได้ทำงาน – การดิ้นรน
คือ โทมล คิมทอง ต้องตายไป
ตายไปโดยเหล่าสัตว์เดรัจฉาน
อาจไม่ใช่ชาวบ้านตีนกร้านใหญ่
ผู้รอคนเข็ดคราบสาบเหงื่อไคล
แต่ตายเพราะคนหัวใจไม่ใช่คน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 145)

- โดยผ่านคืนวันอันเขลา
กระทั่ง, ความรัก-ทักทาย
 - เห็นภาพสัมพันธ์อันผิด
พิกลพิการน่ากลัว
 - โดยรัก-จึงรู้เชื้อรัก
อวยากบอก-จักบอกใครดี
- ปฐแต่-ดูเบา-บอดใบ้
ธาตุแท้จึงได้ตื่นตัว
แห่งสิ่งชีวิตถ้วนทั่ว
จุดบอดมีดมัวมากมี ฯ
อวยากถมหลมปลักทุกที่
ว่า"รัก"-คำนี้, สวยาม ฯ
(ทะเล ปาฐ และเพิงพัก. 2541: 124)

2) สระเดียวเรียง 3 คำ เรียกว่า เทียบเคียง ที่ปรากฏในงานของ
สถาพร ศรีสัจจัง ดังนี้

ต้องเริ่มงานปฏิวัติโดยจัดตั้ง
ให้ทั่วทั้งแคว้นแผ่นดินใหญ่
(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 163)

○ กิปีที่ผ่าน - เหตุการณ์นั้น
และกีสพกัน - ที่ถูกฆ่า
พอสะเต็นท์กรวดเบรียงสาดเสียดมา
ร่างพี่บ้าน่าอากี่ร่วงพรู
(ณ เพิงพักกริมห้วย. 2531: 37)

ทำแต่ตาบริบบริบเหมือนเล่นโยน
เป็นกัปตัน - นายท้าย, พายเรือโจร
(ฟ้องนายหัว. 2543: 48)

3) สองสระเรียงกันสระละ 2 คู่ เรียกว่า ทบเคียง ที่ปรากฏในงาน
ของ สถาพร ศรีสัจจัง ดังตัวอย่าง

อีสานร้อนดอนแล้งแห้งอย่างนี้
หากแผ่นดินมันจะปี่หรือจะป่น
(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 170)

ทอวาวพร้าวพรายสายศรัทธา
 ยิ่งเนิ่นนาน ยิ่งเต็มฟ้า...ยิ่งพราพรรณว.ฯ

(ยืนด้านพายุ. 2524: 12)

ในแสงหิ่งห้อยน้อยราคา
 ซึ่งกลายเป็นดาราในคืนแรม ฯ๐๗

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 155)

4) สระอื่นแทรกกลาง 1 คำ ถ้าอยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค เรียกว่า
 แทรกเคียง อยู่ปลายวรรค เรียกว่า เทียบแอก ที่ปรากฏในงานของ สถาพร ศรีสัจจัง มีดังนี้

คือนกว่ายเวียงฟ้าขาว
 ตะกายจิกดวงดาวอยู่ไหวไหว
 ไปรู้ค่าเวลานาที่ใด
 ลอยมาลอยไปไร้วารวัน
 เสพยกินเพียงทิพย์ธรรมชาติ
 บริสุทธิพิลาส-สูงค่านัน
 แม้เพียงเศษหัวใจก็ไปปั้น
 ให้ความไหวหวั่นทั้งถ้วนมวล ฯ

(คือนกว่ายเวียงฟ้า. 2529: 13)

๑ คนที่ชาวปักข์ได้เรียก “นายหัว”

จะดีชั่วที่หน้าตาก็หาไม่

เขาจะดูดีชั่ว - ที่หัวใจ

ว่าแคบ - สั้น - กว้าง - ใหญ่ หรือใจยาว

๑ วันคนใต้ได้เป็นใหญ่ในสยาม

จึงขอฟ้องขอลามให้ฉาว ฯ

ก็ฟ้องเพียงเรื่องไม่ดี - เรื่องมีคาว

ไซ้ “ทำเนา” - แต่เพราะกลัวนายหัวฟัง

(ฟ้องนายหัว. 2543: 142)

5) สระอื่นคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า แทรกแอก ที่ปรากฏในงานของ
สถาพร ศรีสังข์ ดังนี้

จึงวันนี้กับค้ายอมจำนน
จักไม่มีสักคนที่พูดกัน
และสำหรับโจรร้ายที่รูกถื่น
เลือดยังนองแผ่นดินฟุ้งอยู่นั้น

(ยื่นด้านพายุ. 2524: 21)

๑ แหละนั้น – น้ำสายบุรียังรีไหล

ทอดด้วยาวไกลบนทางผ่าน
วาวใส – ชุ่นขึ้น, ไปตามกาล
เปรียบปานได้ดั่ง – หัวใจคน

(ถน เพิงพิกริมห้วย. 2531: 37)

2.1.1.1.2 สัมผัสอักษร

สัมผัสอักษร คือ “การใช้เสียงของคำในลักษณะประเภทเดียวกัน ซึ่งมีทั้งคำสัมผัสอักษรที่พยัญชนะต้นเป็นตัวเดียวกันและพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน” (วันเนาวิ ยูเด็น. 2532: 92) สัมผัสอักษรที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ มีดังนี้

1) อักษรเดี่ยวเรียง 2 คำ เรียกว่า คู่ ปรากฏในงานของ สถาพร ศรีสังข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เศรษฐกิจเคยกัดกร่อน	ที่ชุกชอนก็ฝนผลุง
คำข้าวบ่พุง	ไผจักช่วยผู้นาชน
อะหา! ชาวนาข้าว	อูระราวก็ไร่ผล
โง่งงไรสิทิตน	จะเรียกร้องผู้ใดฤ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 148)

ว่า-หากใจร้ายบุกเข้ารุกถิ่น
 แยกยึดเอาแผ่นดินอย่างหน้าด้าน
 กริษาทัพโหมบุกเข้ารุกราน
 ถ้าเป็นท่าน-ท่านจักเป็น เช่นดังใด?
 จะอ่อนข้องอเข้าให้เขาขี่
 เป็นขี่ขี่โดยดี, ฤาสวนใส่
 จะอยู่เย็นแต่เป็นทาส - หรือเป็นไท
 ซึ่งอาจต้องยากไร้ ต้องทุกข์ทน

(ยืนด้านพายุ. 2524: 21)

ดังนี้

2) อักษรเดียวเรียง 3 คำ เรียกว่า เทียบคู่ สถาพร ศรีสังข์ แต่งไว้

- กู้ฟังก้องขวัญบรรสาน ชนชาติจุงजार
 ชวนาจักเชิดชูชัย
- สัตว์ปล้นสะดมดินไป โลดแล่นล้ำใน
 ประเทศเขตกู้เอากิน
- นายทุนขุนเหี้ยมโหดหิน ทุกลูกทุกยีน
 จักตีบร้างปรา
- กูหวนฟ้าให้โหยหา เชิดนามชวานา
 ว่าคือเจ้าชาติแท้จริง

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 184)

ลมฤดูเก็บเกี่ยวกำลังคล้อย
 และลมแล้งดอกน้อยเริ่มแตกหนา
 วันนี้เพลงสงฟางที่กลางนา
 เสียงสาวร้องปร่าปร่าเหมือนปวดใจ

(คือนกว่ายเว้งฟ้า. 2529: 16)

3) อักษรเดียวเรียง 4 คำ เรียกว่า เทียมมรด ปรากฏในงานของ
 สถาพร ศรีสังข์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่ทำเนียบไ้พวกสมัชชา
 ก็ฎกตำรจหมาลยอีกหน
 คุยให้ละะ – เสือกซ่าเกิดมาจน
 แล้วยังเสือกดั้นรนเรียกร้อองระงม

(ฟ้องนายหัว. 2543: 180)

เขี้ยวไสไม้สี่-ก็ซิดสี่
 ร่วงใบเร้นหนึลงลันหลาม
 เร็ยเร็ยรายราย ระบายลาม
 กล่นพื้นเกลื่อนตามใต้ต้นตัว

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 85)

4) อักษรเดียวเรียง 5 คำ เรียกว่า เทียบรถ ที่ปรากฏในงานของ
 สถาพร ศรีสังข์ ดังนี้

ในท่ามกลางขบวนกรงานต่อสู
 คนกล้ายืนหยัดอยู่ทุกแห่งหน
 หวัง-คือล้างชื่อคาคืนค่าคน
 ของคนจนทั่วแคว้นในแผ่นดิน

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 196)

เหนือพื้น ทิมทึบทุกทางทอด
 คล้ายดั่งมีดบอด ชนหดหู่

(ยื่นด้านพาย. 2524: 25)

เร็ยเร็ยรายรายระบายรุม
 แต่งแต้มสุขุมขื่นทาบทา

(ณ เพิงพักกริมห้วย. 2531: 47)

5) สองอักษรเรียงกันอักษรละ 2 คู่ เรียกว่า ทบคู่ ปรากฏในงาน
ของ สถาพร ศรีสังข์ ดังตัวอย่างคำประพันธ์ต่อไปนี้

ลุงเจ้ากับพ่อ-เพียงสองคน

ทอดเท้าดั้น ดั้นบนป่าภู

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 13)

ใครบ้าง-รู้กฎการเคลื่อนคลื่น

ที่วิริกตินอยู่เสมอ

(ทะเล ป่าภู และพิงพัก. 2541: 79)

มีแต่ยื่นหยัดมันไม่หวั่นไหว

ซาตากรรมใดใดที่กิดขวาง

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 163)

6) อักษรอื่นคั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า แทรกคู่ ปรากฏในงานของ
สถาพร ศรีสังข์ มีลักษณะดังนี้

เหนือคู้งฟ้าคู้งคู้ง - เป็นวงฟ้า

ชาวเมสมฝอยจับใฝา - เป็นกลุ่มกลุ่ม

เรียเรียรายรายระบายรูม

แตงแตมสุมทุมซึนทาบทา

หวัคลื่นนั้นเคลื่อนอยู่ครึกครึก

แรงหวนลมดีก - ลมเดือนห้า

กำหนดท่วงที่แห่งลีลา

ใน้ำ ใฟ้า ใทะเล ฯ

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 15)

ไม่มีธาร,มีเพียงทุ่ง – ล้วนทางเท้า
 ดึกก็มีดวงดาวและเดือนฉาย
 เป็นธารทางข้างเผือกพรรณราย
 เต็มฟายฟ้ามีดอันหม่นมัว
 เหนือทุ่งแมงทุ่งได้ออกท่อง
 กรีดรำเพลงร้องไปถ้วนทั่ว

(คือนกวายเวงฟ้า. 2529: 46)

7) สัมผัสอักษรที่มีคำอื่นแทรกอยู่ 2 คำ เรียกว่า แทรกรถ ปรากฏ
 ในงานของ สถาพร ศรีสังข์ ดังนี้

หนึ่งนั้น - ประมงชรามาก
 หน้ากร้าน, มือสาก - เสื่อเก่าไผ่
 เบ็ดราวสาวโยนเป็นสายใย
 โยนพร้อมคลื่นใหญ่คลื่นตัวโยน
 หัวแดงโตงตัวขึ้นเหมือนตึก
 พายุครึกครึกขึ้นแผ่นฝน
 เกิดหุบม้วนตัวเป็นน้ำโตน
 กลืนเรือทั้งไกลน - เข้าสู่เกลียว ฯ

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 15)

๐ เพียงขอลถามสักคำเถอะนายกฯ
 ท่านจะยังโกหกอีกกี่หน
 ว่า “ไม่อุ้มคนรวย – ช่วยคนจน”
 รู้ใหม่กว่าผู้คน – เขารำคาญ! ฯ

(ฟ่องนายห้ว. 2543: 87)

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการแต่งคำประพันธ์ในเรื่องสัมผัสสระ และสัมผัสอักษรนี้ พบว่า สถาพร ศรีสัจจ จึงมีความเชี่ยวชาญในการใช้คำที่ส่งสัมผัสได้หลากหลายทุกรูปแบบตามกฎของการเล่นสัมผัสแต่โบราณสมัย อีกทั้งยังมีการส่งสัมผัสได้เกินกว่านั้น จนอาจกล่าวได้ว่า การเล่นเสียงคำสัมผัสนั้น เป็นความสามารถพิเศษของ สถาพร ศรีสัจจ ที่เดียว ดังตัวอย่าง

๑ ...ที่ขอบฟ้าไกลลิบ ละลิ่วโน้น

ดาวนับล้านฉายโชนประกายจ้า

ทอวารพราวพรายสายศรัทธา

ยิ่งเนิ่นนาน ยิ่งเต็มฟ้า...ยิ่งพราวพราว. ฯ

(ยืนด้านพายุ. 2524: 12)

ข้าพเจ้า นั่งนิ่งอยู่ที่นี้
เบื้องหน้านั้นมีลำห้วยใหญ่
ลมเจียบ-ป่านิ่ง, เหมือนมีนัย
ยินเพียงน้ำไหลระรินริน
แดดบ่ายได้ส่องเป็นลำส่อง
ทาบต้องเก็ด น้ำไปทั้งสิ้น
ริมห้วย, ไม้ดอกบาน-ผีเสื้อบิน
แต่มีสีโรยกลิ่น อยู่กรุ่นกราย
มาจากไหนกระแเสธารา ฯ
จินตกริท่านว่า ยังจำได้
จากปุยมะฆา ณ ฟ้าพราว
จากสายน้ำฟ้า-ว่ากระนั้น ฯ

ข้าพเจ้าคิดถึงไบไม่เนา
ที่ทบทับซิบเอาเม็ดน้ำนั้น
ที่ต้นห้วยไกลโน้น-นานวัน
นานนัก-ถมกัน มาเนิ่นนาน
ละไบละไบ ร่วงระบัด
กลางป่าดิบชฎู ณ ดงด่าน

ร้อยตาร้อยซับ จึงก่อธาร
แล้วสอดสายสานเป็นลำวาง
ก่อเป็นรางน้ำ-เป็นลำห้วย
แตกตัวเติบโตสวยแล้วเคลือบห่าง
แลผู้ถมตม ณ ดันทาง
ก็คงว่างว่าง มิเคยรา ฯ

(คือนก้วยเว้งฟ้า. 2529: 20-21)

๑ แดดต่างแต่มีดาดกลีบไม้ดอก
ไม่มีสายหมอกเมื่อสายสา
ทางทอดเหมือนที่ไปทุกทาง
บ้านเจียบตั้งร้าง – ตั้งไรคน
เดือนเก้าข้าวกล้าไม่แตกเขียว
เหลือองใบดูเขียวไปทุกหน
ทั่วบ้านผ่านเบื้องทุกตำบล
ตั้งกลใดกล้าขย้ากราย

(ณ เฝิงพิกริมห้วย. 2531: 27)

2.1.1.2 การเล่นเสียงวรรณยุกต์

สมเกียรติ รักษมณี (2551: 32) อธิบายการเล่นเสียงวรรณยุกต์ว่า “การใช้คำที่มีเสียงวรรณยุกต์ตามลำดับกัน นำมาเรียบเรียงไว้ในตำแหน่งใกล้เคียงกัน” ธเนศ เวศร์ภาดา (2549: 19) อธิบายเพิ่มเติมว่า “การเล่นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายผันเสียงวรรณยุกต์ คำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์จะต้องมีเสียงสระและพยัญชนะทำมาตราสะกดเดียวกันและเป็นคำที่มีสัมผัสกัน การเล่นเสียงวรรณยุกต์มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความหลากหลายของระดับเสียงสูงต่ำ ซึ่งจะก่อให้เกิดความไพเราะด้านเสียงโดยตรง”

การเล่นเสียงวรรณยุกต์ เป็นวิธีการเพิ่มความไพเราะอีกวิธีหนึ่ง จากการศึกษา กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ พบการเล่นเสียงวรรณยุกต์ที่น่าสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กระแทกปลดแอกอาน
ล้างชื่อคาคืนค่าคน

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 160)

ข้าวหุบกอ รวงรวงลงราใบ
พร้อมเพลงปิ่นที่ใกล้-คะคิกโครม ฯ

(คือนกวายเว้งฟ้า. 2529: 17)

เมื่อบาย-แดดเบิกระบายบาย
ฟ้าเกลี่ยเมฆใกล้แตกฟองฝน

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 109)

หรือกรณีนี้...ไม่มีชาย
มีเพียงวัวควายที่ไร้ความ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 105)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่า สถาพร ศรีสัจจ จึง นำกลวิธีการเล่นเสียงวรรณยุกต์มาใช้ในการประพันธ์กวีนิพนธ์ ทำให้บทกวีมีเสียงไพเราะสละสลวยขึ้น

2.1.2 ความหมายของคำ

ความหมายเป็นส่วนประกอบสำคัญของคำ บทกวีจะมีความหมายลึกซึ้งกินใจ กวีจะต้องสรรหากลวิธีสื่อความหมายของคำในบทกวีให้ชัดเจน

จากการศึกษากวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ พบว่ามีการใช้กลวิธีในการสร้างความหมาย ดังนี้

2.1.2.1 การเล่นคำ

การเล่นคำ นอกจากเป็นกลวิธีที่ก่อให้เกิดความไพเราะทางเสียงแล้ว ยังเป็นศิลปะในการเสริมความและเน้นความให้เด่นชัด ช่วยให้บทกวีนั้น ๆ มีความหมายชัดเจนขึ้น ดังที่ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2549: 22) อธิบายว่า “การนำคำที่มีเสียงหรือรูปพ้องกัน หรือใกล้เคียงกัน มาเล่นในเชิงเสียงและความหมาย เพื่อสร้างให้เกิดความเสนาะไพเราะ ความลึกซึ้งของความหมาย และความเปรียบที่กระทบอารมณ์ผู้อ่าน”

การเล่นคำที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจ ส่วนใหญ่เป็นการเล่นคำพ้อง คือ “คำที่มีรูปหรือเสียงเหมือนกัน หรือต่างกัน แต่ความหมายต่างกัน” (กำชัย ทองหล่อ. 2543: 334)

การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง

คำพ้องรูปพ้องเสียง คือ “คำที่ออกเสียงเหมือนกันและเขียนเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน” (นววรรณ พันธุเมธา. 2549: 272) เช่น

น้ำแรงแห่งชานา	คือมหาชลาสินธุ์
ไหลเชี่ยวเป็นเกลียวริน	พร้อมชะล้างกาลิลาญ

.....

ล้านแสนมาประสาน	อุดมการณ์ร่วมยึดถือ
คมเคียวก็จะคือ	คมกู่ค่าสังคมนตรี

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 183)

จึงดั่งทุพภิกภาพเข็ญ
จะเหลียวไหนทุกซีกก็เห็นอยู่ทุกหน้า
ลมรักล่องแม่จะโผยโปรยผ่านมา
แต่ก็โปรยปร่าปร่าเพราะปวดใจ ฯ

(คือนกวายเวียงฟ้า. 2529: 17)

๐ เล่าว่า - สิบปีประมาณผ่าน
นับร้อยศพทหารหาญพลีชีพให้
ว่า - ทูกรวทุกสะพานทุกพับไป
ล้วนเคยมีเลือดไหลละโลมทา

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 32)

และทะเลยังคงคลี่คลื่นเคลื่อน
โยนเม็ดน้ำต่างเปื้อนให้แดดเผา
ลมบ่ายระบายบ่ายมาบางเบา
และแดดบ่ายแต่งเงาให้หาดงาม

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 75)

2.1.2.2 การซ้ำคำ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2549: 61) อธิบายว่า การซ้ำคำซ้ำความ “ถือเป็นการกล่าวซ้ำโดยใช้คำเดียวกันหรือหลากคำกัน หรือใช้คำที่มีความหมายกลมกลืนสอดคล้องกันจึงเป็นการสร้างความชัดเจนหนักแน่นของสาร และอารมณ์ที่กวีต้องการจะสื่อ ธเนศ เวศร์ภาดา(2549: 38) อธิบายสอดคล้องกับสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา ว่า “การใช้คำเดียวกันกล่าวซ้ำหลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบท เพื่อย้ำความให้หนักแน่นขึ้น การซ้ำคำในแง่วรรณศิลป์มักจะซ้ำคำที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยสร้างความชัดเจนหนักแน่นของสารที่กวีต้องการสื่อ” ส่วน กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517: 172) เรียกการซ้ำคำว่า “การกล่าวซ้ำ” อธิบายเพิ่มเติมว่า “ได้ผลเป็น 2 ประการ คือ ได้ผลในการเล่นคำให้มีเสียงไพเราะ และยังได้ผลในด้านการเน้น หรือย้ำ ความนั้นให้ชัดเจนตระหนักยิ่งขึ้นเป็นการสร้างเอกภาพเน้นความนั้น”

การซ้ำคำเป็นกลวิธีที่ทำให้บทกวีมีความงดงามทั้งเสียงและความหมาย ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ เป็นจำนวนมาก สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.1.2.2.1 การซ้ำคำต้นวรรค สถาพร ศรีสังข์ มีการซ้ำคำในกวีนิพนธ์ ดังนี้

- การซ้ำคำ 1 คำต้นวรรค ดังนี้

วันเพื่อเสรีภาพ	และวันอาบความโหยให้
วันฆ่าประชาไทย	ด้วยมือทาสผู้ขลาด...ป่า!
วันดวงตะวันแดง	ได้สาดแสงเลียจนสา
วันธงได้โลมทา	ด้วยเลือดทาสผู้ทุกข์ทน
วันไทได้ถูกเทิด	จนบรรเจิดเลอหาวहन
วันคนได้คืนคน	มาสร้างค่าสังคมนั้น

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 133-134)

๑ แก่งเรื่องปล้นเงินพระ - เรื่องกู่หนี่

แก่งทั้งเรื่องทาสี - ดีแต่ฟัน

แก่งเหลือเกินเรื่องกำราบ - ปราบคนจน

และแก่งสุด - คือหน้าทนไรเทียมทาน! ๗

(ฟองนายหัว. 2543: 182)

- การซ้ำคำ 2 คำต้นวรรค ดังนี้

เหมือนดังใบเรืออันรู้รับลมล่องเวียงน้ำ เมื่อสายลมประจำฤดูหวนย้อนมาถึง.

เหมือนดังผีเสื้ออันรู้เสาะหาแอ่งน้ำหวานในเกสรไม้ดอก.

เหมือนดังเด็กน้อยซึ่งเรียนรู้อุบัติถึงความหอมหวานแห่งน้ำนมมารดา.

เหมือนดังแพะซึ่งเรียนรู้อาหารหญ้าไมยราบเป็นอาหารตน.

เหมือนดังไฟป่าอันรู้จักลุกไหม้ลามภูในเดือนฤดูใบตังรังร่วงหล่น.

และ เหมือนดังรุ้งกินน้ำอันโอบคลอฟ้าหลังท่าฝนหนักซาสร้าง.

เหมือนดังนั้น,

การเกิดขึ้นแห่งรักของเธอ, เหมือนดังนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 8)

๑ พิณป่าอันเกิดจากพงป่า

เกิดเมื่อน้ำเริงรำพลีกร่างไหล

เกิดเมื่อมันใบไม้สยายใบ

เกิดเมื่อหิ่งห้อยไรกริดปีกกราย

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 138)

- การซ้ำคำ 3 คำต้นวรรค ดังนี้

เธอถามว่า ใครกันที่แต้มสีสดงามหลากแบบให้แก่ปีกผีเสื้อ.

เธอถามว่า เม็ดน้ำค้างรู้พรมให้ทุ่งหญ้าในคืนค่ำเพราะเหตุใด.

เธอถามว่า มือใดกระพือลมแห่งฤดูร้อนให้วาวสีสวยในมือเด็กน้อยเฝง
ขึ้นสู่ท้องฟ้า.

เธอถามว่า ใครคือผู้จัดวางเม็ดดาวเป็นตาฟ้าในคืนแรมจืดที่พรางวิบ
พรายพราย.

เธอถามว่า ใครหรือที่พรมกลิ่นอันฟุ้งกระจายให้เกสรไม้ดอก และมีมือใด
ที่สามารถแต้มเชดสีอันมีอาจลอกเลียนได้บนริ้วกลีบให้ปรากฏ.

เป็นดังนั้น,

ความรู้สึกได้แห่งรักของเธอ-เป็นดังนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 7)

- การซ้ำคำ 4 คำต้นวรรค ดังนี้

สองเสียงนั้นแทรกอยู่กลาง	แก้วหูอันบาง
จนยากจะแยกเสียงยिन	
สองเสียงนั้นแทรกสู่จิ้น-	ตนาการวิญ-
ญาณตั้งจะล่องหลดลอย ฯ	

(คือนก่ายเว้งฟ้า. 2529: 49)

๐ <u>ข้าสู-ผู้สร้างรัฐ</u>	เข็ญเคื่องขัดไฉนหือ
รำร้องอยู่ฮือฮือ	บ่มีเสียงจากปากตน
<u>ข้าสู-ผู้สร้างชาติ</u>	น่าประหลาดขาดเหตุผล
คุณค่าประชาชน	มาบัดนี้ลึกลับกลาย

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 146)

- การซ้ำคำ 5 คำต้นวรรค ดังนี้

ถ้าล้มตาเต็มตาก็ต้องเห็น
 ว่าเขมรชุกเข็ญอยู่ทุกชั้น
 ถ้าล้มตาเต็มตาต้องเห็นกัน
 ว่า - โจรร้ายตัวนั้น ชื่ออะไร?

(ยื่นด้านพายุ. 2524: 22)

2.1.2.2.2 การซ้ำข้อความ

การซ้ำข้อความ ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ดังนี้

<u>สงครามประชาชน</u>	จุดดาดลชนถวิล
ล้างพาลให้พังกิ้นท์	พินาศพ่ายไร้ตอซัง
.....	
<u>สงครามประชาชน</u>	คือผลิตผลมवलชนหาญ
ชนชาติจึงจักजार	จารึกไว้ในแดนดิน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 155)

อันเกี่ยวกับรัก,

น่าจะได้ตรวจสอบถึงเนื้อในแห่งถ้อยคำเหล่านี้,

แรงดุจดั่ง การถือครอง การดำรงอยู่ อิศรภาพ การให้ การรับเอา

ความไม่เป็น การอยู่ร่วม การผสมและแบกรับ ตัวลึกลับ บ่วงแฉับ และผู้
กำหนดการทำงานของต่อมน้ำตา.

อันเกี่ยวกับรัก,

น่าจะได้เรียนรู้ถึงสิ่งเหล่านี้,

ความกล้าหาญและความขลาดกลัว การยอมจำนนและการปลดปล่อย

ความแคบและความกว้าง,

และเหนืออื่นใด-ต้องรู้จักแน่ชัดถึงปรากฏการณ์และธาตุแท้.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 75)

๑ พอนั่งดูดาวเมื่อคืนดึก

พ่อบรรยายอนึ่งถึงคืนหนาว

ครั้งกระโน้น - นานแล้ว, ตำนานดาว

ก่อนเรื่องราวขึ้นมา ฯ

๑ พอนั่งดูดาวเมื่อคืนดึก

ใครบ้างหนอนึ่งถึงคืนหนาว

ใครหนอ - จักสานตำนานดาว

พ่อหวัง, เพียงเจ้า - ได้รู้จัก ฯ

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 13-16)

๑ พวกใจไม่เกรงใจแล้วนายหัว

มันก่อกรรมทำชั่วทุกแห่งหน

มันแย้ - มันหยามหน้า, มันฆ่าคน

ป็นสงคราม - ป็นกล, มันขนมมา

๑ พวกใจไม่เกรงใจแล้วนายหัว

มันฆ่าคน - มันทำชั่วมันหยามหยัน

แล้วนายหัวยังอยู่ไปทำไมกัน

หรือ “ใจนาย” ยัง “พิน” กันไม่พอ! ฯ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 163-164)

2.1.3 การสรรคำ

การสรรคำ เป็นกลวิธีการเลือกสรรใช้ถ้อยคำในงานประพันธ์ของกวี เพื่อให้บทกวีมีความหมายที่ลึกซึ้งสะเทือนอารมณ์ และมีเสียงไพเราะงดงาม อันก่อให้เกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจแก่ผู้อ่าน ดังที่ ธเนศ เวศร์ภาดา (2549: 24) อธิบายว่า “การเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะแก่เนื้อความบริบท ตัวละคร เช่น เลือกสรรคำที่มีศักดิ์สูง สร้างลีลาที่งามตระการ เลือกสรรคำที่เสียงง่ายแต่ลึกซึ้ง”

ในการวิเคราะห์ทวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัง ปราบกฏว่ามีการสรรคำมาใช้ที่น่าสนใจดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1.3.1 การใช้คำเหมาะสมกับเหตุการณ์ และตัวละคร

สถาพร ศรีสัจจัง เลือกใช้คำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และตัวละคร ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ ดังนี้

๐ เราแพ้เขาแล้วแก้วเอ๋ย	อย่าเผยความแพ้แก่เขา
เจ็บปวดทุกข์ทันทนเอา	อยู่กับหมู่เราว่าเริง
อมทุกข์อมโรคโศกไว้	อย่าให้เขาปรงยุงเหยิง
สร้างไฟอย่าให้มีเพลิง	รู้เชิงเก็บจำกับใจ
พรงนี้ฟ้าทองต้องกว้าง	หนทางเปลี่ยนผันวันใหม่
ธรรมชาติโหดร้ายกระไร	ก็ไม่โหดร้ายกับเรา
แก้วเจ็บแก้วปวดรวดร้าวน	แก้วเศร้าแก้วสร้อยหยอยเหงา
แก้วทุกข์แก้วทันทนเอา	ใครเล่าจะรู้เรื่องราว
เขากดเขาขี่พี่น้อง	แก้วต้องโศกเศร้าร้าวฉาน
เราจนใครนะประทาน	จำไว้นานนานอย่าเลือน
วันที่แก้วพร้อมยอมถึง	วันซึ่งสดใสใดเหมือน
อดีตทุกข์หนักจักเตือน	ล้างเตือนเหล่าพันธุกรรมพี
จำจันนะแก้วให้มัน	พวกมันทั้งผองน้องพี
ชูตรีตกเดานานปี	พรงนี้ – ล้างเผ่าเหล่ามัน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเข. 2518: 152)

๑ พอนั่งดูดาวเมื่อคืนดึก
 พอลงย่อนึกถึงคืนหนาว
 ครั้งกระโน้น - นานแล้ว, ตำนานดาว
 ก่อสานเรื่องราวขึ้นมา ฯ

๑ สันตอยุ่เหนือเมื่อครั้งนั้น
 หวนถึงคืนวันยังคงค่า
 ภาพลุงเจ้า - เพื่อนพ่อ, ยังแจ่มตา
 ยังแต่มืดทิดทาในหัวใจ
 ลุงเจ้าตั้งดาวคืนเดือนดับ
 ทอแสงวับวับให้ฟ้าใส
 ส่องพื้นทึมทึบสู่ทางไท
 สาดซึ้งซึ้ง - ประชาชน
 นานนัก, นานเนิ่น - เมื่อครั้งนั้น
 ช่วงแห่งคืนวันแผ่นดินหม่น
 ลุงเจ้ากับพ่อ - เพียงสองคน
 ทอดเท้าคืบคืบบนป่าภูเขา
 เป็นฤดูเต็งรังปลิดใบร่วง
 ลมเหนือทึงช่วงอยู่หวิหวู
 ฟ้าดี , เดือนดับ - ไม่น่าดู
 พ่อกับลุงเจ้าอยู่ที่หน้าปาง
 ลุงเจ้าก่อไฟไล่ลมหนาว
 พอนั่งตมเหล้าอยู่ข้างข้าง
 ไม้เกี่ยะเชื้อไฟที่สุ่มวาง
 โชนแสงสว่างอยู่วาววาว
 เหมยหนาหมอกหนักที่ภูเหนือ
 บาดริ้วผิวเนื้อจันเหน็บหนาว
 หัวดีค่านี่ - ไม่มีดาว
 ทิวแดนแผ่นดินดาวจึงต่างดำ
 บัดคลเกิดดาวที่ราวฟ้า
 ดวงเดียว - ทาบตา, ทาบฟ้าค่า

ลุงเจ้ามองเฟงแล้วพิมพ์
 ขณะพ่องี่ม้งำท่องบ่นเพลง
 เป็นเพลงชาวเขาเผ่ายางขาว
 พอร้องเศร้าเศร้าไม่ไร้แรง
 ลุงว่าพ่อเสียงกร้านยานโตงเตง
 เลยร้องเสียเองให้พ่อฟัง

(ณ เฝิงพักกริมห้วย. 2531: 13-14)

2.1.3.2 การใช้คำให้จินตภาพ

ภาพในจิต หรือจินตภาพ (Image) “หมายถึง ภาพที่ปรากฏในจินตนาการ
 ตามที่เคยประสบผ่านพบมา ภาพในจิต หรือจินตภาพนี้เป็นภาพที่เห็นด้วยใจคิด ด้วยความรู้สึก
 (mental pictures) ในทางวรรณคดีถือว่า วิธีสร้างภาพในจิตหรือสร้างจินตภาพ มีคุณค่าอย่างยิ่ง
 ในด้านสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และด้านความรู้สึกร่วมในวรรณคดีนั้นๆ” (กุหลาบ มัลลิกะมาส.
 2548: 125)

ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ ผู้วิจัย พบว่า สภาพร ศรีสัจจัง มีการใช้คำที่ก่อให้เกิด
 จินตภาพ ในการสื่อความหมาย เพื่อความรู้สึก และความเข้าใจ ดังนี้

แล้วแดดสายจิ่งสาดเป็นลำแสง
 ทอทาบส่องแทงม่านไทรหนา
 กำแพงอิฐ-แดดแสด เมื่อสาดทา
 วิบประกายพรายพวาก็เลื่อมพลัน
 ลมหอบฝุ่นก็พัดมาแผ่วแผ่ว
 ปะทะแนวกำแพงวิหารนั้น
 และเงินยวงที่พราวจากดาวัน
 ก็กรองกลั่นลำแสงแห่งผงทราย ฯ

(คือนกกว่ายเว้งฟ้า. 2529: 47)

๑ หมอกขาวสาวสายอยู่สุขสุด
 ควันไฟผุยผุยขึ้นขาวขาว
 ตีนฟ้าคลี่เริกเบิกเรืองราว
 เบิกมานแดดเข้าออกกระจาย
 วับัววาราวหญ้า-ผ้าอ้อมผี
 พับผืนเร็นหนีเมื่อสงาย
 ซ้ำวไร่เหยียดร่างขึ้นเรียงราย
 และไผ่ป่าเริ่มร้ายระบัดใบ
 คีนค่านำมา-พายุฝน
 เอ่อทันท้วยน้ำถั่งลามไหล
 กระจากกอขาดตรงคั้งไป
 และขัดคราบชะโคลตลิ่งลง
 น้ำใสเคยสวดย-กลับชุ่มสี
 เคยสะอาด-กลับมีแต่เศษผง
 คนในเฟิงน้อยที่ริมดง
 ยังคงพินิจดูอยู่เดียวตาย ฯ

(ทะเล ป่าภู และเฟิงพัก. 2541: 126)

2.1.3.3 การใช้คำภาษาถิ่น

คำภาษาถิ่น “อาจนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการความสมจริง และให้ชัดกับสภาพความเป็นจริงตามสถานการณ์ในเรื่องมากขึ้น (กุลลาบ มัลลิกะมาส. 2548: 124) ดังตัวอย่าง

- ๑ ยามมีศักดิ์สูงเด่นเป็นหัวหน้า
 คนปักขี้ได้เขาว่า “ตั้งรู้หัววัน”
 ไซ่คิดแบบมั่ว ๆ – ซั่งหัวมัน
 เล่นลั่นไปวัน ๆ พอพันภัย
- ๑ คนที่ชาวปักขี้ได้เรียก “นายหัว”
 จะดีชั่วที่หน้าตา ก็หาไม่
 เขาจะดูดีชั่ว – ที่หัวใจ
 ว่าแคบ – สั้น – กว้าง – ใหญ่ หรือใจยาว

- ๑ วันคนใต้ได้เป็นใหญ่ในสยาม
จึงขอฟ้องขอลามให้ฉาว ๆ
ก็ฟ้องเพียงเรื่องไม่ดี – เรื่องมีคาว
ไซ้ “ทำเฒ่า” – แต่เพราะกลัวนายหัวฟัง

-
- ๑ ปกติ นายหัวมักกลัวพลาด
ครั้งนี้เหมือนประมาท – เหมือน “หลาเหิน”
บอกพี่น้องที่เถอะ – เอะเหลื่อเกิน
เหลิงอำนาจจนเพลิน – ไม่รู้พอ
 - ๑ รู้กฎหมาย – แต่ไร้มโนธรรม
ระวังเถอะ – จะคะมาเพราะหัวหมอ
จะเป็นหัวแม่ตีนหรือหัวตอ
ถ้าบ้ายอ – ก็จับหายได้เหมือนกัน ฯ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 141-143)

จากบทกวี มีการใช้ภาษาถิ่นใต้ คือคำว่า “ต้องรู้หัวน” หมายถึง รู้ตัวชั่ว รู้ว่า
อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ “นายหัว” หมายถึง คนที่เป็นผู้นำ หรือคนที่เป็นหัวหน้า “ทำเฒ่า”
หมายถึง การเข้าไปยุ่งวุ่นวายเรื่องของผู้อื่นทั้งที่ไม่ใช่ธุระของตนเอง และคำว่า “หลาเหิน” หมายถึง
การไม่ระมัดระวังตน

- ๑ ปอ.ปอ.ขอ. เขายืนยัน-พันให้เห็น
หรือนายหัวอยากร่วมหมิ่นอยู่ไซ้ใหม่
ถ้ายังรักคนหมิ่น ฯ ก็ไม่เป็นไร
แต่ระวัง คนไทย จะทูต-นะเออ! ฯ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 157)

ภาษาถิ่นใต้ คำว่า “ทูต” หมายถึง ชับได้

- ๑ คนเขาฟ้องมานะนายยกฯ
ว่าตอนนี้ฝนตกชี้หมูไหล
ถ้านายหัวยังใจเย็นไม่เห็นภัย
ก็เตรียมดับพายได้แล้วเอย ฯ

(ฟ้องนายหัว. 2543: 160)

ภาษาถิ่นใต้ คำว่า “ดับพาย” หมายถึง เตรียมตัวถอยหนี หรือเตรียมตัวถูก
จับได้

2.2 การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ (Figure of speech) “เป็นวิธีใช้ภาษาซึ่งคำหรือสำนวนที่ใช้มีความหมายไม่ตรงตามตัวหนังสือ การใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ หรืออารมณ์บางอย่างซึ่งยากแก่การบรรยายด้วยการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา” (ปรีชา ช้างขวัญยืน. 2525: 215) และนอกจากนี้ “การใช้ภาพพจน์มิได้มีแต่เฉพาะบทร้อยกรอง ในร้อยแก้วนักเขียนก็นิยมใช้วิธีการสร้างภาพพจน์เช่นเดียวกัน การใช้ภาพพจน์ในการแต่งทำให้ผู้อ่านได้ร่วมเข้าใจคิดและรู้สึกอย่างเข้าถึงอารมณ์ยิ่งขึ้น ตามที่ผู้แต่งตั้งใจเสนอ (กุหลาบ มลลิกะมาส. 2548: 127)

ในการศึกษางานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้ภาพพจน์ ดังต่อไปนี้

2.2.1 อุปมา (Simile)

อุปมา คือ “ความเปรียบซึ่งเกิดจากการบอกความเหมือนกันของสิ่งสองสิ่งด้วยคำที่แสดงการเปรียบเทียบ เช่น ราวกับ เหมือน ประหนึ่ง ดุจ เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่อธิบายดียิ่งขึ้น (ปรีชา ช้างขวัญยืน 2525: 216) เช่น

ดั่งเมื่อน้ำค้างอันพรหมเมื่อคืนค่า-ใครหรือ, ที่หาญกล้ายืนยันว่ารู้จำนวนนับ.

ดั่งการโอบอุ้มทารกไว้ในครรภ์ของมารดา-ใครหรือ, จักบอกได้ถึงทุกข์สุขแห่ง
อารมณ์

ดั่งรสหอมหวานแห่งผลมะม่วง-ใครหรือ, ที่บอกได้ว่าธาตุอาหารใดปรุงแต่ง
ให้โดยจำเพาะ.

ดั่งความพิริบพร่างวาวของทางช้างเผือกบนท้องฟ้า-มีตาดวงใดหรือที่รู้
แยกแยะ

ถึงพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ของหมู่เทหะวัตถุอันร่วมกันเปล่งแสงนั้น.

และ-หรือใบไม้ใบใดที่ขนานชื่อตนเองว่าเป็นป่า.

ไม่มี,

ไม่มีใครจักสามารถตีความเกี่ยวกับรักแห่งเธอได้โดยแท้.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 12)

ลุงเจ้าตั้งดาวคืนเดือนดับ
 ทอแสงวับวับให้ฟ้าใส
 สองพี่น้องที่บึงสุททางไท
 สาดซึ้งซึ้งซึ้ง - ประชาชน

(ณ เพิงปักกริมห้วย. 2531: 13)

๑ ยิงมันถูกใคร ๆ เรียก “ไอ้เหลิม”

มันคล้ายยิงฮึกเหิม - ยิงกระหาย

ยิงถูกขึ้นบัญญัติ - “ตีให้ตาย”

มันกลับคล้ายยิงสู้ - ยิงชุกคอ

๑ ยิงถูกต้อนถูกขยี้ตีกระหน้า

ยิงเหมือนจันทน์ถูกยำ - ยิงหอมช่อ

เหมือนกับมันไม่กลัวว่าหัวตอ

ที่ไผ่ล่อล่ออยู่ปริม ๆ จะทิ่มแทง

(ฟ่องนายห้วย. 2543: 46)

จากบทกวีข้างต้น มีจังหวะจะโคนเหมือนเพลงพื้นเมืองปักษ์ใต้

2.2.2 อุปลักษณ์ (Metaphor)

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2525: 217) อธิบายอุปลักษณ์ว่า “เป็นการเปรียบเทียบลักษณะที่เหมือนกับของสิ่งสองสิ่งโดยพูดเหมือนกับว่าสองสิ่งนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน” ซึ่ง “เป็นการเปรียบเทียบของสองสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเท่ากันทุกประการ โดยใช้คำว่า “เป็น” “เท่า” “คือ” ฯลฯ ในการเปรียบเทียบ” (วิภา กงกะนันทน์. 2533: 39)

ในการศึกษางานกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจัจ ผู้วิจัย พบการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

น้ำแรงแห่งชานา

ไหลเชี่ยวเป็นเกลียวริน

คลื่นคนย่อมคลื่นคน

เพรียกพร้อมเมื่อพองพาน

ล้านแสนมาประสาน

คมเคียวก็จะคือ

คือมหาชลาลัย

พร้อมชะล้างกาลิลาญ

คือมวลชนอันไพศาล

จักพิบพ่ายได้ดังฤ

อุดมการณ์ร่วมยึดถือ

คมกู่ค่าสังคมน

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 183)

เป็นเช่นรางวัลล้ำหวายที่รองรับน้ำเพื่อรินไหลแจกจ่าย,
 เป็นเช่นกระแสดมที่รู้เพียงเอื้อให้ใบเรือได้ล่องเวียงน้ำ,
 เป็นเช่นไม้ ดอกอันมิเคยรู้หวงกลิ่นหอมไว้เพียงเพื่อตน,
 เป็นเช่นดาวเหนืออันบ่งทิศชี้ทางแก่นักเดินทางพเนจรอย่างมีผู้จำแนก
 เผ่าพันธุ์,
 เป็นเช่นแผ่นดินซึ่งรองรับ หล่อเลี้ยงและเพาะสร้างพืชพันธุ์ถั่วนมวล,
 เป็นเช่นแผ่นฟ้าอันยอมให้หมู่ดาวน้อยใหญ่อยู่ร่วมอาศัย,
 เป็นเช่นแผ่นน้ำอันโอบอุ้มมวลชีวิตไว้ภายใต้,
 และเป็นเช่นตาน้ำ ณ ขุนหวายอันรู้เพียงเพาะเมล็ดน้ำเพื่อเป็นบรรณการแก่
 มหาสมุทร.
 เป็นเช่นนั้น,
 รักแห่งเธอโดยแท้-พึงเป็นเช่นนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 14)

๑ เขตแดนต่อแดน - เป็นดั่งด่าน
 กำแพงปราการคือเทือกเขา
 คั่นค้ำ - ลั่นดาวพรางพรายเงา
 ทาบเงาแดงพริบอยู่พรายพราย

(ณ เฝิงพักกรมห้วย. 2531: 34)

2.2.3 ปฏิภาคพจน์ (Paradox)

ปฏิภาคพจน์ คือ “ข้อความที่มีความหมายขัดกัน ไม่ว่าจะผู้ใช้จะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เป็นข้อความที่กล่าวถึงสิ่งที่แปลกแต่จริง หรือไม่น่าเป็นไปได้แต่เป็นไปได้แล้ว” (วิภา กงกะนันทน์. 2533: 45) เช่น

๑ เราแพ้เขาแล้วแก้วเอ๋ย	อย่าเผยความแพ้แก่เขา
เจ็บปวดทุกข์ทันทนเอา	อยู่กับหมู่เราว่าจริง
อมทุกข์ขมโรคโศกไว้	อย่าให้เขาปรงยุ่งเหยิง
สร้างไฟอย่าให้มีเพลิง	รู้เชิงเก็บจำกับใจ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 152)

บางช่วงเวลาของชีวิต-มีความรู้สึกบางประการก่อเกิด,
 อ่อนหวาน ปิติอิ่มงาม โหยหาและพรันพรึง,
คล้ายดังเข้าใจแต่มีเข้าใจ,
คล้ายดังรู้จักแต่มีรู้จัก,
คล้ายดังกล้าแต่ชลาดกลัว,
และคล้ายดังจักเฝงเข้าไปสู่แต่มีอย่างแท้.
 และบัดนี้-คือเธอ,
 ผู้ยืนอยู่แล้ว ณ เบื้องธรณีประตู่แห่งความรัก.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 6)

- ◎ คล้ายไกล-จึงคล้ายมองไม่เห็น
สีเกาจึงเป็นเหมือนสีใหม่
คล้ายเพ่ง-จึงพร่องไม่ว่องไว
ภาพนิ่งจึงไหว-ในวงตา
 (ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 116)
- ◎ รู้เหตุมาที่นี่
มาใกล้หรือมาไกล
 ก็เพียงรู้โดยตัวเรา
- ◎ ไม่ตอบและไม่ถาม
ใครรู้ หรือดูเบา
 เหมือนรู้ความเพียงเลาเลา
 จึงละม้าย จึงคล้ายคลึง
- ◎ เห็นตั้งในความหย่อน
ความจริงประชุม จึง
 และเห็นผ่อนในรัตรีง
 ประจักษ์แจ้งที่หัวใจ
- ◎ เห็นพบและเห็นจาก
เห็นทาส – จึงเห็นไท
 จึงเห็นมาและเห็นไป
 อยู่ในเพิง – ที่ผ่านทาง ๗๐๘
 (ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 137)

2.2.4 อารัตพากย์ (Synesthesia)

อารัตพากย์ คือ “การใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา เช่น รสเป็นผลสัมผัสด้วยลิ้น กลิ่นเป็นผลของสัมผัสจากจมูก การใช้โวหารแบบนี้จะใช้ข้อความ เช่น รสของความสุก โดยปกติความสุขเป็นผลของสัมผัสด้วยใจ” (วิภา กงกะนันทน์. 2533: 47) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถึงเมื่อแดดจัดหมอกจาง คลายเวียคลุมวาง
เพื่อเปิดฉายภาพแนวภู

(คือนกว่ายเว้งฟ้า. 2529: 68)

จากบทกวี มีการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา คือคำว่า “แดดจัด” ซึ่ง
คำว่า “จัด” เป็นรสที่สัมผัสด้วยลิ้น สถาพร ศรีสัจจัง สื่อถึงแสงแดดอ่อน ๆ ในยามเช้าที่มีหมอกปก
คลุมตามแนวภูเขา

กลิ่นเค็มอ่อน ๆ จากเกลือทะเลที่ไล่ผสมลงไปไซยมาปะทะจมูกที่กำแดง
เพราะลมหนาวของนักเดินทางหนุ่มอยู่เป็นระยะ ๆ

(ตั้งผีเสื้อเดือน: คือชายพเนจร, ปาฐ-ทุ่งราบและเว้งทะเล 2531: 27)

จากบทกวี สถาพร ศรีสัจจัง ใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา คือคำว่า
“กลิ่นเค็มอ่อน ๆ” ซึ่งคำว่า “เค็ม” เป็นรสที่สัมผัสด้วยลิ้น

น้ำเสียงเปลี่ยวเศร้าและสงสัย

แปลกหน้ากระไรได้ปานนั้น

เหมือนมีชีวิตอยู่วันวัน

ในบ่วงแร้วอันไรตัวตน

(ทะเล ปาฐ และเพิงพัก. 2541: 78)

จากบทกวี มีการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา คือคำว่า “น้ำเสียงเปลี่ยว
เศร้า” ซึ่งคำว่า “เปลี่ยวเศร้า” โดยปกติเป็นรสที่สัมผัสด้วยใจ ซึ่งทำให้รู้สึกซึมเศร้าอย่างเหงา ๆ

๐ เห็นพฤติกรรมเพื่อน

เหมือนเลื่อนเลื่อนเหมือนรางวัล

เหมือนใจจะจัดจาง

ต่อการเกิดประชากรธรรม

(ฟองนายหัว. 2543: 41)

จากบทกวี มีการใช้คำแทนผลของสัมผัสที่ผิดไปจากธรรมดา คือคำว่า “ใจจิต” ซึ่งคำว่า “จิต” เป็นรสที่ควรสัมผัสด้วยลิ้น สถาพร ศรีสังข์จัง สื่อถึงเพื่อนที่ไม่มีน้ำใจ

2.2.5 อติพจน์ (Hyperbole)

อติพจน์ “เป็นการใช้คำพูดเกินจริง คือเกินกว่าความหมายที่ผู้พูดต้องการ จะเป็น มากเกินไป น้อยเกินไป ใหญ่เกินไป เล็กเกินไป ดีเกินไป เลวเกินไปก็ได้ การพูดเกินจริงนี้ต้องเกิน จนกระทั่งเป็นจริงตามคำพูดไม่ได้” (ปริชา ช่างขวัญยืน. 2525: 224) เช่น

๑ อีสานร้อนดอนแดงแห่งนี้
 หากแผ่นดินมันจะปี่หรือจะป่น
 ก็ยอมจะได้ลิ้มซึ่งชื่อคน
 ที่อยู่บนชับน้ำนาม “ชับน้ำแดง”
 แดงจะเด็ดเลือดแดงด้วยแรงเด็ด
 และดินจะอาบเลือดทุกหนแห่ง
 ไฟที่คุ่มสุ่มขอนจะร้อนแรง
 เมื่อคนแซงขึ้นชัตรีฐการ
 และดาวเหนือผาเพที่เร่ร้อน
 อาจะหยุดโคจรบนทางผ่าน
 หยุดเพื่อไว้อาลัยในตำนาน
 ของหมู่บ้านที่เคียวได้เกี่ยวดาว
 อนาคตบประมาณทหารกล้า
 ใช้เพื่อปราบมวลประชาถิ่นฉ่าฉาว
 กินแต่เลือดประชานจนคั่งคาว
 กอ, ออ. รำมะนาวรำมนา

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 170)

ประชาสามัญยังรันท
 คนโง่งยังคดยังอำไ
และเข็มแห่งนาฬิกายังเฉโก
ยังอดไซเวลานาที่
ดอกไม้อย่างมีได้บานดอกกว้าง
ดินดอนยังต่างยังร้างสี่
มันสมองหัวใจ - ยังขายดี
 แพร่พันธุ์อึ้งมีทั้งแผ่นดิน
 พอนั่งดูดาวในคืนนี้
 เห็นแววม่านมีไม่รู้สิ้น
หรือคนต้องรดน้ำตาริน
ลงรดแผ่นดิน - อีกเนินยาว ฯ

(ณ เฟิงพักกริมห้วย. 2531: 16)

จากบทกวี เป็นการกล่าวเกินจริงให้เห็นว่า ประชาชนมีความรันท เพราะมีคนไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีความยุติธรรม ไม่มีความเสมอภาค มีความเห็นแก่ตัวอยู่ในประเทศชาติเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาพร ศรีสังข์ จึงกล่าวเกินจริงให้เห็นว่า ประชาชนก็ต้องร้องไห้จนน้ำตาไหลลงบนแผ่นดินอีกเนินนาน

2.2.6 บุคคลวัตติ (Personification)

บุคคลวัตติ คือ “การสมมุติสิ่งไม่มีชีวิต ความคิดนามธรรม หรือสัตว์ให้มีสติปัญญา อารมณ์ หรือกิริยาอาการเยี่ยงมนุษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน 2546: 324) นอกจากนี้ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2548: 128) เรียกภาพพจน์ชนิดนี้ว่า “บุคลาธิษฐาน” และได้อธิบายว่า “เป็นการสมมุติขึ้น ให้มีกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ เป็นคำมีความหมายรวม แต่อาจแยกย่อยได้เป็น สิ่งต่างๆ ที่มีใช้คน แต่ทำกิริยาอาการเหมือนหนึ่งเป็นคน(Personification) สิ่งต่างที่ไม่ใช่คนหรือไม่มีตัวตน (นามธรรม) สมมุติขึ้นเป็นคน ทำกิริยาอาการอย่างคนและยังมีเนื้อเรื่องเล่าประกอบอีกด้วย (Allegory) และสัตว์ที่มีเรื่องเล่าประกอบเป็นนิทานเทียบกับมนุษย์ในเชิงสอนใจต่างๆ (Fable)” เช่น

นั่งลงริมวิหารโบราณสมัย
ฟังเพลงกล่อมเทวาลัยในหน้าหนาว
ในยามที่ขอบฟ้าระย้าดาว
สายลมเล่านิยายใต้แสงจันทร์

(คือนกวายเวงฟ้า. 2529: 44)

จากบทกวี สถาพร ศรีสัจจัง เปรียบสายลมให้เป็นสิ่งมีชีวิตที่กระทำกริยาเหมือนมนุษย์
คือ เล่านิยาย

ผ่านดึก, น้ำค้างที่พร่างฟ้า
ก็จะโรยกล่อมมาให้หญ้าขึ้น
ครั้นเมื่อแสงสุริยฉายก็ฉายพื้น
เทวาลัยก็มีตื่นเสมอมา ฯ

(คือนกวายเวงฟ้า. 2529: 46)

จากบทกวี เปรียบเทวาลัยให้เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสดงกริยาเหมือนมนุษย์ คือ ไม่ตื่น

งามเกลียวเกล็ดคลื่นไกวเปล เมื่อลมพัดเท
กระทบกระแทกกระทำ
แลนี่-คือกฎนาฏกรรม ซึ่งเกาะน้อยนำ-
ชี้ตอบให้วิญญาณคน

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 62)

จากบทกวี เปรียบเกลียวคลื่นให้เป็นสิ่งมีชีวิตที่กระทำกริยาเหมือนมนุษย์ คือ
ไกวเปล

แล้วห้วยน้ำเคยหลากกรีนหลัง
นกพญาไฟก็จะนั่งรายงานข่าว
อาบอายแดดอุ่นบนปีกกวาว
ณ กิ่งเกียะยาว บนสันภู

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 87)

จากบทกวี สถาพร ศรีสัจจัง เปรียบนภพญาไฟกระทำกริยาเหมือนมนุषย์ คือ
นั่งรายงานข่าว

2.2.7 ปุจฉา (Interrogation)

ปุจฉา “เป็นการใช้ข้อความซึ่งเป็นคำถาม แต่คำถามนั้นบอกคำตอบอยู่ในตัว ไม่
ต้องการคำตอบ คือคำถามนั้นทำหน้าที่บอกเล่า” (ปรีชา ช้างขวัญยืน. 2525: 228) ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

- ๑ ว่า-หากโจรร้ายบุกเข้ารุกริน
แย่งยึดเอาแผ่นดินอย่างหน้าด้าน
กรีธาทัพโหมบุกเข้ารุกราน
ถ้าเป็นท่าน-ท่านจักเป็น เช่นดั่งใด?
จะอ่อนข้อขอเข้าให้เขาที่
เป็นข้าโดยดี, ฤๅสวนใส่
จะอยู่เย็นแต่เป็นทาส-หรือเป็นไท
ซึ่งอาจต้องยากไร้ ต้องทุกข์ทน
สำหรับเรา-ประชาชาติกัมพูเจีย
เคยกู้ชาติเลือดเรียบมาทุกหน
จึงวันนี้กับค่ายอมจำนน
จักไม่มีสักคนที่พูดกัน

(ยืนด้านพายุ. 2524: 20-21)

จากบทกวี เป็นการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดว่า จะทำอย่างไรหากมีโจรร้ายบุก
รุกรเข้ายึดแผ่นดินเกิดเช่นประชาชนชาวกัมพูเจีย พร้อมกับเสนอคำตอบและอธิบายเหตุผลประกอบ
เพื่อเป็นตัวเลือกให้ผู้อ่านคิดว่าจะทำอย่างไร โดย สถาพร ศรีสัจจัง กล่าวให้เห็นว่าชาวกัมพูเจียไม่
เคยยอมแพ้สักคน ซึ่งเป็นคำตอบให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปด้วยว่า จะต้องสู้ และไม่ยอมแพ้

- ๑ พอนั่งดูดาวเมื่อคืนดึก
ใครบ้างหนอนี้ถึงคืนหนาว
ใครหนอ - จักสานตำนานดาว
พอหวัง, เพียงเจ้า - ได้รู้จำ ๗๐๘

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 16)

บทกวี “ถึงลูกชาย : จงรู้ถึงตำนานดาว...” สถาพร ศรีสัจจัง เขียนรำลึกถึงนิสิต
จิระโสภณ โดยใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ตระหนักในพันธกิจของ นิสิต จิระโสภณ

๑ “ไต่คือก่องเก็จเม็ดน้ำค้าง

คว้างคว้างลัดฟ้ามาแต่ไหน

ละรูปเกล็ดฟ้ามาทำไม

และมาเพื่อสิ่งใดในแผ่นดิน”

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 146)

จากบทกวี เป็นการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านอยากรู้แหล่งที่เกิดเม็ดน้ำค้าง และอยากรู้ว่าเม็ดน้ำค้างมีความสำคัญต่อพื้นดินอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นคำถามที่ทราบคำตอบอยู่แล้ว แต่สภาพ ศรีสัจจัง ถามเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นความสำคัญของธรรมชาติรอบตัว

2.2.8 สัทพจน์ (Onomatopoeia)

สุจิตรา จงสถิตยัวัฒนา. (2549: 39) อธิบายสัทพจน์ว่า “คือภาพพจน์เปรียบเทียบโดยใช้คำเลียนเสียง” ซึ่งเป็นการ “สร้างประสิทธิภาพแห่งเสียง ที่นำไปผู้อ่านเข้าถึงหรือใกล้ชิดกับการพรรณนาตามบทร้อยกรอง ถ้ากวีสอดใส่เสียงธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างเหมาะสม นั่นก็คือเป็นเครื่องทำให้เกิดจินตนาการได้ยิ่งขึ้น” (กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2517: 166) เช่น

2.2.8.1 การเลียนเสียงปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น

○ วาตะวูบก็โถมทะถั่ง ณ ไทย

ระหฺวระหฺววิวิวิคราก์ไคล คะโครมครึ้น ฯ

(เย็นด้านพายู. 2524: 14-15)

จากบทกวี คำเลียนเสียงลม “ระหฺวระหฺววิวิวิ” สื่อให้เห็นภาพลมพายุพัดกระหน่ำยังประเทศไทยอย่างหนักด้วยกำลังลมที่มีความเร็วสูงได้ยินเสียงดังไม่นานก็เกิดเสียงดัง“คะโครมครึ้น” ทำให้มองเห็นภาพความรุนแรงของลมที่ทำให้คลื่นโถมหาดทราย

เป็นฤดูเต็งรังปลิดใบร่วง

ลมเหนือทิ้งช่วงอยู่หวิหฺว

ฟ้าดี , เดือนดับ - ไม่น่าดู

พอกับลุงเจ้าอยู่ที่หน้าปาง

(ณ เพิงพักกริมห้วย. 2531: 14)

จากบทกวี คำเลียนเสียงลมพัด “หวิวหวิว” สื่อให้เห็นภาพของลมเหนือที่พัดแรงเข้ามาเป็นระยะ ๆ ในฤดูที่ต้นเต็งรังทิ้งใบร่วง และสื่อให้เข้าใจว่า เป็นช่วงที่อากาศหนาว

๑ เป็นฤดูลมโหมพนา เบรียะเบรียะแล้วปรา-
กฎเพลิงพลุ่งพรายโดยพลัน

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 86)

จากบทกวี คำเลียนเสียงไฟ “เบรียะเบรียะ” ทำให้มองเห็นภาพประกายไฟที่กำลังติดลูกกลมไหม้ป่าอย่างรวดเร็ว และได้ยินเสียงดังมาเป็นระยะ ๆ

แนวป่าซ่าเสียงสายฝนสาด
แนวพายุพาดกระหน่ำโหม
พร่างพร่างพรวพรวเข้าสู่ใจ
ตระโหมแผ่นพื้นและป่าภู ฯ

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 130)

จากบทกวี คำเลียนเสียงฝน “ซ่า” ทำให้มองเห็นภาพสายฝนซึ่งตกอยู่ในที่ไกล ๆ กำลังเคลื่อนตัว เข้ามาใกล้แนวป่า อย่างรวดเร็ว ตามกระแสลมพายุที่พัดกระหน่ำ ทำให้ฝนตก “พร่างพร่างพรวพรว” สื่อให้เห็นภาพพายุฝนที่กำลังตกลงมาโหมกระหน่ำพื้นดินและป่าอย่างหนัก

2.2.8.2 การเลียนเสียงสัตว์ เช่น

เสียงร้องปงปงจากนกแปก
หวีดแหวกฟ้าคำเหมือนคั่นเก่า
พับผ้าคงทอดเงียบงมึงมึงเงา
แต่คนเล่า-คนเป็นเช่นดังใด ฯ

(ณ เพิงพักกริมห้วย. 2531: 33)

จากบทกวี คำเลียนเสียงนกแปก “ปงปง” สื่อให้ได้ยินเสียงร้องของนกแปกในเวลากลางคืน ทำให้รู้สึกวังเวง

2.2.8.3 การเลียนเสียงของคน เช่น

กรามกัตอยู่กรอดกรอด น้ำหนักทอดกระสอบสี่

กัมน้ำอยู่ตาปี บรูฟ้าเป็นฉันใด

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 142)

จากบทกวี คำเลียนเสียงกัตกราม “กรอดกรอด” สื่อให้เห็นภาพกรรมกรเอากรามขบกันไว้แน่นเพื่อออกแรงแบกกระสอบที่หนัก นับเป็นความอดทนอย่างยิ่ง

2.2.8.4 การเลียนเสียงสิ่งของต่าง ๆ เช่น

เปรี๊ยะ! เพื่อนขว่า ลงดิน

เลือดเพื่อนริน ราวพื้น

เหลือแต่วิญญาณ- ญาณขบถ

จ่อเชื้อขึ้น วีรชน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 172)

๑ อีกรุ่น, ริมไร่ - ในราวเที่ยง

ปิ่นพรานแผดเปรี๊ยะขึ้นปวนปิ่น

สูงคงล้มคว่ำลงกลางคัน

หาบพันธุข้าวค่างกับบ่าคา --

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 30)

จากบทกวี “เปรี๊ยะ” เป็นคำเลียนเสียงปิ่น

เหมือนดังรวงข้าวเหลืองอิมเม็ดในฤดูเก็บเกี่ยวอันรู้แต่มีสีกำทองให้แก่ท้องทุ่ง

.....
 ใด้รวงลงรวมมืออันเหมาะมาเก็บเกี่ยวอยู่จับ-ตั้งคล้ายรู้เพียงเอื่อให้

(ที่ว้ารัก-รักนั้น. 2529: 25)

จากบทกวี “จับจับ” เป็นคำเลียนเสียงการเก็บเกี่ยวข้าว

2.3 การใช้สัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์ เป็นศิลปะการใช้ภาษาวิธีหนึ่งของผู้ประพันธ์ ซึ่งทำให้งานประพันธ์มีความลุ่มลึก เพราะผู้ประพันธ์ไม่อธิบายอย่างตรงไปตรงมา ผู้อ่านต้องคิดวิเคราะห์และตีความเอง การใช้สัญลักษณ์ขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้ประพันธ์แต่ละคน ดังที่ สุจิตรา จงสถิตยัตินา ได้ อธิบายสัญลักษณ์ไว้ว่า

สัญลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่อาจจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาพพจน์ แต่ไม่ใช่ประเภทหนึ่งของภาพพจน์ สัญลักษณ์หลายอย่างอาจจะพัฒนามาจากการใช้ภาพพจน์เปรียบเทียบ เมื่อมีการเปรียบเทียบจนเกิดเป็นความเข้าใจร่วมกันใน “ชนบ” วรรณศิลป์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือของชาติใดชาติหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ภาพพจน์เหล่านั้นก็จะกลายเป็นสัญลักษณ์ คือ เป็นสิ่งที่ใช้แทนอีกสิ่งหนึ่งโดยมิต้องใช้กลวิธีการเปรียบเทียบอีก สัญลักษณ์มีลักษณะที่เป็นทั้ง ลักษณะเฉพาะและลักษณะสากล (สุจิตรา จงสถิตยัตินา. 2549: 47-48)

บทกวี “ดาวศรัทธายังคงโชนจ้าแสง” สถาพร ศรีสังข์ ใช้ “ดวงดาว” เป็นสัญลักษณ์แทน นิสิต จิระโสภณ ว่ามีอุดมการณ์ที่ยิ่งใหญ่เพื่อมวลชน แม้เสียชีวิตลงแล้วแต่อุดมการณ์เพื่อมวลชน ยังดำรงอยู่และมีแต่จะขยายกว้างออกไป โดยไม่มีสิ่งใดทำลายได้ ดังบทกวี

๐ --ที่ขอบฟ้าไกลลิบ ละลัวโน้น

ดาวหนึ่งโชนฉายแสงขึ้นเจดจ้า

ทอวาวพรายพรายแสงศรัทธา

เปิดแผ่นฟ้ามีดมิดสนิทนั้น

แผ่นดินมีด-มีดมิดสนิทมาก

ทุกหนแห่งหลุมขวากลั่นขวากัน

ดาวดวงเดียว-ดวงหนึ่ง จึงสำคัญ

ที่จะสาดแสงบัน ให้พื้นพราย- -

ที่จะสาดหัวใจให้คนทุกซ์

ให้กล้าลุกสืมตาขึ้นมาได้

ที่จะปลูกศรัทธาคนกกล้าตาย

ให้สานแสงแห่งสายศรัทธาไป

และแน่นอน วันหนึ่งฟ้ามีดนั้น

ก็จะพลันเจดจ้าเป็นฟ้าใหม่

เมื่อดาวแสนล้านดวงโชติช่วงไฟ

โชติลงทาบอาบใจ ประชาชน - - ๗

๑ “ตำนานเก่าเก่าเล่าว่า
 มันท่วมันขี้เสียบี่ป่น
 ไม่มีแม่คำ จ่านน
 เหล่ามามีดมนหนทาง
 ดับดาวฤกษ์ดับได้
 แดกดับสลายเพียงว่าง
 แต่แสงยังโชติรางราง
 เป็นเยี่ยงเป็นอย่าง สืบมา- -”๑

๑ ...ที่ขอบฟ้าไกลลิบ ละลิวโน้น
 ดาวนับล้านฉายโชนประกายจ้า
 ทอวารพราวพรายสายศรัทธา
 ยิ่งเนิ่นนาน ยิ่งเต็มฟ้า...ยิ่งพราวพราว.๑

(ยืนด้านพายุ. 2524: 11-12)

บทกวี “ช่องข้าง-พรุพี-นาสาร” ใช้ “มวลไม้ดอก คงบานคลี่กลีบออกทุกย่านท่า” เป็น
 สัญลักษณ์แทน ประชาชนรุ่นใหม่สืบต่ออุดมคติของนักสู้ประชาชนรุ่นเก่าที่ล้มตายหรือแก่เฒ่าโรยราไป
 นักอุดมคติรุ่นใหม่จะเกิดทั่วทุกย่าน เพื่อต่อสู้เพื่อความชอบธรรมของสังคม เลือดสีแดงที่ชโลมแผ่นดินนั้น
 จะเป็นเลือดของนักสู้รุ่นใหม่สืบต่อไป

๑ สางแล้ว, สายแล้ว – แสงแดดส่อง
 ทาบต้องทิวไม้อยู่หม่นหม่น
 เหมือนบอกว่าใจของคนจน
 ทั่วทุกตำบล – ไม่สบาย
 ช่องข้าง – พรุพี, รถไฟผ่าน
 ต่อช่วงนาสาร – ไปทางใต้
 นักสู้ผู้คน – เกิดกล่นราย
 ดั่งฤกษ์ – จักสลายลงโรยรา
 ดั่งนั้น – พรุณีมวลไม้ดอก
 คงบานคลี่กลีบออกทุกย่านท่า
 แดงสีแดง – อาจต้องทาบลงโลมทา
 เลือดพรานร้าย – เลือดประชา, ฤกษ์เลือดใคร ฯ๑

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 28)

บทกวี “ลิลิ: คือผีเสื้อ” สถาพร ศรีสัจจจัง ใช้ “ผีเสื้อ” เป็นสัญลักษณ์แทน บุคคลผู้รักอิสระ แต่ยังมีประโยชน์ให้แก่สังคม เป็นผู้สร้าง เป็นผู้ให้ และเป็นสิ่งดีงาม คือ ให้ทั้งความดี และความงาม แก่โลก เป็นพลังเคลื่อนไหวที่งดงาม ดังบทกวีว่า

“ทำไมผีเสื้อจึงชอบถูกร้อน..”

เด็กสาวเปรยเสียงขึ้นเหมือนไม่มีเจตนาถามผู้ใดโดยจำเพาะ.

ชายหนุ่มที่นั่งใกล้เงียบนิ่งขณะที่ชายกลางคนบนแคร่พลิกตัว

ตะแคงมาทางคนตั้งถามพร้อมกับเอ่ยคำขึ้น :

“มันชอบทุกฤดูแหละ...ขอเพียงมีดอกไม้บาน”

“มันมาจากไหน...แล้วจะไปไหนอีก”

เสียงใสหวานถามต่อ :

“- - แม้ตัวมันเองก็คงไม่รู้..และมีประโยชน์ใดที่จะต้องรู้.

มันคงรู้เพียงว่าที่นี่มีพลังดูดดึงแห่งดอกไม้สีสวย, เกสรหอมหวาน

...จึงมุ่งมารีบรู้สัมผัสตามเงื่อนไขหน้ำที่ดำรงอยู่แล้วในตัวมัน.

- ชีวิตผีเสื้อเป็นเพียงช่วงสั้น ๆ =เพียงวันนี้, วินาทีนี้หรือฤดูนี้

-แต่มันก็ได้เอื้อให้และสร้างขึ้น, เอื้อให้และสร้างขึ้นในการลงแรง

ผสมเกสรไม้ดอก, เอื้อให้ในการแต่มลีสันแก่ดวงตาเธอ

และเอื้อให้เธอได้รับรู้ว่าโดยแท้แล้วโลกนี้เคลื่อนไหว-เพียง

ด้วยปีกอันบางเบาเหลืออมสีของมัน...”

“อ้อ...เป็นเช่นนั้น- -”

“เป็นเช่นนั้น..”

(ดั่งผีเสื้อเลื่อน. 2531: 117-118)

บทกวี “ไอ้เหลิมกับนายทศ สถาพร ศรีสัจจจัง ใช้คำ “ปากมิดโคโนอบน้ำผึ้ง เป็นสัญลักษณ์ของ นายกรัฐมนตรีผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใช้คำพูดที่อ่อนโยนน่าฟัง แต่คำพูดนั้นคมเข็ดเขื่อนความรู้สึกผู้ฟัง

๐ ด้วยฉายา “ปากมิดโคโนอบน้ำผึ้ง”

ที่บางใครเสือกทะเล็งให้คุณค่า

ที่บางใครเผลอพลังตั้งฉายา

ย่อมสะท้อนได้ว่าเจ้าปาก

(ฟองนายหัว. 2543: 116)

2.4 การนำเสนอ

การนำเสนอเป็นกลวิธีของการประพันธ์ ผู้แต่งสามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ชวนติดตามหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยพบการนำเสนอของ สถาพร ศรีสังข์ ซึ่งใช้วิธีต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 เสนอเรื่องโดยการบอกเล่า

การเสนอเรื่องโดยการบอกเล่า ผู้เขียนเป็นผู้บรรยายเหตุการณ์ ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อวอมแสงดาวศุกร์เริ่มสดใส

แผ่นฟ้าต่ำได้ก็มัวหม่น

เมื่อคำคืบยาวนาน ยอมจำนน

เข้าใหม่จึงพ่นมาแผ้วพาน

ตรงทำน้ำ, ใครนั่น-ที่นั่น

กวาดมองทุกสิ่งที่ผ่านไป

นานนัก-เธอนั่งอยู่เนิ่น

เวียงน้ำทุกด้านก็เปล่าดาย

เขา-มุงเวียงฟ้ากว้างน้ำเขียว

แต่ครั้งเดือนเรียว-ยังจำได้

คืนฟ้ามืดจัด-ดาวกระจาย

เดือนห้า-ลมร้ายกำลังมา

ฟ้าหลัวเย็นนั้น-ยังจำได้

เขา-เธอถูกชาย-ตรงหัวท่า

ภาพลุกร่องตามยังติดตา

และเขาบอกว่า- “ไม่กี่วัน...”

ลมทะเลกววมมาวิบวิบ

ไม้ใบพลิกกลับกิ่งก้านสั้น

ท่ามกลางความเงิบสงบบัง

เสียงสะอื้นถี่กระชั้น- ก็แผ่วไชย ฯ

เหนือกุโบร์-แดดเข้า เริ่มจัดจ้าน

อิหม่ามสวดเสียงสะท้านฟังแผ่วไผ่

เสียงนั้นสั้นพร่าดังราโรย

วังเวงหวนโหยหุดหัวใจ ฯ

เรือกลลำใหม่-สี่วาศอก
 เบนหัวพุ่งออกน่าน้ำใหญ่
 ตาคู่หนึ่งกว้าง-ทอดมองไกล
 ประมงหนุ่มคนใหม่-กำลังมา ฯ

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 50-51)

2.4.2 เสนอเรื่องแบบบรรยายคลื่นสำนึก

การเสนอเรื่องแบบบรรยายคลื่นสำนึก คือ การอาศัยความรู้สึกนึกคิดเป็นหลัก ผู้เขียน เป็น ผู้เสนอ หรือ เป็นผู้สื่อสารความรู้สึกนึกคิดนั้น ๆ ดังนี้

นาสูก็สูสร้าง	ผิจะร้างก็ร้างก็ร้างสู
สูอดผู้ใดดู	ก็บ่เห็นสักกิ่งคน
เหงื่อหยดก็เหงื่อสู	ผู้ใดดูจะรู้ผล
สูเจียมเพราะสูจน	ผู้อื่นว่าสูงมกาย
ดังดูสูเป็นทาส	เหงื่อทุกหยาดสูหล่นหาย
ไผ่พันเพียงน้ำลาย	กลมสูไว้ใช้ทำงาน
สูเจียบและนั่งงั้น	จึงพวกมันกำเริบหาญ
แรงสูก็แรงงาน	โยมิลุกขึ้นพาดฟัน
ก็สูย่อมนูนี้	ผู้ใดที่มันหยามหยัน
นายทุนโสมมมัน	จะเลี้ยงไว้กัดหัวฤ
ก็น้ำมันหนาด้าน	ฆ่าประจามมิได้หรือ
สูชิ ด้วยสองมือ	โค่นมันให้รอดวายปราณ
เมื่อนั้นแหละสูฮา	ล่าประชาจะสุขขศานต์
ชนแห่งชั้นแรงงาน	จะถูกเกิดขึ้นเป็นไทย

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 149)

2.4.3 เสนอเรื่องโดยผ่านตัวละคร

การเสนอเรื่องโดยผ่านตัวละคร ให้เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวหรือสื่อสารความคิด ความรู้สึก ต่อผู้อ่าน สถาพร ศรีสัจจัง ได้ใช้วิธีการนำเสนอ ดังนี้

ฉันอยู่ที่นี้

กับพ่อและแม่ของฉัน

กลางดงที่มีดทับ ขุ่มด้วยลำห้วยและใบไม้

สิ่งที่อยู่รอบตัวฉันล้วนเป็นสิ่งที่ฉันรู้จัก คือไม้ผุ และสีเหลือง สีเขียวของพืช

ฉันชอบสีเขียวมาก เพราะมันสร้างความสดชื่นให้แก่ดวงตาของฉัน

ฉันไม่ชอบภูเขาเบื้องหน้าโน้นซึ่งเป็นสีดำ และไม่มีสีเขียวของพืช

ฉันจึงรักสีเขียวตั้งแต่นั้นมา

วันหนึ่ง

มีคนหลายคนลงมาจากภูเขาสีดำ เขาหนุ่มๆแกงและสวมเสื้อสีเขียว

สีเขียวที่สกปรกไปด้วยมูลดิน และขาดวิน

เขาทั้งหลายมุ่งมายังบ้านฉัน

เขาทั้งหลายมีปืนเหมือนของพ่อที่ใช้ยิงกระเจิงในป่า แต่ปืนของเขาใหญ่กว่ามาก

พวกเขามาหยุดอยู่ที่ลานบ้านฉันด้วยท่าทางอันอดโรยและหิว

พ่อออกไปหาพวกเขา

ฉันได้ยินคนหนึ่งในพวกเขาพูดขึ้นว่า

“เราหิวมาก ขอข้าวกินสักมื้อ แล้วเราจะไปต่อ จะไม่รบกวนท่านอีกเลย”

ท่าทางการพูดของเขาอ่อนน้อม ผิดกับเสื้อผ้าสีเขียวสกปรกที่เขาสวมใส่

พ่อวิ่งเข้าไปในบ้านบอกให้แม่หุงข้าว และย่างเนื้อกับปลาเค็มที่มีอยู่

ฉันเห็นเขาหิวข้าวมาก จึงวิ่งไปเอากล้วยน้ำว่าที่หลังบ้านมาให้เขากิน

เขามองหน้า และเอามือตบหน้าฉัน

ฉันจึงกล้าถามเขาว่า

“น่าเป็นใคร มาจากภูเขาสีดำที่น่ากลัวใช่ไหม”

เขายิ้มและตอบฉันว่า

“พวกน่าเป็นนักรบแห่งป่า รบเพื่อจะทำให้หนูได้มีสิทธิเท่า

พวกในเมือง ได้เรียนหนังสือ ได้กินของดี เหมือนที่คนในเมืองกิน...”

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 4-6)

2.4.4 เสนอเรื่องโดยการเน้นปรัชญา

การเสนอเรื่องโดยการเน้นปรัชญา ซึ่งผู้เขียนมุ่งแทรกข้อความที่ต้องการเน้นแนวคิด หรือ

หลักปรัชญา

กวีนิพนธ์ของ สตาพร ศรีสัจจจัง ที่มุ่งเน้นแนวคิด หรือหลักปรัชญามีปรากฏในกวีนิพนธ์ ดัง
ตัวอย่าง

มีขุนเขายิ่งใหญ่โตที่ไม่สามารถกั้นขวางธารน้ำน้อย,
ดอกไม้เมื่อเต่งตุ้มก็ได้ผลิบาน,
เกิร์ตน้ำค้างวาวไสบนเรือหว้าล้วนแห่งระเหยคืนสภาพเมื่อแดดส่อง,
หินแข็งแกร่งโตที่มีผุเปื่อยลงเป็นธุลีดิน.
คนเล่า.

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2529: 73)

บทกวีนี้ แสดงให้ผู้อ่านเข้าใจว่า มนุษย์มีชีวิตอยู่ได้ไม่ยั่งยืนตลอดไป เมื่อถึงเวลาชีวิตก็
จะดับลงดังเช่นทุกสรรพสิ่งในโลก

“เธอนั้นก็เป็นดังพรานผู้พเนจรไป, มีสิ่งที่พบเห็นรับรู้เป็น
เหยื่อ,-จักดำรงองค์ร่างชีวิตอยู่ได้ฉันใด หากมีวิธีการเสพ
เหยื่อนั้นเป็นอาหาร, และเธอจักรู้ได้อย่างไรว่าเหยื่อใดเป็นพิษ
หรือเป็นคุณแก่ร่างชีวิต...
จิตวิญญาณแห่งความเป็นผู้ล่าจะถูกเพาะสร้างขึ้นได้อย่างไร,
หากเธอมิได้เรียนรู้แม้สักเพียงน้อยว่าผู้ถูกล่านั้นมีรูปลักษณะเนื้อ
หาดังใด-”

(ดังผีเสื้อเดือน. 2531: 15)

กวีนิพนธ์บทนี้ สตาพร ศรีสัจจจัง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า การรู้จักเรียนรู้ธรรมชาติทำให้
มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดได้

จากตัวอย่างต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่า สตาพร ศรีสัจจจัง มีวิธีการเสนอเรื่อง
หลากหลาย ซึ่งประสิทธิภาพของการนำเสนอที่เชื่อมโยงกับวรรณศิลป์ในการใช้ถ้อยคำเรียบเรียง

บทที่ 4

แนวคิดที่ปรากฏในงานกวีนิพนธ์ ของ สถาพร ศรีสังข์

กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ นอกจากจะมีรูปแบบชั้นลักษณะที่หลากหลาย และมีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจแล้ว ผู้แต่งยังแทรกแนวคิดที่ลุ่มลึกไว้ในเนื้อเรื่องอย่างน่าติดตามแนวคิด ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Theme” ในภาษาไทยอาจเรียกชื่อต่างกันว่า “สารัตถะของเรื่อง” ซึ่งก็มีความหมายอย่างเดียวกับแนวคิด(Theme) ดังที่ อัครา บุญทิพย์ (2535: 147-148) เรียก สารัตถะของเรื่อง โดยอธิบายว่า “หมายถึงความคิดสำคัญของเรื่อง เป็นเหมือนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอแก่ผู้อ่าน สารัตถะของเรื่องโดยทั่วไป มักจะเป็นข้อคิดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตของมนุษย์ ตั้งอยู่ บนฐานของความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความกลัว ” ส่วน รัญญา สังข์พันธานนท์ (2539: 250-251) เรียก แนวคิด และได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “แนวคิดในบทร้อยกรองก็เช่นเดียวกับแนวคิดในนวนิยายและเรื่องสั้น หมายถึงความคิดอันเป็นศูนย์กลางในงานเขียนที่แสดงให้เห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์”

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “แนวคิด” แทนคำว่า “Theme” ในภาษาอังกฤษ จากการศึกษาเรื่อง แนวคิด ในกวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ พบว่า สถาพร ศรีสังข์ ได้เสนอแนวคิดด้านต่าง ๆ ไว้หลายด้าน สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเมือง การปกครอง
2. ด้านสังคม
2. ด้านธรรมชาติ
3. ด้านความรัก
4. ด้านมนุษย์และจักรวาล

1. ด้านการเมือง การปกครอง

การเมือง หมายถึง “งานที่เกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน การบริหารประเทศเฉพาะที่เกี่ยวกับนโยบายในการบริหารประเทศ, กิจการอำนาจหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 116)

สถาพร ศรีสังข์ เป็นนักเขียนที่มีความคิดและสนใจในเรื่องการเมือง การปกครองอย่างยิ่ง โดยมีสำนักทางการเมืองถึงพันกิจของนักเขียนในการทำคุณประโยชน์ต่อสังคม และเมื่อประเทศชาติมีความวุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้น ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 เนื่องจากผู้นำประเทศไม่เห็นความสำคัญของประชาชน เอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงประชาชน สถาพร ศรีสังข์ จึงเลือกที่จะยื่น

อยู่เคียงข้างประชาชน เพราะปัญหาการเมืองมีผลกระทบต่อทุกคนในสังคม และมีความคิดว่า การที่ประชาชนจำนวนมากรวมพลังลุกขึ้นต่อสู้กับนักปกครองจะทำให้ประชาชนได้รับชัยชนะ ได้รับสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ซึ่งปรากฏในหนังสือ “ก่อนไปสู่ภูเขา” เนื้อเรื่องส่วนใหญ่นำเสนอเกี่ยวกับการต่อสู้ของประชาชนที่ถูกภาครัฐ นายทุน หรือผู้มีอำนาจในสังคมกดขี่ข่มเหงอย่างทารุณ สถาพร ศรีสังข์ ปลูกไร่ให้ประชาชนลุกขึ้นต่อสู้กับที่ผู้เอาเปรียบ ชี้แนะให้ประชาชนจับอาวุธลุกขึ้นสู้ ด้วยการไปล้อมชุมผู้คนอยู่บนภูเขา หรือทำสงครามประชาชน เพราะเชื่อว่าพลังของมวลชนที่มีจำนวนมากจะทำให้ประชาชนชนะ ข้อเรียกร้องของประชาชนได้รับการยอมรับ นอกจากนี้ยังแสดงการสดุดีวีรชน 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และวีรบุรุษผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้ บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์ ให้ความหวังและเสนอทางออกให้ประชาชนอย่างตรงไปตรงมา จึงกล่าวได้ว่า บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์ เป็นบทกวีเพื่อมวลชน

เมื่อบรรยากาศทางการเมืองในช่วง 14 ตุลาคม 2516 เลื่อนหายไป สถาพร ศรีสังข์ ก็หันมาดูการทำงานของรัฐบาล และยังมีแนวคิดที่ว่ารัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่ประชาชนเป็นอันดับแรก ซึ่งพบว่า หนังสือ “ฟองนายหัว” ชุตกวีการเมือง เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของการบริหารบ้านเมืองของนายกรัฐมนตรี ช่วงปี พ.ศ. 2541-2543 สถาพร ศรีสังข์ ไม่แสดงความชื่นชม เพราะเรื่องการใช้อำนาจรั้งหลวง การเล่นพรรคเล่นพวก การแก้ปัญหาบ้านเมืองและเศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จ การแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และสร้างภาพ ดังนั้น สถาพร ศรีสังข์ จึงเสียดีสี่ ประชดประชันรัฐบาล มีการเล่นโวหารแทนเสียงประชาชน

1.1 สิทธิของประชาชน

สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่าการเมือง การปกครอง ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 ผู้นำทางการเมืองมีความเผด็จการในการบริหารประเทศ ไม่เห็นความสำคัญของประชาชน จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ ประชาชนผู้ยากไร้ ทั้งกรรมกร ชาวนา ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ยังถูกนายทุน หรือผู้มีอำนาจในสังคมกดขี่ข่มเหงอย่างทารุณ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความชอบธรรม ดังตัวอย่าง

● วันแล้วและวันเล่า	สองตีนก้าวกลางแดดฝน
เหงื่อเลือดลงแปมปน	เพียงยังชีพให้ตาย
โง่เง่ามีรู้เหตุ	อิมอาเพศมิห่างหาย
ดวงตาก็พร่าพราย	เพราะขาดธาตอาหารดี
گرامกัตอยู่กรอดกรอด	น้ำหนักทอดกระสอบสี่
ก้มหน้าอยู่ตาปี	บู้ฟ้าเป็นฉันใด

เอ็นปุ่นอยู่ปู่แปง	กล้ำมเนื้อเกร็งระริกไหว
บนบ่าน้ำหนักใคร	จึงแบกไว้บมีวาง
ฤาเป็นทาสสกุล	สนองคุณเจ้าของนาง
นายทุนผู้เบิกทาง	ประดิษฐ์คำ “กรรมกร”
มนุษย์ผู้ใดหือ	อำนาจถือบได้ถอน
เลือดเนื้อประชากร	ก็คูดต้มบมีอาย
โง่งงาเขาเหล่านั้น	ทุกทุกวันมิห่างหาย
น้ำเลี้ยงเพียงน้ำลาย	กลัวคอกันเท่านั้นฮา !
เบื้องหลังสิลูกน้อย	และเมื่อยคอยละห้อยหา
ข้าวเลวกะน้ำปลา	ลิเย็นนี้จะมีฤา
คนฤาเดรัจฉาน	ผู้ใดขานบไปสี่
รับใช้ประชาคือ	หน้าที่ใผผู้ใดกัน
แผ่นดินนี้ของใผ	จึงน้ำใจเหือดเห้น
คุณธรรมบมีป็น	มิใช่ไทยหรือไซฮา! ๕

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2516: 142-143)

๑ อ้าสู-ผู้สร้างรัฐ	เข็ญเคื่องขัดไฉนหือ
รำร้องอยู่ฮือฮือ	บมีเสียงจากปากตน
อ้าสูผู้สร้างชาติ	นำประหลาดขาดเหตุผล
คุณค่าประชาชน	มาบัดนี้ลึกลับกลาย
มีปากดั่งไรปาก	อมทุกข์ยากอยู่หลากหลาย
ปากแห้งแล้งน้ำลาย	บได้พูดบได้จา
ทรรายยึดครองสิทธิ์	กุมชีวิตเสียแล้วหา
เผด็จการกติกา	รัฐธรรมนุญบได้มี

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 146)

1.2 สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม

สถาพร ศรีสังัจจ เห็นว่า การลุกขึ้นต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมจากนักปกครอง นายทุน เป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้รับความชอบธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบ จึงปลุกเร้าให้ประชาชนรวมพลังต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมของผู้ที่กดขี่หม่มเหง เพราะเชื่อว่าพลังการต่อสู้ของมวลชนจำนวนมากจะนำชัยชนะ เสรีภาพ และความชอบธรรมมาสู่ประชาชน ดังตัวอย่าง

เมื่อเธอเติบโตใหญ่ขึ้น
 จงเรียนรู้ถึงภารกิจอันหนักที่รออยู่ข้างหน้า
 จงเข้าร่วมกับเพื่อนพ้องแห่งชนชั้นเธอ
 ทะลายแอกที่ผู้กดขี่ชูตรีดมอบให้ลงเสียสิ้น
 เด็กน้อยเอ๋ย เธอจักต้องเติบโตใหญ่ขึ้น
 เติบโตใหญ่ขึ้นอย่างมีพลัง
 อย่างกล้าหาญ บริสุทธิ และมั่นคงดังขุนเขา
 เพื่อ-ลบเสียงกู่ขานด้วยความทุกข์ทรมานสาหัสแห่งปู่ย่า ญาติ
 สหายเธอที่ถูกกดขี่เอาเปรียบจนต้องล้มตายไป ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 12)

ตัวอย่างบทกวีที่ สถาพร ศรีสังข์ สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมของ
 ภาครัฐ ดังนี้

อห่า ! ประชากรราษฎร์ สถาปนาอนาคตใหม่
 นี้ฤๅที่ชื่อไท ทุเรศแท้อย่ายอมทน
 ตื่นเกิดลุกขึ้นสู้ ชีพยังอยู่อย่ามั่วผล
 ถามทวงสิทธิ์ปวงชน ทรรราชให้คืนมา
 นันไน-ทรรราช จักพินาศแล้วอห่า !
 ตื่นเกิดมวลประชา ปลดแอกทาสมาคืนไท ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 141)

ทรรราชยึดครองสิทธิ์ กุมชีวิตเสียแล้วหว่า
 เผล็ด็จการกติกา รัฐธรรมนูญได้มี
 บ้านเมืองเมื่อไรกฎ ย่อมเกิดบทการกดขี่
 อ้าสู-ผู้เสรี ไยมิลุกขึ้นฟาดฟัน
 เรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพื่อเพิ่มพูนสิทธิรังสรรค์
 เร็วเกิดมาร่วมกัน เร่งเรียกร้องความเป็นไท
 อ่า-มาเถิดสู ร่วมต่อสู้อย่าหวั่นไหว
 ประชาธิปไตย จักได้อยู่คู่มวลชน

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 146)

ตัวอย่างบทกวีที่ สถาพร ศรีสัจจัง สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมของ
นายทุน ดังนี้

นาสุก็สุสร้าง	ฉิจะร้างก็ร้างก็ร้างสุ
สูอดผู้ใดดู	ก็บ่เห็นสักกึ่งคน
เหงื่อหยดก็เหงื่อสุ	ผู้ใดดูจะรู้ผล
สุเจียมเพราะสุจน	ผู้อื่นว่าสูงมกาย
ตั้งดูสุเป็นทาส	เหงื่อทุกหยาดสุหล่นหาย
ไผฟันเพียงน้ำลาย	กล่อมสุไว้ใช้ทำงาน
สุเจียบและนั่งงัน	จึงพวกมันกำเริบหาญ
แรงสุก็แรงงาน	ไยมิลุกขึ้นฟาดฟัน
ก็สุยอมรู้นี่	ผู้ใดที่มันหยามหยัน
นายทุนโสมมมัน	จะเลี้ยงไว้กดหัวฤ
ก็น้ำมันหน้าด่าน	ฆ่าประชาชนมิได้หรือ
สู้ชิ ด้วยสองมือ	โค่นมันให้วอดวายปราณ
เมื่อนั้นแหละสุฮา	ล่าประชาจะสุขศานต์
ชนชั้นแห่งแรงงาน	จะถูกเกิดขึ้นเป็นไทย
	(ก่อนไปสุภูเขา. 2518: 149)
๐ เราแพ้เขาแล้วแก้วเอ๋ย	อย่าเผยความแพ้แก่เขา
เจ็บปวดทุกข์ทันทนเอา	อยู่กับหมู่เราจริง
อมทุกข้อมโรคโศกไว้	อย่าให้เขาปรงยุงเหยง
สร้างไฟอย่าให้มีเพลิง	รู้เชิงเก็บจ่ากับใจ
พຽງนี้ฟ้าทองต้องกว้าง	หนทางเปลี่ยนผันวันใหม่
ธรรมชาติโหดร้ายกระไร	ก็ไม่โหดร้ายกับเรา
แก้วเจ็บแก้วปวดรวดร้าว	แก้วเศร้าแก้วสร้อยหยอยเหงา
แก้วทุกข์แก้วทันทนเอา	ใครเล่าจะรู้เรื่องราว
เขาคดเขาขี่พี่น้อง	แก้วต้องโศกเศร้าร้าวฉาน
เราจนใครนะประทาน	จำไว้นานนานอย่าเลือน
วันที่แก้วพร้อมยอมถึง	วันซึ่งสดใดใดเหมือน
อดีตทุกข์หนักจักเตือน	ล้างเถื่อนเหล่าพันธุ์กุมพื
จำจ่านะแก้วให้มัน	พวกมันทั้งผองน้องพื
ชูตรีตคดเรานานปี	พຽງนี้ล้างเผ่าเหล่ามัน ฯ
	(ก่อนไปสุภูเขา. 2518: 152)

1.3 สนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้โค่นล้มอำนาจของผู้ที่กดขี่ข่มเหงแบบถอนรากถอนโคน

สถาพร ศรีสังข์จ้ง เห็นว่า การจับอาวุธลุกขึ้นสู้ โดยการไปล้อมสุ่มผู้คนอยู่บนภูเขาและการทำสงครามประชาชนจะทำให้ประชาชนสามารถโค่นล้มอำนาจของนักปกครองและนายทุนที่กดขี่ข่มเหงให้หมดสิ้นได้ ทำให้ประชาชนมีชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ ดังนี้

เมื่อมีคนลงมาจากภูเขา
 เธอจงเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ข้าวน้ำให้แก่เขาบ้าง
 เขาจะไม่เรียกกรังอะไรไปมากกว่านี้
 เขาจะให้เสรีภาพและความเป็นคนที่สมบูรณ์แก่เธอ
 ไม่เพียงแต่นั้น เขาจะให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงเธอด้วย
 งานกึ่งอิสรภาพเป็นงานหนัก
 ถ้าเนื้อตัวเสื้อผ้าเขาขาดวันสกปรกไปบ้าง
 อย่าได้ไปรังเกียจเขาเลย
 ทหารในสงครามจรยุทธ์ประชาชนจะมัวประติดประดอย
 เครื่องอาภรณ์อยู่ได้อย่างไร
 ชัยชนะหรือความพ่ายแพ้ของประชาชนเกินกว่ากึ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับเขา
 บางทีเมื่อเธอเห็นหัวเขาเสียบประจานอยู่บนหน้าหมู่บ้าน
 ก็จงอย่าแสดงความรู้จักกับเขา
 เพราะจะทำให้ศัตรูกล้าพอใจและรู้จัก
 แสดงความคารวะเขาในหัวใจแห่งเธอเองเถิด
 เลือดเนื้อจิตวิญญาณของเขาได้มอบให้แล้วแก่ประชาชน แก่แผ่นดิน
 เมื่อคนบนภูเขาลงมา เธอจึงควรยิ้มให้เขาบ้าง
 แล้วในวันหนึ่งเขานำรางวัลจากประชาชนมาให้เธอ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 13-14)

เมื่อเคียดขี้างประชาชนคนขี้างมาก
 สัจธรรมล้นหลากคือเกราะหนาม
 คือพรทิตพิพพ์พรวงพราวและวาววาม
 ที่จะนำฝ่าข้ามผองภัย

ต้องเริ่มงานปฏิบัติโดยจัดตั้ง
 ให้ทั่วทั้งแคว้นแผ่นดินใหญ่
 มีระเบียบมีระบบครบกลไกล
 พร้อมกับให้การศึกษาประชาชน
 พร้อมกับการเปิดโปงคนโกงชาติ
 ซึ่งอาณาประชาราษฎร์อาจสับสน
 แม้โดนคำตีกระหน่ำต้องจำทน
 ยืนหยัดจนชัยชนะจะมีมา
 สำหรับเหล่าปฏิกิริยาอันล้ำหลัง
 ล้วนถูกขัง, เป็นทาส, หวาดผวา
 พวกนี้คือตัวร้ายต้องหมายตา
 ทั้งนายทุนศักดินา, ทั้งขุนนาง
 ต้องแยกมิตรแยกศัตรูให้รู้ชัด
 รู้ว่าศัตรูมีที่ไหนบ้าง
 และกลศึกลึกลับต้องอำพราง
 เพื่อผลทางยุทธศาสตร์ซึ่งอาจมี
 วิธีการซุ่มซำบ้ำอำอาจ
 คือการสาดให้ร้ายการป้ายสี
 แบ่งแยกแล้วปกครองต้องวิธี
 ของชนเหล่าอัปรีษฐ์ผู้ปกครอง
 เพื่อนกำลังหัวใจไซ้ใหม่เพื่อน
 อย่าเลอะเลือนปวดร้าวอย่าเศร้าหมอง
 จงยืนหยัดให้มั่นตามครรลอง
 อันถูกต้องแห่งมหาประชาชน
 เพื่อนล้มลงวันนี้, มีวันใหม่
 จงยืนหยัดต่อไปจนจบได้ผล
 เพียงเล่ห์เหลี่ยมศักดินา, อาวุธกล
 เพื่อนจักยอมจำนนได้อย่างไร
 ธรรมดาของงานการต่อสู้
 ก่อนศัตรูย่อยยับลงพิบพ่าย

มันย่อมด้ร่นเกลือกเสือกสุดท้าย
 จึงจะตายจึงจะพรากจากเวที
 โน่นไ้-ฟ้าทองผ่องบรรเจิด
 ลูกขึ้นเถิดเพื่อนมองทั้งน้องพี่
 ขึ้นจับปืนพลิกฟ้าพลิกธาตรี
 กู้ศักดิ์ศรีกู้ค่า-ประชาชน •

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 163-165)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า เมื่อประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกกดขี่ข่มเหงจาก นักปกครองและนายทุน สถาพร ศรีสังข์ จึงจะปลุกเร้าให้ประชาชนรวมพลังต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม และสนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้โค่นล้มอำนาจของผู้ที่กดขี่ข่มเหงแบบถอนรากถอนโคน โดยการจับอาวุธลุกขึ้นสู้ หรือลุกขึ้นทำสงครามประชาชน ซึ่งน่าเสียดายที่บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์ ให้ความหวัง และชี้แนะทางออกให้ประชาชนจับอาวุธลุกขึ้นต่อสู้กับผู้ที่เขาเปรียบเพียงอย่างเดียว แต่ขาดการให้ความรู้ เรื่องประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนซึ่งจะทำให้วินัยของ สถาพร ศรีสังข์ ลดทอน คุณค่าและความน่าสนใจลงไป เพราะปัญหาของประชาชนที่ถูกกดขี่ข่มเหงนั้นไม่สามารถแก้ไขด้วยการจับ อาวุธลุกขึ้นสู้อยู่บนภูเขาเพียงอย่างเดียวแต่ควรให้แนวการต่อสู้ที่ไม่ใช้กำลังและอาวุธ อันจะทำให้การ ต่อสู้เป็นไปในแนวทางที่ใช้ภูมิปัญญาที่ถูกต้องและเหมาะสมตามสถานการณ์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นบทกวี สูตรสำเร็จ คือ ชูธงรบ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงความทุกข์ยากของประชาชนที่ถูกนักปกครองและนายทุน กดขี่ข่มเหงอย่างทารุณก่อน จากนั้นก็เป็นการปลุกเร้าให้ประชาชนลุกขึ้นต่อสู้กับผู้ที่เขาเปรียบ โดย สถาพร ศรีสังข์ ได้อธิบายชี้แนะขั้นตอน วิธีการต่อสู้ให้แก่ประชาชนอย่างละเอียด และจบลงด้วยการให้ความหวังถึงชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของมวลชน ดังบทกวีเรื่อง “ลิลิตพัฒนา โองการประกาศฟ้า” ดังนี้

๑ โอ-จิตกับหัวใจ	ของชาวชาติช่างซี้ดชา
แสนล้านประมวลมา	ก็มีมองด้วยมีดมน
เลี้ยงขุนนายทุนจ้อย	ถ้าทุนน้อยบ่เป็นคน
รัฐใดที่ตาลดล	ให้ดักเด็ดจนเดือดดาล
เขาสู้อยู่ด้วยใจซื่อ	ไฉนฤกำแหงหาญ

บิดเพื่อนจนหน้าบาน	ด้วยมีดมีดหัวใจเมา
ฮาฮา! มันน่าให้	รัฐบาลจำบังเงา
เล่าให้ลื้มเห็นเลาเลา	ว่าลดเลี้ยวเล่นลวดลาย
คนทุกซี่ยอมละหุ่่ง	เพื่อมาดมุงหาจุดหมาย
ลบคราบน้ำตาราย	ที่ร้างรดให้ร้างรา

.....

๑ หัวใจที่ดาดเดือด	กระตุกเลือดกระอักแดน
ทุกข์ทนเกินทดแทน	จะพับพ่ายสลายลง
ชูมือขึ้นเถิดมา	จะกู้ค่าลุ่มคอง
ล้านแสนทั่วแดนดง	ก็ดาดาจะกลัวใด
ผองชั้นนายทุนจ้อย	ลีแสนน้อยมิเกรียงไกร
เพื่อไทได้คืนไท	จะต้องตีตลบมัน
รุ่นหลังจนเหลนหลาน	จะเจียรจารและโจษจัน
ว่าเรานั้นเกิดธรรม์	และตีทุนบ่ทานทน
ตีเถิดอย่ารอท่า	พิทักษ์ค่าประกาศคน
ว่าเราชวานาจน	พลังใจมิขีดซา
แสนล้านกำลังเรา	นิรวมเอาประมวลงมา
ท่วมชาติอยู่ดาดดา	ก็เกินใดจะดลดาล
เปล่งเสียงให้ก้องฟ้า	ประกาศทำและห้าวหาญ
นายทุนยอมเกินทาน	และนามไทจะเปิดทาง
นามไทที่ถูกเทิด	จะประเจิดประจวาง
แสงโชติที่เคยจาง	ก็จักจ้า ณ หัวใจ
แผ่นดินที่ดาดเดือด	ชเลเลือดก็เหือดไป
นามไทยจึงคืนไท	ลุ่มคองค่าสังคมคน
	เออ..จะคืนค่าสังคมคน ๗

๑ รุ่งฟืน้องรุ่งสร้าง	สามผลงาน
ให้แผ่นดินจาดจาร	ชื่อบ้าง
ชวานาหนึ่ง, ก่อการ	ถ้วนทุ่ง
นักศึกษา, กรรมกรสร้าง-	ศึกได้ในเมือง ๗

๑ เลื่องชื่อประกาศก้อง	สงคราม
จรรยาที่ยึดตาม	แบบตั้ง
ล้างพิฆาตคนทราม	สกุลถ้อย
ตีต่อตีไปรั้ง	เร่งเข้าไปถูกระดม ฯ
๑ ชมชื่นนานเนิ่นแล้ว	ผองเรา
ขุนศึกศักดิ์นาเอา-	เปรียบแปร
นายทุนทั่วสิ้นเทา	เห็นธาตุ
ตีต่อตี ฟ่ายแพ้	จักแพ้ผู้ไป ฯ
๑ ผู้ใหม่แพ้ฟ่ายแล้ว	หยัดเย็น
มือต่อมือจับป็น	ปกป้อง
กว่าชัยชนะคืน	สู้สิทธิ์
ฟางแผ่นหินจักชรัอง	จึงชรัองชัยเซวง ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 182-191)

บทกวี “ลิลิตพัฒนาโครงการประกาศฟ้า” ของ สถาพร ศรีสัจจจัง มีเนื้อหา 5 ตอน ได้แก่ ผองคนทุกชีนแผ่นดิน ลูกขึ้นแล้วทั้งล้านแสน ผองชาวนารวมพลังต่อสู้ การปฏิบัติตั้งจัดตั้ง และ สงครามประชาชน มีลักษณะเป็นบทกวีสุตรสำเร็จที่แต่งลัทธิวรรณคดีโบราณเรื่อง “ลิลิตโครงการแข่งน้ำ” แต่มีเนื้อหาแตกต่างกัน คือ “ลิลิตโครงการแข่งน้ำ” กวีกล่าวสาปแข่งข้าราชการที่ไม่จงรักภักดี แต่ใน “ลิลิตพัฒนาโครงการประกาศฟ้า” สถาพร ศรีสัจจจัง ให้ประชาชนเป็นผู้สาปแข่งนักปกครองที่ทุจริต กดขี่ข่มเหงประชาชน

1.4 สดุดีวีรชน

สถาพร ศรีสัจจจัง สดุดีวีรชน 14 ตุลาคม 2516 และวีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้อย่าง โทมัส คิมทอง สอนอง บัญชาญ และนิสิต จิรโสภณ ด้วยความเคารพที่เสียสละ ปฏิบัติหน้าที่และ ลูกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของประชาชนผู้ทุกข์ยากจนเสียชีวิต และ กล่าวให้สืบทอดเจตนารมณ์ของวีรชนไว้สืบไป ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “ภูพานชื่อวีรชน” แสดงการรำลึกและสดุดีวีรชน 14 ตุลาคม 2516 ด้วยความเคารพที่เสียสละชีวิตทำการปฏิบัติโค่นล้มอำนาจของชนชั้นปกครองที่เอาเปรียบประชาชนให้หมดไป เพื่อ สิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของมวลชน สถาพร กล่าวให้สืบทอดเจตนารมณ์ของวีรชน โดยปกป้อง ประเทศชาติอย่างกล้าหาญ เสียสละชีวิตเพื่อปราบปรามคนชั่วให้ฟ่ายแพ้เยี่ยงวีรชน ดังตัวอย่าง

๑ สิบสี่ตุลาคม	วันโค่นล้มสังคมนิยม
แผ่นดินจารีกนาม	ผู้กล้าไว้ในแดนดิน
เลือดหลังที่โลมหล้า	คือมหาชลาสินธุ์
อาบรดเสวีริน	เพื่อชุบชีพประชาชน ฯ
๑ เค้นเลือดคัล้า	เผด็จการ
ต่ำสามานย์	มอดไหม้
กราดประจาน	โคตรชั่ว
จารีกไว้	ต่อนาน ฯ

๑ ดังดวงตะวันอันเจิดจ้า
 หล่อเลี้ยงโลกหล้าให้สดใส
 ประชาชาติโชติกล้าเลิศอำไพ
 ด้วยดวงใจนักรู้ทุกผู้รนาม
 วีรชนแห่งท้องทุ่งพระเมรุ
 ได้กวาดล้างกากเดนจนเข็ดขาม
 ชนชั้นปกครองผองเผ่าทราม
 จงจำติดตาตามไว้กับตัว
 ภารกิจวีรชนคนผู้กล้า
 จงสืบทอดเจตนาให้ถ้วนทั่ว
 จงปกป้องประชาชาติอย่าหวาดกลัว
 จงกวาดล้างคนชั่วให้ปราศัย ฯ

๑ ใช้เลือดล้าง เลือดคน	
เยี่ยงวีรชน	ช่วงใช้
แหวกวังวน	วายวอด
กูชานไว้	นามไท ฯ

๑ เพื่อคนได้คืนค่า	เพื่อประชาได้คืนชัย
เพื่อไทยได้คืนไท	จงเทิดทูนพิทักษ์ธรรม
คือธรรมประชาชน	ที่ผองคนได้ซึ้งค่า
สิบสี่ตุลาคำ	กูชานชื่อ-วีรชน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 138-140)

บทกวี “วันรำลึกถึงครูที่บ้านนอก” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงการสดุดี คุณครูโกมล คีมทอง วีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้ ด้วยความระลึกถึงคุณครูผู้มีความรักและศรัทธาในวิชาที่พครูอย่างแรงกล้า ที่ตั้งใจไปสอนหนังสือให้แก่เด็กในชนบททุรกันดาร จนเสียชีวิตลงที่นั่นเพราะถูกทำร้าย ดังตัวอย่าง

๑ ซึ่งนิยายพื้นบ้านนานมาแล้ว

ยังคงหลงเหลือแววเอาไว้บ้าง
 ภาพชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งอ้างว้าง
 อยู่ท่ามกลางบ้านนอกไกลออกไป
 เป็นผู้เล่านิยายชายชาบบ้าน
 ซึ่งใบหน้าเกรียมกร้าน – ตีนด้านใหญ่
 สกปรกเหม็นสาบคราบเหงื่อไคล
 เสื้อผ้าไม่สะอาด – ขาดขาดตา
 โดยได้ความรู้จักรักเด็กเด็ก
 ซึ่งล้วนยังเล็กเล็กไร้เดียงสา
 มิใช่เหตุบังเอิญถูกเชิญมา
 แต่เพราะว่าตั้งใจจะไปทำ
 อาจเป็นเพราะตั้งใจเอาไว้มาก
 และไม่อยากเห็นสังคมมดดำ
 การเรียนรู้ตัวบทการจดจำ
 ได้ชักนำการต่อสู้ต่อมวลชน
 และวันนี้, ที่นิยายได้เล่าต่อ
 ผลที่พอได้รับกับผลิต
 ของการได้ทำงาน–การดิ้นรน
 คือ โกมล คีมทอง ต้องตายไป
 ตายไปโดยเหล่าสัตว์เดรัจฉาน
 อาจไม่ใช่ชาวบ้านตีนกร้านใหญ่
 ผู้รอกคนเข็ดคราบสาบเหงื่อไคล
 แต่ตายเพราะ–คนหัวใจไม่ใช่คน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 145)

บทกวี แต่สนอง บัญชาญ วีรชนประชาชนผู้นำกรรมกรต่อต้าน “เทมโก้” สถาพร ศรีสัจจังได้
 แสดงความรำลึกและยกย่อง สนอง บัญชาญ วีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้ จนถูกลอบยิงเสียชีวิต
 ดังตัวอย่าง

เบรียง ! เพื่อนขว้า	ลงดิน
เลือดเพื่อนริน	รดพื้น
เหลือแต่วิญญาณ-	ญาณขบถ
จ่อเชื้อขึ้น	วีรชน ฯ
คนประเทศนี้	ชื่อไทย
แต่หัวใจ	ต่ำช้า
ปมเปี่ยมไป	ขายชาติ
เพื่อนนั่นทำ	ทรชน ฯ

อา ! สนอง บัญชาญทหารกล้า
 แห่งมวลทัพมวลประชากรรมาของ
 เพื่อนก้าวแล้วก้าวไป-ในทางทอง
 เพื่อชัยของมหากรรมาชน
 ร่างเพื่อนดับลงดินคลั่งกลืนเลือด
 จ่อจุดเดือดหัวใจไปทุกหน
 เลือดเพื่อนนั้นบริสุทธิ์ดุจเลือดคน-
 ที่ยากจน-แต่เทิดซึ่งนามไท

อา ! สนองคนทุกข์-ผู้ลุกสู้
 เพื่อก้าวสู่การสร้างหนทางใหม่
 ชีพเพื่อนดับแต่ชื่อจะลือไกล
 ว่าหัวใจเพื่อนโชติไม่ซีดชา
 ไขสัจธรรมน้ำข้าวชาวฝรั่ง
 มั่นรวยร้อยรวยซึ่งด้วยการฆ่า
 ไขสัจธรรมร้อยเล่มห้-อเมริกา
 กับคนไทยเลือดหมา-มันฆ่าคุณ
 แต่นี้ไปหัวใจจะจำจด

ว่าสงครามขบถต้องคุกรุ่น
 จะทะลายให้เห็นให้เป็นจุล
 ใ้่นายทุนต่างชาติและทาสมัน
 ผองคนจนแสนล้านจะต้องลุก
 ชีพต่อชีพป่าวปลุกให้ป่วนปั่น
 ปั่นต่อปั่นขัดไล่-ขัดไ้กัน
 กับหมาอันเลือดทาส-ที่ขายไทย

อา ! สนองคนทุกขผู้ลุกสู้
 เพื่อก้าวสู่การสร้างหนทางใหม่
 เพื่อนดับแล้วเพื่อนดับไปดับไกล
 แต่หัวใจเพื่อนยังสู้อยู่กับเรา
 ขบวนการต้องยิ่งใหญ่ไปข้างหน้า
 คนกล้าต้องไม่ตายเปล่าเปล่า
 ภาพ “สนอง” จะไม่เลือน-จะเตือนเรา
 ว่าต้องเอาเลือดหมา-มาล้างดิน ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 172-174)

บทกวี “นิสิต จิรโสภณ นักรบของประชาชน” แสดงการรำลึกและสดุดี นิสิต จิรโสภณ
 วีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้ ด้วยความเคารพยกย่อง ดังตัวอย่าง

๑ ดังดวงตะวันอันเจิดจ้า

เกิดเพื่อเลี้ยงโลกห้ำให้สดใส
 เกิดเพื่อการกู้ค่าประชาไทย
 เกิดเพื่อชี้อ่ช่ชั้ประชาชน
 ในท่ามกลางขบวนการงานต่อสู้
 คนกล้ายืนหยัดอยู่ทุกแห่งหน
 หวัง-คือล้างชื่อคาคืนค่าคน
 ของคนจนทั่วแคว้นในแผ่นดิน
 นักรบกล้า “นิสิต” ได้ตายไปแล้ว
 แต่ตะวันส่องแผ้วฤกษ์จกสิ้น

ร่างเขาดายโดยอาบคราบเลือดริน
 ตายเพื่อวิญญานมหาประชาไทย
 นามนี้จึงหนักแน่นยิ่งแผ่นดินฟ้า
 ดุจตะวันแดงจำเจดิสดใส
 ที่ส่องแสงฉายประกายไฟ
 จ่อหัวใจนักปฏิวัติให้หยดเย็น ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 196-197)

จากบทกวีข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง มีความชื่นชม ยกย่องวีรชน 14 ตุลาคม 2516 และวีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้อย่าง โกมล คีมทอง สมนอง บัญชาญ และนิสิต จิรโสภณ ด้วยความเคารพ นับเป็นสิ่งที่ดีที่ สถาพร ศรีสังข์จ้ง ตระหนักถึงคุณงามความดีของวีรชนผู้เสียสละตน เพื่อมวลชนทุกคน

1.5 บันทึกสภาพสังคมในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า สภาพสังคมในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 เป็นยุคสมัยที่โหดร้ายสำหรับประชาชนมาก เพราะผู้นำทางการเมืองเผด็จการในการปกครองประเทศ ทำให้ประชาชนถูกผู้นำทางการเมืองใช้อำนาจโดยมิชอบกดขี่ข่มเหงให้ได้รับความทุกข์ลำบาก นานัปการ ประชาชนถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพและมีความกลัวและหวาดระแวงต่อกัน เมื่อประชาชนออกมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกปราบปรามอย่างหนัก ทำให้ต้องหนีเข้าไปจับอาวุธสู้รบในป่า ซึ่งนำไปสู่เหตุจลาจลในบ้านเมืองที่รุนแรง ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “มายาการ” แสดงให้เห็นภาพความจลาจลของบ้านเมืองในปี 2516 ที่ผู้ปกครองบริหารประเทศล้มละลายจนเกิดยุคเข็ญ ทำให้ประชาชนอยู่กันด้วยความหวาดกลัว มีความหวาดระแวงและเห็นแก่ตัวต่อกัน ดังตัวอย่าง

ในปีพุทธศักราชสองพันห้าร้อยสิบหก

.....
 ภาวะจลาจลยุคเข็ญของบ้านเมืองในพุทธศักราชนี้ จึงคงเพิ่ม

ความรุนแรงขึ้นในพุทธศักราชหน้า

ใครเล่าจักรับทราบความทุกข์ยากของผู้คนในแผ่นดินในสมัย

ที่ผู้ปกครองบริหารประเทศล้มละลาย

บ้านเมืองจะมองไปทางทิศไหนก็มีเพียงความหวาดระแวงให้ต่อกัน
 ด้วยว่าประชาชนผู้ทุกข์ยากกำลังอยู่ในภาวะกลัวยุติทั้งจากที่มืดและที่สว่าง
 อัศวินม้าขาวแต่เก่าก่อน ก็ถูกจำกัดตัวอยู่แค่สนามเล่นพนันแข่งม้า
 เพื่อมอมเมาประชาชนให้พัฒนาการทางความคิดช้าลง
 วันนี้นั้นไหนในประเทศนี้ จึงมีเพียงความหวาดกลัวและความเห็นแก่ตัวให้แก่กัน
 น้าอนาถ และสงสารยุคสมัยยิ่งนัก

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 17-18)

บทกวี “ธรรมชาติ” แสดงให้เห็นว่า ความไม่เสถียรภาพทางการเมือง การแย่งชิงอำนาจ
 ของผู้นำ และการทุจริตขูดรีดประชาชน ดังตัวอย่าง

หันมาดูการปกครองรัฐกิจบ้านเมืองเล่า
 ก็คลอนแคลนแลไร้ความมั่นคง มีแต่การแก่งแย่งอำนาจกัน
 ในหมู่ชนชั้นสูงที่มีกำลังอาวุธ
 มีแต่การฉ้อราษฎร์บังหลวง และการข่มขู่ขูดรีดอาณาประชาราษฎร์
 แม้ว่าสภาพอดอยากแร้นแค้นของ ประชาชนยังไม่ถึงจุดสุดหยอด
 แต่จะมีมนุษยชาติที่ใดจักยอมพ่ายแพ้ต่อภัยธรรมชาติ
 และการกดขี่ขูดรีดจากกลุ่มคน ที่บริหารแผ่นดินล้มละลายเยี่ยงนั้น
 ใครเล่าจักหยุดยั้งคลื่นแห่งการปฏิวัติของประชาชนเอาไว้ได้ ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 22)

บทกวี “ปลายฤดูร้อนปี 2516 ที่พัทลุง” แสดงให้เห็นสภาพสังคมของจังหวัดพัทลุงในปี 2516
 ซึ่งภาครัฐไม่แก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อนให้ประชาชน ประชาชนจึงหันมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิ ทำให้
 จังหวัดพัทลุงที่เคยสงบสุขกลายเป็นเมือง “คอมมิวนิสต์” เป็นบ้านป่าเมืองเถื่อนที่น่าหวาดกลัว
 ดังตัวอย่าง

๐ นันฮา ! พบผ้าทอด	ระดะยอดช่อ่มเขียว
ทาบเทือกสะบัดเกลียว	ประทับกันที่ราบไกล
ลงลุ่มที่ราบลาด	ระดะดาตรวงข้าวไหว
กลาดเกลื่อนเถื่อนน้ำใจ	จากชนชั้นสามัญชน

ก่อนกาลทำนาแค่	เมตตาแผ่จากน้ำฝน
บัดเดี่ยวประทานชล	รัฐเอื้อมาอารี
น้ำหลังบ่มิขาด	กสิชาติเปี่ยมราศี
หลังได้บ่มานปี	ก็เริ่มพร้อมอุทกธาร
พับผ้า ภูเขาเถื่อน	แนวป่าเลือนผู้ใดผลาญ
ไม้ไร่ล้มวายเป็นรายน	ชบว่าพลัด-พัทลุง
เศรษฐกิจเคยกั้ดกร่อน	ที่ชุกช่อนก็แผ่นผลุง
ค่าข้าวบ่พยุง	ไผจักช่วยผู้นาชน
อะหา ! ชาวนาข้าว	อูระร้างก็ไร้ผล
โง่งงไร้สิทธิตน	จะเรียกร้องผู้ใดฤ
แนวป่าจึงมาบ้าน	ชนอื่นขาน-อย่างไรหือ ?
เมือง “คอมมิวนิสต์” คือ	ฉายาค่อนประณามกัน
เมืองทุ่งเป็นเมืองเถื่อน	ผู้ใดเยือนก็อกย่น
ทุกวี่ทุวารวัน	ชีพคนพับลงกับดิน
อนาถ-พัทลุง	ระตะทุ่งกำลังสิ้น
การฆ่าเริ่มซาชิน	รอรับคราบสงครามทรม
ไผฤ-ที่ถือสิทธิ	คร่ำชีวิตผู้คนหลาม
ไผฤ-มิป้องคาม	และลอบฆ่า-ผู้นาชน !

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 147 – 148)

บทกวี “คำประกาศขบถจากหมู่บ้านเดียวเกี่ยวดาวแห่งเทือกเขาผาเพ” แสดงให้เห็นสภาพสังคมของหมู่บ้านเดียวเกี่ยวดาวที่ถูกรัฐบาลเพ่งเล็งว่าเป็นหมู่บ้านคอมมิวนิสต์ และใช้อำนาจสั่งการให้ทหารเข้าปราบปรามประชาชนผู้บริสุทธิ์อย่างโหดร้ายและทารุณ ดังตัวอย่าง

กลางข่าวลือผาเพจะพับพ่าย
 “ซั้บแดง” เดือดเลือดรายกระจายร่อน
 ประชาชนอกสันต้องสัญจร
 มัญจาคีรีนครจะครวญคราง
 เพื่อนจะเผาขี้ข้าวเป็นถ้ำถ่าน
 เพื่อนขนานนามไปได้ต่าง ต่าง

ว่าเป็นแดงเป็นดำเหล่าอำพราง
 ตามแนวทางทราชาติพรชน
 อีสานร้อนคอนแล้งแห้งอย่างนี้
 หากแผ่นดินมันจะบีหรือจะป่น
 ก็ยอมจะได้สือซึ่งชื่อคน
 ที่อยู่บนชับน้ำนาม “ชับแดง”
 แดงจะเดือดเลือดแดงด้วยแรงเดือด
 และดินจะอาบเลือดทุกหนแห่ง
 ไฟที่คุ่มสุ่มซอนจะร้อนแรง
 เมื่อคนแซงขึ้นชัด้รัฐการ
 และดาวเหนือผาเพที่เร่ร้อน
 อาจจะหยุดโคจรบนทางผ่าน
 หยุดเพื่อไว้อาลัยในตำนาน
 ของหมู่บ้านที่เคียวได้เกี่ยวดาว
 อนาคตบประมาณทหารกล้า
 ใช้เพื่อปราบมวลประชาถิ่นฉ่าดาว
 กินแต่เลือดประชาชนจนคั่งคาว
 กอ, ออ.ร่ามะนาวร่ามนา
 เทือกผาเพวันนี้ชับสีเลือด
 คน “ชับแดง” ดาลเดือดกันทั่วหน้า
 ชาวร้ายจากรัฐการที่ผ่านมา
 มันยังตรึงประทับตราในหัวใจ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 169 – 171)

จากบทกวีข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของยุคสมัย
 ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 ให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นภาพอันเป็นจริงของสังคมได้อย่าง
 ชัดเจน

1.6 การปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล ชวน หลีกภัย ในช่วงปี 2541-2543

การเมืองในช่วงปี 2541-2543 สถาพร ศรีสังข์ ได้หันมาดูการทำงานของรัฐบาล และเห็นว่า รัฐบาลชุดที่ประชาชนส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงเลือกให้มาเป็นนายกรัฐมนตรี มีภาพลักษณ์เป็นคนดี ซื่อสัตย์ น่าจะแก้ไขปัญหาความทุกข์ร้อนให้ประชาชนได้ แต่การบริหารงานกลับทำให้ประชาชนต้องผิดหวัง เพราะรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหามลพิษในกรุงเทพฯ แก้ไขเศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จ ซ้ำยังมีปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก แทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และสร้างภาพ สถาพร ศรีสังข์ จึงทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงแทนประชาชน วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลอย่างถึงลูกถึงคน

บทกวี “เทวดา” สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนรู้สึกผิดหวังมาก เมื่อรัฐบาลที่ตนเลือกให้เข้ามาบริหารประเทศ ไม่ได้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริตอย่างที่คิดไว้ ดังนี้

- เนื่องจากโลกมิได้มีเพียงสีขาว
คนจึงฝันถึงดวงดาวพิสุทธิไส
และด้วยเหตุที่เรื่องการเมืองไทย
คล้ายมีแต่จิ้งไรต์ลอดมา
- คนจึงคล้ายจะหวังและตั้งวาด
อยากได้คนสะอาดและสูงค่า
มาปกครองประเทศเขตพารา
จนคล้ายคล้ายได้เทวดา...มาหนึ่งคน
- เป็นผู้ซึ่งทำอะไรไม่เคยผิด
เพียงลิวลือที่สนิท-ล้วนข้อฉล
มีหลักการที่ฝปากเหมือนหลักกล
ใช้ปกป้องหมู่ตนไปวันวัน
- ในรัฐบาลที่มีตัวเป็นหัวหน้า
หากคนใดชั่วช้า - คอร์รัปชั่น
จะมีคำสาจากปากพลัน
ว่า “เรื่องส่วนตัว - ไม่เกี่ยวกับรัฐบาล”

- ใช้ท่านนายก.เทวดา
ทำไมจึงนั่งหน้าช่างนาदान
ทำไมจึง “หลักกุ” เป็นหลักการ
“นี่แหละหนอ-อันธพาลชั้นพระยา” ๕

(ฟ้องนายหัว. 2543: 21-22)

รัฐบาลแก้ไขปัญหามือเมือง เศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จ

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่สามารถการแก้ไขปัญหามือเมือง และเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ จึงเกิดปัญหาการชุมนุมประท้วง ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ น้ำมันมีราคาแพง ค่าเงินบาทตก ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนไปทั่ว

บทกวี “พวกว่างงาน” สถาพร ศรีสังข์จ้ง ได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหามือเมืองเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ ประชาชนก็ออกมาชุมนุมประท้วงเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่าง

- เรื่องของพวกว่างงาน - ท่านนายกฯ
โปรดอย่าได้วิตก - เรื่องหมู ๆ
ไม่มีค่าใด ๆ ให้เหลียวดู
เรื่องพวกชอบกฎหมาย - อย่าสนใจ
- แล้งปีนี้ทำไมก็ไมรู้
พวกชอบใช้กฎหมายมากันใหญ่
มีทั้งที่มาใกล้และมาไกล
ทั้งขบวนน้อย - ขบวนใหญ่ - ขบวนยักษ์
- บอก - เดือดร้อนเรื่องนาเรื่องค่าฝ้าย
เรื่องที่ดิน เรื่องป่าไม้ - หลายเรื่องหลัก
เรื่องแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่คึกคัก
(เพราะรัฐมนตรีเขารอชกหัวคิ้วกัน)
- ทั้งกรรมกร - ทั้งชาวนา - ชาวป่าเขา
เหมือนปวดหนักปวดเบาไม่ยอมอั้น
พวกตุลาฯ - กอฟอผอ. ก็พั่วพั้น
พวกว่างงานทั้งนั้นชวนกันมา

- ล้วนเป็นพวกคอยจ้องล้มรัฐบาล
(มีเบื้องหลัง - คือ พรรคมารนั่นแหละนะ)
- ล้วนเป็นพวกโง่เขลาเบาปัญญา
ท่านายกฯ, ท่านเป็นทวดตา-ท่านอย่างฟุ้ง ๆ

(ฟ็องนายหัว. 2543: 58-59)

สำหรับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สถาพร ศรีสัจจัง วิจัยพบว่า เมื่อประชาชนประสบปัญหา ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ ทำให้ประชาชนภาคการเกษตรได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก รัฐบาลกลับไม่แก้ไขปัญหามาให้ประชาชนอย่างจริงจัง

บทกวี “ถามนายกฯ (5)” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่แก้ไขปัญหาราคา ยางพาราและปาล์มน้ำมันที่ตกต่ำให้แก่เกษตรกรในจังหวัดภาคใต้ได้ ดังตัวอย่าง

- มีเพียงชาวบักซ์ได้เท่านั้น
ที่สุขสมโมสรกันอยู่ทั่วถ้วน
เพื่อนายกฯ คนดีที่ชื่อชวน
พวกเราล้วนทนอะไรได้ทั้งนั้น
- แม้ยางจะโลละสิบห้าบาท
ไปอีกห้าสิบชาติก็จะกลับ
และแม้ว่าราคาปาล์มน้ำมัน
เหลือโลบาทก็ไม่หวั่น - ก็ะทน
- เพียงขอถามสักคำเถื่อนายกฯ
ท่านจะยังโกหกอีกกี่หน
ว่า “ไม่คุ้มคนรวย - ช่วยคนจน”
รู้ไหมว่าผู้คน - เขารำคาญ! ๆ

(ฟ็องนายหัว. 2543: 87)

เมื่อน้ำมันมีราคาแพง สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลก็ยังไม่รีบแก้ไขปัญหาน้ำมันที่มีราคาแพง ซึ่งส่งผลให้สินค้าต่าง ๆ ขึ้นราคาตามมาก็เป็นจำนวนมาก ดังปรากฏในบทกวี “ถามนายกฯ (9)” คนสุโขทัยโลกสงสัยว่าทำไมราคาน้ำมันในประเทศไทยจึงแพง แต่ในประเทศมาเลเซียน้ำมันกลับมีราคาถูกมาก ทั้งๆที่มีพรมแดนติดกัน ดังตัวอย่าง

- ถ้ามจริง ๆ เอะ - ท่านนายกฯ

คนสุโขทัย - ลก เขาสงสัย

ที่บ้านเราน้ำมันแพงบรรลัย

แต่ทำไมที่มาเลยถูกพิลึก

- น้ำมันขึ้นราคากันเห็น ๆ

ท่านยังไม่ตื่นตื่น - ไม่รู้สึก

ข้าวของขึ้นราคากันคึกคัก

สนุกนักหรือท่านนึก - ว่าเป็นเทศกาล

- หันไปดูรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

ก็เห็นเพียงหน้าพอง ๆ และด้าน ๆ

ไม่เห็นชี้ทางแก้สักแผนการ

ขอให้เรื่องมันบานหรืออย่างไร?

(ฟ้องนายหัว. 2543: 96-97)

ปัญหาค่าเงินบาทตก สภาพร ศรีสัจจ จึง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเรื่องค่าเงินบาทที่ตกลงมามาก ดังปรากฏในบทกวีถาปนนายกฯ (11)” ซึ่ง สภาพร ศรีสัจจ จึง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่รีบแก้ปัญหาค่าเงินบาทที่ตก แต่กลับยกเอาเหตุผลต่าง ๆ มาอธิบายให้พ้นตัวไป ดังตัวอย่าง

- ถ้ามจริง ๆ เอะท่านนายกฯ

ก็เงินบาทค่าตกกันเห็น ๆ

ท่านยังแจ่มใสได้หลายประเด็น

ว่าล้นเป็นเพราะมีเหตุมีเภทภัย

- ว่า - เพราะมีปัจจัยจากภายนอก

เป็นเรื่องธรรมดาดอก - ไซ้เรื่องใหญ่

รัฐมนตรีคลังก็ยังไม่บอกว่าทำไม

จึงต้องขออุดหนุนไปอีกสักพัก

(ฟ้องนายหัว. 2543: 101)

จากบทกวีข้างต้น สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไข ปัญหาบ้านเมืองและเศรษฐกิจ และไม่ได้สนใจปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนอย่างจริงจัง

รัฐบาลฉ้อราษฎร์บังหลวง และเล่นพวก

สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ และเล่นพวก โดยรัฐบาล ชอบอ้างหลักการและใช้อำนาจโดยมิชอบมาปกป้องคนที่กระทำความผิด ซึ่งเป็นพวกพ้องของตนอย่าง

บทกวี “รัฐหอกนำ” กล่าวถึง รัฐบาลทุจริต เรื่องหุ้น เงินกู้ “มियाซาว่า” และการทุ่มเงินเพิ่ม ราคาขายพารา ปาล์มน้ำมัน เพื่อเตรียมความพร้อมไว้สำหรับการเลือกตั้งครั้งใหม่ ดังตัวอย่าง

- เห็นไหมตอนนีหุ้นพุ่งกระฉูด
ล้วนรวยกันกราวรูต เพราะ “มูดี”
เงิน “มियाซาว่า” (แม้จะกู้) ก็ดูดี
เพราะแจกกันฟรี ๆ (ถ้ารู้ทาง)
- ไม่ได้สุดท้าย-เตรียมไว้แล้ว
รับรองต้องแจ่วไปทุกอย่าง
คือทุ่มเงินเพิ่มค่าราคาขาย
ปาล์มน้ำมันก็ได้บ้างเหมือน ๆ กัน
- รัฐหอกนำ-หลังจากนั้นอีกไม่นาน
เมื่อภาพวกรัฐบาลเริ่มเต็มขึ้น
ก็จะบอก-ว่า “ปัญหาสารพัน-
ล้วนแล้วถูกบีบคั้นจากพรรคมาร-
- เพื่อจะคืนอำนาจให้ประชา-
จึงขอยุบสภาฯ อย่างกล้าหาญ...”
แท้เพราะล้วนได้ถลุงจนพุงบาน-
และพร้อมแล้วกับโครงการ-กลับมากิน ... ๕

(ฟองนายหัว. 2543: 60-61)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง ได้แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่อีกหลายอย่าง ทั้งการอนุมัติขายกระทวง การซื้อขายของกระทวงสาธารณสุข โครงการฝักสวนครัวรั้วกินได้ การขายหุ้น หวยออนไลน์ การเพิ่มเงินทุนให้แก่ธนาคาร ดังที่ปรากฏใน บทกวี “เพลงยาวอวยยกตอน ชมผลงาน” ดังตัวอย่าง

- เพื่อให้ถ้วนมวลไทยได้ประจักษ์

ได้เรียนรู้ถึงหลักการค้าขาย

และได้รู้ว่าธำณินนั้นมีชาย

เจ้าจึงเร่งนโยบาย - ขายกระทวง

- สาธารณสุข จึงเร่งงานเรื่องการค้า

เกี่ยวกับการซื้อขายจนลู่ลวง

จนได้เห็นผลงานการทั้งปวง

ว่าโกงกินกันทั้งปวง - ประการใด

- เรื่องพืชฝักสวนครัวรั้วกินได้

หรือเรื่องหวยออนไลน์ก็คล้ายคลี่

ไปตามกฎขบวนความ - ตามคดี

อีกไม่ก็ร้อยปี - คงรู้กัน

- เรื่องรัฐมนตรีทำเท่าห์ - เร่ขายหุ้น

เรื่องเพิ่มทุนธนาคารนานแล้วนั้น

เรื่องกรุงไทยที่ขอบชะกันตะบัน

คุณธำรินทร์แก่นยันชัดแล้วไง

(ฟองนายห้ว. 2543: 124-129)

บทกวี “ฟองนายห้ว (2) : ลูกน้องรวยจัง” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า คณะรัฐมนตรีของรัฐบาลมีความร้ายวยผิดปกติ โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือและปกป้อง ดังตัวอย่าง

- แอบดูการพัฒนาของลูกน้องท่าน

เอาเฉพาะเรื่องสร้างบ้าน - ท่านเห็นไหม

ว่าพวกเขาพัฒนามาอย่างไร

ล้วนจากเล็กไปสู่อใหญ่กันทั้งนั้น

- เฉพาะบ้าน “สอ.ขอ.” ใช้อ้อเล่น
ล้วนสุดสวยสุดเด่น สุดลือลั่น
ทั้งไม้สัก - ไม้มะค่า สาระพัน
ล้วนชนกันมาประเคน - เจ้าพระคุณ
- หนังสือพิมพ์เขาสืบได้อยู่หลายหลัง
อภิไถ ช่างมั่งคั่งประเสริฐสุนทร
เจ้าของบ้านก็น้ำอิมด้วยปรีมบุญ
เพราะนายหัวช่วยเจือจุนช่วยคุ้มครอง
- บางคนออกจากป่ามาแห่ง ๆ
เดี๋ยวนี้ดูแข็งแรงผอมผอม
ด้วยอยู่กินสมบุรณ์พูนเงินทอง
อุดมการณ์ก็เลยกอง (เขาว่ากัน !)
- ทำอะไรกันนักหนานะนายหัว
จึงรวยเร็วแบบเต็มซัวและเต็มซิ้น
ที่ฟองมาใช้พูดมาก - หรือปากคั้น
แต่เพราะคนเขาโจษจันกันจริง ๆ ๆ

(ฟองนายหัว. 2543: 145)

สถาพร ศรีสัจจัง ยังแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลเล่นพวก ใช้อำนาจเพื่อปกป้องพวกพ้องของตนเอง ดังปรากฏในบทกวี “ถามนายกฯ (2)” ดังตัวอย่าง

- ในฐานะนายหัว - ตัวเฮียเขา
รู้บ้างหรือเปล่าใครเสียหาย
รู้บ้างไหมว่ามันน่าอาย
ที่พูดจาให้ท้ายลูกกำนัน
- ถามจริง ๆ เถอะท่านนายกฯ
ไม่เห็นเป็นเรื่องตลกบ้างหรือนั้น
ใช้หลักการกับคนอื่นมาหมิ่นพัน
แต่พอเรื่องพวกเดียวกัน - ใช้หลักกู! ๆ

(ฟองนายหัว. 2543: 80)

จากบทกวีข้างต้น สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ท่านนายภคใช้อำนาจปกป้องพวกพ้องที่กระทำคามผิด โดยใช้หลักการของตนเอง มิใช่หลักการทางกฎหมาย

รัฐบาลแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน

สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลใช้อำนาจซึ่งมีขอบด้วยกฎหมายแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน ด้วยการไปข่มขู่ สั่งให้ปิดกิจการ ซึ่งเป็นการจำกัดการทำงานของสื่อมวลชนอย่างไม่ถูกต้อง ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “ถามนายภค (2)” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลใช้อำนาจซึ่งมีขอบด้วยกฎหมายมาข่มขู่การทำงานของสื่อมวลชน “ไทยโพสต์” ดังตัวอย่าง

- ถามจริง ๆ เกอะท่านนายภค
จะเล่นดินจะโกหกไปถึงไหน
สังคมเขาล้วนรู้อยู่ว่าใคร
ไปอวดแบ่งอวดใหญ่ที่ไทยโพสต์
- กเพ็ชรากแสดงบทใช้กฎเถื่อน
ข่มขู่สื่อทำเหมือนพวกคนโหด
ถ้าสื่อผิด - ทำเจ้านายให้พิโรธ
หรือกฎหมายใช้ลงโทษ - จะไม่มี
- จึงทำการเมืองเป็นยุคทมิฬใหม่
ใช้กฎเถื่อนอวดใหญ่ไปทุกที่
ใครที่ไม่เห็นด้วยต้องโดนตี
เห็นคนอื่นเป็นขี้หรืออย่างไร ?
- ขอโทษ - ใช้คำไม่ฉ้อหวาน
เพราะเหลือทนเหลือทานกับความใหญ่
กับสมุนไร้สมองของบางใคร
ที่ทำเหมือนประเทศไทยเป็นของนาย

(ฟ็องนายหัว. 2543: 79)

นอกจากนี้ สภาพร ศรีสัจจัง ยังแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลใช้อำนาจโดยมิชอบจำกัดการทำงานของสื่อมวลชน ดังปรากฏในบทกวี “ถามนายกฯ (8)” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แคร่รัฐบาลไม่พอใจตัวอย่างคำที่รายการภาษาไทยในจอแก้วนำมาใช้อธิบาย ก็ทำให้รายการภาษาไทยในโทรทัศน์ถูกสั่งให้ปิดกิจการ ดังตัวอย่าง

- ถามจริง ๆ เกะท้านนายกฯ
ท้านอืดอืดคัดดอกสักนิดใหม่
แค่รายการเทิดค่าภาษาไทย
ยังถูกคนจับไรมันรุกราน
- เพราะใจแคบ - ใจดำ ลูอำนาจ
เผด็จการอู้อาจ - เอาใจท้าน
ก็เพียงแค่ หนูจุกแกประจาน
ว่า “นายกฯ หน้าด้าน และหน้าทน-
- ทำผิดแล้วไม่ยอมกล่าวขอโทษ
ใคร ๆ เขาก็โกรธทุกแห่งหน
เพราะทำเหมือนตบหน้าประชาชน”
เป็นเพียงเหตุเพียงผล - ตัวอย่างคำ
- หรือเพราะสวายน้อยกว่า - หนูนาเดีย
จึงต้องใช้ศาลเตี้ยเข้าขยี้
ข้างเป็นหญิงโหดร้ายและใจดำ
ซึ่งชาวไทยควรจำตลอดไป
- ใครสั่งปิดภาษาไทยในจอแก้ว
ประชาชนเขารู้แล้ว - ทานรู้ไหม?
รัฐมนตรีชื่อป้อ - ชื่ออะไร
ที่ดูถูกประชาไทยทั้งแผ่นดิน! ๕

(ฟ็องนายหัว. 2543: 94-95)

จากบทกวีข้างต้น สภาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลใช้อำนาจโดยมิชอบแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชนโดยมิชอบ

รัฐบาลสร้างภาพ

สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลขอพบพูดสร้างภาพให้ตนเองและคณะรัฐมนตรีดูดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และกล่าวหาพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นคนไม่ดี ทุจริตในหน้าที่

บทกวี “อดสู” สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลพูดเอาความดีใส่ตัว แล้วโยนความผิดให้กับรัฐบาลชุดเก่าว่าเป็นคนทำเศรษฐกิจตกต่ำ ดังตัวอย่าง

- พวกเราเข้ามาช่วย - กู้วิกฤติ
ผลประโยชน์ล้นก้น - ไม่เคยหวัง
ทุกเรื่อง - รัฐบาลเก่าเขาทำพัง
เรามาตั้งต้นใหม่ - ใครก็รู้
- เรื่องตำแหน่งเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์
เราไม่แย่ง - ไม่แย่งยก - ไม่ต่อสู้อัน
เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย - จงคอยดู
รับรอง - เรา, ไม่เหมือนหมูแย่งอาจุม
- ก็หัวหน้ารัฐบาลท่านซื่อสัตย์
ท่านยอมจัดที่ทางอย่างเหมาะสม
เราทุกคนจึงแน่นเหนียว - จึงเกลียดกมล
ใครจะเหยยให้ล้ม - ไม่มีทาง
- จะเลิกก็แต่เด็กรัฐมนตรี
ที่ซัดฉลอปรียกันอยู่บ้าง
ที่แบล็คเมลล์ - ทำชั่ว กันทั่วบาง
แล้วเสือกอ้างท่านผู้ใหญ่ในพรรคเรา
- จนวนวายถึงท่านที่ปรึกษา
ต้องเรียงหงอกเรียงหน้ามาหอนเห่า
ตอบโต้ปลิววันเสียงสั้นเทา
ว่า “ต้องเอาเรื่องให้ได้ - หมั่นนายกู”
- แม้จะยังไม่สามารถพิพากษา
ว่าใครแน่ที่เป็นหมาหรือเป็นหมู
แต่ยังตรองยิงพินิจยังคิดดู
มันยิ่งน่าอดสู - การเมืองไทย ฯ

(ฟ็องนายหัว. 2543: 44-45)

สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลคิดว่าพรรคการเมืองของตนเองดี แต่พรรคการเมืองอื่นไม่ดีมีการตักเสี้ยว ทั้งที่รัฐบาลตั้งเอาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชากรไทยจำนวน 12 คน เข้ามาร่วมจัดตั้งรัฐบาลกับพรรคของตน ดังปรากฏในบทกวี “ถาพนายภฯ (4) : ตกกุเห่า” ดังตัวอย่าง

- ถาพจริง ๆ เถอะท่านนายภฯ
ใครสร้างข่าวสกปรกเรื่อง “ตกเสี้ยว”
ใช้พวกคิดว่ากูดีเพียงพรรคเดียว
หรือพวกที่ชอบเสี้ยวคนอื่นแซง
- ตอนคนพูดย้ายพรรคมาพึ่งท่าน
ไม่เห็นใครเคยประจานหรือแกล้ง
ว่าท่านตกเสี้ยวมาราคาแพง
เพื่อไว้ใช้ให้แสดงสันดานโจร
- คือกล่าวหาผู้อื่นเอาง่าย ๆ
คิดเองแล้วก็ทายเป็นเหมือนพวกโจร
เพราะใจต่ำ-ใจบาป, คิดหยาบโตน
ว่าคนอื่นเขาเป็นโจรเหมือนพวกตัว
- ถาพจริง ๆ เถอะท่านนายภฯ
ใครกันแน่ที่สกปรกและคิดชั่ว
ตกกุเห่ามาใช้ใช้ตั้งหลายตัว
ยอมตกต่ำลงเกลือกกัลลวักบังกูพิษ
- “ตกกุเห่า” หรือ “ตกเสี้ยว”-ไหนเสี้ยวกว่า
เลิกคิดที่เถอะว่าคนอื่นผิด
มองตัวเองให้หนัก ๆ อีกสักนิด
แล้วอาจคิดละอายได้บ้างนะ
- ถาพจริง ๆ เถอะท่านนายภฯ
การสร้างข่าวสกปรกสะเปะสะปะ
พูดพล่อย ๆ พูดปดไม่ลดละ
เชื้อหรือจะช่วยให้รอดตลอดไป ฯ

(ฟ็องนายหั่ว. 2543: 84-85)

จากบทกวีข้างต้น สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลชอบพูดสร้างภาพให้ตนเองเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต และถูกพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามกลั่นแกล้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า แมื่อยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไป แต่อุดมการณ์เพื่อประชาชนของ สถาพร ศรีสัจจจัง ยังมั่นคงและมีแต่จะเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในหนังสือ “ฟองนายหัว” ชุดกวีการเมือง เมื่อ สถาพร ศรีสัจจจัง เสนอแนวคิดที่ว่า รัฐบาลไม่ให้ความสำคัญแก่ประชาชนเป็นอันดับแรก แต่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง จึงใช้ถ้อยคำโวหารที่สื่อเสียด และเสียดสี ประชดประชัน แสดงความไม่พอใจการทำงานของรัฐบาลด้วยความโกรธแค้น นับว่า การที่สถาพร ศรีสัจจจัง มีอุดมการณ์เพื่อประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ในฐานะประชาชนประเทศนี้ ยังไม่พบรัฐบาลใดสะอาดผ่องแผ้ว มีแต่เพิ่มนโยบายผลประโยชน์ทับซ้อนทวีขึ้นและมีความด้านทอนสุดประมาณ กวีจึงมีส่วนช่วยเป็นกระจกส่องสะท้อนสังคมในฐานะประชาชนเช่นกัน

2. ด้านสังคม

สังคม หมายถึง “คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน เช่น สังคมชนบท; วงการหรือสมาคมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น สังคมชาวบ้าน” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1159)

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ของสังคมไทย สถาพร ศรีสัจจจัง จึงนำเหตุการณ์ความเป็นไปในสังคมมาถ่ายทอดแก่ผู้อ่าน และเห็นว่า สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก สังคมเมืองมีความเลื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ส่วนสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ยากจน และถูกเอาเปรียบ โดยปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนในชนบทไม่ค่อยได้รับความสนใจและแก้ไขจากภาครัฐอย่างจริงจัง สถาพร ศรีสัจจจัง จึงนำปัญหาความเดือดร้อนของคนในชนบทมานำเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อเท็จจริง

บทกวีเรื่อง “ลิลิตพัฒนาโครงการประภาศฟ้า” ตอน “มองคนทุกชีในแผ่นดิน” สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า สังคมในกรุงเทพมหานครมีแต่ความวุ่นวายและเลื่อมโทรม

...ราชการแผ่นดิน ผู้มั่งสินมีศักดิ์ ผู้พร้อมพริกสรรพสรรค์ บ่แบ่งปันผู้ใด ตัวไทยแต่ใจทาส ยอมขายชาติขายเชื้อ หนูนกเือกอเมริกา เข้ามาปันแผ่นดิน จนคั่งเงินกลืนเลือด แดงเดือดไปถ้วนทั่ว หลึงขายตัวเกลื่อนกล่น ผลิตผลฐานทัพ ระร่ายับนำมาพัฒนาคุ่มคั่ง ก็หลากหลังเทไหล เข้าสิงใจวัยรุ่น สังคมวุ่นวายวอด ถอดแบบสังคมทราม ที่ข้ามฟ้ามาให้ จนได้รู้ได้เห็น เยือกเย็นก็ร้อนรุ่ม กรุงเทพสุขุมเศษซาก แต่ล้วนกากวัฒนธรรม เลวระยำปกครอง ตามครรลองทุนนิยม ที่ไค่นล้มคุณธรรม เขมือบขยำกินคน ทั่วมณฑลทั่วถิ่น จนแผ่นดินดาลเดือด...

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 179)

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพึ่งพาธรรมชาติ ใช้แรงงานของตนเองและสัตว์ในการทำงาน จึงต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ทุกข์ยาก ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 ปัญหาความทุกข์ร้อนของคนในชนบท

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบท นอกจากจะประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติ ซึ่งทำให้การเกษตรเสียหายแล้ว ประชาชนยังถูกผู้มีอำนาจในสังคม เช่น นายทุน ดุหมื่นและเอาเปรียบ ทำให้ประชาชนซึ่งมีฐานะยากจนและมีความทุกข์อยู่แล้ว ต้องอยู่อย่างทนทุกข์ ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “ผ่านทางที่หมู่บ้าน” แสดงให้เห็น ชาวนาต้องประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ชาวนาไม่มีน้ำใช้ จึงทำนาเพาะปลูกช้าตามฤดูกาลไม่ได้ และยังถูกโจรขโมยวัวซึ่งเป็นแรงงานสำคัญในการทำนาไป

○ ผ่านทางมาอยู่ริมหมู่บ้าน

ไม่ดอก, สดบาน เหมือนวันก่อน

เดือนเก้า-คันทาทุกท่าตอน

ถูกถางแต่งถอน เสียเตียนตา

สอบถามความว่า, ฝนท่าแรก

หล่นไปรยปรายแตกกลางสาดซ้ำ

แต่ปลายเดือนแปดที่ผ่านมา

จึงเตรียมที่หว่านกล้า ทุกท่าไป

ถากคันทาท่า ฝนท่าสอง

ที่จะหลังลงนงในเดือนใหม่

แต่รอแล้วรอเล่า ก็เปล่าใด

ไร่ฝนท่าไหน มาโลมลานฯ

○ มุ่งมิ่งทั้งพลบ พระลบลับ

แมงทุงขานขับทำนองขาน
ผ่านดึกข้างเฝือกทอดสะพาน
แนบชดานราวฟ้า อยู่พร่ำพราย
คอกวัวร์มเถียง-ที่ปลายทุง
กองไฟไล่ยุงเริ่มมอดเถ้า
เสียงกระดิ่งวักก้องขึ้นกรูกราว
คนเฝ้า, ลูกคว้ามืดพลัน
โดดผลุงลงมายืนหน้าเตียง
พร้อมปิ่นแฉดเปรี้ยวขึ้นป่วนปั่น
เลือดชั้นโลมไหล โลมได้จันทร์
โลมร่างแกร่งนั้น-อยู่ริมนา- - ๙

○ มุ่งมิ่งทั้งพลบ พระลบลับ

แมงทุงขานขับขึ้นเสียงจ๋า
เดือนเฝ้า, ฝนใหม่ยังไม่มา
แต่ฝนเลือดทำท่าจะท่วมนอง ! ๙

(ยื่นด้านพายุ. 2524: 23-24)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจิ่ง แสดงให้เห็นว่า กรรมกรและชาวนา ซึ่งมีฐานะยากจน ต้อง
ทนทำงานหนักด้วยเหน็ดเหนื่อย เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตรอด แม้นักนายทุนและภาครัฐผู้กดขี่
ข่มเหงเอาเปรียบ ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “กรรมกร” แสดงให้เห็นว่า ในแต่ละวันกรรมกรต้องทนทำงานหนักอยู่กลางแจ้ง
กลางฝน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

◎ วันแล้วและวันเล่า	สองตีนก้าวกลางแดดฝน
เหงื่อเลือดลงแปมปน	เพียงยังชีพให้ตาย
โง่เง่ามิรู้เหตุ	อิมอาเพศมิห่างหาย
ดวงตาก็พร่ำพราย	เพราะขาดธาตุอาหารดี
กรามก็คุดอยู่กรอดกรอด	น้ำหนักทอดกระสอบสี

ก้มหน้าอยู่ตาปี	บู้ฟ้าเป็นฉนใด
เอ็นปุ่นอยู่ปูดเป่ง	กล้ามเนื้อเกร็งระริกไหว
บนบ่าน้ำหนักใคร	จึงแบกไว้บมีวาง
ฤาเป็นทาสสกุล	สนองคุณเจ้าของฉาง
นายทุนผู้เบิกทาง	ประดิษฐ์คำ “กรรมกร”
มนุษย์ผู้ใดหือ	อำนาจถือบ่ไถ่ถอน
เลือดเนื้อประชากร	ก็ดูดดื่มบมีอาย
โง่งงเขาเหล่านั้น	ทุกทุกวันมิห่างหาย
น้ำเลี้ยงเพียงน้ำลาย	กลัวคอกันเท่านั้นฮา !
เบื้องหลังสิลูกน้อย	และเมียคอยละห้อยหา
ข้าวเลวกะน้ำปลา	สิ้นนี้จะมีฤ
คนฤาเดรัจฉาน	ผู้ใดขานบ่ไซ่สือ
รับใช้ประชาคือ	หน้าที่ใผผู้ใดกัน
แผ่นดินนี้ของใผ	จึงน้ำใจเหือดเห้น
คุณธรรมบมีบัน	มิใช่ไทยหรือไซ่ฮา! ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2516: 142-143)

บทกวี “กระแทกปลดแอกอาน ล้างชื่อคาคินคาคณ แสดงให้เห็นว่า ชาวนาต้องทำงานหนัก และมีความทุกข์มาก เพราะถูกนายทุนและภาครัฐเอารัดเอาเปรียบ

ชาวนาไ้อ้ชาวนา
 หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน
 เหงื่อหลังลงรินริน
 ราวรดร่างต่างน้ำตา
 ทนทานด้วยทุกข์ทั้น
 ชูบไซมจนซีดเหลืองหน้า
 ไรคภัยก็ไร้ยา
 จะบ่บัดขจัดไป

วันนี้คือวันนี้
 มิเคยมีซึ่งวันใหม่
 ทุกข์ยากอยู่เยี่ยงใด
 ก็คงเป็นอยู่เช่นเดิม
 ตายซากอยู่คางซัง
 ด้วยตราสังข์นายทูนเสริม
 กตขีปีทาเดิม
 จากเจ้าขุนเจ้ามุลนาย

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 159-160)

บทกวี “เขาปู่ - ควนขนุน - พัทลุง” สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า ชาวนาฎกนายทูนเอา
 เปรียบ โกงที่ดินทำกินของชาวนาไป ทำให้ชาวนาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดังตัวอย่าง

๑. ขนันา - ไต้นึ่งเปลวน้อย

ดาวลอยอาบหล้า - ฟ้าไส
 ฟ้าหลวงแต่มีเลือดเดือดไคล
 เดือดใจทุกข์ทั้น - คนนา
 คนนามีนาอยู่ใด
 ไร่ทุ่งไร่ไถไร่ท่า
 ไร่ชานไร่ค่านำพา
 มีเพียงเข้าตาพร่าพราย
 พรายพร่าน้ำเหงื่อเรือแดด
 ลามแผดไหม้เผาเท่าหมาย
 หลังเหงื่อจนแห้งแรงกาย
 เจ้านายที่ดิน - กินไป
 กินนาจนแหวงขาดวิน
 ทั้งกินทั้งเขียดเลือดไหล
 จักทนถูกเถื่อ - เพื่อใด
 แลใครเล่าก่อต่อกรรม ฯ

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2531: 29)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ชาวนามีปัญหาหนี้สินทำให้ทุกข์ใจมาก เพราะถูกเจ้าหนี้ตามทวงเงิน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทกวี “เดือนสาม : ลมรักล่องแผดไผ่โปรยผ่านมา” แสดงให้เห็นว่า หม่อมสาวชาวนาที่รักกันมีความทุกข์ใจ เพราะเจ้าหนี้ตามทวงเงินที่ยืมมา จึงต้องนำเงินที่ขายข้าวได้ไปใช้หนี้ ทำให้ไม่มีเงินเหลือพอไปแต่งงาน

ลมฤดูเก็บเกี่ยวกำลังคล้อย
และลมแล้งดอกน้อยเริ่มแตกหนา
วันนี้เพลงสงฟางที่กลางนา
เสียงสาวร้องปรำปรำเหมือนปวดใจ
ว่า-กระโดนริ้วแดงที่บ้านดอก
กำลังบอกวันสู่ฤดูใหม่
ว่า-ขายข้าวส่วนเหลือแล้วเมื่อใด
อย่าลืมสัญญาใจ ที่ให้กัน...
สิ้นเสียงสาว-เสียงหนุ่ม, ก็ร่มร้อน
ตอบโต้เพลงกลอนอยู่วันห้วน
ว่า-เศษข้าวส่วนเหลือที่เขาปัน
ไปชดแทนหนี้หนี้ถาค่านวล
ค่านวล-ควรจะเหนือไปกว่านี้
เหนือข้าวเหนือที่เหนือไร่สวน
แรงพี-ชีวิต, พังกระบวน
คือค่าที่ควรเสมอการ. ๕
ถึงเดือนสาม ฟ้าสูง-แดดสวดย
ทุ่งเหลืองคลี่ผวยทอด้ายสาน
ชาวดอกเสี้ยวสดสีก็สาดบาน
แดงดอกจางดังจะจบทุกหัวใจ
ค่าเก่าวา-เป็นฤดูความรักกรีน
หม่อมสาวได้ชุ่มชื่นชีวิตใหม่
ข้าวเต็มยุ้ง-ฝ้ายทอกก็แตกไผ

จะทอขึ้นทอใหม่ก็เหมาะงาม
 งามเหมาะก็แต่โน่น-โบราณนั้น
 วันนี้ถึงวันเมื่อเดือนสาม
 ดอกดวงเจ้าหนักก็ทวงตาม
 จะเหลืออยู่ก็แต่น้ำที่นองตา
 จึงตั้งทุพภิกภาพเข็ญ
 จะเหลือวโนหนทุกซีกก็เห็นอยู่ทุกหน้า
 ลมรักล่องแม่จะโผยไปรยผ่านมา
 แต่ก็ไปรยปร่ำปร่ำเพราะปวดใจ ฯ
 แล้วแต่ครั้นก็เริ่มระบายฟ้า
 ละลมเทาทุ่งหมองเป็นสีใหม่
 ข้าวหุบกอ รวงร่วงลงราใบ
 พร้อมเพลงปิ่นที่ไถล-คะคิกโครม ฯ

(คือนกวายเวงฟ้า. 2529: 16-17)

จากบทกวีข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง เข้าใจปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนในชนบทดี จึงเสนอได้อย่างถูกต้องจนเห็นภาพวิถีชีวิตของประชาชนในชนบทที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับความยากจน การกดขี่ข่มเหง เพื่อให้มีชีวิตรอด และยังคงคาดหวังว่าวันหนึ่งประชาชนจะหมดความอดทนลงและลุกขึ้นมาเรียกร้องความชอบธรรมให้แก่ตนเอง

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง ยังได้นำเอาเหตุการณ์ความเป็นไปในสังคมภาคใต้ ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของตนเองมาถ่ายทอดเป็นบทกวี โดยเน้นไปที่ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักและเข้าใจถึงปัญหาดังกล่าว

2.2 ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้

สถาพร ศรีสัจจัง เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ ทำให้บรรยากาศในภาคใต้เปลี่ยนไป ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องสูญเสียชีวิต ปัญหาความขัดแย้งยังคงมีอยู่และอาจประทุขึ้นในภายหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทกวี “ช่องซ้าง - พรูพี - นาสาร” แสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์การชนฆ่าประชาชนที่บ้านช่องซ้าง ตำบลพรูพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้บรรยากาศในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป

๑) แดดต่างแต่มีดาวดกสิบไม้ดอก

ไม่มีสายหมอกเมื่อสายแสง
ทางทอดเหมือนทิวไปทุกทาง
บ้านเงียบตั้งร้าง - ดั่งไร้คน
เดือนเก้าข้าวกล้าไม่แตกเขียว
เหลืองใบดูเขียวไปทุกหน
ทั่วบ้านผ่านเบื้องทุกตำบล
ดั่งกลไคกล้าขี้ไคราย --
ช่องซ้าง - พรุพี, รถไฟผ่าน
ต่อช่วงนาสาร - ลงไปได้

แผ่นดินอุดมสะดวกตาย
วันนี้, สลาย - ฤาโรย -- ๗

๑) ข้าวลือ-ไครลงละเลงเล่น

แฝงเร้นเสียงให้ระงมไทย
ไทยร่ำ - โอดอึ้งเสียงให้โอย
แล้ไบยมวลประชา - ฟ้ามืดดำ
ดำมืดผ่านเหนือจรดใต้
บอดมืดเปรียบได้ดั่งฟ้าดำ
เสือไพรพรานป่า - ร่ำเร้งร่ำ
ก่อกรรมเช่นฆ่าประชาชน ๗

๑) สางแล้ว, สายแล้ว - แสงแดดส่อง

ทาบต้องทิวไม้อยู่หม่นหม่น
เหมือนบอกว่าใจของคนจน
ทั่วทุกตำบล - ไม่สบาย
ช่องซ้าง - พรุพี, รถไฟผ่าน
ต่อช่วงนาสาร - ไปทางใต้
นักสู้ผู้คน-เกิดกล่นราย
ดั่งฤา - จักสลายลงโรยรา
ดั่งนั้น-พวงนี้มวลไม้ดอก
คงบานคลี่กลีบออกทุกย่านท่า
แดงสีเลือด - อาจต้องทาบลงโลมทา
เลือดพรานร้าย - เลือดประชา, ฤาเลือดไคร ๗๐๐

(ณ เพิงพักริมห้วย, 2531: 27-28)

บทกวี “เขาพับผ้า-พับถุง-ตรัง” แสดงให้เห็นว่า ในอดีตบริเวณภูเขาพับผ้าซึ่งเป็นเขตพรมแดนระหว่างจังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรังเคยเกิดเหตุการณ์การนองเลือดขึ้นอย่างรุนแรง

๑ เล่าว่า - สิบปีประมาณผ่าน

นับร้อยศพทหารหาญพลีชีพให้

ว่า - ทูกวกทุกสะพานทุกพับไป

ล้วนเคยมีเลือดไหลละโลมทา

ว่า - พับผ้าคือผ้าพับคลี่รับคลื่น

ผองประชาที่ตื่นทุกย่านท่า

ว่า - ผลของสงครามที่ตามมา

ยังไม่มีใครกล้าพยากรณ์ ฯ

.....

๑ วกราบวกราบ - เป็นคั้งคั้ง

สองฟากป่าโปร่ง - ลำห้วยใส

พับผ้าคือผ้าพับรับศพบใคร

ศพทาส, ฤๅศพไท - ทรชนง ๗๑๐๗

(ณ เฟิงพักริมห้วย, 2531: 32-33)

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ยังไม่ยุติลง แต่จะเกิดขึ้นอีกในภายหน้า ดังบทกวี “ช่องตึง - สตูล - สันกาลาศีร์” ซึ่ง สถาพร ศรีสังข์จ้ง เชื่อว่าปัญหาความไม่สงบในจังหวัดสตูลยังคงดำรงอยู่ ดังตัวอย่าง

๑ สันกาลาศีร์ - ที่ไกลโพ้น

ทอดยอดอ่อนโยนดูเห็นห่าง

ยุทธการนานปีที่อำพราง

ประทัพรอยเลือดต่างไว้เท่าใด

ระเบิดบอมส์เคยก้องทั้งสันเขา

ทัพต่างชาติทาบเงาอยู่ไหวไหว

ซาลามัต - อัลฟา, แผนฆ่าใคร

เห็นแต่นั้น - เลือดไทยหลังไหลริน

เสียงโหยไห้มีที่กักก้อง

ดังกอรัสวดร้องขึ้นพร้อมลิ้น

เสียงสวดแข่งผู้ใด - แหละไครยิน

แหละไคร - สุมหัวกินเลือดผู้คน ฯ

๑ โอ้วา-สตูลตานี

อา-สันกาลาศรีที่หมองหม่น

แหละนั่นไคร - ผู้ไม่พร้อมยอมจำนน

สวนสนามเกลื่อนกล่น ณ ยอดภู ฯ๑๐๖

(ณ เฝิงพักริมห้วย. 2531: 34-36)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงของภาคใต้ในอดีต ยังคงอยู่ในความทรงจำของประชาชนมาโดยตลอด ดังบทกวี “ดุซงยอร์-น้ำสายบุรี-เพือกเขาบูโด” เหตุการณ์การฆ่านองเลือดดุซงยอร์ ยังอยู่ในความทรงจำของประชาชน

๑ กี่ปีที่ผ่านมา - เหตุการณ์นั้น

และกี่ศพกัน - ที่ถูกฆ่า

พอสะเต็นกราดเปรี้ยงสาดเสียงมา

รำพีป่าน้ำอากีรวงพรุ

โดมสุเหว่าดุซงยอร์ระยับยับ

จันทร์ฉายได้ขับชนหุดหู่

ซ้อหาขบถ - คิดคด,ดู

ยังประทับรอยอยู่บนแผ่นดิน

เหมือนไม้ไผ่บนเทือกภูโดร่วง

ปลิด ขั้วทิ้งช่วงลงหมดสิ้น

ลานสุเหว่ายังอาบคราบเลือดริน

สิ่งด้วยวิญญานแค้นแน่น - เนิ่นนาน -๑

๑ แหล่นั่น - น้ำสายบุรียังรีไหล
 ทอดด้วยาวไกลบนทางผ่าน
 วาวใส - ชุ่นขึ้น, ไปตามกาล
 เปรียบปานได้ตั้ง - หัวใจคน
 บูดพาดผ่านด่านจังหวัด
 วันนี้ - ดูสงัดมีงมม่น
 ระเบิดบอมส์ประเปรียง, เสียงปืนกล
 ไครป็น, ไครล่า-ไครฆ่าไครฯ

๑ นั้น - น้ำสุโห่งไกลักโขกเลือดฉาน
 น้ำสายบุรี - ก็สะท้านเขี้ยวกรากไหล
 อีหม่ามอ่านบทสวดปวดรำใจ
 “เขาเข่นฆ่าชิงชัย - เพื่อไครกัน”ฯ

๑ เห็นก็แต่นั้น - ทัพสองทัพ
 ไล่ฆ่าตีขับกันป่วนปั่น
 สงครามลามผ่านยี่นานวัน
 ไครหนอ - ไครนั้น, ที่เลือดคนอง --
 วันนี้ - ลิเกสุดูไม่มีเล่น
 รongเงิ่งร้องเดิน - ก็หม่นหมอง
 เสียงกอริสวดมานาชนพอง
 ว่า - สูฆ่าทั้งผอง..นั้นเพื่อไคร ๗๐๖

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 36-38)

ผู้วิจัย สังเกตว่า เมื่อ สถาพร ศรีสัจจัง นำเสนอภาพเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ มักจะจบลงด้วยการตั้งคำถามให้ผู้อ่านคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ เหมือนเป็นการ กระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักในปัญหา เช่น บทกวี “2523-ภาคใต้-สงคราม” ดังนี้

๑ ขอบฟ้าทิศใต้ - คล้ายสีเลือด
 กำแดง - ดูเดือดไปทุกด้าน
 เวียงทะเลคลื่นตั้งคูลุ่มกังวาน
 ตีฟาดฉาดฉานเป็นฟองฟู

มีเสียงโนราทอมาบ้าง
 แต่เสียงก็โหยกระดังงวนหุดหู่
 ระเบิดบอมส์ที่สนั่นทุกสิ้นฤดู
 นั้นแหละดูว่าจะกลบเสียงอื่นใด
 พะยอมป่ารายรณภู - ยังดูขาว
 โคลงเคลงยังม่วงพราว - ดุสดใหม่
 บุนงาตันหยงยังกระหับโบ
 ชุ่มเห็ดยังเหลือใส - ละลานลาน
 ยังแว่วเสียงกลองใหญ่เรียกละหมาด
 สอดด้วยเสียงปี่นาคขึ้นทุกด้าน
 เชิญน้ำใสกลางทุ่ง - ที่ลำธาร
 ยังเอื่อยไหลสอดสานกับเลือดแดง..๑

๑ ยังมีคำถามในคำตอบ

อยู่ทั่วเขตขอบทุกหนแห่ง

ว่า - ไฟที่สุขซ่อนขึ้นร้อนแรง

กำลังคุ้คำแค้นครอบคลุมใคร

ใคร - ที่ก่อกรรมและก่อเหตุ

ก่อให้เกิดอาเพศอันยิ่งใหญ่

และเปลวแห่งสงครามที่ลามไกล

กำลังลุกเผาไหม้อะไรกัน ๑

๑ ยังไม่มีคำตอบในคำถาม

มีแต่เสียงเหยียดหยามเสียงเหยียดหยัน

ว่า-เมื่อคนยำเียงกุมเหงกัน

จนที่สูดอดกลิ่นใครจะทน

จงกลับไปมองประวัติศาสตร์

ใครกันปล้นชาติจนปี่น

ใครกันเข่นฆ่าประชาชน

และใครหมองหม่น - ตลอดมา -๑

๑ กอริสวดผ่านมาแผ้วแผ้ว
 โหยเสียงหวิวแว่ว-ฟังได้ว่า
 “ไฟภาคใต้-สงครามที่ลามทา
 ก็เพียงกู่คำ - คำว่า, คน...” ๗๑๖

(ณ เพิงพักกริมห้วย. 2531: 39-40)

จากบทกวีข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง สามารถใช้กวีนิพนธ์มานำเสนอปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ได้นำสนใจรูปแบบหนึ่ง เป็นการแสดงความคิดเห็นที่มุ่งหวังให้เกิดความสงบในสังคมภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความปรารถนาของคนไทยทุกคน

3. ด้านธรรมชาติ

ธรรมชาติ หมายถึง “สิ่งที่เกิดมีและเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสิ่งนั้น ๆ, ภาพภูมิประเทศ. ที่เป็นไปเองโดยมิได้ปรุงแต่ง เช่น สีสรรวมชาติ.” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 554)

แนวคิดด้านธรรมชาติปรากฏชัดในหนังสือ“ทะเล ป่าภู และเพิงพัก เพราะ สถาพร ศรีสัจจัง ได้คัดสรรงานกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมารวมเล่มไว้ และพบปะปรายในหนังสือกวีนิพนธ์เล่มอื่น จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง มีความรู้และความเข้าใจเรื่องธรรมชาติดี และมีความสามารถในการบรรยายธรรมชาติโดยสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ประสบมาได้อย่างกลมกลืน ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพธรรมชาติได้ ดังตัวอย่าง

บทกวีรำลึก นิสิต จิระโสภณ ซึ่ง สถาพร ศรีสัจจัง บอกเล่าเรื่องราวของ นิสิต จิระโสภณ โดยบรรยายธรรมชาติของป่าเขาในภาคเหนือร่วมด้วย ดังบทกวีดังลูกชาย: จงรู้ถึงตำนานดาว..” ดังนี้

๑ สันดอยภูเหนือเมื่อครั้งนั้น
 หวนถึงคืนวันยังคงค่า
 ภาพลุงเจ้า-เพื่อนพ่อ, ยังแจ่มตา
 ยังแต่มืดดิดทาในหัวใจ
 ลุงเจ้าตั้งดาวคืนเดือนดับ
 ทอแสงวิบวิบให้ฟ้าใส
 ส่องพื้นที่มืดที่บสูทางไท
 สาดซี้ซ้องชัย-ประชาชน

นานนัก, นานเนิ่น-เมื่อครั้งนั้น
 ช่วงแห่งคืนวันแผ่นดินหม่น
 ลุงเจ้ากับพ่อ-เพียงสองคน
 ทอดเท้าตื้นดินบนป่าภู
 เป็นฤดูเต็งรังปลิดใบร่วง
 ลมเหนือทึงช่วงอยู่หิวหิว
 ฟ้าดำ , เดือนดับ-ไม่น่าดู
 พ่อกับลุงเจ้าอยู่ที่หน้าปาง
 ลุงเจ้าก่อไฟไล่ลมหนาว
 พ่อนั่งตมเหล้าอยู่ข้างข้าง
 ไม้เกียะเชื้อไฟที่สุ่มวาง
 โชนแสงสว่างอยู่วาววาว
 เหมยหนาหมอกหนักที่ภูเหนือ
 บาดริ้วผิวเนื้อจนเห็นขนขาว
 หัวตึกค่านี่-ไม่มีดาว
 หัวแดนแผ่นดินจืดจางดำ

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2531: 13 – 14)

บทกวี “ตำนานแห่งนกพญาไฟ” สถาพร ศรีสังข์ แต่งเพื่อระลึก นิสิต จิระโสภณ และเพื่อนในภาคเหนือ ซึ่งบรรยายให้เห็นความงามของธรรมชาติ ว่า

ไข่กะบือบ ตรูเตเซอโร
 นะเกวะกวะ ตรูเตเบะไฮ ๗
 “นกแก้ว บินรวมเป็นหมู่
 นกเกวะกวะ ไฉนบินตัวเดียวเล่า” ๗
 ยังจำได้ไหมในครั้งนั้น
 ดอกทานตะวันสีเหลืองอ่อน
 แต้มภูคลุมป่าทุกท่าตอน
 แลใครกันรจนากลอนผูกร้อยโคลง
 ปางเกียะ-สนสามใบสวย

ริมหุบเหวห้วยในป่าโปร่ง
 ใครกันผลัดยามกันอยู่โงง
 ขณะหมอกเหมยโพลงเวี่ยชาวพราย
 จันทรเพ็ญผ่านขึ้น-สะล้อซบ
 ยางหนุ่มร้องรับยังจำได้
 “โทะกีบอ-เกาะกลุ่มบินกรีดกราย
 เกวะกะวะ-เปล้าตาย อยู่ตัวเดียว” ฯ

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 105)

บทกวี “ดาวศรัทธายังคงโชนจ้าแสง” สถาพร ศรีสัจจัง ใช้ดวงดาวเป็นสัญลักษณ์แทน
 วีรกรรมของนิสิตนักศึกษา ดังนี้

● - - ที่ขอบฟ้าไกลลิบ ละลัวโน้น
 ดาวหนึ่งโชนฉายแสงขึ้นเจดจ้า
 ทอวาวพราวพราวแสงศรัทธา
 เปิดแผ่นฟ้ามีดมืดสนิทนั้น
 แผ่นดินมีด-มีดมืดสนิทมาก
 ทุกหนแห่งหลุมขวากลั่นขวางกัน
 ดาวดวงเดียว-ดวงหนึ่ง จึงสำคัญ
 ที่จะสาดแสงป็น ให้พื้นพราย- -
 ที่จะสาดหัวใจให้คนทุกซ
 ให้กล้าลุกลืมตาขึ้นมาได้
 ที่จะปลุกศรัทธาคณกล้าตาย
 ให้สานแสงแห่งสายศรัทธาไป
 และแน่นอน วันหนึ่งฟ้ามีดนั้น
 ก็พลันเจดจ้าเป็นฟ้าใหม่
 เมื่อดาวแสนล้านดวงโชติช่วงไฟ
 โชติลงทาบอาบใจ ประชาชน - - ฯ

(ยืนด้านพายุ. 2524: 11-12)

นอกจากนี้ บทกวี “ฝั่งทะเลตะวันตก” สถาพร ศรีสัจจัง เล่าเรื่องชาวประมง โดยถ่ายทอดจากประสบการณ์ สะท้อนภาพแม่ของเพื่อนไปนั่งรอคอยสามีที่หายไปกับทะเลอันดามัน ทุกเช้าที่ท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง ซึ่งสถาพร ศรีสัจจัง บรรยายให้เห็นภาพลมพายุและคลื่นในทะเลได้ชัดเจนนี้

● ยาวสีกวา-เรือกลสำเภาเก่า

กำลังลอยทอดเงาให้ลมเห่
เหมือนมีมือแกว่งเหมือนไกวเปล
ต่อเรือที่เร่มาแรมไกล
หนึ่งนั้น-ประมงชรามาก
หน้ากร้าน, มือสาก-เสื่อเก่าใส่
เบ็ดราวสาวโยนเป็นสายใย
โยนพร้อมคลื่นใหญ่คลื่นตัวโยน
หัวแดงโด่งตัวขึ้นเหมือนตึก
พายุคึกคึกขึ้นแผ่นโผน
เกิดหุบม้วนตัวเป็นน้ำโตน
กลืนเรือทั้งไกล-เข้าสู่เกลียว ฯ

● เมื่อวอมแสงดาวศุกร์เริ่มสดใส

แผ่นพื้นต่ำได้-ก็มัวหม่น
เมื่อคืนค้ายาวนานยอมจำนน
เข้าใหม่จึ่งพันมาแผ้วพาน
ตรงทำน้ำ, ไครนั้น-ที่นิ่งนิ่ง
กวาดมองทุกสิ่งที่พื้นผ่าน
นานนัก-เธอนั่งอยู่เนิ่นนาน
เวียงน้ำทุกด้านก็เปล่าตาย
เขา-มุงเวียงฟ้ากว้างน้ำเขียว
เมื่อครั้งเดือนเรียว ยังจำได้
คืนฟ้ามืดจัดดาวกระจาย
เดือนห้า-ลมร้ายกำลังมา
ฟ้าหลัวเย็นนั้น-ก็จำได้
เขา-เธอ-ลูกชาย, ตรงหัวท่า
ภาพลุกร่องตามยังติดตา
และเขาบอกว่า-ไม่กีวัน ฯ

๑ ลมทะเลกวมมาวับวับ

ไม้ใบพลิกกลับกิ่งก้านสั้น
ท่ามกลางความเงียบสงบ
เสียงสะอื้นถี่กระชั้น-ก็แผ่วโหย -- ๙

(ณ เฝิงพักริมห้วย. 2531: 47 – 51)

บทกวี “สี่ : ตะเกียงรั้ว” สถาพร ศรีสัจจจัง ถ่ายทอดบรรยากาศของธรรมชาติยามเช้าหลังฝน
ตกได้อย่างชัดเจน ดังนี้

๑ หมอกขาวสวสวายอยู่สุยสุย

ควันไฟผุยผุยขึ้นขาวขาว
ตีนฟ้าคลี่เริกเบิกเรืองราว
เบิกมานแดดเข้าออกกระจาย
วับวาวราวหญ้า-ผ้าอ้อมผี
พับผืนเรือนหนีเมื่อสางสวาย
ข้าวไร่เหยียดร่างขึ้นเรียงราย
และไผ่ป่าเริ่มร่ายระบัดใบ
คั้นค่าน้ำมา-พายุฝน
เอ่อทันห้วยน้ำถึงลามาไหล
กระซกกอซ่าดตรงคั้งไป
และขัดคราบชะโคลตลึงลง
น้ำใสเคยสวาย-กลับชุ่มสี
เคยสะอาด-กลับมีแต่เศษผง
คนในเพิงน้อยที่ริมดง
ยังคงพินิจดูอยู่เดี่ยวดาย ๙

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 126)

จากบทกวีข้างต้น จะเห็นว่า สถาพร ศรีสัจจจัง บรรยายความงามของธรรมชาติได้อย่าง
งดงาม แจ่มชัด ละเอียดอ่อน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ และเข้าถึงในสิ่งที่บรรยายได้อย่างซาบซึ้ง

การเป็นนักสนใจใฝ่เรียนรู้เรื่องธรรมชาติของ สถาพร ศรีสัจจัง ปราชญ์ชาดในบทกวีที่เกี่ยวกับ อาชีพนักเขียน ซึ่ง สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า กวีเป็นเพียงคนธรรมดาสามัญคนหนึ่ง ที่เข้าใจ กฎของธรรมชาติ แล้วนำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ในระบบจักรวาล ซึ่งเป็นสิ่งที่ดั่งาม มาแต่งเป็น บทกวีเพื่อขัดเกลาจิตใจตนเอง และให้คุณค่าแก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “เป็นกวี” สถาพร แสดงทัศนะให้เห็นว่า ธรรมชาติเป็นกวี

◎ เป็นเกิดดาวก่องฟ้า	บักซ์แรม
เพียงส่องเพียงทอฉาย	แก่พิน
เป็นเกิดกลีบสุมาลัยแซม	สีสาด
เพียงแต่งโลกให้ชื่น	แก่ตา ฯ
◎ เป็นเกิดเม็ดน้ำค้าง	ก่องพราว
เอื้อร่างร่วง โรยพนา	เท่านั้น
เป็นเกิดเศษเมฆขาว	ฟายฟอง
เพียงเก็บน้ำไว้คั้น	แก่คน ฯ
◎ เป็นเกิดเยี่ยงชั้นน้ำ	อาบไพร
ไปพบผู้ยินยล	สักน้อย
ถมร่าง ถน แดนไกล	หวังก่อ
คือก่อแม่น้ำย่อย	แตกยวง ฯ
◎ เป็นเกิดเม็ดน้ำน้อย	แต่งทะเล
รองรับสรรพสิ่งปวง	เพื่อสร้าง
เอื้อร่างตั้งหนึ่งเปล	แกว่งเด็ก
เร้นชอบไปรู้อ้าง	แบ่งบุญ ฯ
.....	
◎ จง – เกลาจิตเพื่อแจ้ง	โดยตน
รู้-เหตุรู้สิ่งอัน	จิตรู้
เกิด-เพื่อตั้งในหน	อันถูก
ว่า-ชีพมีเพื่อกู่	ศักดิ์คน ฯ

◎ ธรรม-คือทางแต่่งแล้ว	โดยธรรม
ชาติ-ภาพเป็นเพียงผล	ประจักษ์ใกล้
เป็น-คนหากมีดดำ	ในจิต
กวี-ภาพจักแจ้งได้	ไปมี ฯ๐๓
	(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 1-37)

บทกวี “ใจกวี” สถาพร ศรีสัจจจัง แสดงให้เห็นว่า กวีนำเอาสิ่งที่เกิดขึ้นในจักรวาลซึ่งเป็นหลักธรรมมาเขียนเป็นบทกวี ดังนี้

◎ ใจ-จักรวาลวาดไว้	ดั่งใด
กวี-ก็วาดใจวาง	ดั่งนั้น
คือ-ใจว่างใจใส	ใจสด
ธรรม-จึงแต่งเค้นคั้น	ก่องใจ ฯ
◎ คือใจนี้ภาพจักรพาล	มากอโนกานท์
อันก่อมุงก่อเอื้อคน	
◎ คือใจใสผ่องส่องผล	ไร้ห่วงทำงาน
จึงไปสูง-ต่ำ, ล้ำเอียง ฯ๐๓	
	(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 47)

นับได้ว่า สถาพร ศรีสัจจจัง เขียนบทกวีบรรยายธรรมชาติได้อย่างเข้าถึง งดงาม ละเมียดละไม และนำเสนอรายละเอียดที่น่าสนใจไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยจัดจำแนกเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ความงามของธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ และคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ

3.1 ความงามของธรรมชาติ

สถาพร ศรีสัจจจัง เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติมีความงดงามเอื้อให้ผู้พบเห็นได้สัมผัสและชื่นชมมากมาย เพื่อให้ผ่อนคลายอารมณ์ สบายตาและสบายใจ ดังบทกวี “โคลงเคลง” แสดงให้เห็นว่า ดอกโคลงเคลงมีความสวยงามโดยธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑ บานเริงกลีบดอกในดงแดด
 กลีบเดี่ยวกลีบแฝด เหมือนฟ่อนฝั้น
 บอบบางเบิกบานต้านตะวัน
 แต่งกลิ่นแบ่งปันเรณูระบาย

๑ ระบายเป็นเขม่วงในดวงดอก
 เป็นโคลงเคลงบานบอกแก้ลมบาย
 ให้ผึ้งภูเระพักแวะทักทาย
 ตามสายสัมพันธ์อันดำรง

๑ ไร้มือเสแสร้งมาแต่งต้อง
 จึ่งไร้เจ้าของระบุง
 เป็นเผ่าพันธุ์เถื่อนอันเกลื่อนดง
 แต้มีป่าแต่มีพงเช่นนั้นไป

๑ เป็นงามอันงามตามวิถี
 เป็นมีอันมีใหม่ใหม่
 เป็นเอื้ออันเอื้อ เพื่อแต่งไท-
 แก่ตาแก่ใจผู้พองพาน ฯ๑๘๖

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 149)

บทกวี “ดาว” สถาพร ศรีสุจริต แสดงให้เห็นว่า ดวงดาวมีแสงงดงามในค่ำคืนเดือนมืดดังนี้

๑ สุมทุมพุ่มไม้ในคืนมืด
 ชิงพาดเป็นพืดในฟ้าค่ำ
 กาพย์ปักษีคืนนี้มีฝนพรำ
 ผสานเสียงงิ้วม้งา-ฟ้าครวญคราง

๑ แต่ฟ้ามืดเคยเปล่าไรดาวตก
 เพียงเมื่อฝนหยุดตกก็พริบพรั
 รวงดาววาวรวงขึ้นรางราง
 พร้อมก่อทางช้างเผือกพรรณราย

- ๑ เกิดเป็นดึกเดือนดับดาววับแสง
ก่อน่านสานแผงวิบวิวาย
เพิงเคยมีดงำก็อุ่นอาย
และตาเคยเปล่าตาย-ก็ได้ดาด

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 151)

บทกวี “หิ่งห้อย” แสดงให้เห็น ความงดงามและคุณค่าของหิ่งห้อยในคืนเดือนดับ ดังนี้

- ๑ ระเปียงเพิงเว้งว่าง-ดูว่างเปล่า

เป็นดึกแรมไรดาว-ฟ้าอ้าวฝน
ด้วยมรสุมตะวันตกกล้าแดงตน
ตามกฎเวียนวนแห่งวันวาร

- ๑ จนคล้ายมีมือเปิดประตูป่า
กระจายแสงพริบพร่าออกโปรยหวาน
เป็นจุดส้มพรายพรายระบายลาน
ลบลีต่างด้าน-คืนมืดดำ

- ๑ เพราะไรดาวไรจันทร์-จึงพลันเห็น
หิ่งห้อยเร่เล่นในคืนค่า
ก่อนขบวนปีกบินเบิกกระบำ
วาววาวก้ำก้ำ-ก้านลดา

- ๑ ให้ตาบอกใจให้ไหวคิด
ถึงสมมุติณิมิตแห่งคุณค่า
ในแสงหิ่งห้อยน้อยราคา
ซึ่งกลายเป็นดาราในคืนแรม ๗๑๘

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 155)

บทกวี “รุ่ง” แสดงให้เห็นความสวยงามของรุ่ง ดังนี้

- ๑ เป็นภาพฟ้าคลีแถบสีถัก
หลังฝนท่าหนักเพิงสุดสิ้น
เป็นแสงต้องละอองร่วงแห่งน้ำริน
ที่ก่อแถบถักดิน-จนเด่นดี

๑ ก่อเป็นโค้งคู้ง-เป็นรุ่งฟ้า

เป็นลำเจ็ดจ่า-เป็นเจ็ดสี่

ฉายภาพพาดนึ่งอยู่ดูษณี

อาบแต่งปริตีแก่ดวงตา

๑ และดวงตาเมื่อทอดไปกระทบ

จึงรู้หนึ่งรู้สงบอยู่ในหน้า

แม้กระทั่งรุ่งสายนละลายลา

ก็อาจแจ้งเจตนาอยู่เนืองเนือง ฯ๑๘๖

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 157)

ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง ได้สัมผัสและสังเกตสรรพสิ่ง ตามธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ซึมซับว่า ธรรมชาติมิได้มีแค่ความงดงามให้ชื่นชมเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีกระบวนการทางธรรมชาติที่มีคุณค่าให้ศึกษาอีกมาก ซึ่งสามารถนำไปใช้อธิบายหลักสัจธรรมในชีวิตได้

3.2 กฎธรรมชาติ

จากการสังเกตธรรมชาติของ สถาพร ศรีสัจจัง ทำให้เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติดำรงอยู่ โดยมีกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติคอยควบคุม เพื่อให้สรรพสิ่งทั้งหลายดำเนินไปตามกลไกที่วางไว้ ดังนั้น สถาพร ศรีสัจจัง จึงแสดงให้เห็นกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ ที่เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง ดับสูญ และดำรงอยู่ร่วมกันได้ ดังนี้ตัวอย่างต่อไปนี้

สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติเกิดขึ้นโดยตัวเอง ไม่มีใครประดิษฐ์หรือแต่งสร้างขึ้นมา ดังบทกวี “ลำห้วยใหญ่” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สายน้ำในลำห้วยเกิดจากการทับถมของใบไม้จนเน่าเปื่อย ดังนี้

ข้าพเจ้า นั่งนิ่งอยู่ที่นี้

เบื้องหน้านั้นมีลำห้วยใหญ่

ลมเจียบ-ปานิ่ง,เหมือนมีนัย

ยินเพียงน้ำไหลระรินริน

แดดบ่ายไล่ส่องเป็นลำส่อง

ทาบต้องเกล็ด น้ำไปทั้งสิ้น

ริมห้วย,ไม้ดอกบาน-ผีเสื้อบิน

แต่มีสี่โรยกลิ้ง อยู่กรุ่นกราย
 มาจากไหนกระแสดาราฯ
 จินตกวีท่านว่า ยังจำได้
 จากปุยมะฆา ณ ไฟพราย
 จากสายน้ำฟ้า-ว่ากระนั้น ฯ

ข้าพเจ้าคิดถึงไปไม่เน่า
 ที่ทับทิมชั้บเอาเม็ดน้ำนั้น
 ที่ต้นห้วยไกลโน้น-นานวัน
 นานนัก-ถมกัน มาเนิ่นนาน
 ละใบละใบ ร่วงระบัด
 กลางป่าดิบชื้น ณ ดงด่าน
 ร้อยตาร้อยชั้บ จึงก่อธาร
 แล้วสอดสายสานเป็นลำวาง
 ก่อเป็นรางน้ำ-เป็นลำห้วย
 แดกตัวเติบโตสวยแล้วเคลื่อนห่าง
 แลผู้ถมตน ณ ต้นทาง
 ก็คงร่วงร่วง มิเคยราฯ
 ฤดูฝน-ธารน้อยที่เพาะน้ำ
 มีชุกทุกคามทุกย่านท่า
 ผสานลำห้วยใหญ่ ยะยาตรา
 จนน้ำนองบ่า ดูเบิกบาน
 คราล่วงฤดูแล้งซึ่งน้ำลด
 ธารน้อยเหือดหดไปทุกด้าน
 แต่ลำห้วยคงเหมือนก่อนกาล
 คือรินสายธารอย่างคงทน
 และนักชั้บเม็ดน้ำ-ไปไม่เน่า
 คงร่วงใบบางเบาอยู่เกลื่อนกล่น
 เคลื่อนตัวอยู่ตามหน้าที่ตน
 ด้วยเหตุด้วยผลอันเพียงพอ ฯ

กับคำกล่าว-ห้วยน้ำจะเหือดนิ่ง
 ธรรมชาติแท้จริง-หรือใครก่อ
 ข้าพเจ้าคิด,ข้าพเจ้า ยังเฝ้ารอ
 โดยจะยังไม่ขอพยากรณ์ ฯ

(คือนกวายเวงฟ้า. 2529: 20-21)

บทกวี “เห็นการณ์ในหุบเขา” สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า การเกิดไฟฟ้าในฤดูหนาว เป็นเรื่องปกติของธรรมชาติ ว่า

เป็นฤดูเดือนแดดกำลังดู
 สาดทอปะทูลงตาโถม
 ร้อนร้ายลมร้อนก็ร้อนโรม
 ตระโบมอาบหุบที่เคยมาม
 เขียวใสไม้สี-ก็ซิดสี
 ร่วงใบเร็นหนึ่ลงลั่นหลาม
 เรี่ยเรี่ยรายราย ระบายลาม
 กล่นพ่นเกลื่อนตามใต้ต้นตัว
 และห้วยน้ำกริกเคยเงิ่งว่า
 ก็จะมีเหือดแห้งรา-เหมือนน้ำรั่ว
 เดือนฤดูแดดร้อน พายุรั่ว
 จึงซิดมัวแห่งใหม่เสมอมาฯ

- เป็นฤดูลมโหมพนา เบรียะเบรียะแล้วปรา-
 กฎเพลิงพลุ่พรายโดยพลัน
- หมอกน้ำ,เหมยฟ้า-หมอกควัน ลามล้อฤดูอัน-
 หนาวแล้งอาบไล่โลมลง
- นกป่ายังร้องปงปง เต็งรังยังคง-
 ยืนต้นตระหง่านต้านไฟ
- ฤดูหนึ่ง-คงบัดเดียวใจ คลี่กาลผ่านไป
 เต็งรังก็ผลิเขียวพราวฯ

แล้วห้วยน้ำเคยหลากกรินหลัง
 นกพญาไฟก็จะนั่งรายงานข่าว
 อาบอายแดดอุ่นบนปีกกวาว
 ณ กิ่งเกี๋ยยาว บนสันภู
 เริงร้องเพลงร้องที่เคยร้อง
 กู้ก้องเสียงก้องที่เคยกู้
 ดั่งมีเคยผ่านกาลฤดู-
 ไม้ใบร่วงพรู ณ ป่าไพร ฯ
 เช้านั้น, รามหญ้า-ผ้าอ้อมผี
 วับสววยวารสีเป็นเกล็ดใส
 พุงหญ้า, ป่าภู-ดูอะไร
 สวยดอก-งามใบ, ได้ปานนั้น ฯ๑๘๘

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก, 2541: 85-88)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลง โดยสรรพสิ่งตามธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีสิ้นสุด ทั้งนี้เกิดขึ้นหรือดำเนินไปในวิสัยทางของธรรมชาติเรื่อยไป ดังบทกวี “ฤดูใบไม้ร่วง” แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในฤดูหนาว ซึ่งสรรพสิ่งในธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล ต้นไม้ทิ้งใบร่วง ลมพัดแรงทำให้เกิดไฟป่า ดังนี้

๑ แล้วลมก็วกมาวับวับ

เหมยขาบอาบจับเป็นฝ้าขาว
 ลมเหนืออันเหน็บและหนาวยาว
 ชักนำฤดูหนาว-เข้ามา
 ขณะลมเหนือหนาวขึ้นหนักนั้น
 ป่าภูก็พลันประหนึ่งว่า
 จะเคลื่อนตัวเปลี่ยนตามไปทันตา
 ต่างดวงดาษดา-ระตะแดง
 เป็นแดงต่างแต่มีขึ้นแข่งเขียว
 ไบสดกก็เหี่ยวลงเฉาแห้ง
 พอลมเหนือโหมหนักขึ้นหนาวแรง
 ไบกวัดเคยแกว่ง-ก็ร่วงราย ฯ

๑ และไม้ป่าเต็งรังเมื่อใบร่วง

ไฟป่า ก็ชะงักขึ้นฉานฉาย
 ไหม้ลามเหยื่อเชื้ออันกระจาย
 เป็นเปลวไฟพรายขึ้นโดยพลัน
 ผ่านคีนดึกตื่น ซึ่งเดือนดับ
 แกว่สะลือซอซบมาพลิวสัน
 ว่า-เหมย, น้ำฟ้าแลหมอกควัน
 คลุมเวียคีนวัน-ฤดูใด
 ฤดูนั้นแดดจางเป็นสีจืด
 คีนค้ายาวยัด-ระบู่ให้
 จักต้องสูมพินขึ้นก่อไฟ
 โชนแสงลามไถ่ราตรีกาล ฯ

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 101-102)

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติดำรงอยู่ได้ เพราะมีความสมดุล และพึงพาอาศัยกัน

บทกวี “ไฟป่า” แสดงให้เห็นหลักความพอดี หรือความสมดุลของธรรมชาติ ดังนี้

‘จุดกึ่งกลางระหว่างความหนาวเย็นกับความร้อนจ้าอยู่ ณ ที่ใดกัน’ ชายหนุ่มครุ่นคิดอยู่เช่นนั้น.

สิ่งที่เรียกว่า “ความอบอุ่น” นั้น ที่แท้คืออะไรเล่า, หรือคือปริมาณกึ่งกลางของสองภาวะนี้ :

“- กล่าววว่า, ความเป็นกลางนั้นหาไม่มี, ที่มีก็คือ “ความพอดี” ต่อสิ่งธรรมชาติ- ความพอดีนั้นย่อหมายถึงภาวะหนึ่งอันปรากฏคุณภาพใดๆ ให้เห็นได้, ภาวะที่ปรากฏในอัตราหนึ่งนั้นมีใช้ความเป็นกลาง-มันเป็นเพียง “ความพอดี” ในคุณภาพหนึ่งของสิ่งธรรมชาติเท่านั้น...

--และเธอทั้งสามารถสร้างหรือค้นหาความพอดีนั้นได้, แต่อย่าพยายามรู้จักกับจุดกึ่งกลางของธรรมชาติเลย...”

(ตั้งผีเสื้อเถื่อน. 2531: 21)

บทกวี “ห้า : ข้าวไร่” สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า ต้นข้าวเจริญเติบโตออกรวงได้ เพราะได้รับการเกื้อกูลซึ่งกันและกันของธรรมชาติ ดังนี้

- ◎ โดยได้แดดจ้าในฟ้าบ่าย และลมอันไหวไล้อยู่ถ้วนทั่ว
 เขียวลำต้น-เหลืองรวง, จึงริกรัว เป็นข้าวไร่ไหวตัว-เป็นทุ่งทอง
 เป็นทุ่งทอง-โดยได้ประกายแดด สาดรังสีแสดงลงลามต้อง
 และโดยได้เหงื่อไคลอันไหลนอง เว็ยรายสุมกองทุกโคนกอ
 โดยแผ่นพื้นแบ่งปันสรรพธาตุ จึงแตกเติบโตขึ้นผงาด-ขึ้นชูช่อ
 และโดยฟ้าให้ฝนจนเพียงพอ จึงก่อจึ่งเกื้อจึ่งเอื้อคุณ
 โดยนกโดยหนอนโดยผีเสื้อ เข้าร่วมแต่งเกื้อสนับสนุน
 โดยทุกสิ่งเอื้อให้ได้สมดุล สัมพันธ์เปลี่ยนแปลงหมดมา ฯ
 - ◎ จึงหยัดเหลืองรวง-เป็นข้างไร่ สามารถเอื้อให้ในคุณค่า
 ผู้หลังเหงื่อ-จึ่งชี้ตราคา ระบุลงไปว่า-เป็นของตน! ฯ
- (ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 128)

นอกจากนี้ บทกวี “ทางเถื่อน” สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติย่อม รู้วิถีชีวิตของตนเอง และดำเนินตามวิถีทางที่ธรรมชาติกำหนดไว้ ดังบทกวี “ทางเถื่อน”

- ◎ รอบเพิงมีภู-มีแนวป่า
 มีห้วยเรียงธารินน้ำไหล
 มีม่านใบไม้สยายใบ
 และมีฟ้าสวดยไลเป็นพาดาน
- ◎ เป็นเรือนรวมร่าง-รูปชีวิต
 อันแสดงนิมิตอยู่ทุกด้าน
 เช่น ภาพผีเสื้อบิน-ดอกไม้บาน
 และภาพสัตว์เลื้อยคลานบนพื้นดิน
- ◎ ไม่เห็นเส้นทางเพราะว่างเว้ง
 เพราะป่าซุ่มคลุมเชิงไปทั้งถิ่น
 แต่ดวงสัตว์ป่าอยู่หากิน
 ล้วนรู้ไปสิ้น ในเส้นทาง

● ทางธาร ทางป่า ทางอากาศ
สัตว์เคลื่อนเคลื่อนกลัดในความต่าง
โดยปีก โดยขา โดยครีบกาง
โดยแบบโดยอย่างแห่งทางตน

● สัตว์เือนรู้ถ้วนในทางเือน
รู้หยุดรู้เคลื่อนรู้แห่งหน
จึงคล้ายรู้สุขรู้ทุกข์ทน
และรู้เหตุรู้ผล-ในสัมพันธ์ ๗๐๘

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 147-148)

จากบทกวีที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง เข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติดี มีความสามารถในการถ่ายทอดกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ลึกซึ้งและซับซ้อน ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย และเห็นความสำคัญของธรรมชาติ

3.3 คุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ

สถาพร ศรีสัจจัง ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติว่า ธรรมชาติมีความสำคัญต่อทุกสรรพสิ่งในจักรวาลมาก ทั้งช่วยหล่อเลี้ยง กล่อมเกลาจิตใจ อธิบายความเป็นไปของสรรพสิ่ง และทำให้มนุษย์เกิดจินตนาการ สถาพร ศรีสัจจัง ได้แสดงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ

บทกวี “ชายเลี้ยงวัวที่วิหารร้าง” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติมีคุณค่าช่วยหล่อเลี้ยงทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

“- การเดินทางทำให้ได้พบปะ, ้วยหนุ่มเหมือนน้ำเหนือน้ำ
หลากช่วงต้นฤดู..ฝูงวัวที่เราเลี้ยงอยู่ทุกเมื่อเชื่อนั้นโดยแท้
ก็มีครรลองของมัน-การดูแลกับการเพาะเลี้ยงย่อมต่างกัน, การ
เดินทางทำให้เธอได้ข้อสรุปเช่นนั้นบ้างไหม..
--ใครดูแลเธอและใครเพาะเลี้ยงเธอเล่า, ในระหว่างเส้นทาง
สู่เทือกภูสูงนั้น..”

“มีเพียงธรรมชาติที่เลี้ยง, มีเพียงธรรมชาติที่ช่วยดูแล – วัน
เวลาเหล่านั้นไม่มีผู้คน..”

(ตั้งผีเสื้อเดือน. 2531: 66)

สถาพร ศรีสังข์ ยังแสดงให้เห็นว่า ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ตั้งงาม และใช้ความสวยงาม เพื่อทำ
หน้าที่ช่วยกล่อมเกลาคจิตใจของมนุษย์ ดังบทกวี “อ่างทองในหมู่เกาะ”

๑ เชี่ยวใส-สวยลัสมรกต

กำเนิดกำหนดก้านลสมัย

แต่มีตาแต่งตา มาแต่งใจ

อยู่ในน้ำฟ้า-มหาชะเลข

๑ เป็นแ่งเป็นอ่างในหุบหับ

ในโตรกผาลับ ในลมเห่

ในเกลียวคลื่นแกว่ง-คลื่นไกวเปล

ในแสงส่องเทแห่งดาววัน

และอ่างน้ำครั้นได้ระบายแดด

เกล็ดทองประกายแสงก็พลิวสัน

เป็นแ่งเป็นอ่างสีทองอัน-

เอื้องงามแบ่งปันผู้พองพานฯ

๑ นิमितวาทประหนึ่งว่า

เพียงแต่มีแต่งตาแล้วผันผ่าน

แท้ธรรมชาติบั้นบรรณาการ

ให้ใจดักดานหายมีดดำ

ให้แจ้งความไหวในความนิ่ง

ความสูงที่อิงในความต่ำ

โดยนิมิตอ่างทองคืออ่างธรรม

อาจลบบเงื่อนงำ-ความมมกาย

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก, 2541: 80-81)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง เห็นว่า หลักการทางธรรมชาติแสดงหลักสัจธรรม ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง สามารถนำมาใช้อธิบายความเป็นไปของสรรพสิ่งได้ดีที่สุด

บทกวี “ซาก” แสดงให้เห็นว่า สุสานแห่งมวลซากกริมชายหาด ช่วยอธิบายหลักการดับสลายทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตได้ชัดเจน ดังนี้

● คลื่นโยนเป็นโตนย่อย

ปึกตกสววยเริ่มว้ายสาน

แต่งเข้ามาพองพาน

มาเป็นภาพมาผูกพัน

● แดดส่องในฟ้าสูง

ดูเรือวางเหมือนความฝัน

หาดวาวด้วยตาวัน

โลมแสงส่องลงต้องทา

● คลื่นซัดกระเซ็นสาด

ปะทะหาดอยู่ทุกครา

ตั้งมืออันเอื้อมมา

เพื่อแต่งกวาดให้หาดงาม

● กวาดซัดบรรดาซาก

อันมีมากให้ต้อยตาม

แรงคลื่นอันเลียลาม

มาโลมลูบ-มาละลายฯ

● สุสานแห่งมวลซาก

อันร่วมสร้างเป็นหาดทราย

คล้ายตอบเรื่องสิ่งตาย

อันประดิษฐ์-จนดูดี ฯ๑๐๖

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก, 2541: 65-66)

บทกวี “แดด” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า วิธีทางธรรมชาติของแสงแดดเป็นเหมือนหลักธรรมที่แสดงหลักอนิจจังได้ดี

๑ โดยลำแดดสายระบายสี

จึงผ้าอ้อมผี หยดคลี่ผืน

โดยแพรวแดดพรายระบายกลิ่น

น้ำค้างเคยรีน-จึงร้างรา

๑ เปิดเข้าเป็นเข้าฤดูแดด

อันลามลงแผดเผาหัวหญ้า

ยิ่งสายยิ่งส่อง-ยิ่งสาตทา

ยิ่งเจดยิ่งจ้า-ยิ่งพราวพราย

๑ หญ้าเขียวจึงกลับเป็นเกรียมกรอบ

ยอดยับระยอบไปทุกฝ่าย

แต่ม่วงดอกไมยราบอันเรียงราย

กลับคลี่กลับร้ายขึ้นจึงรำ

๑ โดยแสงแต่งทำแห่งลำแดด

โตโดยเผาแผด-โตเต็มด้า

หรือเพียงแดดแสดงกฎแห่งกรรม

ชี้แก่นแห่งธรรม-ให้ทบทวน ๗๑๘

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 143)

และ สถาพร ศรีสังข์ จึง แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติดลบันดาลให้มนุษย์เกิดความคิดเห็นจินตนาการและความคิดฝัน ดังบทกวี “นอกหน้าต่างรถไฟ”

บัดฟ้าเทปราว-ฝนปรอย	แล้วยิ่งทยอย
เทน้ำฟ้าเยือกเป็นยวง	
บัดฟ้าแลบผ่าทั้งปวง	ก็แย่งดาวดวง
อันแต่มีฟ้าดำเมื่อเต็ม	
แลพายุพัดก็เต็ม-	แรงอันหิมเกริม
ต่อห้วงแห่งจินตนาการ	
นานนัก, นั่งนิ่งอยู่นาน	ภาพเสียงอันพาน-
พบเพิงพื้นผ่านเคลื่อนไป	

นานนัก, ตรีนึกตรึกใน	ขี้จิตหัวใจ
ก็ตั้งยิ่งขีดขินชา	
ยิ่งรู้ว่าล้วนเป็นปรา-	กฎการณ์อันมา-
ก่อกวณธาดุแท้อำรง	
โดยแท้ ฟ้าค้ำยังคง	สัตย์ซื่อถือตรง
รอยแต่มีสีคำรำไป ฯ	
บัดนี้-เสียงหิ่งเวไร	แลเสียงรถไฟ
ก็ยั้งเร่งร้องรรรวม	
แท่ภาพดั่งนี้ คลี่ปม	ชวนให้นั่งชม
จ่อไซนเชื้อแห่งจินตนาการ	
บัดนี้-ยี่สิบนาฬิกา	ส่องสาดสายตา
ไปเห็นภูเขาขรจิมง่า ฯ	

(คือนกวายเว้งฟ้า. 2529: 49-50)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง ตระหนักถึงคุณค่า ประโยชน์ของ
ธรรมชาติ และได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ ว่า ธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์
มาก จึงอยากให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์ไว้ ดังบทกวี “พยากรณ์” ดังนี้

อนารยะประเทศน้อยนิดหนึ่งนี้
 แม้เวลานาที่บ่สงวน
 ไร่แบบไร่วิธีไร่กระบวน
 บั่นป่วนเหตุหรรษ์แต่บรพมา
 อนาถแผ่นดินเหลือเพียงซาก
 เศษกากกระดูกล้วนไร้ค่า
 บรพบุรุษตายเปล่าเล่ากันมา
 สงวนเพียงป่าช้าไว้คู่ไทย
 ไปเคยเห็นบริสุทธิธรรมชาติ
 ดี, ปลาติล้างฟ้าฤาไหน
 เยี่ยงอย่างนี้เทียบได้ไร่หัวใจ
 กระไรจะรู้ซึ่งสุนทรีย์
 จึงอาณามณฑลเขตชั้นนี้ค่อย

ธรรมชาติบ่เหลือรอยหลักหนี
 ไม้ป่า สัตว์ป่า ทุกนาที่
 ถูกฆ่าตายอึ่งมีทั้งแผ่นดิน
 อนาคตกาลอย่าหวังเลย
 สุขันธมลายจะมีเผยแพร่สืบ
 อุทกก็จะไรให้ดื่มกิน
 รินรินน้ำฟ้าบ่มาเมือง
 จึงเมืองไทยบัดนั้นแลนา
 ผู้คนจะไบบ้าลือเลื่อง
 แห่งแล้งเย็นชืดฝืดเคือง
 เรื่องจกัถ้อยยาวนานเท่านั้น
 ชี้อัศษกระดูกบนพื้นนี้
 จะตายเปล่าลี้ลี้ไรกาลนาน
 เพราะโง่เขลา, คลั่งตั้งไรมาน
 คนรุ่นหลังจะดักดานนิรันดร – เอย ฯ

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: 150 – 151)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัย เห็นว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง มีความรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางธรรมชาติเป็นอย่างดี ทั้งยังตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ ทั้งยังมีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์อันเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติได้อย่างละเอียดละไม ทำให้ผู้อ่านรู้สึกและเห็นภาพที่สมจริง สถาพร ศรีสังข์จ้ง จึงเป็นกวีที่น่ายกย่องและเป็นแบบอย่าง ในด้านการใช้ถ้อยคำ โวหาร และแนวคิดที่ลุ่มลึกในการประพันธ์กวีนิพนธ์เกี่ยวกับธรรมชาติได้ไพเราะ สละสลวย

4. ด้านความรัก

รัก หมายถึง “มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อแม่รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียง, มีใจผูกพันด้วยความเสน่หา, มีใจผูกพันฉันชู้สาว, เช่น ชายรักหญิง, ชอบ เช่น รักสนุก รักสงบ.” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 937)

สถาพร ศรีสังข์จ้ง เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักไว้ในหนังสือ “ที่ว่ารัก-รักนั้น...” และปรากฏในหนังสือกวีนิพนธ์เล่มอื่นเพียงเล็กน้อย สถาพร ศรีสังข์จ้ง เห็นว่า ความรักมีกฎในตัวเอง ไม่ใช่การแสดงความเป็นเจ้าของ แต่ต้องการอิสรภาพ และเป็นทั้งการให้และการรับ โดยมีเป็นตัวกำหนด

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง มองความรักเป็นกฎเกณฑ์ เป็นทฤษฎีที่ยึดติดตายตัว ซึ่งแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ที่มองความรักเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริง และสามารถรับรู้ได้ มิใช่การยึดมั่นในอุดมคติเช่นนี้

แนวคิดด้านความรักของ สถาพร ศรีสังข์จ้ง ในหนังสือ“ที่ว่ารัก-รักนั้น...” แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ ๓ เบื้องธรณีประตูแห่งอุทยาน ในนิมิตนั้น ร่างแหและบ่วงแร้ว อันควรเข้าใจ และความเห็นซึ่งสถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นพัฒนาการของความรัก โดยเริ่มจากการก่อเกิดตัวของความรัก ความรู้สึกเกี่ยวกับรักในมนโคติ ไปจนถึงช่วงเวลาที่มีความรักเกิดขึ้น ดังบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “หนึ่ง: เบื้องแรก” แสดงให้เห็นว่า ความรักเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยที่เรามีตัวว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเป็นความรู้สึกที่เข้าใจยาก ดังตัวอย่าง

บางช่วงเวลาของชีวิต-มีความรู้สึกบางประการก่อเกิด,
 อ่อนหวาน ปิติอิมงาม โหยหาและพริ้วพริ้ง,
 คล้ายดั่งเข้าใจแต่มีเข้าใจ,
 คล้ายดั่งรู้จักแต่มีรู้จัก,
 คล้ายดั่งกล้าแต่ขลาดกลัว,
 และคล้ายดั่งจักเฝือกเข้าไปสู่แต่มีอาจ่างเท่า.

และบัดนี้-คือเธอ,
 ผู้ยืนอยู่แล้ว ๓ เบื้องธรณีประตูแห่งความรัก.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 6)

บทกวี “สาม: การก่อเกิด” สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า เราสามารถรับรู้ถึงความรักที่เกิดขึ้นได้โดยสัญชาตญาณในตัวเอง

เหมือนดั่งใบเรืออันรู้รับลมล่องเวียงน้ำ เมื่อสายลมประจำฤดูย่อนมาถึง.
 เหมือนดั่งผีเสื้ออันรู้เสาะหาแอ่งน้ำหวานในเกสรไม้ดอก.
 เหมือนดั่งเด็กน้อยซึ่งเรียนรู้ได้ถึงความหอมหวานแห่งน้ำนมมารดา.
 เหมือนดั่งแพะซึ่งเรียนรู้ว่าหญ้าไมยราบเป็นอาหารตน.
 เหมือนดั่งไฟป่าอันรู้จักลุกไหม้ลามไปในเดือนฤดูใบเต็งรังร่วงหล่น.
 และ เหมือนดั่งรู้กินน้ำอันโอบคลอฟ้าหลังท่าฝนหนักซาสว่าง.

เหมือนดั่งนั้น,
การเกิดขึ้นแห่งรักของเธอ,เหมือนดั่งนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 8)

บทกวี “ห้า: ดำรงอยู่” แสดงให้เห็นว่า เมื่อเราเกิดความรักแล้วก็เป็นทั้งการให้และการ
รับความรักด้วย ดังตัวอย่าง

คือน้ำใสในรางธารกับหมู่เมฆบนท้องฟ้า อันดูเหมือนห่าง-แต่เป็นหนึ่งเดียว.
คือสายลมเหนือในฤดูหนาวกับกองไฟน้อยที่ก่อขึ้นเพื่อเรียกความอบอุ่นให้ได้คืนมา.
คือรูปการแห่งจิตสำนึกกับองค์ร่างชีวิตอันรู้สัมพันธ์แก่กันในทุกช่วงตอน.
คือเมื่อน้ำค้างและชันน้ำ ธาร ชุนห้วยกับมหาสมุทรกว้างลึกเขียวที่ร่วมให้และร่วมรับ.
คือผีเสื้อและหมู่แมลงกับดอกไม้ยามผลิบาน-ไม้ดอกบรรณาการน้ำหวานในแอ่งดอกไม้
ให้ ขณะหมู่ผีเสื้อและแมลงช่วยลงแรงผสมเกสร.
แหละคือวันแดดแจ่มใสกับเสียงนกร้องขับขานทำนองเพลง.
คือเย็นนั้น,
การดำรงแห่งรักของเธอเมื่อเกิดขึ้นแล้ว-เป็นเย็นนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 10)

จากนั้น สถาพร ศรีสัจจ จึง แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กำลังตกอยู่ในห้วงอารมณ์แห่งรักในช่วงแรก ๆ
จะมีความมั่นใจในความรักของตนมาก และมักคาดหวังถึงภาพที่สวยงามของความรัก ดังตัวอย่างบท
กวีต่อไปนี้

บทกวี “ในนิมิต: หนึ่ง” แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เพิ่งเริ่มมีความรักมักมั่นใจว่าความรักของตนจะ
เป็นรักแท้ที่มั่นคง

อย่างหาญกล้า,
สนิทนึ่งดั่งผืนดินแน่นเป็นหนึ่งเดียวอยู่ในอุททยาน,
ภาพฉายเบื้องหน้าพลันปรากฏ,
แจ่มชัด-มั่นใจเสียนัก, แจ่มชัด.

เคียงคู่และเพ่งมอง,
ก่อนเริ่มย่างเท้าทอดเคียงคู่-
คล้ายภาพดั่งนี้ฉายไซ้ในนิมิตนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 21)

บทกวี “ในนิมิต: สอง” แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีความรักคาดหวังว่าความรักจะทำให้ชีวิตเต็มไปด้วยความสุขที่ดี ๆ

เหมือนกลีบดอกหญ้าในทุ่งแล้งอันรู้พื้นดินเมื่อแฉ้วพานลำแสงสายแรกของ
แดดแห่งฤดูใบไม้ผลิ ร่าเริง สยายเกสรอาบเอิบแดดอุ่นนั้น ขณะที่เกิด
น้ำค้างแห่งฤดูใบไม้ร่วงยังคงแตะแต้มผิวกลีบอยู่แฉ้วบาง สวยงาม อิศระและ
เปี่ยมร่าเริง.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 26)

สถาพร ศรีสัจจยัง ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่ออารมณ์รักแบบเพื่อนในช่วงแรกจบลงแล้ว คนที่เป็นคู่รักก็จะตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม อันได้แก่ จริยธรรม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม แบบแผนทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดกรอบความรักของตน เพื่อให้ดำเนินไปในทิศทางที่สังคมยอมรับ โดยบางครั้งทำให้ต้องทุกข์ใจ และไม่สมหวังในความรัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทกวี “สาม : ร้างแห” แสดงให้เห็นว่า บางครั้งกฎเกณฑ์ทางสังคมทำให้ผู้ที่มีความรักรู้สึกกลัวและไม่กล้ามีความรักในแบบที่ตนเองปรารถนา

และเมื่อเธอจะยกเท้าขึ้นทอดอย่างแรกเคียงคู่กันในอุทยาน,
ดวงตาลึกลับที่คอยจ้องมองก็สาดเหวี่ยงร้างแห,
กตปبيبันธนาการเธอไว้แล้ว,
แหอันถูกถักทอด้วยความรู้สึก “ขึ้นต่อ” ที่เธอมีอยู่ในสำนักเร็นแผลง,
อันตัวลึกลับเพาะสร้างไว้ให้.

ในความพรั่นพรึง,
เธออาจถอยหลังและสลัดมือที่เกาะเกี่ยว,
ภาพอันนิมิตไว้เมื่อเบื้องต้นก็พลันลบเลือน.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 36)

บทกวี “สี่ : ร่างแห 2” แสดงให้เห็นกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของความรัก

เรียกว่าจริยธรรมอันดีงาม,
 เรียกว่าประเพณีของชุมชน,
 เรียกว่าค่านิยม,
 เรียกว่าความเหมาะสม,
 เรียกว่าความถูกต้อง,
 เรียกว่าแบบแผน,
 เธอต้องเดินไปในเส้นทางนั้น-เส้นทางที่ตัวลึกลับกำหนดเรียกไว้ให้,
 เส้นทางอันเป็นวงวนในร่างแห.
 และเมื่อเธอสงสัย,
 อยากจะกู่ตะโกนร้องถาม,
 ร่างแหอันถูกส่องทอดเป็นมรดกแห่งความไม่รู้ก็จะบีบรัดเธอแน่นเข้า,
 ในความปวดร้าวทรมาน,
 เสียงเธอจึงค่อยแผ่วล้าลง.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 37)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า กฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นกรอบบังคับมนุษย์ไว้เพื่อไม่ให้มีความรักโดยมีความรู้สึกทางเพศสัมพันธ์เพียงประการเดียว เพราะเป็นความรู้สึกพื้นฐานทางธรรมชาติ ไม่ใช่แก่นแท้ของความรัก ดังบทกวี “หก : ร่างแห 4”

แต่โบราณ,
 เพศหญิงต้องข่มทองอันเกิดแต่ความสัมพันธ์ทางเพศ,
 คล้ายดั่งก่อก่อปัญหา,
 นั้นเป็นเรื่องธรรมชาติกำหนดอันมนุษย์สามารถเรียนรู้แก้ไข,
 และความสัมพันธ์ทางเพศอันเป็นความรู้สึกพื้นฐานทางธรรมชาติ,
 เป็นทั้งหมดของสิ่งที่เรียกว่า “รัก” กระนั้นหรือ.
 จึงเกิดประเพณี ค่านิยมและกรอบอันควรเป็น-

เรียกกันว่าว่างแห,
 ทอนสิ่งที่เธอ “เป็น” ไม่ให้เป็น-
 และเป็นดั่งที่ “ตัวลึกลับ” กำหนดให้เป็น.

เมื่อเธอมิได้เป็นดั่งที่เธอเป็น-
 แล้วรักจะเป็นรักได้อย่างไร.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 43)

บทกวี “เก้า : คำถาม” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ภายในกฎเกณฑ์ทางสังคมที่
 ผูกมัดพันธนาการเราไว้ อาจมีความรู้สึกไม่ถูกต้องดั่งงาม ไม่จริงใจซ่อนอยู่ ดังบทกวีว่า

คล้ายมีเสียงกู่,
 “เมื่อความรักเรียกร่องเธอจงตามมันไป”
 และ-โดยแท้,
 ภายในว่างแหและบ่วงแร้วที่พันธนาการเธออยู่,
 ตัวลึกลับอาจสวมครอบมงกุฏนามให้เธอ,
 ในนามแห่งความมดเท็จแห่งอารยธรรม,
 และ ในนามแห่งความถูกต้องดั่งงาม,
 ตัวลึกลับจะหยิบแฉให้ด้วย,
 เพื่อว่า-เธอจะได้เรียนรู้ถึงทัศนแห่งการกล้าตั้งคำถามต่อตัวเธอเอง.
 หาญกล้าหรือไม่.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 46)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง ใช้ความพยายามค้นหาสัจธรรมของ
 ความรัก เพื่อให้เกิดความเข้าใจและกล้าที่จะมีรัก

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นหลักการของความรักไว้เป็นจำนวนมาก เช่น
 ความรักมีกฎในตัวเอง ความรักไม่ใช่การแสดงความเป็นเจ้าของ และความรักต้องการอิสรภาพ
 ดังตัวอย่างบทกวี

บทกวี “ห้า: สิ่งธรรมชาติ” สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า ความรักมีกฎเกณฑ์ดั้งเดิม
ดำรงอยู่แล้วในตัวเอง ดังบทกวีว่า

สิ่งธรรมชาติดังเช่นต้นไม้ หินผา แม่น้ำและกระแสมล้นดำรงอยู่โดยไม่
ต้องมีบทเรียน ไม่ต้องมีศีลธรรม จริยธรรมและการอ้างอิง,
เหล่านั้นมีกฎเกณฑ์ดั้งเดิมดำรงอยู่แล้ว ในการเพาะสร้าง ในความเติบโต
และในกระบวนการเคลื่อนไหว,
มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ชัดเจน,
ต้นไม้มีร่องรอยของประวัติศาสตร์ตัวเองชัดเจน,
ต้นไม้มีร่องรอยบาดแผลในฤดูลมพายุ มีกิ่งอวบและใบงามในเดือนฤดูฝนชุ่ม,
หินผามีร่องรอยสายลมกร่อนเซาะเมื่อฤดูดินเกาะเต็มแถม,
แม่น้ำมีคราบโคลนจากความแห้งขอดในฤดูแห้งและมีความเอ่อเต็มในฤดูน้ำ
หลาก,
กระแสมล้นแล้วก็ยังมีทั้งเฉื่อยฉิวอ่อนโยนและฮือโหมหยาบกระด้าง.

รักแห่งเธอก็เช่นกัน,
มีกฎเกณฑ์ดั้งเดิมดำรงอยู่แล้ว เป็นประวัติศาสตร์ของตัวเอง,
ทั้งไม่ต้องการบทเรียน ศีลธรรม จริยธรรมและการอ้างอิง.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 56)

บทกวี “สอง: การถือครอง” แสดงให้เห็นหลักการของความรักว่า ความรักมิใช่การ
ครอบครองมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน

หิ้งห้อยมิเคยถือครองคืนแรมจัดไว้เพียงเพื่อตน ดาวอันพร่างพาก็ร่วมเป็น
เจ้าของด้วย.

หรือดอกไม้ดอกใดที่เรียกร้องให้ผีเสื้อแมลงดอมดมตีมน้ำหวานเพียงดอกตน.
แดดอุ่นในเช้าฤดูหนาวก็ล้นได้ลูบผิวเนื้อทุกชีวิต, มิเคยยินยอมให้ผู้ใดถือ
ครองไว้เป็นกรรมสิทธิ์.

ชีวิตก็ล้นเป็นเช่นนั้น,

เป็นอยู่ เป็นไป ชัดแย้งและสัมพันธ์โดยยินยอมให้มีการถือครอง,

มีเพียงความตระหนักได้โดยธรรมชาติเช่นนี้เท่านั้นที่จักสร้างเสน่ห์แห่งความ

รัตรึงให้เกิดขึ้นต่อคู่สัมพันธ์.

มีเพียงความกล้าที่จักเรียนรู้ถึงที่สุดแห่งธรรมชาติอันละเอียดอ่อนและ
หยาบกระด้างเท่านั้นที่รู้จักก่อ รูปแห่งความสัมพันธ์ไว้ได้เนิ่นนาน.

ดังนั้น,

เมื่อเธอรัก เธอจึงควรรู้จักคนรักแห่งเธอดังนั้น

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 53)

บทกวี “เจ็ด: อาณาเขต” แสดงให้เห็นว่า ความรักต้องการอิสรภาพ จึงจะทำให้รักยั่งยืน

ในกรง,

แม้มีน้ำอาหารสมบูรณ์คอยยื่นป้อน,

แต่นก,

นอกจากมีปากไว้จิบน้ำและจิกกินอาหารแล้ว

ยังมีปีก,

ไว้โฉบบินล่องเวียงฟ้าเสพยกินทิพย์ธรรมชาติด้วย,

แม้ในโลกกว้างธรรมชาติจักยากลำบากในการดำรงชีวิต,

แต่มีนกตัวใดหรือที่ต้องการความสมบูรณ์ในกรงซึ่ง.

เช่นนั้น,

รักแห่งเธอก็ต้องการอิสรภาพเช่นนั้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 62)

และ สถาพร ศรีสังข์จ้ง ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ว่า การที่เราจะเข้าใจในความรักได้
นั้น ต้องรับรู้ถึงสัมพันธ์แห่งคน แห่งเพศ และแห่งรักที่ดำรงอยู่ พร้อมๆ กับการศึกษาทำความเข้าใจ
ถ้อยคำอันเกี่ยวเนื่องกับความรัก และต้องรักโดยเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ จึงจะทำให้ความรักสมดุ

บทกวี “ความเห็น 2.” สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับความรัก ว่า

คืนวันนั้นเป็นจริง,

ผู้สร้างกระท่อมอยู่ริมบึง ปลูกเพิงอยู่บนสันภูเขาสูง หรือในทุ่งราบ,

แม้กำเนิดที่ชั่วโลกเหนือหรือใต้-ตะวันออกหรือตะวันตก,

ล้วนรับรู้การดำรงอยู่ของคืนวันเหล่านั้น,
 ในรายละเอียดแม้จะดูต่าง-แต่ธาตุแท้ล้วนเหมือน,
 คือมีอยู่,
 ดั่งสัมพันธ์แห่งคน แห่งเพศ และแห่งรัก.

รับรู้การดำรงอยู่,
 จึงสามารถดึงลึกเข้าตรวจสอบธาตุแท้แห่งสิ่งที่ดำรง.
 (ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 73)

บทกวี “ความเห็น 3.” สถาพร ศรีสัจจัง แนะนำให้ทำความเข้าใจถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับรัก ว่า

อันเกี่ยวกับรัก,
 น่าจะได้ตรวจสอบถึงเนื้อในแห่งถ้อยคำเหล่านี้,
 แรงดูดีดี การถือครอง การดำรงอยู่ อิศรภาพ การให้ การรับเอา ความไม่เป็น
 การอยู่ร่วม การผสมและแบกรับ ตัวลึกลับ บ่วงเร็ว และผู้กำหนดการทำงาน
 ของต่อมน้ำตา.

อันเกี่ยวกับรัก,
 น่าจะได้เรียนรู้ถึงสิ่งเหล่านี้,
 ความกล้าหาญและความขลาดกลัว การยอมจำนนและการปลดปล่อย
 ความแคบและความกว้าง,
 และเหนืออื่นใด-ต้องรู้จักจำแนกชัดถึงปรากฏการณ์และธาตุแท้.
 (ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 75)

บทกวี “ความเห็นสุดท้าย” สถาพร ศรีสัจจัง แนะนำให้ผู้ที่มีความรักรู้จักแบ่งปันความ
 รักของตนตอบแทนให้ผู้อื่น ดังบทกวีว่า

เมื่อได้รู้และได้รับในรัก,
 จงนำคุณอันเกิดแต่รักนั้นเอื้อให้ผู้อื่นด้วย,
 ด้วยว่า,

รักแห่งเธอต้องดื่มกินน้ำ อาหารและบริโภคสรรพสิ่งที่ผู้อื่นผลิตหยิบยื่นให้,
และจงเรียนรู้อารมณ์สงัด,
เพื่อว่า-ถ้อยแค้นแห่งรักของเธอจักไม่พร่องและท่วมล้น.

(ที่ว่ารัก-รักนั้น. 2529: 77)

บทกวี “สอง: ผลได้จากบาดแผล” สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า ความรักมีคุณค่าและ
เป็นสิ่งที่สวยงาม

◎ โดยผ่านคืนวันอันเขลา	มีดตีบมัวเมา-ผันผวน
ถึงจุดบรรจบทบทวน	จึงล้นบาดแผลแก่ใจ
◎ โดยตน-จึงตนหม่นทุกข์	โดยสุข-ใช้สุขควรไฟ
โดยเท็จ-จึงตามเท็จไป	เข้าสู่บ่วงใยพันหนา
◎ โดยตื่น-โดยข้อจำกัด	โดยไม่รู้ชัดคุณค่า
จึงชีพวันวารผ่านมา	ตนคล้ายแปลกหน้าต่อตน
◎ หล่มทุกข์แท้ตื่น-กลับติด	เห็นถูกเป็นผิดเป็นผล
เป็นข้อจำกัด-เป็นกล	เป็นหม่นเป็นหมอง-มากมาย ๕
◎ โดยผ่านคืนวันอันเขลา	ปฐมแต่ง-ดูเบา-บอดไม้
กระทั่ง, ความรัก-หักทลาย	ธาตุแท้จึงได้ตื่นตัว
◎ เห็นภาพลัสม์พันธ์อันผิด	แห่งสิ่งชีวิตถ้วนทั่ว
พิกลพิการน่ากลัว	จุดบอดมีดมัวมากมี ๕
◎ โดยรัก-จึงรู้เชื้อรัก	อยากกลมหล่มปลักทุกที่
อยากบอก-จักบอกใครดี	ว่า"รัก"-คำนี้, สวยงาม ๕

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 124)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง นำเสนอแนวคิดด้านความรักได้ไม่เด่น
เมื่อเทียบกับแนวคิดด้านอื่น ๆ อาจเป็นเพราะผู้เขียนนำเสนอแนวคิดด้านความรักเป็นหลัก การทาง
ทฤษฎี จึงทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่า กำลังศึกษาหลักปรัชญาความรักมากกว่าการอ่านบทกวีเรื่อง
ความรักที่จรรโลงใจ

5. ด้านมนุษย์และจักรวาล

มนุษย์ หมายถึง “สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง, คน.” ส่วน จักรวาล หมายถึง “ปริมาตร; ประชุม, หมู่; เทือกเขาในนิยาย เป็นกำแพงล้อมรอบโลกและเป็นเขตกันแสงสว่างกับความมืด, บริเวณโดยรอบของโลก, ทั่วโลก.” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 832; 297)

จากการศึกษาวิเคราะห์บทกวีนิพนธ์ ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์จัง มีแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์และจักรวาลปรากฏในหนังสือ “ตั้งผีเสื้อเดือน : คือชายพเนจร, ป่าภู-ทุ่งราบและเวียงทะเล” เป็นจำนวนมาก และปรากฏในหนังสือเล่มอื่นอีกบ้าง ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล และแนวคิดเรื่องจักรวาล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 แนวคิดเรื่องมนุษย์

สถาพร ศรีสังข์จัง แสดงทรรศนะ ให้เห็น สัจธรรมของตัวตนมนุษย์ว่า มนุษย์ คนหนึ่งที่ดีดำรงชีวิตในสังคม ประกอบด้วยร่างกาย จิตใจ การดำเนินชีวิต การทำงาน และความรู้สึกนึกคิด มีศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และดำเนินตามวิถีสงสาร เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บทกวี “แยกส่วน” สถาพร ศรีสังข์จัง แสดงให้เห็นว่า ร่างกายของมนุษย์มีความเป็นเอกภาพซึ่งแยกขาดออกจากกันมิได้

เพียงควักหน่วยตาออกตั้ง,
หรือสามารถมองเห็น,
เพียงกระเพาะไม่ทำงาน,
องค์ร่างก็ยากดำรง.
จะแยกจากสิ่งอื่นได้จริงหรือ.

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2529: 66)

บทกวี “ทรัพย์สินเอกชน” แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เป็นเจ้าของชีวิตตัวเองและสรรพสิ่งไม่ได้

ได้สิ่งใดมาบ้าง,
องค์ร่างที่เหมือนสิ่งชีวิตอื่นที่เคลื่อนออกจากกรรมมารดา,
หรือตรัสแต่ในกรรม-
ว่าดาวดวงใดในท้องฟ้า,
เป็นของตน.

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2529: 67)

บทกวี “ส่งคืน” แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ควรรู้จักตอบแทนบุญคุณผู้ที่มีพระคุณต่อเรา

ข้าวทุกเม็ดผู้อื่นปลูก,
ผ้าทุกผืนผู้อื่นทอ,
น้ำดินพืชสัตว์และสรรพธาตุ-
ก็ล้วนธรรมชาติหยิบยื่น.
รู้ส่งคืนบ้าง.

(ณ เริงพิกริมห้วย. 2529: 79)

บทกวี “คือผีเสื้อเดือน” สถาพร ศรีสัญจัน แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างข้อผูกมัดอันได้แก่อารยธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎเกณฑ์ มาซึ่งตัวเองไว้ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการ ดังบทกวีว่า

“ข้อจำกัดต่อการใช้แรงกระทำต่อสิ่งสัมพันธ์, ความจำเป็นเบื้องต้นที่ต้องการคงไว้ซึ่งร่างชีวิตอันเป็นสัญชาตญาณที่ได้มาโดยธรรมชาติทำให้คนต้องสร้างบ่วงไว้ขึ้นผูกมัดตัวเองไว้, สร้างกรงแข็งแรงขึ้นกักขังตัวเองไว้-ทั้งที่ลึกแห่งสำนักแล้ว ล้วนต้องการภาวะปลอดพันธนาการ, ปลอดภาวะขึ้นต่อ-ซึ่งก็คือการปลดปล่อยอย่างถึงที่สุด...”

--บ้างก็เรียกสิ่งที่สร้างขึ้นกักขังตนนั้นว่าอารยธรรม, ประเพณี, ความเชื่อ- บ้างก็เรียกว่ากฎเกณฑ์อันดีงามเหมาะสม. แล้วความหนักอึ้งทั้งมวลก็ได้โถมทับลงในชีวิตทั้งหมด..

--แล้วก็ถูกมัดติดอยู่ในบ่วงแล้ว, ถูกกักขังอยู่ในกรง. บ่วงแล้วและกรงขังที่ถูกสร้างขึ้นโดยความไม่รู้, เพราะความจำเป็นและเพราะข้อจำกัดทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์เอง...”

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 125-126)

บทกวี “ผีเสื้อและพรวน” แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ธรรมชาติทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดได้

“เธอนั้นก็เป็นดังพรานผู้พเนจรไป, มีสิ่งที่พบเห็นรับรู้เป็น
เหยื่อ,-จักดำรงองค์ร่างชีวิตอยู่ได้ฉันใด หากมีรู้วิธีการเสพ
เหยื่อนั้นเป็นอาหาร, และเธอจักรู้ได้อย่างไรว่าเหยื่อใดเป็นพิษ
หรือเป็นคุณแก่ร่างชีวิต...

จิตวิญญาณแห่งความเป็นผู้ล่าจะถูกเพาะสร้างขึ้นได้อย่างไร,
หากเธอมิได้เรียนรู้แม้สักเพียงน้อยว่าผู้ถูกล่านั้นมีรูปลักษณะเนื้อ
หาดังใด-”

(ดังผีเสื้อเถื่อน. 2531: 15)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า แรงงานทำให้มนุษย์มีคุณค่า ดังบทกวี “คือ
ผีเสื้อเถื่อน” ว่า

“แรงงาน-มีแต่แรงงานอันหมายถึงพลังที่สามารถรับรู้และส่ง
ผลสะท้อนต่อสิ่งสัมพันธ์อื่นใดในโลก ธรรมชาติเท่านั้นที่เป็น
คุณค่าเบื้องต้นพื้นฐาน-กล่าวให้ถึงที่สุดก็คือธาตุแท้-ของมนุษย์,
--ปราศจากสิ่งนี้แล้วมนุษย์ก็จักไม่สามารถสำแดงคุณค่าอื่น
ใดให้ปรากฏได้เลย...
--แล้วที่พำนักแห่งชีวิตเล่า..”

(ดังผีเสื้อเถื่อน. 2531: 124-125)

บทกวี “วันนี้” แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีค่าแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

เมื่อคนรวยกระเพาะว่าง,
ก็คงคล้ายคนจนเมื่อหิวโซ,
โอกาสขยายทุนเพิ่มกำไรของคนรวย,
จึงเหมือนกับการต้องเป็นโจร-ของคนจน.

(ณ เฟิงพักริมห้วย. 2529: 80)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสังข์ ได้แสดงให้เห็นวัฏจักรของมนุษย์ว่า มนุษย์เกิดจากการรวมเข้า
เป็นหนึ่งในธาตุทั้งสี่ อันได้แก่ ธาตุดิน น้ำ ลม และไฟ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับสลายลงสู่
สภาวะเดิม ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “เริ่มต้นใหม่” แสดงให้เห็นว่า สิ่งมีชีวิตเกิดจากการรวมตัวเป็นเอกภาพของธาตุทั้งสี่

เห็นเป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟ,
และเป็นสิ่งมีชีวิต,
เป็นเอื้อให้ - รับเอา และ ชัดแย้ง - สัมพันธ์,
เป็นองค์เอกภาพ,
เป็นหนึ่งใน.

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2529: 78)

บทกวี “ชายเลี้ยงวัวที่วิหารร้าง” แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งทุกอย่างในโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป
ไม่คงที่ ดังบทกวีว่า

“- เนื่องจากสิ่งล้วนมีคงที่, เกิดขึ้น-เคลื่อนไปและเคลื่อน
ไปโดยตลอด, มีสิ่งอันอยู่เหนือกฎเกณฑ์นี้. ดังเมื่อน้ำก่อ
เกิดแต่เทือกเขาสูง-รินตัวเองลงสู่พื้นล่าง, ผ่านธารธารอัน
คอยอุ้มรับสรรพสิ่งร่วงใส่, มีเศษไม้ผุ, ใบไม้เน่าและมูลสัตว์
เป็นอาทิ, ทั้งซากแมลงปอตายและศพผีเสื้อ, กระทั่งเกสรไม้
ดอกก็ร่วมผสมาน.
--การเคลื่อนแห่งชีวิตและจิตวิญญาณเธอก็เป็นเช่นนั้น, ย่อม
ต้องผสมานซากเน่าปฏิญจนมวลงไว้ด้วย.
--เพียงลำห้วยอันหลากหลังตัวลงสู่พื้นราบทุ่งโล่งนั้นได้
หล่อเลี้ยง, ได้เอื้อให้และได้เพาะสร้าง-แต่การเคลื่อนตัวแห่ง
ชีวิตเธอเล่า, เป็นไปเพื่อใด...”

(ตั้งผีเสื้อเถื่อน. 2531: 62)

บทกวี “ผลพวง” แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งทุกอย่างในโลกไม่มีตัวตน

จึงมิเหมือนมหาสมุทรที่รุกรองรับและระเหยให้,
 จึงล้นทะลักและแห้งหาย,
 จึงแล้งร้อน,
 จึงไม่มีและไม่เป็น,
 จึงสูญสภาพดำรง.

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2529: 71)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง แสดงแนวคิดเรื่องมนุษย์ไม่ค่อยแจ่มชัด แต่ทิ้งคำถามให้ผู้อ่านคิด เพื่อหาคำตอบให้ตัวเอง

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นหลักสัจธรรมซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ในสรรพสิ่งเกี่ยวกับความจริง เหตุผล และหน้าที่ ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “จึงป่วยไข้” แสดงให้เข้าใจว่า ความจริงมีอยู่ก่อนที่มนุษย์จะเกิดขึ้น

สิ่งที่เป็นจริง,
 หรือมิใช่ล้วนมีดำรงอยู่ก่อนแล้ว,
 จึงเชื่อปรากฏการณ์,
 ที่ตัวตนสร้างขึ้นจากส่วนเสี้ยวแห่งความสามารถรับรู้ต่อสิ่งทั้งหมด,
 หลง.

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2529: 68)

บทกวี “เรื่องราวเกี่ยวกับชายพเนจร” แสดงให้เห็นว่า ในการคิดคาดหวังสิ่งใดให้ดำเนินถึงหลักความเป็นจริง

“ความคาดหวังมักจะทำร้ายผู้คาดหวัง มันแตกต่างจากการคาดคิดดีด้นเชิง เธอจะต้องไม่คาดหวังว่าเธอจะเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้, เธอจะต้องได้รับสิ่งนั้นสิ่งนี้-แต่เธอจะต้องหวังในสิ่งที่เธอสามารถ “คาดคิด” ได้จากพื้นฐานแห่งการรับรู้ได้บนความเป็นจริงของเธอเอง...”

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 6)

บทกวี “คณฺหชา” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า การมองสิ่งต่าง ๆ ต้องมองด้วยสายตา และใจที่สงบนิ่ง มีความกลาง จึงจะทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ดังบทกวีว่า

● โดยใช้ตาเนื้อ-จึงเห็นอเนกเนื้อ

โดยใจไม่เอื้อ-จึงไม่ถึง

โดยใจผูกมัด-จึงรัดตรึง

โดยห่วง-ใจจึงเหมือนตรึงใจ

● คล้ายไกล-จึงคล้ายมองไม่เห็น

สีเก่าจึงเป็นเหมือนสีใหม่

คล้ายเพ่ง-จึงพร่องไม่ว่องไว

ภาพนิ่งจึงไหว-ในวงตา

● เห็นไม่-เพียงเห็นเป็นหมูไม้

เห็นเมฆ-เพียงคล้ายประหนึ่งว่า

เป็นกลุ่มสิ่งทึบ ขาว-เทา ทา

พร้อมพร้อมพรวดพราดในตาตัว

● ทั้งทั้งคล้ายคล้ายจะไร้แดด

แต่ร้อนคล้ายแผดอยู่ถ้วนหน้า

ตาใส-แต่ตากลับพรวดมัว

ด้วยหัวใจยังกลัว-ยังกริ่งเกรง ฯ

● บัดนี้, ภูเขาเบื้องหน้ายังผ่าเผย

สงบนิ่งวางเฉย-ไม่ร้อนแรง

รอรับตาเห็น-เช่นนั้นเอง

และคล้ายคล้ายยังสร้างเพลงแห่งอิสรา ๗๑๐๘

(ทะเล ป่าภู และเพิงพัก. 2541: 116-117)

บทกวี “ชายเลี้ยงวัวที่วิหารร้าง” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุไม่มีผล ดังบทกวีว่า

“- ผลที่ไม่ใช่ภาพสะท้อนของเหตุไม่มี, ปรากฎการณ์พื้นผิว ชักนำไปสู่ธาตุแท้อันดำรงอยู่ภายใน, ความไม่รู้มีฐานอยู่ที่ความรู้, คำถามจึงมีมูลอยู่บนเหตุแห่งคำตอบ...”

--ข้อจำกัดของสิ่งกำหนดการรับและการสะท้อน, ข้อจำกัดของคนจึงต่างกับวัวและแพะแกะรวมทั้งสิ่งอื่นใด..”

“ดังนั้นเธอจึงกล่าวในฐานะคน”

เจ้าของเพิงในซากวิหารร้างย้ำคำตอบของแขกแปลกหน้า.

“โดยแท้-เป็นเช่นนั้น”

“โดยแท้-คนเป็นเช่นนั้นหรือ”

“โดยแท้-เป็น”

“เมื่อเป็น, ดังเธอว่า-ความเป็นเช่นนั้นนำอะไรมาให้พวกเขาบ้าง. ดังเช่นฝูงวัวที่เราดูแลไม่เคยรับรู้ในเรื่องราวเกี่ยวกับผลผลิตแห่งเม็ดข้าวในนาแปลงซึ่งมันลงแรงลากไถ. นกกระจาบทั้งฝูงที่อาศัยจิกกินเม็ดข้าวในท้องทุ่งที่เกิดจากแรงของวัวและคน, หรือจะถูกเรียกว่านักปล้น.

--แล้วยังจงคือคำตอบเกี่ยวกับอะไรของคนเล่า...”

“คือคำตอบอันเป็นภาพสะท้อนของคำถาม, คือตัวอธิบายว่า-ความรู้มีมูลมาจากความไม่รู้, นกกระจาบทั้งฝูงไม่รู้, ฝูงวัวของท่านไม่รู้-แต่คนผู้ลงแรงไถหว่านข้าวกล้าย่อมรู้ตั้งคำถามเมื่อพบว่าผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้จากไร่นาของตน-เป็นเพียงแห้วหมู...”

“อะไรคือผลตามมาจากความรู้เพียงนั้นเล่า...”

(ตั้งผีเสื้อเดือน. 2531: 69)

บทกวี “คือผีเสื้อเดือน” แสดงให้เห็นว่า สรรพสิ่งตระหนักรู้ภาวะหวั่นไหวของตนเอง ดังบทกวีว่า

“- หรือเธอว่าโดยรูปแบบแล้วเม็ดน้ำค้างกับเม็ดน้ำในมหาสมุทร, ดอกธัญพืชกับดอกฝักบัวทะเลจะต้องทำหน้าที่ในลักษณะการเดียวกัน...”

--แล้วผีเสื้อเดือนที่เธอพบเห็นอยู่มากมายหรือจะต้องทำหน้าที่ เป็นนักเทศน์เช่นเดียวกับเรา...ยังมีอาทิตย์, จันทร์และหมู่ ดาวบนฟ้าอีกเล่า..

--ภาระหน้าที่ล้วนประจักษ์ชัดอยู่ในความตระหนักรู้, หาก เธอสามารถตอบคำถาม “ความเป็น” ซึ่งดำรงอยู่แล้วในตัวตน เธอเอง-เป็นสิ่งแน่นอน, ไม่มีใครสามารถตอบแทน...”

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 127-128)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์จ้ง มีความคิดวถวนในการแสดง ความเห็นเรื่องมนุษย์ ซึ่งออกจะเข้าใจได้ยากในบางบริบท

5.2 แนวคิดเรื่องจักรวาล

สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในจักรวาล และความเป็นองค์รวมของ จักรวาล ให้เห็นว่า จักรวาลเป็นองค์รวมของทุกสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ มีความสัมพันธ์ เกื้อกูลกัน ทั้งในการสร้างและการทำลายอยู่ในตัวเอง โดยมนุษย์เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของ จักรวาล

บทกวี “ผีเสื้อและพรวาน” สถาพร ศรีสังข์จ้ง แสดงให้เห็นว่า จักรวาลสามารถดำรงอยู่ได้ เพราะมีความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

“หากเธอเข้าใจได้ว่าการดำรงอยู่ของสรรพสิ่งได้ก่อสัมพันธ์ ให้เกิดขึ้นต่อกันอย่างแน่นอนแล้ว, เธอก็พึงเข้าใจด้วยว่า- ความสามารถจักดำรงอยู่ได้ของความสัมพันธ์ย่อมต่อเนื่องด้วย ผลร่วมแห่งเนื้อในของความสัมพันธ์นั้น...

...หากผลร่วมแห่งความสัมพันธ์ไม่เอื้อคุณต่อฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง, หรือ-เนื้อในแห่งผลร่วมไม่เอื้อในแง่เสมอเท่าโดยธรรมชาติอันพึงเป็นต่อกัน – ดังนั้น, ก็ย่อมเป็นความพลาดผิดแห่ง กฎเกณฑ์เบื้องต้นในการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง, ทั้งความ สัมพันธ์ของสิ่งธรรมชาติตั้งว่านั้น ก็ย่อมต้องแตกทำลายลงใน ภาวะเงื่อนไขที่แน่นอนหนึ่งอันจักตามมา”

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 21)

บทกวี “ไฟป่า” แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกันของสรรพสิ่งในจักรวาลเป็นทั้งการทำลายและเพาะสร้างด้วยตัวเอง

“เธอจักต้องได้เรียนรู้ในวันหนึ่งว่า เนื้อในแห่งความต่อกันของสิ่งธรรมชาตินั้นมีปรากฏการณ์ที่แน่นอนดำรงอยู่, มันมีคุณภาพในชั้นตอนหนึ่งของมันเอง, และแน่นอนว่าชั้นตอนที่เป็นปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์นั้นไม่สามารถอธิบายธาตุแท้ อันเป็นเนื้อในของสิ่งธรรมชาติทั้งหมด- -

--เมื่อเธอได้เนื้อแพะเป็นเหยื่อ, องค์กร่างแพะนั้นก็ยอมถูกทำลายลง-แต่เธอก็ได้เพาะเลี้ยงองค์ชีวิตเธอให้เติบโตใหญ่...

--ความสัมพันธ์ของสิ่งธรรมชาติจึงเป็นการหมุนเวียนในการทำลายและเพาะสร้างโดยตัวมันเอง...

--หาก‘เข้าใจได้’ ถึงสิ่งนี้, บางทีเธออาจสามารถรู้ได้ว่า อย่งไรจึงเรียกว่า ‘การเพาะสร้าง’...”

(ตั้งผีเสื้อเดือน. 2531: 33)

บทกวี “กฎ (4)” แสดงให้เห็นว่า ความมีส่วนร่วม ความเกื้อกูลของสรรพสิ่งในจักรวาลทำให้สิ่งมีชีวิตสามารถดำรงชีพได้

หรือข้าวไร่ได้แตกรวงเหลืองงามเพียงเพราะแรงคน,

นกเถื่อนที่ช่วยจิกกินหนอนเนาแมลงร้ายเล่า,

จุลินทรีย์เล็กจ้อยในดินเล่า,

ตาน้ำและรังสีแดดเล่า-

หรือไม่ร่วมสร้าง

(ณ เริงพิภพห้วย. 2529: 75)

บทกวี “กฎ (5)” แสดงให้เห็นว่า ไม่มีใครทำลายกฎความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลซึ่งกันและกันของจักรวาลได้

กระแสดมเชื้อให้ใบเรือทุกลำขับแล่น,
เหมือนอาทิตย์และจันทร์ไม่เลือกแหล่งฉายส่อง
หรือป่ารู้หวงไม้ต้นใด,
ใครทำลายกฎเหล่านี้ลง.
หรือเชื่อว่าจะมีแต่ได้.

(ณ เพิงพักริมห้วย. 2529: 76)

นอกจากนี้ สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า จักรวาลเป็นองค์รวมของทุกสิ่ง และแยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ ดังตัวอย่างบทกวีต่อไปนี้

บทกวี “การค้นพบ” สถาพร ศรีสัจจัง แสดงให้เห็นว่า จักรวาลเกิดจากสรรพสิ่งเล็ก ๆ ของธรรมชาติจำนวนมากที่รวมอยู่ด้วยกัน แล้วทำให้มีพลังที่ยิ่งใหญ่ขึ้นมาได้ ดังบทกวีว่า

“- ฐานล่างสุดของสิ่งธรรมชาติคือองค์ประกอบอันเล็กละเอียด, ซึ่งบางครั้งมีสามารถพบเห็นด้วยสายตาอันเปล่าเปลี่ยว มีรู้สังเกตได้, เธอมีรู้จักแต่คุณภาพของสิ่งธรรมชาติที่มีรูปปรากฏชัด-อันเป็นภาพองค์รวมและสามารถสื่อสารต่อพลังมาถึงได้ง่าย, มีแม่น้ำใหญ่, ห่าฝนหนัก และร่างชีวิตของเธอเองเป็นอาทิ- -

--โดยแท้แล้ว, องค์รวมของสิ่งธรรมชาตินั้นได้หยิบยืมพลังมาจากส่วนใดเล่า, จึงปรากฏคุณภาพอันดูเหมือนยิ่งใหญ่ได้, ที่แท้ก็ล้วนได้รับมาจากส่วนอันเล็กละเอียดผู้ซ่อนร่างไว้แต่ภายใน...

(ตั้งผีเสื้อเดือน. 2531: 41-42)

บทกวี “อาณาเขตและที่พำนัก” แสดงให้เห็นว่า ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนเป็นเอกภาพ

“- แต่แล้วสิ่งในจักรวาลล้วนเป็นองค์รวมที่มีอาจแยกส่วน
จำเพาะโดดเดี่ยวได้, มีอาจรู้สิ่งหนึ่งอย่างสมบูรณ์โดยมีต้องรู้
สิ่งอันมันสัมพันธ์, แลเมื่อสิ่งถ่วงมวลล้วนสัมพันธ์เป็นเพียง
หนึ่งเดียว-ผลหนึ่งที่เกิดแก่สิ่งหนึ่งจึงต้องส่งผลแก่สิ่งอื่นใด
ด้วย, ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม-ทั้งโดยที่มนุษย์ได้รู้สัมผัสและ
ไม่รู้.

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 109)

บทกวี “ภาพปรากฏ” แสดงให้เห็นว่า ความเป็นองค์รวมของจักรวาล เป็นกฎเกณฑ์ของ
สรรพสิ่งในจักรวาล

“ความอึดเต็มคือสิ่งใด-ก็คือความไม่พร่องและสิ้น. เป็นดั่ง
เช่นทะเลอันรองรับเม็ดน้ำจากทุกแหล่งเข้าไว้แต่มีเคยสิ้น, ให้
ฟ้าสูบไปสร้างเมฆอยู่ทุกชั่วยาม แต่มีเคยพร่อง, ให้ลมโหม
พลิกตีกระหน่ำแต่มีเคยแตกทำลาย, ให้สรรพธาตุหนึ่งก็ตัวเข้า
ร่วมผสานแต่คงเค็มมีเคยจืด-ทั้งรู้ลดในช่วงลดและรู้เพิ่มใน
ช่วงเพิ่ม...

--ความอึดเต็มโดยแท้จึงเป็นกฎเกณฑ์ของสิ่ง, และธาตุแท้
แห่งเธอโดยพื้นฐานก็เป็นดั่งนั้น...”

(ดั่งผีเสื้อเดือน. 2531: 84)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสังข์ สามารถถ่ายทอดกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อน
ของจักรวาลให้ผู้อ่านเข้าใจได้

จากแนวคิดทั้ง 5 ประการ ที่นำเสนอข้างต้นนั้น สถาพร ศรีสังข์ มีความตั้งใจที่จะ
ถ่ายทอดความคิดเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว คือ สภาพสังคม ธรรมชาติ ไปจนถึงสังขารที่ครอบคลุมถึง
จักรวาล อันเป็นแนวคิดที่เข้าใจได้ไม่ยาก ชักนำให้ผู้อ่านมีความคิดคล้อยตามและเห็นด้วยในทุก
สรรพสิ่งที่เป็นจริง

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ทวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ อางสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นรูปแบบชั้นหลักเกณฑ์และกลวิธีการประพันธ์ทวินิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์
2. เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นแนวคิดที่ปรากฏในทวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยทำให้เห็นลักษณะเด่นในบททวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ทั้งในด้านรูปแบบชั้นหลักเกณฑ์ กลวิธีการประพันธ์ และแนวคิดด้านต่างๆ ที่ปรากฏในบททวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทวินิพนธ์ และเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจสร้างงานทวินิพนธ์สืบไป

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้วิเคราะห์ทวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากบททวินิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์ จำนวน 8 เล่ม โดยวิธีการวิจัยเอกสารและการเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ด้านรูปแบบการประพันธ์ สถาพร ศรีสังข์ ใช้รูปแบบในการประพันธ์ 2 ชนิด คือ รูปแบบชั้นหลักเกณฑ์เดิมที่มีมาแต่โบราณ อันได้แก่ กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ ร่าย และสร้างสรรค์ กวีพจน์อิสระในงานเขียนของตน นับเป็นการเขียนแบบใหม่เฉพาะตน

รูปแบบชั้นหลักเกณฑ์เดิม ได้แก่ กลอนมีชนิดเดียว คือ กลอนตลาด กาพย์มี 4 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกาพย์ห่อโคลง โคลงมี 2 ชนิด คือ โคลงสุภาพ มี 4 ชนิด คือ โคลงสองสุภาพ โคลงสี่สุภาพ โคลงห้าหรือมณฑกคติ และโคลงกระทู้ ส่วนโคลงด้นมี 2 ชนิด คือ โคลงด้นวิวิธมาลี และโคลงด้นบาทกฤษณารัตน์ ฉันท์มี 3 ชนิด คือ สามัญฉันท์ 11 กฤษณารัตน์ฉันท์ 12 และอิทิสฉันท์ 20 ร่ายมีชนิดเดียว คือ ร่ายสุภาพ

กลอนตลาด เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ สภาพร ศรีสัจจิ่ง ใช้ในการประพันธ์มากที่สุด มีลักษณะไม่เคร่งครัดจำนวนคำ คำประพันธ์ประเภทกาพย์ เป็นรูปแบบที่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ และกาพย์ห่อโคลงของ สภาพร ศรีสัจจิ่ง มีลักษณะการประพันธ์ที่ต่างไปจากเดิม โดยแต่งกาพย์ยานี 11 ร่วมกับโคลงห้าพัฒนา และนำกาพย์ฉบัง 16 มาแต่งร่วมกับโคลงต้นบาททฤษฎธร คำประพันธ์ประเภทโคลงสุภาพและโคลงต้น มีลักษณะที่ไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์ เพราะมีคำเอก คำโทและสัมผัสระหว่างบทไม่เป็นไปตามข้อบังคับ ฉันทน์ ร่าย มีลักษณะไม่เคร่งครัดครุ ลหุ

กวีนิพนธ์อิสระ มี 3 รูปแบบ คือ ลิลิตพัฒนา ร้อยแก้ว และนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์

กวีนิพนธ์อิสระของ สภาพร ศรีสัจจิ่ง เขียนในรูปแบบลิลิตพัฒนา เป็นลิลิตชนิดใหม่ ของ สภาพร ศรีสัจจิ่ง มีการใช้คำประพันธ์มากกว่ากฎเกณฑ์เดิมของลิลิต คือมี ร่าย โคลงสี่สุภาพ โคลงห้าพัฒนา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 สาลินีฉันทน์ 11 และภุชงค์ประยาตฉันทน์ 12 รูปแบบร้อยแก้ว มีลักษณะไม่บังคับจำนวนคำและสัมผัส และนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์ ซึ่งเป็นนวนิยายร้อยแก้วที่ประดับประดาด้วยกาพย์และกลอน โดยคัดสรรคำมาเรียงร้อยจนทำให้ขาดความกระชับ กลายเป็นคำซ้อน คำซ้ำ และคำขยายที่ยืดยาว ทำให้ขาดพลังในการนำเสนอความคิด

ด้านกลวิธีการประพันธ์ สภาพร ศรีสัจจิ่ง แสดงความสามารถเชิงวรรณศิลป์โดยการมีลักษณะเด่นด้านการใช้คำ ภาพพจน์ ซึ่งสรรคำที่เหมาะสมด้วยเสียงและความหมาย ใช้สัญลักษณ์ และมีกลวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย ผู้วิจัยพบว่า สภาพร ศรีสัจจิ่ง ประสบผลสำเร็จไม่น้อย

การใช้คำ ในด้านเสียง สภาพร ศรีสัจจิ่ง มีการเล่นเสียงสัมผัสสระ สัมผัสอักษร และเล่นเสียงวรรณยุกต์ ส่วนในด้านความหมาย มีการเล่นคำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเล่นคำพ้อง และการซ้ำคำ ทั้งการซ้ำคำต้นวรรคและการซ้ำข้อความ และการสรรคำให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร การใช้คำให้จินตภาพ และภาษาถิ่น

การใช้ภาพพจน์ สภาพร ศรีสัจจิ่ง มีหลายลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ อาวัตพากย์ อติพจน์ บุคคลวิถี ปุจฉา สัทพจน์ และมีการใช้สัญลักษณ์

การนำเสนอ สภาพร ศรีสัจจิ่ง เสนอเรื่องโดยการบอกเล่า บรรยายคลี่คลายผ่านตัวละคร และเน้นปรัชญา ซึ่งเลือกใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหา ด้วยชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ความเชี่ยวชาญในการเลือกสรรใช้ถ้อยคำ ภาพพจน์ สัญลักษณ์และวิธีการเสนอเรื่องหลากหลายวิธี ทำให้บทกวีมีคุณค่า สละสลวย และให้ภาพที่สมจริง

แนวคิดที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของ สภาพร ศรีสัจจิ่ง มี 5 คือ ด้านการเมือง การปกครอง ด้านสังคม ด้านธรรมชาติ ด้านความรัก และด้านมนุษย์และจักรวาล

แนวคิดด้านการเมือง การปกครอง สถาพร ศรีสังข์ แบ่งออกเป็น 2 ยุคสมัย โดยการเมืองในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น คือ ด้านสิทธิของประชาชน พบว่า ผู้นำทางการเมืองบริหารประเทศอย่างไม่เห็นความสำคัญของประชาชน ประชาชนยังถูกนายทุน ผู้มีอำนาจในสังคมกดขี่ข่มเหง ในด้านสนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้กับความไม่ชอบธรรม สถาพร ศรีสังข์ มีความคิดว่า การลุกขึ้นต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมของนักปกครอง นายทุน เป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้รับความชอบธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบ ดังนั้นในด้านสนับสนุนให้ประชาชนต่อสู้โค่นล้มอำนาจผู้กดขี่ข่มเหงแบบถอนรากถอนโคน สถาพร ศรีสังข์ จึงสนับสนุนให้ประชาชนจับอาวุธลุกขึ้นสู้ในรูปแบบของการทำสงครามประชาชน นอกจากนี้เป็นการสวดอิเวรชน 14 ตุลาคม 2516 โกมล คีมทอง สอนง บัญชาญ และนิสิต จิรโสภณ วีรชนผู้เป็นต้นแบบการต่อสู้ และแสดงให้เห็นสภาพสังคมในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 ว่า เป็นยุคสมัยที่โหดร้ายสำหรับประชาชนมาก

การเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2541- 2543 พบว่า สถาพร ศรีสังข์ มีแนวคิดที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่ประชาชนเป็นอันดับแรก การปฏิบัติงานของรัฐบาลต้องมีความจริงจัง ตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหาของประชาชน ไม่ทำให้ประชาชนผิดหวัง ไม่ต้องการเห็นรัฐบาลทำงานเพื่อการสร้างภาพให้แก่คณะรัฐบาลเท่านั้น

แนวคิดด้านสังคม สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่า สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก สังคมเมืองมีความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ส่วนสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ ประชาชนก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ยากจน ถูกเอาเปรียบ และปัญหาความทุกข์ร้อนของประชาชนในชนบทยังไม่ได้ได้รับความสนใจและแก้ไขจากภาครัฐอย่างจริงจัง ประเด็นปัญหานั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ปัญหาความทุกข์ร้อนของคนในชนบท สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติ และถูกผู้มีอำนาจในสังคม เช่น นายทุน ดูหมิ่นและเอาเปรียบ และปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ สถาพร ศรีสังข์ แสดงให้เห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคใต้ ทำให้บรรยากาศในภาคใต้เปลี่ยนไปซึ่งปัญหาความขัดแย้งนี้ยังคงมีอยู่ และหากแก้ไขได้จะทำให้ประชาชนในประเทศทุกคนเป็นสุข

แนวคิดด้านธรรมชาติ เป็นการบอกเล่าถึงเรื่องราว ความรู้สึกต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สรุปเป็น 3 ประเด็น คือ ความงามของธรรมชาติ สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติมีความงดงามเอื้อให้ผู้พบเห็นได้สัมผัสและชื่นชม กฎของธรรมชาติ สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่า สรรพสิ่งในธรรมชาติดำรงอยู่โดยมีกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติคอยควบคุม โดยสรรพสิ่งต้องดำเนินไปตามกลไกนั้น และคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ สถาพร ศรีสังข์ เห็นว่า ธรรมชาติมีความสำคัญต่อทุกสรรพสิ่งในจักรวาล จึงอยากให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์ไว้

แนวคิดด้านความรัก พบว่า สถาพร ศรีสัจจจัง มองความรักเป็นกฎเกณฑ์ หรือทฤษฎี ในแบบอุดมคติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความรักมีกฎในตัวเอง ไม่ใช่การแสดงความเป็นเจ้าของ แต่ต้องการอิสรภาพ มีการให้และการรับ โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม

แนวคิดด้านมนุษย์และจักรวาล แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวคิดเรื่องมนุษย์ สถาพร ศรีสัจจจัง เห็นว่า มนุษย์คนหนึ่งที่ดีดำรงชีวิตในสังคม มีศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และดำเนินตามวิถีสงสาร แนวคิดเรื่องจักรวาล สถาพร ศรีสัจจจัง เห็นว่า จักรวาลเป็นองค์รวมของทุกสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกัน ทั้งในการสร้างและทำลายอยู่ในตัวเอง โดยมนุษย์เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของจักรวาล

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสัจจจัง จำนวน 8 เล่ม พบว่า ในด้านรูปแบบชั้นลักษณะเดิม สถาพร ศรีสัจจจัง สามารถประพันธ์ได้ทุกรูปแบบทั้ง กลอน กาพย์ โคลง ฉันท์ และร่าย สะท้อนให้เห็นว่า สถาพร ศรีสัจจจัง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องรูปแบบชั้นลักษณะดี และมีการใช้รูปแบบกลอนตลาดมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลอนตลาด เป็นรูปแบบที่ สถาพร ศรีสัจจจัง มีความชำนาญมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

ส่วนกวีพจน์อิสระ พบว่า สถาพร ศรีสัจจจัง ใช้รูปแบบนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์โดยคัดสรรคำมาเรียงร้อยจนขาดความกระชับ กลายเป็นคำซ้อน คำซ้ำ และคำขยายที่ยืดยาว ทำให้ขาดพลังในการนำเสนอความคิด ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงมน จิตรจางรงค์ (2531: 133-139) ซึ่งได้วิจารณ์นวนิยายเชิงกวีนิพนธ์เรื่อง “ดั่งผีเสื้อเดือน: คือชายพเนจร, ป่าภู-ทุ่งราบและเวียงทะเล” ของ สถาพร ศรีสัจจจัง ซึ่งสรุปได้ว่า

พนม นันทพฤกษ์ เปลี่ยนแปลงลีลาเดิมไปมาก การใช้คำแปรจากคำ ๆ เดียวที่เรียบกระชับมาเป็นการใช้คำซ้อน แต่กลับทำให้น้ำหนักคำถูกแทนที่ด้วยความเยิ่นเย้อ เมื่อเทียบกับงานชิ้นอื่น ๆ ที่แสดงฝีมือในการใช้ถ้อยคำที่สนองความมุ่งหมายทางสุนทรียะอยู่แล้ว จะเป็นด้วยความพะวงต่อคำว่า “กวีนิพนธ์” จึงได้หันมาเอาใจใส่ปรุงแต่งการใช้ถ้อยคำในแง่โครงสร้าง เพื่อสร้างความแปลกใหม่ แต่ดูจะเป็นการเปลืองแรงเกินจำเป็น และเป็นสิ่งตรงข้ามกับคำว่าอลังการ ผู้แต่งมักพะวงกับการประดิษฐ์ถ้อยคำจนลืมนึกถึงความหมายตามปกติของคำ

กลวิธีการประพันธ์ ด้านการใช้คำ พบว่า สถาพร ศรีสัจจจัง ใช้คำและความหมายได้เหมาะสมสื่อความหมายได้ชัดเจน ส่วนใหญ่ใช้คำภาษาไทยที่เข้าใจง่าย ไม่ค่อยนำภาษาต่างประเทศมาใช้ในบทกวี แต่ก็คงความไพเราะ มีความหมายลึกซึ้ง มีการเล่นเสียงสัมผัสสระ สัมผัสอักษรหลากหลาย

ทุกรูปแบบตามกฎของการเล่นสัมผัสแต่โบราณสมัย อีกทั้งยังมีการส่งสัมผัสได้เกินกว่านั้น จนอาจกล่าวได้ว่า การเล่นเสียงคำสัมผัสนั้น เป็นความสามารถพิเศษของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ที่เดียว และยังคงเล่นเสียงวรรณยุกต์ เพื่อเพิ่มความไพเราะพริ้งพรายด้านเสียงให้บทกวี นอกจากนี้ ยังมีการเล่นคำซ้ำคำ และสรรคำให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร ใช้คำให้เกิดจินตภาพและใช้ภาษาถิ่นบ้างอย่างเหมาะสมกับท้องเรื่อง ทำให้บทกวีมีความหมายลึกซึ้ง สะท้อนอารมณ์ แสดงให้เห็นว่า สถาพร ศรีสังข์จั่ง เป็นกวีที่มีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์สูง ดังที่ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สมบัติ จำปาเงิน, 2550: 326; อ้างอิงจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ม.ป.ป.) แสดงทัศนวิจารณ์งานประพันธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ไว้ว่า “ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่งดงาม คมคาย และเข้มข้น ด้วยพลังอารมณ์สะท้อนใจ ในขณะเดียวกันก็มีความหวานซึ้งของอารมณ์กวี เล่นคำ เล่นเสียง ผสานคำ ท้องถิ่นกับภาษากลางได้อย่างมีรส เข้มข้นทั้งเนื้อหาและลีลา จนอาจกล่าวได้ว่า กวีนิพนธ์ของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง เป็นต้นแบบแห่งตระกูลช่างสลักช้อยคำ” แต่บางครั้ง สถาพร ศรีสังข์จั่ง ก็ได้ใช้วรรณศิลป์ที่งดงาม เช่นใน การนำเสนอแนวคิดด้านการเมืองการปกครอง ในหนังสือ “ฟองนายหัว” ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่ไม่สุภาพ และเป็นถ้อยคำรุนแรง สะท้อนความรู้สึกของกวี ทำให้บทกวีมีความคมเฉียบ ไม่ละมุนดังบทกวีอื่นๆ และหนังสือนวนิยายเชิงกวีนิพนธ์เรื่อง “ตั้งผีเสื้อเถื่อน: คือชายพเนจร, ป่าภู-ทุ่งราบและเงืงทะเล” ก็มีการใช้คำซ้อน คำซ้ำ และ คำขยายจนเกินความพอดี ทำให้ใจความสำคัญไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

การใช้ภาพพจน์ พบว่า สถาพร ศรีสังข์จั่ง ใช้ภาพพจน์ที่หลากหลายในการสื่อความ ทั้งอุปมาอุปลักษณ์ ปฏิภาคพจน์ อาวัตพากย์ อดิพจน์ บุคคลวิดิ ปุจฉา และศัพท์พจน์ ซึ่งสร้างความรู้สึกเนอะภาพ สร้างอารมณ์ให้แก่ผู้อ่านอย่างคมชัด ทั้งยังใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย และมีวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจ และชวนให้ติดตาม ประสิทธิภาพของการนำเสนอขึ้นอยู่กับวรรณศิลป์ในการใช้ถ้อยคำเรียบเรียงของกวี

ด้านแนวคิด ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์นั้น สถาพร ศรีสังข์จั่ง เสนอเกี่ยวกับการเมือง การปกครองมากกว่าแนวคิดด้านอื่น ๆ ดัง สถาพร ศรีสังข์จั่ง เป็นนักเขียนที่มีความคิดและสนใจในเรื่องการเมือง การปกครองอย่างยิ่ง โดยมีสำนักทางการเมืองและพันธกิจของนักเขียนในการทำคุณประโยชน์ต่อสังคม และเมื่อประเทศชาติมีความวุ่นวายทางการเมืองเกิดขึ้น ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516-2518 เนื่องจากผู้นำทางการเมืองมีความผิดใจในการบริหารประเทศ ประชาชนถูก กดขี่ข่มเหงและจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างหนัก สถาพร ศรีสังข์จั่ง จึงเลือกที่จะยืนอยู่เคียงข้างประชาชน และเขียนบทกวีเพื่อประชาชนโดยแท้ ดังที่ นคินี วิฑูริศานต์ (2519: 73) ได้แสดงทรรศนะว่า “สถาพร ศรีสังข์จั่ง เป็นนักเขียนฝ่ายก้าวหน้าแนวประชาชนคนที่พันยุคแสวงหาอย่างสับสนมาแล้ว และเริ่มทำงานอย่างมีเป้าหมายแท้จริง ...เขาจะเน้นที่ประชาชนอยู่ตลอดเวลาอย่างน่าสรรเสริญในอุดมการณ์อันมั่นคง” ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของ สถาพร ศรีสังข์จั่ง ที่กล่าวถึงงานประพันธ์ของตนเอง ไว้ในหน้าคำนำของหนังสือเรื่อง “ก่อนไปสู่ภูเขา” ว่า

ชีวิตของข้าพเจ้าเติบโตมาพร้อม ๆ กับความไร้เอกราชของประเทศและความเป็นเผด็จการของผู้นำ
 สิ่งเหล่านี้ นับเป็นส่วนสำคัญอย่างใหญ่หลวงต่องานเขียนของข้าพเจ้า...ข้าพเจ้าเชื่อและมองเห็นว่า มีแต่
 ประชาชนและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเท่านั้นที่จะเป็นผู้สอนให้คนเขียนหนังสือได้ และจากการสรุป
 ในแง่นี้ ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่าประชาชนเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง

จากการต่อสู้ใหญ่ของประชาชนเมื่อคราวเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ปีสองพันห้าร้อยสิบหก ทำให้
 ท้องฟ้าสว่างไสวขึ้น บรรดาการกดขี่ได้หลบหนีซ่อนหน้างไปพักหนึ่ง จะอย่างไรก็ตามบัดนี้ประชาชน
 ได้ตื่นขึ้นแล้ว ตื่นขึ้นเพื่อสร้างทุกสิ่งทุกอย่างด้วยมือของเขาเอง ตื่นขึ้นมาเพื่อต่อสู้เอาอำนาจของเขาคืน
 แม้ว่าบรรดาการกดขี่ทั้งหลายจะได้กลับมาสูมหัวกันเพื่อทำการข่มขู่กดขี่ขูดรีดประชาชนใหม่ แต่ก็
 อยาได้หมายความว่า จะกระทำการได้ดังใจเช่นที่เคยผ่านมา สรรพสิ่งประชาชนเท่านั้นจะเป็นผู้ตัดสิน สิ่งใดเล่า
 จะหลีกเลี่ยงสังหารกรรมข้อนี้ได้

ข้าพเจ้าเป็นเพียงคนเล็ก ๆ ที่ได้เชื่อมั่นอย่างจริงใจว่า มีแต่ประชาชนเท่านั้นที่จะให้ความยุติธรรม
 แก่ประชาชนได้ มีแต่ประชาชนเท่านั้นที่จะสถาปนารัฐของประชาชนขึ้นมาได้ และมีแต่ประชาชนเท่านั้นที่
 เป็นผู้กำหนดหน้ามือนาคต ข้าพเจ้าเป็นเพียงคนทำวรรณกรรมเล็ก ๆ ที่ร่วมรับรู้กับยุคสมัยอันโหดร้ายที่ผ่านมา
 และกำลังเป็นอยู่

(ก่อนไปสู่ภูเขา. 2518: จากผู้เขียน)

บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์ จึงมีลักษณะเป็นบทกวีเพื่อมวลชน ซึ่งเป็นแบบสูตรสำเร็จ คือ
 ชูธงรบ เป็นส่วนใหญ่ โดยให้ความหวังและเสนอทางออกให้ประชาชนอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งอาจเป็น
 เพราะ สถาพร ศรีสังข์ ได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศทางการเมืองในยุคสมัย ผู้นำประเทศปกครอง
 แบบเผด็จการ จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน และประชาชนยังถูกนักปกครอง นายทุนกดขี่
 ข่มเหงอย่างทารุณ จนทำให้ประชาชนผู้ทุกข์ยากทั้ง กรรมกร และชาวนา จึงรวมพลังลุกขึ้นสู้ เพื่อ
 เรียกร้องรัฐธรรมนูญ เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความชอบธรรมจากรัฐบาล นอกจากนี้ สถาพร
 ศรีสังข์ ยังได้รับอิทธิพลจากนักเขียนร่วมสมัยด้วยกัน ดังที่ ชวน เพชรแก้ว(2523: 64) แสดงทัศนะ
 วิจารณ์งานประพันธ์เรื่อง“ก่อนไปสู่ภูเขา” ของสถาพร ศรีสังข์ ว่า“มีท่วงทำนองที่คล้ายคลึงกับงาน
 ของนายผีและจิตร ภูมิศักดิ์ นำเสียดายที่บทกวีของ สถาพร ศรีสังข์ ให้ความหวังและชี้แนะทางออก
 ให้ประชาชนจับอาวุธลุกขึ้นต่อสู้กับผู้ใดเปรียบเพียงอย่างเดียว แต่ขาดการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย
 สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนซึ่งจะทำให้วินัยของ สถาพร ศรีสังข์ มีคุณค่าและน่าสนใจมากกว่านี้
 เพราะปัญหาของประชาชนที่ถูกกดขี่ข่มเหงนั้นไม่สามารถแก้ไขด้วยการจับอาวุธลุกขึ้นสู้อยู่บนภูเขาเพียง
 อย่างเดียว แต่น่าจะเสนอให้ต่อสู้โดยใช้ภูมิปัญญาที่เหมาะสมกว่า

เมื่อบรรยากาศทางการเมืองในช่วง 14 ตุลาคม 2516 เลือนหายไป สถาพร ศรีสังข์
 ก็หันมาดูการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารบ้านเมืองของนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี พ.ศ. 2541- 2543
 โดยยังมีแนวคิดที่ว่ารัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่ประชาชนเป็นอันดับแรก พบว่า สถาพร ศรีสังข์
 ไม่ชื่นชม เพราะเรื่องการใช้อำนาจรัฐบังหลวงสวนเล่นพวก การแก้ปัญหามันเมือง การแก้ไขเศรษฐกิจไม่

ประสบความสำเร็จการแทรกแซงการทำงานของสื่อมวลชน และการสร้างภาพ สถาพร ศรีสังข์ จึงเสียดสี ประชดประชันรัฐบาล ซึ่งเป็นการเล่นโวหารให้สาแก่ใจผู้อ่าน ดังที่ สำนักพิมพ์อุทุมรัฐ แสดงทัศนะเกี่ยวกับการประพันธ์วีเรื่อง “ฟองนายหัว” ของ สถาพร ศรีสังข์ ไว้ในหน้าคำผู้พิมพ์ของหนังสือเล่มนี้ ว่า

รวมบทกวีในชื่อเล่ม “ฟองนายหัว” โดย “อินถา รุ่งวาวแดง” เป็นปรากฏการณ์ดีเด่นทั้งการเมืองและในวงงานวรรณกรรมไทย
 ทางการเมือง เนื้อหาบทกวีชุดนี้สามารถเจาะประวัติศาสตร์ยุคชนได้ละเอียดทุกแง่มุม มีโครงเรื่องมีความหมดจดตั้งแต่บทแรกจนบทส่งท้าย โดยเฉพาะได้สำแดงมุมมอง เสนอข้อสรุปต่อท่วงท่านายหัวชนต่อเอกลักษณ์ลิลาลูกแม่ธรณีบีบมวยผม ได้อย่างละเอียดและแทนใจชาวบ้านร้านถิ่นทั่วประเทศทางวรรณกรรม ชั้นเชิงของกวีท่านนี้ งดงามในวรรณศิลป์ เฉียบคมในสาระและการนำเสนอ ชนิดถึงลูกถึงคน ถึงจิตและทันมาษาของเหล่านายหัวถ้วนทั่วทุกตัวคน
 นี่คือผลงานกวีของกวีนักสู้ กวีผู้มีจุดมั่นในแนวทางประชาชนมาตลอดช่วงชีวิต และนี่คือหนังสือกวีการเมืองในฤดูกาลใหม่ทางการเมืองที่มวลประชาไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ จักต้องเรียนรู้และก้าวเข้าไปมีส่วนร่วม ...

(ฟองนายหัว. 2543: คำผู้พิมพ์)

แนวคิดด้านสังคม พบว่า สถาพร ศรีสังข์ ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ของสังคมไทย จึงถ่ายทอดประสบการณ์ทางสังคมมาบอกเล่าแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะปัญหาความทุกข์ร้อนของคนในชนบท และปัญหาความไม่สงบในภาคใต้ โดยสามารถทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจข้อเท็จจริงของสังคม ดังที่ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(สมบัตินำ) จำปาเงิน 2550: 337; อ้างจาก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป.) แสดงทรรศนะว่า “...เรามีความตระหนักในปัญหาของสังคม และมีความเข้าใจเห็นใจชีวิตของคนทุกซอกที่ถูกเอาเปรียบ กวีนิพนธ์ของเขาจึงสะท้อนปัญหาชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพอันเป็นจริงของสังคม และปลุกความหวังสร้างกำลังใจให้ต่อสู้กับอุปสรรคปัญหา..” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถาพร ศรีสังข์ เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญและสนใจในข่าวสาร เหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมือง

แนวคิดด้านธรรมชาติ พบว่า สถาพร ศรีสังข์ มีความรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางธรรมชาติดี สามารถพรรณนาถึงความงามของธรรมชาติโดยให้ภาพที่สมจริง ทั้งยังแสดงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง โดยตระหนักเห็นคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติอย่างมาก และด้วยการเป็นผู้มีประสบการณ์อันเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติมามาก จึงทำให้ สถาพร ศรีสังข์ สามารถเขียนบทกวีถ่ายทอดแนวคิดด้านธรรมชาติได้อย่างลุ่มลึก ดังที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2529: คำนำ) แสดงทัศนะวิจารณ์ไว้ว่า “ตัวเขาเองเป็นคนพึ่งทะเลอันดามัน แต่ก็มีประสบการณ์เกือบ

ทุกภาคทั้งเหนือ อีสาน กลาง ใต้ ดังนั้นเขาจึงพูดถึง ปาฐุ เพลงชาวเขา เวียงฟ้าและคลื่นหัวเต็ง ได้ ชนิดที่ว่า เข้าถึงต้นฉบับ ผมเรียกเขาว่า “นักบอกเล่าแห่งทะเลอันดามัน” และ วินัย สุกใส (วิระศักดิ์ ชันแก้ว. 2539: 79; อ้างอิงจาก วินัย สุกใส ม.ป.ป.) แสดงทรรศนะว่า “...เพราะใช้ภาษา รูปแบบเด่น และวรรณศิลป์ที่ดี ในนาม พนม นันทพฤกษ์ บทกวีค่อนข้างเด่น โดยเฉพาะเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับ ทะเล สถาพร ศรีสัจจัง เขียนได้ดีให้อารมณ์ความรู้สึกค่อนข้างลึกซึ้ง คมชัด ใช้คำสอดคล้องกับ อารมณ์ความรู้สึก.” นับได้ว่า สถาพร ศรีสัจจัง มีความสามารถในการบรรยายธรรมชาติโดยสอดแทรก อารมณ์ความรู้สึก และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ประสบมาได้อย่างกลมกลืน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพ ธรรมชาติที่งดงามได้ จึงเป็นกวีที่น่ายกย่องและเอาเป็นแบบอย่างผู้หนึ่ง ในการประพันธ์กวีนิพนธ์ เกี่ยวกับธรรมชาติแบบเข้าถึง

แนวคิดด้านความรัก พบว่า สถาพร ศรีสัจจัง มองความรักเป็นกฎเกณฑ์ หรือทฤษฎีที่มี กฎตายตัวว่า ความรักมีกฎในตัวเอง ไม่ใช่การแสดงความเป็นเจ้าของ แต่ต้องการอิสรภาพ และเป็น ทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยมีจริยธรรมเป็นตัวกำหนด สถาพร ศรีสัจจัง มีมุมมองด้านความรักแตกต่างจาก กวีท่านอื่น อาทิ สวัสดิ์ ธงศรีเจริญ และประยอม ของทอง ซึ่งส่วนใหญ่จะมองความรักเป็น อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริง และสามารถรับรู้ได้ มิใช่การยึดมั่นในอุดมคติเช่นนี้ จึงทำให้แนวคิด ด้านความรักได้ไม่ชัดเจน เมื่อเทียบกับแนวคิดด้านอื่น ๆ

แนวคิดด้านมนุษย์และจักรวาล พบว่า สถาพร ศรีสัจจัง นำเสนอแนวคิดเรื่องมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และแสดงแนวคิดเรื่องจักรวาล เพื่อให้เข้าใจความเป็นองค์รวมของ จักรวาล ซึ่ง สุภาณี ขุนรักษ์ (2542: 51) เห็นว่า พนม นันทพฤกษ์ ต้องการชี้ให้เห็นว่า “สิ่งใน จักรวาลทั้งสิ้นทั้งปวงล้วนสัมพันธ์กัน มนุษย์เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของจักรวาลเท่านั้นไม่ได้อยู่ เหนือหรือมีอำนาจธรรมชาติที่ดำรงอยู่แล้วในจักรวาลแต่อย่างใด ในแง่นี้ พนม แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ กับจักรวาล “เป็นองค์รวม” ที่แยกกันไม่ได้ ถ้ามนุษย์ทำอะไรที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม ผิดไปจากครรลอง ของธรรมชาติก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อจักรวาลและทำยที่สุดก็จะส่งผลถึงมนุษย์เอง” ซึ่งจากการศึกษา วิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่า สถาพร ศรีสัจจัง แสดงแนวคิดด้านมนุษย์และจักรวาลได้ในแนวของความ เป็นจริง สัจธรรม แต่ยังมีส่วนที่ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2531: 133-139) ได้วิจารณ์ไว้ ซึ่งสรุปได้ว่า

“ผู้แต่งใช้อิสรภาพในการเพ้นคำอย่างเกินพอดี ไม่ได้เชื่อมโยงกับความหมายในระดับลึกของบท ประพันธ์ และถ้อยคำที่พยายามชักจูงไปสู่คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องตัวตนของมนุษย์ ก็คงจะเข้ากันกับเรื่อง มิได้ นวนิยายเรื่องนี้จะมีได้ประสบความสำเร็จในฐานะงานศิลปะ อุปสรรคแห่งความสำเร็จก็คือ เมื่อผู้เขียน เลือกลงเขียนในรูปของนวนิยาย ก็ไม่ได้ความเข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครมากพอ พฤติกรรมของตัวละครก็ เต็มไปด้วยรายละเอียดที่ไม่ช่วยสร้างความเข้าใจในมิติของเรื่องเท่าที่ควรและในฐานะความเรียง เรื่องปรัชญาก็ยังทิ้งข้อคำถามไว้หลายประการ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาของ สถาพร ศรีสังข์ ผู้วิจัย ขอเสนอแนะว่า ควรศึกษาวิจัยงานประพันธ์กรณีศึกษาของผู้อื่นที่อยู่ในยุคสมัยเดียวกันกับ สถาพร ศรีสังข์ ในด้านกลวิธีการประพันธ์ และแนวคิด เพื่อความรู้ ความเข้าใจ ขอบนิยาม สภาพสังคม มีอิทธิพลต่อความคิดของ กวีร่วมสมัย เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ กาลพันธ์. (2554). *วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดีของ พนม นันทพุกษ์ ระหว่าง พ.ศ. 2520 – 2529*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (วรรณคดีไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กันตพงษ์ เขมชัชวัล. (2546). *การวิเคราะห์บทร้อยกรองเรื่อง “รอยทราย” ของวันเนา ยูเด็น*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2542). *แนวทางการวิจัยวรรณคดี*. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กำชัย ทองหล่อ. (2543). *หลักภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2517). *วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- . (2548). *วรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กอบกุล อิงคุทานนท์. (ม.ป.ป.). *ศัพท์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: รักอักษร.
- จินดาศิริ เทียมเดช. (2524). *วิเคราะห์บทร้อยกรองของเจ้าพระยาธรรมาศกัณฐ์ (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2530). *ผจญภัยร้อยเรียง*. กรุงเทพฯ: ปลาตะเพียน.
- ชวณ เพชรแก้ว. (2523). *ร้อยกรองสมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2526). *หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท042 การเขียน 2*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ดวงมน จิตรจันทน์. (2531, มีนาคม – เมษายน). *ตั้งผีเสื้อเถื่อน: การวเนจรมิรู้จบของชายคนหนึ่ง*. *ปารยสาร*. 19(2): 133-139.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *หอมโลกวรรณศิลป์: การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. ปทุมธานี: นาคร.
- นศิณี วิฑูรธิศานต์. (2519). *วิเคราะห์วรรณกรรมแนวประชาชน*. กรุงเทพฯ: สยามวรรณกรรม.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *แลลอดวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญเหลือ ใจมโน. (2549). *การแต่งคำประพันธ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญยเสนาอ ตีรวิเศษ. (2550). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์*. บุรีรัมย์:
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2525). *แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เบญจวรรณ สุขวัฒน์. (2545). *ร้อยกรองของแรคำ ประโยคคำ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรรณ บุตรศรี. (2541). *วิเคราะห์บทร้อยกรองราชสุคดีสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ในวาระเสด็จสวรรคต*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเมิน เชียงเถียร. (2522). *วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะทัศน์ย์ เกิดโมฬี. (2550). *การศึกษาวเคราะห์กลวิธีการใช้วาทศิลป์ในนิทานคำกลอนของสุนทรภู่*
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2525). *ศิลปะการเขียนชุดพื้นฐานของการใช้ภาษา เล่ม 2*. กรุงเทพฯ:
วิชาการ.
- พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ. (2522). *การเขียนสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์.
- พนม นันทพฤกษ์. (2524). *ยืนด้านพายุ*. กรุงเทพฯ: ทักษิณบรรณ.
- (2529). *คือนกว่ายเวียงฟ้า*. กรุงเทพฯ: สุฝัน.
- (2529). *ที่วาร์ก-รักนั้น*. กรุงเทพฯ: เพื่อนชีวิต.
- (2531). *ตั้งผีเสื้อเดือน: คือชายพเนจร, ป่าภู-ทุ่งราบและเวียงทะเล*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- (2531). *ณ เฝิงพักกริมห้วย*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- (2541). *ทะเล ป่าภู และเฝิงพัก*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- เพ็ญพักตร์ สูงสุมาลย์. (2544). *การวิเคราะห์บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม*. ปริญญาานิพนธ์
กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2542). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). *ว้ายเว้งวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- วราภรณ์ บำรุงกุล. (2542). *ร้อยกรอง*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- วันเนาว์ ยูเด็น. (2532). *การศึกษาเรื่องกลอน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วินัย จินดารักษ์. (2540). *วิเคราะห์บทร้อยกรองพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิภา กงกะนันทน์. (2533). *วรรณคดีศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วีณา ต่างใจ. (2546). *วิเคราะห์บทร้อยกรองที่ได้รับรางวัล “การประชันกลอนสดประเภทประชาชน” ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2544*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระศักดิ์ ชันแก้ว. (2539, เมษายน – พฤษภาคม). ณ เพ็งพักริมห้วย จาก สถาพร ศรีสัจจ ถึง พนม นันทฤกษ์. *WRITER MAGAZINE*. 4(40): 46-81.
- ศิริลักษณ์ จุฑาศรี. (2541). *แนวคิดทางสังคมไทย ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จาก “ข้างคลองคั่นยาว” ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ปี พ.ศ. 2530-2539*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2548). *การเขียนสร้างสรรค์ ไม่ยากอะไรเลย*. กรุงเทพฯ: นวสาส์นการพิมพ์.
- สมเกียรติ รัชชมณี. (2551). *ภาษาวรรณศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.
- สมบัติ จำปาเงิน. (2550). *ประสบการณ์ชีวิตและผลงานฝากไว้ในแผ่นดิน ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2546-2548*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สถาพร นาสารีย์. (2546). *บทร้อยกรองของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล : การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. ปริญญาานิพนธ์ ศศม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สถาพร ศรีสัจจ. (2518). *ก่อนไปสู่ภูเข*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ปุณชน.
- สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (2548-2550). *รสนิยมวรรณคดี. วารสารปากไก่ฉบับพิเศษ วิทยาวรรณกรรม พระนิพนธ์ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์*. (1): 61-69.

- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- สิริมาศ อนันตะยา. (2549). *การเปลี่ยนแปลงของร้อยกรองไทยในช่วงปี พ.ศ. 2500-2520 : การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุขกมล รัตนสภา. (2536). *วิเคราะห์ร้อยกรองของศิวกานท์ ปทุมสูติ*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2549). *เจิมจันทร์กัสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิรา คุปตารักษ์. (2526). *วิเคราะห์บทร้อยกรองของ “นายผี”*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพจน์ ศรีจันทร์. (2546). *วิเคราะห์บทร้อยกรองปัจจุบัน ในนิตยสารศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2542 – 2544*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาณี ชุนรักษ์. (2542). *วิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นและนวนิยายของพนม นันทพฤกษ์*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). *กวีนิพนธ์ไทย 1*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุมาลี วีระวงศ์; และเจตนา นาควัชระ. (2544). *พลังปัญญาในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. ใน กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: บทวิเคราะห์และสรรนิพนธ์*. อรรถภาค เล้าจินตนาตรี. หน้า 63-89. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุนีย์ มกราพันธุ์. (2525). *แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.
- เสถียร จันทิมาธร. (2523, มิถุนายน). *จดหมายจากหินผา*. นิตยสารโลกหนังสือ. 3(9): 28-30.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2531). *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์*. หน้า 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อัครา บุญทิพย์. (2535). *การเขียน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

อำนาจ เอี่ยมสำอางค์. (2546). การวิเคราะห์ภาพสะท้อนและแนวคิดทางสังคมที่ปรากฏใน
บทร้อยกรองชุด “ข้างคลองคั่นยาว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ช่วง พ.ศ. 2543 –
พ.ศ. 2544. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อินตา ร้องวัวแดง. (2543). ฟ็องนายหัว. กรุงเทพฯ: อุดมรัฐ.

อุปกิตศิลป์สาร, พระยา. (2548). หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สถาพร ศรีสัจจัง

ประวัติ

สถาพร ศรีสัจจัง เกิดเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2494 ที่บ้านน้ำเลียด ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นบุตรชายคนเดียวของนายกระจ่างและนางเล็ก ศรีสัจจัง บิดามีอาชีพรับราชการ สมรสกับนางอมรา ศรีสัจจัง มีบุตรชาย 1 คน สถาพร ศรีสัจจัง เป็นกวีและนักเขียนที่สร้างผลงานหลายประเภททั้งกวีนิพนธ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทความ และวรรณกรรมเยาวชน ใช้นามปากกาว่า พนม นันทพฤษฯ และอินตา ร้องวัวแดง

สถาพร ศรีสัจจัง ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ พุทธศักราช 2548 จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

การศึกษา

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดควนนิมิตร อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.3) โรงเรียนวิเชียรมาตุ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5) โรงเรียนสภาราชินี อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

จบปริญญาตรี ศศ.บ.(ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2515)

จบปริญญาโท ศศ.ม.(ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (2533)

การทำงาน

พ.ศ. 2515-2516 เจ้าหน้าที่มูลนิธิโกมลคีมทอง กรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่คัดเลือกและผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแพร่

พ.ศ. 2517-2525 ประจำกองบรรณาธิการและเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์หลายสำนักพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์อริปไตย ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(2517 -2518) นิตยสารปฎุชน (2517 -2518) สำนักพิมพ์ปฎุชน (บรรณาธิการ, 2517-2518) สำนักพิมพ์เม็ดทราย (กองบรรณาธิการ, 2521- 2522) สำนักพิมพ์กอไผ่ (บรรณาธิการ, 2523-2525)

พ.ศ. 2519-2522 ผู้จัดการโรงงานปลาป่น อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

พ.ศ. 2525 -2545 นักวิชาการประจำสถาบันทักษิณคดีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2525-ปัจจุบัน อาจารย์ผู้สอน (ระดับปริญญาตรี - โท) มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ฯลฯ

ผลงานประพันธ์

งานประพันธ์ที่เผยแพร่เป็นภาษาไทย

- 2513 รวมเรื่องสั้น กวีนิพนธ์เรื่อง “เจ้าชื้อทองกวาว” (เขียนร่วมกับผู้อื่น)
- 2514 รวมเรื่องสั้น กวีนิพนธ์เรื่อง “ต้องฝนยามแล้ง” (เขียนร่วมกับผู้อื่น)
- 2518 รวมเรื่องสั้น กวีนิพนธ์เรื่อง “ก่อนไปสู่ภูเขา”
- 2523 รวมเรื่องสั้นเรื่อง “คืนฟ้าฆ่าดาว รอยเปื้อนและทางเดิน”
- 2524 รวมเรื่องสั้น กวีนิพนธ์เรื่อง “ยื่นตำนานพายุ” และวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “เด็กชายชาวเล”
- 2525 วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ‘บองหลา’ และนวนิยายเรื่อง “ทุ่งหญ้าขาว ป่าสูงและวันรุ่ง ทอสาย
- 2526 รวมเรื่องสั้นเรื่อง “ดาวที่ขีดเส้นฟ้า”
- 2528 กวีนิพนธ์เรื่อง “คือนกกว่ายเว็จฟ้า”
- 2529 ร้อยแก้วเรื่อง “ที่ว่ารัก-รักนั้น...”

2531 นวนิยายเรื่อง “ตั้งผีเสื้อเดือน : คือชายพเนจร, ป่าภู-ทุ่งราบและเวียงทะเล”

2532 กวีนิพนธ์เรื่อง “ณ เฝิงพักกรมห่วย”

2540 วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ดงคนดี”

2541 กวีนิพนธ์เรื่อง “ทะเล ป่าภู และเฝิงพัก

2543 กวีนิพนธ์เรื่อง “ฟองนายหัว”

งานประพันธ์ที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ

เรื่องสั้นเรื่อง “คลื่นหัวแดง” ได้รับการแปลเป็นภาษาจีน อังกฤษ มลายู

เรื่องสั้นเรื่อง “ห้องพระ” และนวนิยายเรื่อง “เด็กชายชาวเล” ได้รับการแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น

บทกวี “ดาวเหนือ” ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

รางวัลที่ได้รับ

เรื่องสั้นชื่อ “คลื่นหัวแดง” ได้รับรางวัลช่อकरะเกด พ.ศ. 2519 และรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยม พ.ศ. 2522 จากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “เด็กชายชาวเล” ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12-14 ปี) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2524 เป็น 1 ใน 500 เล่มหนังสือดีสำหรับเด็กและเด็ก ของสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน และเป็น 1 ใน 100 หนังสือดี 100 เล่มที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน (ทุนสนับสนุนการวิจัย จาก สวก.) และเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “บองหลา” ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12-14 ปี) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2525 และเป็น 1 ใน 500 เล่มหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน ของสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่าน

รวมบทกวีนิพนธ์เรื่อง “คือนกกว่ายเว้งฟ้า” ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทกวีนิพนธ์ จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2529

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ดงคนดี” รางวัลชมเชย ประเภทหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (12-14 ปี) จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2541

บทกวีชื่อ “ดาวศรัทธายังโชนจ้าแสง” ได้รับการคัดเลือกเป็นสรณิพนธ์ในโครงการวิจัยกวีนิพนธ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย พ.ศ. 2538 – 2543 ซึ่งมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. เจตนา นาควัชระ เป็นหัวหน้าโครงการ (โครงการวิจัยซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจาก สกว.)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกิตติมา จันทร์ลาว
วันเดือนปีเกิด	10 กันยายน 2527
สถานที่เกิด	ตำบลสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	48/2 ม.11 ตำบลทุ่งระยะ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร 86130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	ประถมศึกษา จากโรงเรียนวัดแหลมปอ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสวีวิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาตอนปลาย (แผนก วิทย-คณิต) จากโรงเรียนสวีวิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2550	ปริญญาตรี กศ.บ. (ภาษาไทย) วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทบริหารการศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2555	ปริญญาโท ศศ.ม.(ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร